

ZARZĄD
WOJEWÓDZTWA
PODKARPACKIEGO

PODKARPACKIE BIURO
PLANOWANIA
PRZESTRZENNEGO

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU ZMIANY PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO PERSPEKTYWA 2030

ZAŁĄCZNIK NR 2
DO UCHWAŁY NR 321/7678/14
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA
PODKARPACKIEGO
Z DNIA 18 LUTEGO 2014 R.

RZESZÓW 2014

Sporządzający: Zarząd Województwa Podkarpackiego

Wykonawca: Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie

Dyrektor: Renata Drażek

Zespół autorski:

Lucyna Zymyn

kierownik Zespołu

Członkowie zespołu:

Agata Buła

Marcin Czarnota

Marta Guzik

Anna Hawaj

Alicja Janiczek

Anna Matyka

Anna Potoczny

Paweł Przybyła

Małgorzata Słupczyńska

SPIS TREŚCI

STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	9
1. INFORMACJE WSTĘPNE	18
1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGNOZY	18
1.2. CEL I ZAKRES PROGNOZY	18
1.3. INFORMACJE O METODACH ZASTOSOWANYCH PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY	21
2. INFORMACJA O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTU ZMIANY PLANU ORAZ O POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI	22
2.1. GŁÓWNE CELE PROJEKTU ZMIANY PLANU	22
2.2. ZESTAWIENIE ZMIAN WPROWADZONYCH W ODNIESIENIU DO OBOWIĄZUJĄCEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO	26
2.2.1. Zmiany w zakresie przepisów prawnych, uwarunkowań i kierunków polityki przestrzennej	26
2.2.1.1. Zmiana podstawy prawnej sporządzania planu zagospodarowania przestrzennego województwa	26
2.2.1.2. Zmiany w zakresie struktury systemu osadniczego	28
2.2.1.3. Zmiany w zakresie ochrony środowiska	30
2.2.1.4. Zmiany w zakresie infrastruktury społeczno-gospodarczej	39
2.2.1.5. Zmiany w zakresie komunikacji	41
2.2.1.6. Zmiany w zakresie infrastruktury technicznej	43
2.2.1.7. Zmiany w zakresie obronności i bezpieczeństwa publicznego	48
2.2.1.8. Zmiany w zakresie obszarów problemowych i wsparcia	48
2.2.2. Zmiany we wnioskach do polityki przestrzennego zagospodarowania kraju	49
2.2.3. Zmiany w zadaniach i działaniach z zakresu gospodarki przestrzennej, których realizacja niezbędna jest dla osiągnięcia założonych w projekcie Zmiany Planu celów	49
2.3. POWIĄZANIA PROJEKTU ZMIANY PLANU Z DOKUMENTAMI USTANOWIONYMI NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, KRAJOWYM, REGIONALNYM	58
2.3.1. Analiza zgodności projektu Zmiany Planu z uwarunkowaniami zawartymi w publikacji Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem szczególnie zagrożonych i newralgicznych odcinków korytarzy ekologicznych tzw. hot spot	73
2.3.2. Analiza zgodności projektu Zmiany Planu ze wskazaniami zawartymi w publikacji Studium przestrzennych uwarunkowań krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych i turystycznych rozwoju energetyki wiatrowej w województwie podkarpackim	75
2.3.3. Analiza zgodności projektu Zmiany Planu z uwarunkowaniami ujętymi w Koncepcji Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET	79
2.3.4. Analiza zgodności projektu Zmiany Planu z Krajową strategią ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Programem działań (Warszawa 2003 r.)	82
2.4. INFORMACJE ZAWARTE W PROGNOZACH ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PRZYJĘTYCH JUŻ DOKUMENTÓW POWIĄZANYCH Z PROJEKTEM ZMIANY PLANU	84
3. ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA, W TYM NA TERENACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM, ORAZ POTENCJALNE ZMIANY TEGO STANU W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTU ZMIANY PLANU ...	90
3.1. ISTNIEJĄCY STAN ŚRODOWISKA	90
3.1.1. Położenie, rzeźba terenu, klimat	90
3.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne	91

3.1.3. Gleby.....	92
3.1.4. Surowce mineralne.....	93
3.1.5. Powietrze	94
3.1.6. Klimat akustyczny	95
3.1.7. Promieniowanie elektromagnetyczne.....	96
3.1.8. Zasoby przyrodnicze	96
3.1.9. Krajobraz, zabytki i dobra kultury współczesnej.....	108
3.1.10. Tereny zdewastowane	110
3.2. OCENA STANU ŚRODOWISKA	111
3.2.1. Stan czystości jednolitych części wód powierzchniowych.....	111
3.2.2. Stan czystości jednolitych części wód podziemnych.....	117
3.2.3. Stan gleb	119
3.2.4. Stan czystości powietrza.....	120
3.2.5. Klimat akustyczny	121
3.2.6. Promieniowanie elektromagnetyczne.....	122
3.3. ANALIZY SPECYFICZNE.....	123
3.3.1. Gospodarka	123
3.3.2. Transport.....	123
3.3.3. Energetyka	123
3.4. POTENCJALNE ZMIANY ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTU ZMIANY PLANU ..	124
4. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTU ZMIANY PLANU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY Z DNIA 16 KWIETNIA 2004 ROKU O OCHRONIE PRZYRODY.....	130
4.1. OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY	130
4.2. PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTU ZMIANY PLANU	132
5. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBŁU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTU ZMIANY PLANU ORAZ SPOSOBY, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU	134
6. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA PRZEWIDYWANYCH ZNACZĄCYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, W TYM ODDZIAŁYWAŃ BEZPOŚREDNICH, POŚREDNICH, WTÓRNYCH, SKUMULOWANYCH, KRÓTKOTERMINOWYCH, ŚREDNIOTERMINOWYCH I DŁUGOTERMINOWYCH, STAŁYCH I CHWIŁOWYCH ORAZ POZYTYWNYCH I NEGATYWNYCH ...	139
6.1. ANALIZA ODDZIAŁYWAŃ ZMIAN, O KTÓRYCH MOWA W PKT. 2.2. W POWIĄZANIU Z USTALENIAMI OBOWIĄZUJĄCEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO	139
6.2. ANALIZA I OCENA PRZEWIDYWANEGO ZNACZĄCEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	140
6.3. ANALIZA I OCENA PRZEWIDYWANEGO ZNACZĄCEGO ODDZIAŁYWANIA NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARÓW NATURA 2000 ORAZ NA INTEGRALNOŚĆ TYCH OBSZARÓW	152
6.4. ANALIZA CZY KIERUNKI OKREŚLONE W PROJEKCIE ZMIANY PLANU ZAPEWNIĄJĄ REALIZACJĘ ZASAD OCHRONY PRZYRODY I JEJ KOLEJNYCH CELÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 2 USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY	158

7. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTU ZMIANY PLANU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARÓW NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TYCH OBSZARÓW	160
8. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE ZMIANY PLANU WRAZ Z UZASADNIENIEM ICH WYBORU, OPIS METOD DOKONANIA OCENY PROWADZĄCEJ DO TEGO WYBORU LUB WYJAŚNIENIE BRAKU ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH	170
9. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTU ZMIANY PLANU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA .	172
10. INFORMACJA O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO.....	173
11. WSKAZANIE NAPOTKANYCH TRUDNOŚCI WYNIKAJĄCYCH Z NIEDOSTATKÓW TECHNIKI LUB LUK WE WSPÓŁCZESNEJ WIEDZY	176
12. WNIOSKI	177
SPIS TABEL.....	188
SPIS RYSUNKÓW	189

Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Prognoza oddziaływania na środowisko została opracowana zgodnie z zakresem określonym w art. 51, ust.2 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235.) oraz zgodnie z zakresem uzgodnionym z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Rzeszowie i Podkarpackim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.

Prognoza oddziaływania na środowisko powstała w wyniku analizy treści projektu Zmiany Planu i oceny z określeniem skutków dla środowiska jakie może spowodować realizacja kierunków zagospodarowania oraz polityk przestrzennych. W Prognozie uwzględniono m.in. wpływ na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, krajobraz, zabytki, zasoby materialne, obszary Natura 2000 etc.

Podczas prac nad Prognozą przyjęto, że wszystkie realizowane w ramach kierunków i polityk przestrzennych przedsięwzięcia będą spełniały wszelkie określone obowiązującym prawem wymagania i będą zastosowane najnowsze technologie i techniki. Posłużono się metodą ekspercką oraz metodą analogii, czyli podobieństwa zjawisk.

Należy zaznaczyć, że na tym etapie planowania regionalnego nie jest możliwe dokonanie szczegółowej (ilościowej) oceny oddziaływania na środowisko, ponieważ nie jest znana dokładna lokalizacja poszczególnych przedsięwzięć, powierzchnia jaka będzie przeznaczona pod zainwestowanie, ani też charakterystyka przedsięwzięć.

Na tej podstawie można jedynie określić potencjalne oddziaływania, bez szczegółowego określania poziomów oddziaływań, tj.: wielkości emisji zanieczyszczeń, wielkości emitowanego hałasu, ilości i rodzaju siedlisk przyrodniczych jakie zostaną przekształcone.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Zmiany Planu nie zastępuje oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a projekt Zmiany Planu nie jest dokumentem decyzyjnym.

Projekt Zmiany Planu jest dokumentem o stosunkowo dużym stopniu ogólności i ma po części charakter deklaracyjny. Pokazuje, w jaki sposób zostanie zrealizowana w przestrzeni intencja Zarządu Województwa Podkarpackiego w kwestii dążenia do określonego w Strategii rozwoju wizerunku województwa, ustalonego w stosunkowo odległym horyzoncie czasowym. Wskazuje kluczowe sfery, kierunki zagospodarowania oraz polityki przestrzenne w dążeniu do osiągnięcia docelowej wizji województwa. Nie wyznacza ram dla realizacji konkretnych przedsięwzięć ani nie przesądza o ich lokalizacji, wskazuje kierunki, polityki przestrzenne oraz zasady zagospodarowania przestrzennego.

Projekt Zmiany Planu obejmuje część tekstową i graficzną. Część tekstowa składa się z:

- syntezy uwarunkowań i wizji rozwoju,
- kierunków i zasad zagospodarowania i rozwoju przestrzennego,
- opisu narzędzi realizacji planu, inwestycji celu publicznego.

W projekcie Zmiany Planu, w sześciu dziedzinach działań sformułowano 12 głównych kierunków odnoszących się do całego obszaru województwa podkarpackiego. Rozwinięcie głównych kierunków stanowi 47 kierunków działań określonych jako polityka przestrzenna.

Część graficzną tworzą następujące mapy (w skali 1:200 000):

- sieć osadnicza i komunikacja,
- system obszarów chronionych,
- gospodarka wodno-ściekowa i ochrona wód,
- infrastruktura techniczna,
- obszary problemowe oraz inwestycje o znaczeniu ponadlokalnym.

Obszary problemowe i wsparcia ujęto odrębnie jako obszary stwarzające problemy i konflikty z punktu widzenia realizacji założeń rozwojowych (np. obszary borykające się z określonymi trudnościami i barierami rozwojowymi), oraz obszary wyróżniające się pozytywnie na tle województwa, ze względu na posiadane specyficzne potencjały rozwoju, dające szansę budowania wymiernych przewag konkurencyjnych (np. obszary wysokiej innowacyjności, obszary o wysokich potencjałach rozwojowych, czy istotnych przewagach konkurencyjnych).

W skali województwa wyodrębniono 11 obszarów niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych oraz przestrzenno-przyrodniczych, wymagających restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji, przy wsparciu instrumentów właściwych polityce regionalnej. Należą do nich m.in.:

- obszar problemowy związany z funkcjonowaniem dużego miasta,
- obszary nieefektywnej gospodarki rolnej-obszary problemowe rolnictwa,
- obszary cenne przyrodniczo,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią,
- obszary występowania osuwisk,
- obszary przekroczeń standardów czystości powietrza i dopuszczalnego poziomu hałasu.

W projekcie Zmiany Planu wyznaczone zostały lądowe korytarze ekologiczne, które w znacznym stopniu są zgodne z korytarzami ekologicznymi wyznaczonymi przez IBS PAN w Białowieży. Model przyjęty w analizowanym dokumencie zawiera szerszy obszar korytarza ekologicznego w sąsiedztwie Magurskiego Parku Narodowego, wskazuje bariery wynikające z realizacji autostrady A4 i drogi szybkiego ruchu S19, wskazuje potencjalne konflikty, przedstawia uszczegółowiony przebieg głównych leśnych korytarzy ekologicznych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym oraz regionalnym.

Korytarze migracji gatunków wodnych przyjęte zostały na podstawie dokumentu pn. Wojewódzki Program Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych Województwa Podkarpackiego w Zakresie Przywrócenia Możliwości Migracji oraz Restytucji Ryb Dwuśrodowiskowych. Są one ściśle powiązane z dolinami rzecznyymi, które w połączeniu z przyległymi do nich łąkami, pastwiskami i korytarzami leśnymi tworzą sieć powiązań ekologicznych oraz zapewniają wariantowość migracji zwierząt.

Model korytarzy ekologicznych może/będzie ulegać modyfikacji w miarę uzupełniania wiedzy na temat rzeczywistych tras migracji zwierząt, w szczególności opartej o badania terenowe.

Zakładany w projekcie Zmiany Planu System Ochrony Przyrody i Krajobrazu oraz System Powiązań Ekologicznych są przestrzennie spójne. W skład tych systemów wchodzi: istniejące obszary ochrony przyrody, tereny predysponowane do objęcia różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu, projektowane rezerваты przyrody, projektowany Turnicki Park Narodowy, oraz projektowane korytarze ekologiczne. Ten przestrzennie spójny system oparty jest w znacznym stopniu na sieci ECONET-PL, a jej zasięg uszczegółowiony został do aktualnie rozpoznanych zasobów przyrodniczych i do skali regionalnej.

Wskazania Studium przestrzennych uwarunkowań krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych i turystycznych rozwoju energetyki wiatrowej w województwie podkarpackim nie są wiążące i nie były wprost przenoszone do projektu Zmiany Planu, ponadto Studium nie jest dokumentem opracowanym na potrzeby projektu zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 i dlatego jego zapisy nie były wprost przenoszone do projektu Zmiany Planu.

Podkreślenia wymaga fakt, iż obecnie trwają prace nad nowym dokumentem dotyczącym możliwości rozwoju różnych form energetyki odnawialnej w tym energetyki wiatrowej. Dokument ten powstaje na zlecenie Marszałka Województwa Podkarpackiego.

Przeprowadzona analiza zapisów projektu Zmiany Planu oraz Krajowej strategii ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Programem działań wykazała zgodność wyznaczonych kierunków oraz realizujących je polityk przestrzennych z działaniami operacyjnymi zawartymi w Krajowej strategii. Należy również zaznaczyć, iż niektóre działania operacyjne Krajowej strategii będą realizowane przez więcej niż jeden kierunek lub politykę przestrzenną określoną w projekcie Zmiany Planu.

Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, zostały uwzględnione już na etapie sformułowania kierunków i zasad zagospodarowania oraz polityk przestrzennych głównie w dziedzinie Środowisko (2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków).

W Prognozie zidentyfikowano główne problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektu Zmiany Planu. Należą do nich m.in.:

- niewystarczający stopień zabezpieczenia ludności przed powodzią,
- możliwość realizacji przedsięwzięć na podstawie tzw. spec ustaw (np. drogi, w tym autostrady, drogi szybkiego ruchu),
- nasilona tendencja rozpraszania zabudowy,
- presja urbanizacyjna na tereny zalewowe oraz na tereny o skłonnościach do powstawania osuwisk,
- eksploatacja surowców mineralnych w obrębie dolin rzecznych, które są objęte Europejską Siecią Ekologiczną Natura 2000,
- występowanie obszarów zagrożonych suszą (gminy powiatu lubaczowskiego – obszary wiejskie gmin: Narol i Cieszanów),
- przeznaczanie terenów o wysokiej wartości przyrodniczej m.in. na cele rekreacyjne,
- występowanie osuwisk w środkowej i południowej części województwa,
- brak planów ochrony lub planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 (znaczna część planów zadań ochronnych jest w opracowaniu).

Oceny potencjalnych zmian w środowisku w przypadku braku realizacji Zmiany Planu dokonano analizując kierunki i zasady zagospodarowania oraz polityk przestrzennych projektowanego dokumentu, przy uwzględnieniu aktualnego stanu środowiska, tendencji jego zmian oraz występujących problemów środowiskowych.

Szczególnie niekorzystne zmiany w aspekcie skutków środowiskowych przewiduje się w przypadku **odstąpienia** od realizacji polityk przestrzennych określonych w kierunku 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska oraz kierunku 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków.

Brak realizacji ustaleń projektu Zmiany Planu w dziedzinie Środowisko oznaczałoby zaniechanie obowiązku realizacji obowiązującej globalnej, wspólnotowej i krajowej polityki ekologicznej oraz prowadziłby do niedostatecznej ochrony zasobów przyrodniczych, braku poprawy stanu obecnego i powstania tendencji zmian negatywnych w odniesieniu do całokształtu środowiska obszaru województwa oraz jego mieszkańców, zwłaszcza w zakresie:

- zagrożenia powodzią i powierzchniowymi ruchami masowymi,
- zagrożenia katastrofami wynikającymi z działalności człowieka,
- osiągnięcia i utrzymania dobrego stanu wód,
- poprawy jakości powietrza i zagrożeń związanych z emisją ponadnormatywnego hałasu na terenach zurbanizowanych,
- zanieczyszczenia gleb i powierzchni ziemi,
- ochrony lasów, ochrony bioróżnorodności i krajobrazu oraz obszarów przyrodniczo i krajobrazowo cennych ustanowionych, projektowanych, w tym obszarów Natura 2000 oraz obszarów wykazujących predyspozycje do ustanowienia form ochrony przyrody,
- ochrony zasobów kopalin.

Należy pamiętać, iż w przypadku odstąpienia od realizacji projektu Zmiany Planu nadal obowiązywać będą ustalenia Planu obowiązującego, które zawierają zasady ochrony środowiska, krajobrazu i przyrody nieaktualne, nie w pełni zgodne z obecną polityką ekologiczną oraz wynikające z nich nieaktualne ustalenia także w pozostałych dziedzinach planowania przestrzennego, np.:

- **w zakresie struktury systemu osadniczego** – brak realizacji projektu Zmiany Planu będzie skutkować realizacją rozwoju pasmowego systemu osadniczego, bez uwzględnienia ochrony cennych zasobów przyrodniczych, w tym obszarów sieci Natura 2000 oraz powiązań ekologicznych,
- **w zakresie rozwoju przemysłu i obszarów aktywności gospodarczej** – brak realizacji projektu Zmiany Planu może skutkować zaniechaniem wdrażania nowoczesności i innowacyjnych technologii w gospodarce, czego wynikiem byłoby utrzymywanie się funkcjonowania technologii przestarzałych, często wywierających dużą presję na środowisko,
- **w zakresie rozwoju systemów transportowych** – brak realizacji projektu Zmiany Planu będzie powodował niezgodność jego ustaleń z aktualną polityką transportową,
- w projekcie Zmiany Planu, w odróżnieniu od Planu obowiązującego, wprowadzono stosunkowo intensywny **rozwój inwestycji związanych z wykorzystaniem energii odnawialnej w energetyce**. Brak realizacji projektu Zmiany Planu w tym zakresie może skutkować brakiem działań w procesie przeciwdziałania globalnym zmianom klimatycznym oraz w realizacji zobowiązań Polski w zakresie energetyki odnawialnej,
- w projekcie Zmiany Planu wprowadzono nowe **zasady ochrony przed powodzią**, zgodne z obecnie obowiązującymi przepisami. Zgodnie z obowiązującymi krajowymi dokumentami dotyczącymi ochrony przed powodzią ograniczono liczbę planowanych dużych zbiorników retencyjnych (z siedmiu do trzech) na rzecz innych działań przeciwdziałających powodziom i ograniczających ich skutki (np. poldery, ograniczenia dotyczące zainwestowania dolin rzecznych). Brak realizacji projektu Zmiany Planu w tym zakresie może mieć skutki negatywne w zakresie ochrony zdrowia i życia ludzi, ich mienia, a także w zakresie ochrony zabytków oraz ochrony przyrody.

Realizacja kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa określonych w projekcie Zmiany Planu będzie miała pozytywny jak i negatywny wpływ na środowisko. Pozytywne oddziaływania na środowisko wystąpią głównie na etapie funkcjonowania już zrealizowanych przedsięwzięć. Zasięg tych oddziaływań będzie miał głównie charakter lokalny i ograniczy się do terenów bezpośrednio sąsiadujących z przedsięwzięciami (głównie liniowymi). W przypadku zbiorników wodnych oddziaływanie może mieć zasięg ponadlokalny.

Z analiz przeprowadzonych w prognozie wynika, że najwięcej pozytywnych dla środowiska oddziaływań związanych będzie z realizacją następujących kierunków zagospodarowania:

- 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska,
- 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków,
- 2.3. Ochrona Dziedzictwa Kulturowego,
- 5.3. Rozwój systemu gospodarki odpadami na terenie województwa podkarpackiego.

Najwięcej negatywnych oraz potencjalnie negatywnych oddziaływań związanych będzie z realizacją następujących kierunków zagospodarowania:

- 1.1. Równoważenie systemu osadniczego oraz poprawa spójności terytorialnej województwa,
- 3.1. Podniesienie poziomu życia mieszkańców województwa,
- 3.2. Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego,
- 4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa,
- 5.1. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa,
- 5.2. Rozwój gospodarki wodnej i ściekowej,
- 6.1. Zwiększenie zdolności obronnej i bezpieczeństwa publicznego.

Szczególnie pozytywny, korzystny wpływ na zdrowie i życie ludzi będzie miała realizacja polityk przestrzennych określonych w kierunku 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków szczególnie w zakresie: ograniczania zagrożenia powodziowego, przeciwdziałania poważnym awariom, likwidacji i ograniczaniu negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia oraz właściwej lokalizacji przedsięwzięć o znaczącym oddziaływaniu na środowisko.

W wyniku przeprowadzonych analiz przewiduje się wzrost niekorzystnych oddziaływań na środowisko związanych z realizacją kierunku 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków, zwłaszcza w zakresie polityki przestrzennej: 2.2.1. Ograniczanie zagrożenia powodziowego i przeciwdziałanie skutkom suszy, szczególnie w przypadku realizacji zbiorników wodnych, przy czym istnieje duże prawdopodobieństwo, że oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000, będą znaczące.

Analizując wpływ na obszary Natura 2000 posłużono się metodą graficzną w celu wyznaczenia obszarów konfliktowych (załączniki graficzne do prognozy oddziaływania na środowisko), tzn. takich, gdzie realizacja ewentualnych kierunków zagospodarowania i polityk przestrzennych może powodować konflikty przestrzenne lub potencjalnie negatywnie oddziaływać na obszary Natura 2000.

W przypadku zbiorników dużej retencji ich ujęcie w projekcie Zmiany Planu wynika z dokumentów wyższego rzędu (Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 – zbiornik Kąty-Myscowa, i przyjęty Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły – zbiorniki: Kąty-Myscowa, Dukla, Rudawka Rymanowska).

Według dokumentów nadrzędnych zbiornik Kąty-Myscowa ma być zlokalizowany na rzece Wisłoka w obszarze Natura 2000 Beskid Niski PLB180002, Wisłoka z Dopływami PLH180052, możliwe też, że będzie obejmował niewielką część obszaru Natura 2000 Ostoja Magurska PLH180001 i obszaru Ostoja Jaślicka PLH180014, zbiornik Dukla na rzece Jasiołka w obszarze Natura 2000 Jasiołka PLH180011, Beskid Niski PLB180002, i możliwe, że niewielki fragment obszaru Ostoja Jaślicka PLH180011, zbiornik Rudawka Rymanowska na rzece Wisłok w obszarze Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030, Beskid Niski PLB180002, możliwe też, że niewielką część obszaru Natura 2000 Rymanów.

W przypadku realizacji tych zbiorników można stwierdzić, że istnieje duże prawdopodobieństwo, a nawet pewność, wystąpienia znaczących oddziaływań na obszary Natura 2000 głównie na siedliska przyrodnicze i gatunki priorytetowe (szczególnie łęgi).

Należy stwierdzić, że w obrębie obszarów Natura 2000, może dochodzić do:

- fragmentacji siedlisk przyrodniczych,
- zmniejszenia powierzchni siedlisk przyrodniczych, w tym może dojść do zmniejszenia powierzchni siedlisk o znaczeniu priorytetowym (w przypadku realizacji zbiorników wodnych mogą być to siedliska o kodzie 91EO – łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe),
- jakościowych zmian siedlisk,
- utraty powierzchni żerowiskowych ptaków,
- powstawania nowych barier dla funkcjonowania układów przyrodniczych (np. w przypadku realizacji dróg szybkiego ruchu czy zbiorników wodnych),
- emisji hałasu,
- emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych,
- zakłócenia funkcjonowania korytarzy ekologicznych na odcinkach przejść przez doliny cieków, co może prowadzić do wydłużenia tras migracji gatunków priorytetowych tj. wilk, niedźwiedź (w przypadku realizacji zbiorników wodnych, dróg szybkiego ruchu),
- wyłączenia z systemu przyrodniczego terenów rolnych, w niektórych przypadkach może zdarzyć się, że nastąpi wyłączenie terenów leśnych czy dolin rzecznych (głównie w przypadku realizacji zbiorników wodnych).

Na tym etapie nie przewiduje się aby realizacja projektu Zmiany Planu powodowała takie zmiany w środowisku, **aby zagrożone było trwanie populacji gatunków i siedlisk, dla ochrony których zaprojektowano lub wyznaczono obszary Natura 2000 ponieważ:**

- nie przewiduje się utraty wszystkich gatunków roślin, siedlisk dla ochrony których wyznaczane są obszary Natura 2000,
- nie przewiduje się zmniejszenia liczebności gatunków kluczowych powodowanych bezpośrednią śmiertelnością związaną z realizacją kierunków zagospodarowania przestrzennego i polityk przestrzennych określonych w projekcie Zmiany Planu,
- nie przewiduje się takiego zagrożenia, spowodowanego realizacją kierunków zagospodarowania i polityk przestrzennych wyszczególnionych w projekcie Zmiany Planu, aby nie był utrzymany właściwy stan ochrony gatunków i siedlisk w granicach obszarów Natura 2000. Wyjątek stanowić może potencjalna realizacja zbiorników retencyjnych, chroniących zdrowie i życie ludzi przed skutkami powodzi. W tym przypadku spójność i integralność sieci w niektórych fragmentach (okolice zbiorników Myscowa-Kąty, Rudawka Rymanowska, Dukla) może być zagrożona.

Rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko mogących być rezultatem realizacji kierunków, polityk przestrzennych i zamierzeń polegać będą m.in. na:

- racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią, ograniczaniu rozprzestrzeniania miejskich obszarów funkcjonalnych poprzez utrzymanie odpowiedniej intensywności zagospodarowania i ochrony terenów otwartych oraz intensyfikację rozwoju komunikacji zbiorowej realizującej spójność przestrzenną,
- unikaniu kolizyjnych przebiegów liniowych elementów infrastrukturalnych z obszarami cennymi przyrodniczo tj. obszarami prawnej ochrony przyrody, w tym obszarami Natura 2000, z obszarami cennych krajobrazów oraz z obszarami o predyspozycjach do rozwoju turystyki, korytarze ekologiczne, oraz w najmniejszym stopniu powodować straty w obrębie struktur przyrodniczych położonych poza obszarami prawnie chronionymi,
- realizacji rozwoju i modernizacji inwestycji drogowych, w tym obejść drogowych oraz związanych z rozwojem przesyłowej sieci elektroenergetycznej z uwzględnieniem ochrony ludzi przed negatywnym oddziaływaniem zanieczyszczeń komunikacyjnych i hałasu oraz promieniowania elektromagnetycznego,
- stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie infrastruktury komunikacyjnej na ludzi i pozwalających na dotrzymanie standardów środowiskowych (m.in. ekrany akustyczne, zieleń izolacyjna, ciche nawierzchnie); stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie na środowisko wodne (separatory związków ropopochodnych dla spływów zanieczyszczonych wód z pasów drogowych) oraz na stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywny wpływ na środowisko biotyczne (m.in. przejścia dla migrujących zwierząt, okratowania urządzeń odwadniających pasy drogowe),
- rozwoju, lecz unikaniu kolizyjnych lokalizacji zamierzeń inwestycyjnych energetyki wykorzystującej odnawialne źródła energii (OZE) z obszarami prawnej ochrony przyrody, w tym obszarami Natura 2000 oraz obszarami ważnymi z punktu widzenia ochrony krajobrazu i bioróżnorodności, zwłaszcza unikaniu lokalizacji energetyki wiatrowej na terenach ważnych dla egzystencji ptaków i nietoperzy,
- realizacji rozwoju OZE, zwłaszcza energetyki wiatrowej z uwzględnieniem ochrony akustycznej ludzi,
- stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie OZE (energetyki wodnej) na faunę wodną m.in. stosowanie przepławek dla ryb,
- unikaniu realizacji zamierzeń inwestycyjnych technicznej ochrony przed zagrożeniami powodziowymi (zbiorniki retencyjne; wały przeciwpowodziowe) na terenach cennych przyrodniczo i ważnych dla zachowania bioróżnorodności,
- dbałości o najmniejszą kolizyjność tworzenia nowych produktów turystycznych oraz rozbudowy i modernizacji infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej z obszarami cennymi pod względem przyrodniczym,
- szczegółowym rozpoznaniu lokalnych uwarunkowań przyrodniczych i potencjału przyrodniczego przy wyznaczaniu terenów inwestycyjnych i tworzeniu nowych obszarów aktywności gospodarczej,
- stosowaniu zasady wariantowania lokalizacyjnego i technologicznego przy realizacji wszystkich zamierzeń inwestycyjnych, pozwalającej na wybór wariantu optymalnego z punktu widzenia ochrony środowiska.

W odniesieniu do dokumentu o stosunkowo dużym stopniu ogólności, jakim jest projekt Zmiany Planu, utrudnione jest zaproponowanie rozwiązań mających na celu kompensację

przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko. Taka możliwość i potrzeba może powstać jako wynik oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięcia, przy realizacji konkretnych zamierzeń inwestycyjnych, wynikających z kierunków i polityk przestrzennych określonych w projekcie Zmiany Planu. Będzie to miało miejsce na etapie procesów decyzyjnych (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje administracyjne).

W transgranicznym oddziaływaniu na środowisko istotne miejsce mogą zajmować:

- realizacja kierunku 4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa, a zwłaszcza realizacja polityk przestrzennych: 4.1.1. Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej województwa w wymiarze krajowym i transgranicznym (międzynarodowym) np. w zakresie rozbudowy transeuropejskich szlaków transportowych (Via Carpatia), 4.1.3. Rozwój spójnego przestrzennie systemu kolejowego w zakresie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań województwa, 4.1.5. Zwiększenie dostępności infrastruktury granicznej na granicy województwa podkarpackiego z Ukrainą,
- realizacja kierunku 2.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza polityki przestrzennej 2.3.4. Rozwijanie sieci szlaków kulturowych, jako istotnego elementu spajającego zasoby kulturowe województwa w zakresie tworzenia nowych szlaków kulturowych rowerowych, pieszych, samochodowych i wodnych, w tym również szlaków międzynarodowych i transgranicznych,
- realizacja kierunku 3.2. Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego, zwłaszcza polityki przestrzennej 3.2.4. Zrównoważony rozwój turystyki w zakresie wytyczania nowych szlaków rowerowych o znaczeniu międzynarodowym i ponadregionalnym np.. trasa międzynarodowa EURO-VELO EV4 Roscoff (Francja) – Kijów (Ukraina), trasa międzynarodowa Transwojewódzkiego szlaku rowerowego Berlin-Lwów, czy łączenie szlaków turystycznych w sieć o zasięgu międzyregionalnym i międzynarodowym,
- realizacja kierunku 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, zwłaszcza polityk przestrzennych: 2.1.2. Ochrona zasobów wodnych w zakresie prowadzenia działań kontrolnych i monitorujących jakość wód powierzchniowych i podziemnych szczególnie w obszarze przygranicznym z Ukrainą w ramach współpracy przygranicznej, 2.1.3. Zachowanie i zwiększanie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych poprzez wspólne działania na rzecz zachowania obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo np. tworzenie międzynarodowych rezerwatów biosfery, zachowanie i ochrona korytarzy ekologicznych a znaczeniu międzynarodowym,
- realizacja kierunku 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków, zwłaszcza w zakresie realizacji polityki przestrzennej 2.2.1. Ograniczanie zagrożenia powodziowego i przeciwdziałanie skutkom suszy szczególnie w powiatach nadgranicznych.

Biorąc pod uwagę analizy przeprowadzone w Prognozie nie przewiduje się możliwości znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, także w przypadku realizacji polityki przestrzennej 2.2.1. Ograniczanie zagrożenia powodziowego i przeciwdziałanie skutkom suszy.

W Prognozie, w miejsce wariantowania kierunków, czy polityk przestrzennych skupiono się na przedstawieniu propozycji modyfikacji ustaleń projektu Zmiany Planu, prowadzących do osiągnięcia optymalnych efektów ekologicznych realizacji analizowanego dokumentu. Przedstawiono propozycje

zapisów uzupełniających w ustaleniach, w których zidentyfikowano brak uwzględnienia aspektów środowiskowych w stopniu wystarczającym:

- dla kierunku: 4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa zakładającego rozwój powiązań transportowych w wymiarze regionalnym, krajowym i międzynarodowym proponuje się uzupełnienie zapisów o sformułowania mające na uwadze ochronę środowiska, a szczególności ochronę obszarów przyrody chronionej np. „Planowane zamierzenia winny być realizowane z zapewnieniem minimalizacji ingerencji w tereny o dużym potencjale przyrodniczym i krajobrazowym oraz turystycznym”.
- dla kierunku: 1.1. Równoważenie systemu osadniczego oraz poprawa spójności terytorialnej województwa, a w szczególności w odniesieniu do realizującej przedmiotowy kierunek, polityki przestrzennej: Kształtowanie miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF) oraz 1.1.4. Poprawa funkcjonalności i spójności przestrzennej miast pełniących funkcje biegunów wzrostu proponuje się uzupełnienie o zapisy mające na uwadze racjonalne gospodarowanie przestrzenią, które będzie przeciwdziałać tworzeniu się rozległych stref podmiejskich.
- dla kierunku: 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska w części polityki przestrzennej 2.1.3. Zachowanie i zwiększenie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowania spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, dostosowując się do konwencji zawartych tu ustaleń proponuje się uzupełnienie o zapis: np. w odniesieniu do obszarów Natura 2000 obowiązują zasady ochrony oraz dopuszczalne odstępstwa określone ustawą o ochronie przyrody.

Podstawową trudność podczas sporządzania Prognozy stanowił ogólny charakter projektu Zmiany Planu, co sprawiło, że sformułowania zawarte w analizach często mają charakter warunkowy i mogą być zmienne w zależności od warunków realizacji poszczególnych przedsięwzięć wykonywanych w ramach kierunków zagospodarowania i polityk przestrzennych, w tym lokalizacji, rodzaju oraz wielkości.

Utrudnieniem w pracach nad Prognozą był również brak wypracowanych metod stosowanych w tego typu dokumentach oraz brak określonych kryteriów przeprowadzania oceny.

1. Informacje wstępne

1.1. Podstawa prawna opracowania Prognozy

Obowiązek sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030, zwanej dalej Prognozą, wynika z art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko¹.

W ustawie tej wdrożone zostały przepisy Wspólnoty Europejskiej dotyczące postępowania w sprawie strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27.06.2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko²) oraz udziale społeczeństwa w sporządzaniu niektórych planów i programów w zakresie środowiska (Dyrektywa 2003/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. przewidującej udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniającej w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywy Rady 85/337/EWG i 96/61/WE³).

1.2. Cel i zakres Prognozy

Celem opracowania prognozy oddziaływania na środowisko projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030, zwanego dalej projektem Zmiany Planu, jest:

- identyfikacja możliwych do określenia skutków środowiskowych (głównie pozytywnych oraz negatywnych),
- identyfikacja i eliminacja tych kierunków działań, których negatywne skutki środowiskowe pozostają w sprzeczności z wymogami prawa,
- ocena czy realizacja projektu Zmiany Planu sprzyja ochronie środowiska przyrodniczego i zrównoważonemu rozwojowi województwa podkarpackiego oraz czy w wystarczający sposób zapobiega powstawaniu konfliktów i zagrożeń,
- wskazanie, jeżeli jest to zasadne, rozwiązań alternatywnych przyczyniających się do zmniejszenia ewentualnych obciążeń środowiska.

Prognoza została opracowana zgodnie z zakresem określonym w art. 51 ust.2 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko i zgodnie z zakresem uzgodnionym z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Rzeszowie (pismo z dnia 31.01.2011 r., znak: WOOŚ.411.1.8.2011.AD-2) oraz Podkarpackim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Rzeszowie (pismo z dnia 09.07.2012 r., znak: SNZ.9020.3.51.2012.AL).

Prognoza projektu Zmiany Planu zawiera:

- informacje wstępne dotyczące podstawy prawnej opracowania prognozy, celu i zakresu prognozy oraz metodach zastosowanych przy jej sporządzaniu,

¹ Dz. U. z 2013 r. poz. 1235.

² Dz. U. WEL 197 z 21.07.2001 r.

³ Dz. Urz. UEL 156 z 25.06.2003 r.

- informacje o zawartości, głównych celach projektu zamiany Planu oraz o powiązaniach z innymi dokumentami,
- zestawienie zmian wprowadzonych w odniesieniu do obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego:
 - w zakresie przepisów prawnych, uwarunkowań i kierunków polityki przestrzennej,
 - podstawy prawnej sporządzania planu zagospodarowania przestrzennego województwa,
 - w zakresie struktury systemu osadniczego,
 - w zakresie ochrony środowiska,
 - w zakresie infrastruktury społeczno-gospodarczej,
 - w zakresie komunikacji,
 - w zakresie infrastruktury technicznej,
 - w zakresie obronności i bezpieczeństwa publicznego,
 - w zakresie obszarów problemowych i wsparcia,
 - we wnioskach do polityki przestrzennej zagospodarowania kraju,
 - w zadaniach i działaniach z zakresu gospodarki przestrzennej, których realizacja niezbędna jest dla osiągnięcia założonych w projekcie Zmiany Planu celów,
- powiązania projektu Zmiany Planu z dokumentami ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, krajowym, regionalnym,
- analizę zgodności projektu Zmiany Planu z uwarunkowaniami zawartymi w publikacji Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem szczególnie zagrożonych i niewralgicznych odcinków korytarzy ekologicznych tzw. hot spot,
- analizę zgodności projektu Zmiany Planu ze wskazaniem zawartymi w publikacji Studium przestrzennych uwarunkowań krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych i turystycznych rozwoju energetyki wiatrowej w województwie podkarpackim,
- analizę zgodności projektu Zmiany Planu z uwarunkowaniami ujętymi w koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECONET,
- analizę zgodności projektu Zmiany Planu z Krajową strategią ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Programem działań (Warszawa 2003r.),
- informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko przyjętych już dokumentów powiązanych z projektem Zmiany Planu,
- analizę i ocenę istniejącego stanu środowiska, w tym na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem, oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektu Zmiany Planu,
- opis istniejącego stanu środowiska, w tym stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem tj.:
 - położenie, rzeźba terenu, klimat,
 - wody powierzchniowe i podziemne,
 - gleby,
 - surowce mineralne,
 - powietrze,
 - klimat akustyczny,
 - promieniowanie elektromagnetyczne,
 - zasoby przyrodnicze,
 - krajobraz, zabytki i dobra kultury współczesnej,
 - tereny zdewastowane,
- ocenę stanu środowiska tj.:

- stan czystości jednolitych części wód powierzchniowych,
- stan czystości jednolitych części wód podziemnych,
- stan gleb,
- stan czystości powietrza,
- klimat akustyczny,
- promieniowanie elektromagnetyczne,
- analizy specyficzne
 - gospodarka,
 - transport,
 - energetyka,
- opis potencjalnych zmian istniejącego stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu Zmiany Planu,
- opis istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia projektu Zmiany Planu, w szczególności dotyczących obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody, w tym:
 - obszary objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody,
 - problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektu Zmiany Planu,
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektu Zmiany Planu oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- określenie, analizę i ocenę przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko, w tym oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótkoterminowych, średnioterminowych i długoterminowych, stałych i chwilowych oraz pozytywnych i negatywnych,
- analizę oddziaływań zmian w powiązaniu z pozostawionymi ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego,
- analizę i ocenę przewidywanego znaczącego oddziaływania na środowisko,
- analizę i ocenę przewidywanego znaczącego oddziaływania na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz na integralność tych obszarów,
- analizę czy kierunki określone w projekcie Zmiany Planu zapewniają realizację zasad ochrony przyrody i jej kolejnych celów, o których mowa w art. 2 ustawy o ochronie przyrody,
- rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektu Zmiany Planu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność tych obszarów,
- rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie Zmiany Planu wraz z uzasadnieniem ich wyboru, opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru lub wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych,
- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektu Zmiany Planu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy,
- wnioski z przeprowadzonych analiz i ocen,
- streszczenie w języku niespecjalistycznym.

1.3. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu Prognozy

Projekt Zmiany Planu jest dokumentem ogólnym, określającym kierunki i polityki przestrzenne.

Na podstawie planu zagospodarowania przestrzennego województwa nie można wydać żadnych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Nie można też wydać zgody na realizację jakiegokolwiek przedsięwzięcia. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa nie jest dokumentem decyzyjnym.

W projekcie Zmiany Planu, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, określone są cele wyznaczające kierunki rozwoju oraz polityki przestrzenne, ale nie ma umiejscowienia w przestrzeni poszczególnych przedsięwzięć. Nie ma też określonej skali poszczególnych przedsięwzięć, w związku z tym prognoza oddziaływania na środowisko ma charakter przede wszystkim jakościowy.

Biorąc pod uwagę fakt, że realizacja zapisów projektu Zmiany Planu będzie przebiegała w różnym czasie ocena jakościowa także jest utrudniona.

Prognozę oddziaływania na środowisko opracowano zgodnie z zapisami art. 51 ust. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz zgodnie z zakresem uzgodnionym z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska i wojewódzkim inspektorem sanitarnym.

Prognoza oddziaływania na środowisko powstała w wyniku analizy treści projektu Zmiany Planu i oceny polegającej na określeniu jakie skutki dla środowiska może spowodować realizacja poszczególnych kierunków i polityk przestrzennych. W Prognozie uwzględniono m.in. wpływ na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, krajobraz, zabytki, zasoby materialne, obszary Natura 2000 etc.

Podczas prac nad prognozą przyjęto, że wszystkie realizowane w ramach kierunków i polityk przestrzennych przedsięwzięcia będą spełniały wszelkie określone obowiązującym prawem wymagania i będą stosowane najnowsze technologie i techniki. Posłużono się metodą ekspercką oraz metodą analogii, czyli podobieństwa zjawisk.

Należy zaznaczyć, że np. drogi, lotniska są realizowane na podstawie tzw. spec ustaw, a zbiorniki wodne ujęte w projekcie Zmiany Planu zostały przyjęte z dokumentów wyższego rzędu tzn. Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 oraz z Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły, obejmującym lata 2011-2030. Program ten został ustanowiony Uchwałą Nr 151/2011 Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2011 r.

Prace nad Prognozą zostały podzielone na następujące etapy:

Etap I – przeanalizowano zapisy podstawowych dokumentów powiązanych z projektem Zmiany Planu oraz informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla przyjętych już dokumentów powiązanych z projektem Zmiany Planu. Dokonano charakterystyki analizowanego dokumentu oraz oceny stanu środowiska.

Etap II – przeprowadzono analizy i oceny wpływu realizacji kierunków i polityk przestrzennych określonych w projekcie Zmiany Planu. Wyniki analiz i ocen zostały przedstawione w tabeli 6: Potencjalne oddziaływania na środowisko realizacji kierunków i polityk przestrzennych określonych w projekcie zmiany Planu. Starano się określić, jaki wpływ będzie miała realizacja i funkcjonowanie działań inwestycyjnych wykonanych w ramach polityk przestrzennych na: powietrze, wody, klimat akustyczny, powierzchnię ziemi, lasy, surowce mineralne, krajobraz, obszary chronione w tym obszary Natura 2000, korytarze

ekologiczne, rośliny, zwierzęta, zabytki i dobra kultury współczesnej oraz ludzi. Jako kryterium oceny przyjęto oddziaływanie zdefiniowane jako: pozytywne, potencjalnie pozytywne, negatywne, potencjalnie negatywne, mieszane (pozytywne i negatywne), oraz mało znaczące i neutralne, bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe, długoterminowe, stałe, chwilowe.

Przeprowadzono także:

- analizę i ocenę przewidywanego znaczącego oddziaływania na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz na integralność tych obszarów,
- analizę zgodności projektu Zmiany Planu z uwarunkowaniami zawartymi w publikacji Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem szczególnie zagrożonych i newralgicznych odcinków korytarzy ekologicznych tzw. hot spot,
- analizę zgodności projektu Zmiany Planu ze wskazaniem zawartymi w publikacji Studium przestrzennych uwarunkowań krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych i turystycznych rozwoju energetyki wiatrowej w województwie podkarpackim,
- analizę zgodności projektu Zmiany Planu z uwarunkowaniami ujętymi w Koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECONET,
- analizę zgodności projektu Zmiany Planu z Krajową strategią ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Programem działań (Warszawa 2003 r.).

Etap III – przygotowano pełny tekst dokumentu Prognozy.

Podstawową trudność podczas sporządzania Prognozy stanowił ogólny charakter projektu Zmiany Planu, co sprawia, że sformułowania zawarte w tabelach często mają charakter warunkowy i mogą być zmienne w zależności od warunków realizacji poszczególnych przedsięwzięć w tym ich lokalizacji i wielkości. Ponadto na tym etapie projektowania, czyli wyznaczenia kierunków i polityk przestrzennych, nie prowadzi się tak szczegółowych analiz terenu jak w przypadku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (inventaryzacja przyrodnicza) czy w przypadku oceny realizacji przedsięwzięcia na środowisko.

2. Informacja o zawartości, głównych celach projektu Zmiany Planu oraz o powiązaniach z innymi dokumentami

2.1. Główne cele projektu Zmiany Planu

Zawartość opracowania projektu Zmiany Planu obejmuje tekst, wraz z rysunkami poglądowymi, w którym wyszczególniono:

- część informacyjno-prognostyczną (synteza uwarunkowań i wizja rozwoju),
 - część informacyjno-stanowiącą (kierunki i zasady zagospodarowania oraz polityki przestrzenne rozwoju województwa),
 - część informacyjno-realizacyjną (narzędzia realizacji Planu, inwestycje celu publicznego),
- oraz część graficzną w postaci następujących map w skali 1:200 000:
- sieć osadnicza i komunikacja,
 - system obszarów chronionych,
 - gospodarka wodno-ściekowa i ochrona wód,
 - infrastruktura techniczna,
 - obszary problemowe,

- inwestycje o znaczeniu ponadlokalnym.

Zasadniczym elementem projektu Zmiany Planu jest określenie kierunków, polityk przestrzennych oraz zasad zagospodarowania przestrzennego województwa, wynikających z przyjętej wizji rozwoju regionu, sformułowanej w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020. Strategia określa wizję rozwoju w następujący sposób:

„W 2020 roku województwo podkarpackie będzie obszarem zrównoważonego i inteligentnego rozwoju gospodarczego, wykorzystującym wewnętrzne potencjały oraz transgraniczne położenie, zapewniającym wysoką jakość życia mieszkańców”.

Dla potrzeb Prognozy dokonano syntezy przyjętych w projekcie Zmiany Planu zapisów kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego, stanowiących podstawę prowadzenia polityki przestrzennej samorządu województwa. Kierunki zagospodarowania zostały wskazane w odniesieniu do poszczególnych dziedzin charakterystycznych dla zagospodarowania przestrzeni, tj.: systemu osadniczego, środowiska, infrastruktury społeczno-gospodarczej, komunikacji, infrastruktury technicznej, obronności i bezpieczeństwa publicznego. Kierunki nakreślone w projekcie Zmiany Planu będą realizowane i wdrażane poprzez wytyczoną politykę przestrzenną oraz ustalone zasady zagospodarowania. W sześciu dziedzinach działań sformułowano 12 kierunków zagospodarowania przestrzennego, które będą realizowane i wdrażane poprzez realizację 47 działań określonych jako polityka przestrzenna (Tabela 1).

Tabela 1. Kierunki i polityki przestrzenne w projekcie Zmiany Planu

Kierunek	Polityka przestrzenna
1. System osadniczy	
1.1. Równoważenie systemu osadniczego oraz poprawa spójności terytorialnej województwa.	1.1.1. Utrzymanie policentrycznego charakteru osadnictwa. 1.1.2. Wzrost znaczenia miasta Rzeszowa poprzez rozwój funkcji metropolitalnych. 1.1.3. Wzmocnienie roli miast jako ośrodków kreujących wysoką jakość życia mieszkańców. 1.1.4. Poprawa funkcjonalności i spójności przestrzennej miast pełniących funkcje biegunów wzrostu. 1.1.5. Kształtowanie miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF). 1.1.6. Wielofunkcyjny rozwój wiejskich obszarów funkcjonalnych (WOF).
2. Środowisko	
2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska.	2.1.1. Ochrona i racjonalna gospodarka zasobami kopalin. 2.1.2. Ochrona zasobów wodnych. 2.1.3. Zachowanie i zwiększenie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych. 2.1.4. Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. 2.1.5. Ochrona walorów przyrodniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowiskowych. 2.1.6. Zapewnienie wysokiej jakości powietrza i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. 2.1.7. Zmniejszanie uciążliwości hałasu.
2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków.	2.2.1. Ograniczanie zagrożenia powodziowego i przeciwdziałanie skutkom suszy. 2.2.2. Zapobieganie osuwiskom oraz minimalizowanie ich negatywnych skutków. 2.2.3. Przeciwdziałanie poważnym awariom i ograniczanie ich negatywnych skutków. 2.2.4. Likwidacja i ograniczanie negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia oraz właściwa lokalizacja przedsięwzięć o znaczących oddziaływaniach na środowisko.
2.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego.	2.3.1. Zachowanie i ochrona zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych. 2.3.2. Zachowanie i ochrona walorów przestrzeni w tym walorów krajobrazu kulturowego. 2.3.3. Zachowanie i ochrona współczesnego materialnego dziedzictwa kulturowego. 2.3.4. Rozwijanie sieci szlaków kulturowych, jako istotnego elementu spajającego

	zasoby kulturowe województwa. 2.3.5. Ochrona pozostałych zasobów i elementów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów niematerialnych.
3. Infrastruktura społeczno-gospodarcza	
3.1. Podniesienie poziomu życia mieszkańców województwa.	3.1.1. Rozwój szkolnictwa wyższego. 3.1.2. Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia. 3.1.3. Wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego. 3.1.4. Kształtowanie i rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
3.2. Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego.	3.2.1. Zwiększenie potencjału gospodarczego i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej województwa. 3.2.2. Lokalizacja wielkopowierzchniowych obiektów handlowych. 3.2.3. Racjonalne wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego w gospodarce rolnej. 3.2.4. Zrównoważony rozwój turystyki.
4. Komunikacja	
4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa.	4.1.1. Rozwój powiązań drogowych wzmacniających zewnętrzną dostępność komunikacyjną województwa w wymiarze krajowym i transgranicznym (międzynarodowym). 4.1.2. Wzmocnienie i rozwój wewnątrzregionalnych powiązań komunikacyjnych Rzeszowa z ośrodkami subregionalnymi i lokalnymi oraz pomiędzy tymi ośrodkami. 4.1.3. Rozwój spójnego przestrzennie systemu kolejowego w zakresie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań województwa. 4.1.4. Rozwój infrastruktury i usług transportu lotniczego. 4.1.5. Zwiększenie dostępności infrastruktury granicznej na granicy województwa podkarpackiego z Ukrainą.
5. Infrastruktura techniczna	
5.1. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa.	5.1.1. Rozwój sieci przesyłowej i urządzeń elektroenergetycznych. 5.1.2. Zwiększenie możliwości i zdolności przesyłowych gazociągów wysokiego ciśnienia o znaczeniu krajowym oraz dywersyfikacja źródeł zasilania. 5.1.3. Zwiększenie możliwości i efektywności wykorzystania infrastruktury ciepłowniczej. 5.1.4. Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE).
5.2. Racjonalny rozwój gospodarki wodnej i ściekowej.	5.2.1. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód. 5.2.2. Zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego. 5.2.3. Rozwój gospodarki ściekowej na obszarze województwa.
5.3. Rozwój systemu gospodarki odpadami na terenie województwa podkarpackiego.	5.3.1. Racjonalne gospodarowanie odpadami komunalnymi. 5.3.2. Gospodarowanie pozostałymi grupami odpadów.
5.4. Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej.	5.4.1. Rozbudowa sieci telekomunikacyjnych oraz zwiększenie dostępu do Internetu terenów trudno dostępnych i o małej gęstości zaludnienia.
6. Obronność i bezpieczeństwo publiczne	
6.1. Zwiększenie zdolności obronnej i bezpieczeństwa publicznego.	6.1.1. Rozwój infrastruktury obronności i bezpieczeństwa publicznego oraz systemów infrastruktury transportowej i technicznej. 6.1.2. Utrzymanie terenów zamkniętych i ich stref ochronnych dla potrzeb obronności i bezpieczeństwa publicznego.

Jako odrębne zagadnienie w projekcie Zmiany Planu ujęto obszary stwarzające problemy i konflikty z punktu widzenia realizacji założeń rozwojowych oraz obszary wyróżniające się pozytywnie na tle województwa, z racji budowania wymiernych przewag konkurencyjnych i wymagające szczególnego wsparcia w dążeniu do osiągnięcia ładu przestrzennego. Z uwagi na odmienne formy wsparcia (strategicznej interwencji ze strony państwa i regionu), obszary te zidentyfikowano jako:

- obszary problemowe, które kumulują negatywne zjawiska społeczne, przyrodnicze i gospodarcze, i które wymagają interwencji ze strony jednostek samorządu terytorialnego przeciwdziałających tym problemom,

- obszary potencjału rozwojowego (obszary przestrzeni chronionej), które wymagają programowania działań ochronnych ze względu na możliwość wystąpienia konfliktów przestrzennych,
- obszary wsparcia, o korzystnym potencjale rozwoju, na których występujące problemy rozwojowe wymagają interwencji przestrzennej ze strony władz publicznych celem wzmocnienia procesów rozwojowych.

Na terenie województwa podkarpackiego do **obszarów problemowych** zalicza się dwie kategorie obszarów:

- obszary, na których dochodzi do kumulacji problemów o charakterze społeczno-gospodarczym, wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej. Są to obszary:
 - tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze,
 - o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe,
 - przygraniczne,
 - o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego,
 - nieefektywnej gospodarki rolnej – obszary problemowe rolnictwa,
 - o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych.
- obszary występowania szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej i warunków dla polityki rozwoju w skali makroregionalnej, wyznaczone na podstawie typu potencjału rozwojowego. Są to obszary:
 - górskie,
 - ochrony gleb dla celów produkcji rolnej,
 - zamknięte,
 - narażone na niebezpieczeństwo powodzi.

Zidentyfikowano ponadto obszary szczególnych zjawisk, których zasięg obejmuje znaczną część województwa oraz przekracza możliwości rozwiązywania problemów przestrzennych na płaszczyźnie lokalnej. Są to obszary:

- potencjalnego występowania osuwisk,
- przekroczeń standardów czystości powietrza i dopuszczalnego poziomu hałasu.

Obszary potencjału rozwojowego, związane są z istniejącymi zasobami kulturowymi oraz naturalnymi, które z jednej strony pozwalają na kształtowanie rozwoju województwa, a równocześnie generują konflikty przestrzenne oraz niekorzystne zjawiska przestrzenno-przyrodnicze. Na tych obszarach, konieczne jest stosowanie działań ochronnych, ograniczeń oraz specyficznych form użytkowania, ze względu na ich wartość przyrodniczą, kulturową lub szczególne znaczenie dla ochrony zasobów naturalnych. Należą do nich następujące obszary:

- cenne przyrodniczo,
- ochrony krajobrazów kulturowych,
- ochrony i kształtowania zasobów wodnych,
- występowania strategicznych złóż kopalin.

Obszary wsparcia, rozumiane jako obszary wyodrębnione ze względu na występujące problemy rozwojowe, obejmujące zarówno obszary problemowe jak i obszary wyróżniające się pozytywnie na tle województwa ze względu na swoją specyfikę. Wymienione cechy stanowią

podstawę do wskazania ich jako obszary strategicznej interwencji, wymagające szczególnego zainteresowania ze strony państwa i regionu.

Kluczowe obszary strategicznej interwencji (OSI) zostały wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020 w czterech dziedzinach działań strategicznych:

- Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka (priorytety tematyczne: przemysł; nauka, badania i szkolnictwo wyższe; turystyka; rolnictwo; instytucje otoczenia biznesu),
- Kapitał ludzki i społeczny (priorytety tematyczne: edukacja; kultura i dziedzictwo kulturowe; społeczeństwo obywatelskie; włączenie społeczne; zdrowie publiczne; sport powszechny);
- Sieć osadnicza (priorytety tematyczne: dostępność komunikacyjna; dostępność technologii informacyjnych; funkcje metropolitalne Rzeszowa; funkcje obszarów wiejskich; spójność przestrzenna i wzmacnianie funkcji biegunów wzrostu),
- Środowisko i energetyka (priorytety tematyczne: zapobieganie i przeciwdziałanie zagrożeniom oraz usuwanie ich negatywnych skutków; ochrona środowiska; bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii).

Projekt Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 uwzględniający między innymi inwestycje celu publicznego, stanowiące zadania rządowe i samorządu województwa, będzie obok Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020, podstawą do prowadzenia polityki przestrzennej w regionie.

Instrumentami wspomagającymi prowadzenie regionalnej polityki przestrzennej województwa będą również opracowania planistyczne, sporządzane stosownie do potrzeb dla wskazanych w projekcie Zmiany Planu obszarów funkcjonalnych, problemowych, wsparcia, lub ich części, w tym między innymi: planu zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego dużego miasta – Rzeszowa, studiów obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych, studiów zagospodarowania przestrzennego terenów pogranicza polsko-słowackiego i pogranicza polsko-ukraińskiego, obszarów górskich itp.

2.2. Zestawienie zmian wprowadzonych w odniesieniu do obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego

2.2.1. Zmiany w zakresie przepisów prawnych, uwarunkowań i kierunków polityki przestrzennej

2.2.1.1. Zmiana podstawy prawnej sporządzania planu zagospodarowania przestrzennego województwa

Po wstąpieniu Polski do UE w 2004 r. oraz na skutek zmieniających się przepisów prawa, nastąpiła konieczność dostosowania zapisów i ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego (zwanego dalej Planem) uchwalonego Uchwałą Nr XLVIII/552/2002 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002 r. do zmieniającej się sytuacji formalnej i prawnej.

Obowiązujący Plan został uchwalony w trybie ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 15 z 1999 r. poz. 139).

Zgodnie z ww. ustawą (art. 54b. ust. 2.) Sejmik województwa uchwała plan zagospodarowania przestrzennego województwa, w którym określa się zasady organizacji struktury przestrzennej, w tym:

- podstawowe elementy sieci osadniczej,

- rozmieszczenie infrastruktury społecznej, technicznej i innej,
- wymagania w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dóbr kultury – z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie.

Ponadto zgodnie z zapisami tej ustawy:

- „w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się zadania rządowe, służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych, wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 61, ust. 1, oraz ustala się obszary, na których przewiduje się realizację tych celów”.
- „w planie zagospodarowania przestrzennego województwa umieszcza się zadania samorządu województwa, służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych, zawarte w programach, o których mowa w art. 54d, oraz wskazuje się obszary, na których przewiduje się realizację tych zadań, z zastrzeżeniem art. 14, pkt. 2 i art. 36, ust. 1 i 2”.

Projekt Zmiany Planu został opracowany zgodnie ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (pierwotnie: Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717, obecnie: Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.).

Zakres planu zagospodarowania przestrzennego województwa wyznacza ww. ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. I tak zgodnie z art. 39 ust. 3 w planie tym określa się w szczególności:

- podstawowe elementy sieci osadniczej województwa i ich powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturalnych, w tym kierunki powiązań trans granicznych,
- system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym,
- obszary problemowe wraz z zasadami ich zagospodarowania oraz obszary metropolitalne,
- obszary wsparcia,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią,
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych,
- obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin i udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.

Zgodnie z ww. ustawą w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju (KPZK), o której mowa w art. 47, ust. 1 pkt. 1 oraz programy, o których mowa w art. 48 ust. 1.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa umieszcza się też inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, o których mowa w art. 39, ust. 3 pkt. 3, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością.

Ponadto na zmiany w regionalnym planowaniu przestrzennym decydujący wpływ miało inne podejście do zagadnień związanych z planowaniem przestrzennym w strategicznych dokumentach krajowych i regionalnych.

Poprzednia KPZK zakładała zasadę dynamicznego równoważenia rozwoju opartą na polityce polaryzacji aktywności społeczno-gospodarczej w celowo wybranych węzłach i pasmach systemu

przestrzennego zagospodarowania kraju. Dawała ona preferencje intensywnego rozwoju dla silnych aglomeracji, kosztem innych obszarów i ośrodków, dla których przewidziano likwidację zacofania i rozwój w bliżej nieokreślonej przyszłości.

W obowiązującym Planie przyjęto zasadę zrównoważonego rozwoju całego obszaru województwa, a zaproponowane w nim kierunki, polityki odnoszą się do takich samych zasad jak w planowaniu na poziomie krajowym.

KPZK 2030 proponuje zerwanie z dotychczasową dychotomią planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego na poziomie krajowym, wojewódzkim i lokalnym. Wprowadza współzależność celów polityki przestrzennej z celami polityki regionalnej, wiąże planowanie strategiczne z programowaniem działań w ramach programów rozwoju i programów operacyjnych współfinansowanych ze środków UE, określa działania państwa w sferze legislacyjnej i instytucjonalnej dla wzmocnienia efektywności systemu planowania przestrzennego i działań rozwojowych (w tym inwestycyjnych) ukierunkowanych terytorialnie.

Na zakres i ustalenia projektu Zmiany Planu miała wpływ także zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020 (zwana dalej Strategią). Dokument był przygotowywany w warunkach obowiązywania nowej krajowej koncepcji polityki rozwoju, w tym także polityki regionalnej, preferującej zintegrowane i wieloaspektowe podejście do rozwoju terytorialnego, przede wszystkim z uwagi na posiadane specyficzne potencjały rozwoju, stwarzające szansę budowania wymiernych przewag konkurencyjnych. W Strategii wyznaczone zostały kluczowe obszary strategicznej interwencji na najbliższe kilka lat, a określone cele i priorytety stwarzają możliwość znacznie aktywniejszego udziału w jej realizacji kluczowych podmiotów zewnętrznych ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych.

2.2.1.2. Zmiany w zakresie struktury systemu osadniczego

Zmiany wprowadzone w projekcie Zmiany Planu w zakresie struktury funkcjonalno-przestrzennej dotyczące systemu osadniczego są wynikiem przede wszystkim:

- wejścia w życie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (pierwotnie: Dz. U. z 2003 r., Nr 80, poz. 717, obecnie: Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.), która zastąpiła ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139),
- przyjęcia w grudniu 2011 r. przez Radę Ministrów Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030),

oraz przyjęcia innych regionalnych dokumentów strategicznych, w tym Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020.

W obowiązującym Planie rozwój osadnictwa projektowany był głównie w oparciu o układ pasmowy (4 pasma aktywności społeczno-gospodarczej: centralne z aglomeracją rzeszowską, zachodnie, wschodnie i południowe), rozwijające się w tych pasmach 3 korytarze osadnictwa: Rzeszów-Strzyżów-Krosno – z przedłużeniem do drogowego przejścia granicznego ze Słowacją w Barwinku; Rzeszów-Kolbuszowa oraz Jarosław-Oleszyce-Lubaczów-Cieszanów oraz związane z rozwojem pasm miasta tzw. węzły aktywności gospodarczej.

Natomiast w analizowanym projekcie Zmiany Planu, opracowanym zgodnie KPZK 2030, pasma rozwoju zostały zastąpione przez obszary funkcjonalne, (obszary, w których zasady zagospodarowania i kierunki polityki przestrzennej powinny być kierowane do obszarów

charakteryzujących się wspólnymi cechami geograficznymi, społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi) oraz bieguny wzrostu (miasta decydujące o potencjale obszaru, stymulujące rozwój danego obszaru).

W projekcie Zmiany Planu wyznaczono sześć Miejskich Obszarów Funkcjonalnych: obszar funkcjonalny dla ośrodka wojewódzkiego – miasta Rzeszowa i pięć obszarów funkcjonalnych dla ośrodków subregionalnych, tj. miast: Krosna, Mielca, Przemyśla, Stalowej Woli i Tarnobrzega. Wyznaczone zostały także Wiejskie Obszary Funkcjonalne, z ich podziałem na uczestniczące w procesach rozwojowych i wymagające wsparcia procesów rozwoju społecznego i ekonomicznego.

W obowiązującym Planie węzłami, biegunami wzrostu są wszystkie ośrodki miejskie, a w projekcie Zmiany Planu funkcje biegunów wzrostu pełnią wybrane miasta: Rzeszów-Łańcut (biegun wzrostu o znaczeniu krajowym), Krosno, Mielec, Przemyśl, Stalowa Wola i Tarnobrzeg (bieguny wzrostu miast subregionalnych) oraz Dębica-Ropczyce, Jarosław-Przeworsk i Sanok-Lesko (bieguny wzrostu miast powiatowych). Potencjalnymi biegunami wzrostu mogą być: Dębica-Ropczyce-Mielec, Krosno-Jasło, Sandomierz-Tarnobrzeg-Stalowa Wola, Sanok-Lesko-Ustrzyki Dolne oraz Lubaczów.

Obszar aglomeracji miasta Rzeszowa wskazany w obowiązującym Planie został zastąpiony w projekcie Zmiany Planu obszarem funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (miasta Rzeszowa) pełniącego niektóre funkcje metropolitalne.

Zmiany nastąpiły również w zakresie hierarchii sieci osadniczej.

W projekcie Zmiany Planu, zgodnie z KPZK 2030, na terenie województwa występują trzy kategorie miast:

- krajowy ośrodek pełniący niektóre funkcje metropolitalne: miasto Rzeszów,
- ośrodki subregionalne (miasta od 50 tys. do 100 tys. mieszkańców oraz dawne miasta wojewódzkie i ośrodki przemysłowe, które różnią się wzajemnie znacznie pod względem stanu gospodarki i infrastruktury, ale ich pozycja w systemie osadniczym jest stabilna), tj. miasta: Krosno, Mielec, Przemyśl, Stalowa Wola i Tarnobrzeg,
- ośrodki lokalne: wszystkie pozostałe miasta powiatowe.

Natomiast w obowiązującym Planie wytypowano pięć rodzajów ośrodków rozwoju:

- krajowy ośrodek rozwoju – potencjalny eurpol: Rzeszów,
- ośrodki o znaczeniu regionalnym: Krosno, Przemyśl i Tarnobrzeg,
- ośrodki o znaczeniu subregionalnym: Dębica, Jarosław, Jasło, Mielec, Sanok i Stalowa Wola, w tym Mielec i Stalowa Wola, jako ośrodki o potencjalnym znaczeniu regionalnym,
- ośrodki o znaczeniu ponadlokalnym: pozostałe miasta powiatowe, tj. Brzozów, Kolbuszowa, Lesko, Leżajsk, Lubaczów, Łańcut, Nisko, Przeworsk, zespół Ropczyce-Sędziszów Małopolski, Strzyżów, Ustrzyki Dolne,
- ośrodki o znaczeniu lokalnym: Baranów Sandomierski, Błażowa, Cieszanów, Dukla, Dynów, Głogów Małopolski, Iwonicz-Zdrój, Jedlicze, Kańczuga, Narol, Nowa Dęba, Nowa Sarzyna, Oleszyce, Pilzno, Radomyśl Wielki, Radymno, Rudnik nad Sanem, Rymanów, Sieniawa, Sokołów Małopolski, Tyczyn, Zagórz, Ulanów.

W czasie obowiązywania Planu z 2002 r. zmianie uległa liczba miast w województwie. W obowiązującym Planie jest 45 ośrodków miejskich, w projekcie Zmiany Planu – 50.

Na zmiany w uwarunkowaniach rozwoju i kierunkach rozwoju osadnictwa i ośrodków miejskich oraz sposób ich prezentacji w planie zagospodarowania przestrzennego województwa mają wpływ nie tylko przepisy prawne, czy wskazania dokumentów wyższego rzędu, ale również aktualny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, baza produkcyjno-usługowa i jej wykorzystanie, aktywność i mobilność społeczeństwa, jak również zasoby surowcowe, walory przyrodnicze, turystyczne i kulturowe.

Dla poszczególnych ośrodków miejskich założono różne kierunki działań w polityce przestrzennej województwa, które są niezbędne dla ich aktywizacji i rozwoju, a w szczególności aktywizacji społeczno-gospodarczej, rozwoju innowacyjnych technologii, rozwoju turystyki i wypoczynku oraz rozwoju szkolnictwa wyższego.

Projekt Zmiany Planu nie wprowadza zasadniczych zmian w zakresie głównych funkcji i głównych kierunków rozwoju tych miast w odniesieniu do Planu obowiązującego.

Cele polityki przestrzennej w zakresie systemu osadniczego w obowiązującym Planie odnoszą się do istniejącego stanu zainwestowania i dotyczą m.in. wzmocnienia dotychczasowych i nowych korytarzy osadnictwa ze szczególnym uwzględnieniem Rzeszowa i aglomeracji rzeszowskiej oraz stref przestrzennych rozwoju, ośrodków miejskich jako biegunów wzrostu i porządkowania obszarów problemowych i konfliktowych.

Natomiast w projekcie Zmiany Planu cele polityki w tym zakresie odnoszą się do obszarów funkcjonalnych (miejskich i wiejskich), wzmocnienia rangi miast jako ośrodków kreujących wysoką jakość życia mieszkańców, w tym podniesienie rangi Rzeszowa do miana miasta pełniącego funkcje metropolitalne (nie ma aglomeracji rzeszowskiej) oraz wzmocnienia spójności przestrzennej miast pełniących funkcje biegunów wzrostu z ośrodkami niższego rzędu.

2.2.1.3. Zmiany w zakresie ochrony środowiska

Zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139) w planie zagospodarowania przestrzennego województwa określa się „zasady organizacji struktury przestrzennej, w tym wymagania w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dóbr kultury – z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie ...” – ustawa nie identyfikuje tych obszarów.

Natomiast ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.) w art. 39 ust. 3, określiła te obszary „w planie zagospodarowania przestrzennego województwa określa się w szczególności:

- system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią;
- obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin”.

Racjonalna gospodarka zasobami przyrodniczymi i ich ochrona

Ochrona i racjonalna gospodarka zasobami kopalin

Ustawa z dnia 27 marca o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r. poz. 647 z późn. zm.) konkretyzuje kwestie ochrony złóż kopalin poprzez wymóg określenia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa „obszarów występowania udokumentowanych złóż kopalin i udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla”.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139) nie zawierała takiego zapisu, natomiast obligowała do określenia w planie województwa „wymagań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego – z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie”.

Wymóg racjonalnej gospodarki zasobami środowiska dotyczący m.in. ochrony złóż kopalin w planowaniu przestrzennym, w brzmieniu „uwzględnianie obszarów występowania złóż kopalin oraz obecnych i przyszłych potrzeb ich eksploatacji”, zawierał art. 72 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627), który na dzień dzisiejszy zachowuje aktualność – ustawa Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 1232).

Aktualnie obowiązująca ustawa z dnia 9 czerwca 2011 Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 163, poz. 981 z późn. zm.) ustala obowiązek „ujawniania udokumentowanych złóż kopalin i udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla w planach zagospodarowania przestrzennego województwa” i dzieli kopaliny na objęte własnością górniczą przysługującą wyłącznie Skarbowi Państwa (kopaliny strategiczne) i pozostałe, objęte własnością gruntową.

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r., Nr 228, poz. 1947 z późn. zm.) dzieliła kopaliny na podstawowe i pospolite.

W obowiązującym Planie, na podstawie obowiązujących w chwili jego uchwalania przepisów prawnych, na rysunku Planu zawarto jedynie obszary występowania złóż surowców podstawowych (według ówczesnego stanu zasobów i złóż), a w ustaleniach Planu określono zasady ich ochrony i wykorzystania.

W projekcie Zmiany Planu (uwarunkowania i kierunki) na podstawie zmian określonych w ww. przepisach w części graficznej przedstawiono złoża zarówno surowców strategicznych jak i pozostałych (złoża o większych zasobach), równocześnie aktualizując zasoby według stanu obecnego (stan na koniec 2012 r.). W części tekstowej określono politykę przestrzenną w zakresie ochrony i racjonalnej gospodarki kopalinami. Ponadto w projekcie Zmiany Planu w wyniku zaistniałych okoliczności (wniosek samorządu gminnego, przejęcie własności gruntów Skarbu Państwa przez Inwestora) dopuszczono wznowienie eksploatacji siarki rodzimej na terenach ostatecznie niezakończonych likwidacji (lecz zaawansowanej z eliminacją najistotniejszych zagrożeń) byłej kopalni siarki „Basznia”, na terenie gminy Lubaczów. Tereny te w obowiązującym Planie wskazane są do rekultywacji, jako jedno z zadań rządowych.

W projekcie Zmiany Planu nie przedstawiono udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla ze względu na aktualny brak rozpoznania tego rodzaju struktur na terenie kraju i województwa.

Ochrona zasobów wodnych

Zgodnie z art. 118, w związku z art. 113, ust. 1, pkt. 1a-2a ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r., poz. 145 z późn. zm.), w planach zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się:

- 1a) plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza;
- 1) plan zarządzania ryzykiem powodziowym;
- 2a) plan przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze dorzecza.

W związku z powyższym w projekcie Zmiany Planu uwzględniono:

- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza,
- Plan zarządzania ryzykiem powodziowym,
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze dorzecza.

Działania w zakresie polityki wodnej zmierzające do osiągnięcia w 2015 r. dobrego stanu (ekologicznego i chemicznego) wszystkich jednolitych części wód wskazuje Ramowa Dyrektywa Wodna (RDW) obowiązująca od momentu włączenia Polski w struktury Unii Europejskiej.

Odzwierciedleniem postanowień RDW w polskim prawie jest przede wszystkim ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne.

Oprócz Ramowej Dyrektywy Wodnej, Polska jako kraj członkowski UE wdrożyła: Dyrektywę Azotanową (91/676/EWG) i Dyrektywę Rady z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych (91/271/EWG) – dokumentem realizującym wytyczne dyrektywy jest Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, w ramach którego, na terenie województwa podkarpackiego realizowane są liczne inwestycje z zakresu gospodarki ściekowej (np. budowa, modernizacja oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej).

Należy zaznaczyć, że obszar województwa podkarpackiego nie jest narażony na występowanie zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł rolniczych.

Ponadto według rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych (Dz. U. Nr 126, poz. 878 z późn. zm.) na terenie województwa podkarpackiego w projekcie Zmiany Planu uwzględniono występujące, w całości lub w części, Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (10 GZWP) nr: 425, 426, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 406 i 407. W ww. rozporządzeniu nie został ujęty GZWP nr 424 Dolina Borowej, jest on natomiast uwzględniony w bazach danych oraz na mapach Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie.

Zgodnie z ustawą Prawo wodne (Dz. U. z 2012 poz. 145 z późn. zm.) do projektu Zmiany Planu wprowadzono jednolite części wód (JCW): podziemnych (jako określoną objętość wód podziemnych występującą w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych) oraz powierzchniowych (jako oddzielny znaczący element powierzchni taki jak: jezioro lub inny naturalny zbiornik wodny, sztuczny zbiornik wodny, struga, strumień, potok, rzeka, kanał lub ich część, morskie wody wewnętrzne, wody przejściowe lub wody przybrzeżne).

Definicje te zostały wprowadzone do projektu Zmiany Planu. Obecnie na terenie województwa zostało wydzielonych 8 jednolitych części wód podziemnych i około 350 jednolitych części wód powierzchniowych.

Ponadto zgodnie z przyjętym rozporządzeniem Ministerstwa Środowiska z 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. Nr 258, poz. 1550), a także z 9 listopada 2011 r. w sprawie klasyfikacji jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. Nr 257, poz. 1545) zostały wprowadzone zmiany w monitoringu i w ocenie stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz wprowadzono obowiązek monitoringu obszarów chronionych, którego celem jest ochrona wód użytkowanych przez ludzi oraz zachowanie siedlisk i gatunków bezpośrednio zależnych od wody.

W zakresie ustanawiania stref ochronnych ujęć wód, zmiana w analizowanym dokumencie dotyczyła głównie wprowadzenia zmian prawnych w zakresie kompetencji organów wydających pozwolenia wodno-prawne. Nie zmienia to w zasadniczy sposób zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego województwa.

Ochrona i racjonalna gospodarka zasobami przyrodniczymi

Ustalenia obowiązującego Planu sporządzono w oparciu o ustawę z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody. (Dz. U. Nr 114, poz. 492 z późn. zm.), gdzie system obszarów chronionych stanowiły: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, ochrona gatunkowa roślin i zwierząt, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Obowiązujący Plan oprócz zachowania istniejącej sieci obszarów chronionych zakładał podniesienie rygorów ochrony środowiska na pewnych obszarach, łączenie niektórych obszarów chronionego krajobrazu, w wyniku czego miało powstać ich mniej, ale o znacznie większych powierzchniach lub miało nastąpić włączenie nowych obszarów do systemu ochrony przyrody i krajobrazu o zróżnicowanym reżimie ochrony (2 parki krajobrazowe, 6 obszarów chronionego krajobrazu i 72 rezerваты przyrody). Obszary te zostały wskazane w części tekstowej i zaznaczone w części graficznej opracowania. W Planie wyznaczono 14 obszarów proponowanych do włączenia w Europejską Sieć Ekologiczną Natura 2000. W części tekstowej Planu uwzględniono również Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Birczańskie”, bez jego przedstawienia graficznego.

Po wstąpieniu do Unii Europejskiej Polska zobowiązała się do wyznaczenia na swoim terytorium Europejskiej Sieci Obszarów Natura 2000. Przepisy unijne stanowiące podstawę dla tworzenia sieci obszarów Natura 2000 zostały wprowadzone do polskiego prawa wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151 poz. 81220 z późn. zm.). Polska Sieć Obszarów Natura 2000 stała się częścią wspólnego systemu obszarów objętych ochroną przyrody, którego podstawą były dwie unijne dyrektywy: Dyrektywa Ptasia i Dyrektywa Siedliskowa (Habitatowa).

Według ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627) do projektu Zmiany Planu wprowadzono istniejące wielkoobszarowe formy ochrony przyrody, tj.: 2 parki narodowe, 94 rezerваты przyrody, 10 parków krajobrazowych, 13 obszarów chronionego krajobrazu, 8 obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 i 55 specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000. W projekcie Zmiany Planu uwzględniono również Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie”, Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Birczańskie”, Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Janowskie” i Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Bieszczadzkie”.

W projekcie Zmiany Planu zostały wskazane tereny o znacznym nagromadzeniu cennych elementów przyrodniczych (obszary predestynowane do objęcia ochroną) tj.: Turnicki Park Narodowy – zgodnie z założeniami KPZK 2030 (obecnie są to tereny Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Birczańskie” uwzględnionego w tekście i na rysunku uwarunkowań i kierunków zagospodarowania), parki krajobrazowe, rezerваты przyrody oraz MBa Rezerwat Biosfery: „Roztocze-Puszcza Solska”, przy czym granice i nazwy poszczególnych form ochrony przyrody zostaną dokładnie określone w dokumentach powołujących.

Ponadto w obowiązującym jak i projekcie Zmiany Planu uwzględniono kształtowanie sieci korytarzy ekologicznych.

W obowiązującym Planie, w jego części tekstowej wskazano korytarze ekologiczne o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym wzdłuż dolin rzecznych: Wisły, Sanu, Wisłoka i Wisłoki z określeniem ich szerokości. Precyzyjne określenie granic przewidziano w studiach programowo-przestrzennych i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Natomiast w projekcie Zmiany Planu korytarze ekologiczne wyznaczone zostały poprzez uszczegółowienie prototypowych systemów ponadlokalnych korytarzy ekologicznych określonych na poziomie krajowym w KPZK 2030 – zgodnie z Projektem korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Natura 2000 w Polsce⁴ (model hipotetyczny⁵). Korytarze migracji gatunków wodnych przyjęte zostały z dokumentu pn. Wojewódzki Program Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych Województwa Podkarpackiego w Zakresie Przywrócenia Możliwości Migracji oraz Restytucji Ryb Dwuśrodowiskowych⁶. Dla wyznaczonych korytarzy ekologicznych projekt Zmiany Planu określa zasady ich ochrony i wdrażania na poziomie lokalnym. W części graficznej pokazano przebieg korytarzy ekologicznych, korytarze ekologiczne dolin rzecznych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym oraz wskazano kierunki głównych leśnych korytarzy ekologicznych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym.

Ochrona zasobów leśnych

Ochrona zasobów leśnych oraz gospodarka leśna zostały ujęte w projekcie Zmiany Planu w sposób zbliżony do tego, w jaki zostały przedstawione w obowiązującym Planie. Różnice wynikają jedynie ze zmian ustawowych i innego podejścia metodologicznego dotyczącego zagadnienia lasów.

W ustawie z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w art.1, ust. 2, pkt. 3 znajduje się zapis o „gospodarowaniu i ochronie gruntów leśnych”, koniecznych do uwzględnienia w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w ramach ochrony środowiska. Jednak w rozdziale o planowaniu przestrzennym w województwie ww. ustawa w art. 39, ust. 3, pkt. 2 nie konkretyzuje problematyki gospodarowania i ochrony gruntów leśnych.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym w art. 54b, ust. 2, pkt. 3 mówiła, że w planach zagospodarowania przestrzennego województwa określa się zasady organizacji struktury przestrzennej m.in. w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie. Ustawa nie wyszczególniała lasów, jako osobnego składnika środowiska przyrodniczego. Art. 1, ust. 2, pkt. 3 tej ustawy, również nie określał lasów jako składnika środowiska, którego ochrona musiała być uwzględniona w zagospodarowaniu przestrzennym. W związku z powyższym, w obowiązującym Planie zagadnienia związane z lasami występują w zakresie ochrony wartości krajobrazowych i przyrodniczych. W części tekstowej lasy znalazły się i w obszarach problemowych (obszary uszkodzeń lasów), w celach strategicznych (doskonalenie systemu przyrody i gospodarki leśnej) oraz w kierunkach (zasady zagospodarowania na terenie lasów i gruntów leśnych oraz zakres zalesień i zadrzewień), a w części graficznej przedstawiono „istniejące kompleksy leśne”.

W projekcie Zmiany Planu zgodnie z zapisami ustawy z 2003 r., problematyka leśna jest wyodrębniona z części środowiskowej i ujęta jest bardziej szczegółowo. Kierunki polityki przestrzennej określają m.in. ochronę zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. W części tekstowej i graficznej uwarunkowań oraz w kierunkach zagospodarowania przedstawiono m.in. lasy ochronne, o których mowa była już w ustawie o lasach

⁴ W wersji zaktualizowanej w latach 2010-2012 przez Instytut Biologii Ssaków PAN w Białowieży (dawniej ZBS PAN w Białowieży).

⁵ W praktyce może się on jednak nie spełniać swojej roli, gdyż po przeprowadzeniu badań może okazać się, iż faktyczne korytarze migracji zwierząt nie podlegają ochronie przez zabudowę.

⁶ Program przyjęty Uchwałą Nr LIX/736/06 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 28 lipca 2006 z późn. zm.

z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. Nr 101, poz. 444) w art. 15, jednak nie przedstawiono ich w obowiązującym Planie.

Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku Leśnych Kompleksów Promocyjnych (LKP), które wprowadzono do zmiany ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. zmianami ustawy o lasach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 54, poz. 349, zm. Nr 160, poz. 1079). W obowiązującym Planie jest mowa o LKP w części tekstowej, ale brak jest przedstawienia graficznego. Natomiast w projekcie Zmiany Planu zagadnienia dotyczące leśnych kompleksów promocyjnych przedstawiono w tekście, a na rysunku uwarunkowań i kierunków zagospodarowania określono ich zasięg.

Od uchwalenia obowiązującego Planu tj. od 2002 r., ogólne założenia dotyczące ochrony i gospodarki w lasach w zakresie planowania ponadlokalnego nie zmieniły się w znaczącym stopniu mimo wejścia w życie nowej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz wprowadzenia zmian w ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r., poz. 59) oraz innych ustaw. W maju 2003 r. zaktualizowano Krajowy Program Zwiększania Lesistości, który powstał w lipcu 1995 r. Nie uległa też zmianie Polityka Leśna Państwa z 1997 r.

Ochrona powietrza

Ustawa z dnia 27 marca o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.) obliuguje do określenia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa m.in. „*obszarów ochrony środowiska oraz obszarów problemowych*”.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139) nie zawierała takich wymogów, lecz zobowiązywała do określenia „*wymagań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego – z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie*”. Do obszarów takich zarówno w obowiązującym Planie jak i w projekcie Zmiany Planu zaliczono obszary przekroczeń standardów jakości powietrza.

W obowiązującym Planie „*obszary wymagające poprawy stanu atmosfery*” (określone jedynie w części tekstowej wraz z ustaleniami w zakresie ochrony atmosfery) zostały wytypowane w oparciu o badania WIOŚ i normy obowiązujące w chwili opracowania jego projektu. Normy te określała ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r., Nr 62 poz. 627) wraz z przepisami wykonawczymi.

W projekcie Zmiany Planu obejmują one inne obszary, które zostały uznane za problemowe i określone jako: „*obszary przekroczeń standardów czystości powietrza*”. Obszary te zostały wskazane w części graficznej w oparciu o uchwalone na terenie województwa naprawcze Programy Ochrony Powietrza. Programy te zostały opracowane na podstawie regulacji prawnych zawartych w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232) wraz z przepisami wykonawczymi. Regulacje te dotyczą nowych kryteriów oceny jakości powietrza oraz zasad i mechanizmów jego ochrony i poprawy, i wynikają z transpozycji do ustawodawstwa polskiego przede wszystkim Dyrektywy 2008/50/UE w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (Dyrektywa CAFE) konsolidującej wcześniejsze dyrektywy, dotyczące ochrony powietrza i oceny jego jakości.

W projekcie Zmiany Planu, w zakresie ochrony i poprawy jakości powietrza ustalono politykę przestrzenną oraz zadania i działania kierunkowe.

Zmniejszanie uciążliwości hałasu

Podstawowym aktem prawnym z zakresu ochrony środowiska przed hałasem jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232). Prawo to nakazuje zarządzającemu drogą sporządzanie co pięć lat map akustycznych (art. 179, ust. 1) dla dróg, będących w jego zarządzie.

W 2002 roku, czyli w roku uchwalenia obowiązującego Planu, nie było wykonanych map akustycznych, ponieważ pierwsze takie mapy miały być przygotowane do roku 2009. Natomiast w projekcie Zmiany Planu jest uwzględniona kontynuacja opracowywania map i wdrażanie programów ochrony środowiska.

W okresie prowadzenia prac nad Planem z 2002 roku obowiązywało Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 13 maja 1998 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku, a obecnie obowiązuje Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120, poz. 826 z późn. zm.). Rozporządzenie to dotyczy wprowadzenia zmian dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu.

Ochrona walorów uzdrowiskowych

Zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139 z późn. zm.) w planie zagospodarowania przestrzennego województwa należało określić „wymagania w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dóbr kultury – z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie”, za które w obowiązującym Planie uznano m.in. obszary uzdrowiskowe, tj. istniejące uzdrowiska w Horyńcu-Zdroju, Iwoniczu-Zdroju, Polańczyku i Rymanowie Zdroju oraz uzdrowiska potencjalne w miejscowościach: Komańcza i Jawornik w gminie Komańcza, Czarna w gminie Czarna, Rabe k/Baligrodu na terenie wsi Rabe i Huczvice w gminie Baligród, Rudawka Rymanowska w gminie Rymanów, Hyżne-Nieborów w gminie Hyżne, Lubenia w gminie Lubenia, Latoszyn w gminie Dębica, Lipa w gminie Zaklików, Stara Wieś, Przysietnica, Zmiennica w gminie Brzozów, Sieraków w gminie Harasiuki, Bircza w gminie Bircza i Lutowiska w gminie Lutowiska.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (pierwotnie: Dz. U. z 2003 r., Nr 80, poz. 717, obecnie: Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.) wyznacza zakres planu zagospodarowania województwa i wymóg określenia w szczególności m.in. „systemu obszarów chronionych, w tym obszarów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego zabytków oraz dóbr kultury współczesnej”.

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2012 r., poz. 651 z późn. zm.) wprowadziła m.in. nowe „zasady sprawowania nadzoru nad lecznictwem uzdrowiskowym, zasady nadawania obszarowi statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej zasady pozbawiania obszaru statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz zadania gmin uzdrowiskowych”.

Projekt Zmiany Planu oprócz uzdrowisk funkcjonujących wskazuje, uwzględniając ww. ustawę, utworzony decyzją Ministra Zdrowia Obszar Ochrony Uzdrowiskowej Latoszyn w gminie Dębica. W projekcie Zmiany Planu określono także kierunki rozwoju dla tych obszarów.

Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków

Ograniczenie zagrożenia powodziowego

W ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139), na podstawie której został opracowany Plan obowiązujący, nie było wymogu uwzględniania w planach zagospodarowania przestrzennego województw obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi. W obowiązującym Planie, w części graficznej zostały wskazane tereny zalewu o prawdopodobieństwie wystąpienia 1 %.

Dla zabezpieczenia przeciwpowodziowego zlewni rzek, w obowiązującym Planie wskazano potencjalne lokalizacje 7 dużych zbiorników wodnych: „Krempna-Kąty”, „Rudawka Rymanowska”, „Krawce”, „Trzciana-Dukla”, „Niewistka-Dynów”, „Ropczyce” i „Krasieczyn”.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (pierwotnie: Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717, obecnie: Dz. U. z 2012r., poz. 647 z późn. zm.), nakazuje uwzględnić w planach zagospodarowania przestrzennego województw „*obszary szczególnego zagrożenia powodzią*” w brzmieniu ustalonym w art. 9, ust 1, pkt. 6c ustawy z 5 stycznia 2011 r. Prawo wodne (Dz. U. Nr 32, poz. 159). Nowelizacja ustawy zastąpiła wcześniejsze określenie „*obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią*” określeniem „*obszary szczególnego zagrożenia powodzią*”, które zostały zdefiniowane w ustawie.

Z uwarunkowań do projektu Zmiany Planu wynika, że na terenie województwa podkarpackiego jest ok. 280 tys. ha terenów zagrożonych zalewem lub podtopieniem (największe obszary zalewowe zlokalizowane są w dolinach rzek: Wisły, Sanu, Wisłoki i Wisłoka oraz w ich dopływach).

W projekcie Zmiany Planu w części tekstowej określono główne kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony przed powodzią, a w części graficznej wyznaczone zostały obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi na podstawie wstępnej oceny ryzyka powodziowego opracowanej w ramach projektu „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami”.

W projekcie Zmiany Planu przyjęto realizację zbiorników retencyjnych o funkcji powodziowej, suchych zbiorników (polderów przepływowych), modernizację i budowę nowych obwałowań, oraz kształtowanie koryt rzek i potoków zapewniające ochronę przed powodzią.

Zgodnie z Programem ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły, obejmującym lata 2011-2030, ustanowionym Uchwałą Nr 151/2011 Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2011 r. w projekcie Zmiany Planu przyjęto 3 zbiorniki: Kąty-Myscowa na rzece Wisłoka, Dukla na rzece Jasiołka, Rudawka Rymanowska na rzece Wisłok, nie wskazując na mapach konkretnego, obszarowego miejsca ich lokalizacji.

Z siedmiu dużych zbiorników retencyjnych w projekcie Zmiany Planu pozostało tylko trzy. Zbiorniki te mają pełnić funkcje przeciwpowodziowe i są integralnymi elementami Programu ochrony przeciwpowodziowej terenów położonych w dorzeczu górnej Wisły.

Zapobieganie osuwiskom oraz minimalizowanie ich negatywnych skutków

Nie ma zasadniczych zmian prawnych w kwestii dotyczącej obszarów osuwiskowych. W projekcie zmiany Planu, na załącznikach graficznych zostały zaznaczone obszary występowania osuwisk według dokumentu „Analiza zjawisk osuwiskowych na terenie województwa podkarpackiego”⁷ oraz granica obszaru potencjalnego występowania osuwisk odnoszącego się do Karpat.

⁷ Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, 2001 r.

W obowiązującym Planie z 2002 r. zostały wyznaczone tylko ogólne granice strefy obszarów osuwiskowych obejmujące zgodnie z rysunkiem Planu część południową województwa – teren Karpat.

Przeciwdziałanie poważnym awariom i ograniczanie ich negatywnych skutków

Zagadnienia poważnych awarii i ograniczania ich negatywnych skutków nie były ujmowane w obowiązującym Planie. Również w ustawie z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (art. 1, ust. 2, pkt. 3) nie ma bezpośrednich odniesień w stosunku do poważnych awarii i ograniczaniu ich negatywnych skutków.

Po wejściu do Unii Europejskiej Polska, podobnie jak inne Państwa członkowskie UE, przepisami art. 12 Dyrektywy Seveso II z późn. zm., została zobowiązana do uwzględnienia w polityce zagospodarowania terenów celów związanych z zapobieganiem poważnym awariom oraz ograniczaniem ich skutków. Polityka ta jest realizowana m.in. poprzez uwzględnienie potrzeby długoterminowego zachowania odpowiednich odległości między zakładami podlegającymi przepisom Dyrektywy Seveso II, a obszarami zamieszkałymi, budynkami i obszarami użyteczności publicznej, głównymi trasami transportowymi (na ile to możliwe), terenami rekreacyjnymi oraz terenami o szczególnej wrażliwości przyrodniczej lub szczególnego zainteresowania, oraz, w przypadku istniejących zakładów, stosowania dodatkowych środków technicznych zgodnie z art. 5, tak, aby nie powiększać ryzyka w odniesieniu do ludności.

Rola planowania przestrzennego w zarządzaniu ryzykiem uzależniona jest od zakresu, określonego przez ustawodawstwo krajowe⁸.

Polska należy do grupy państw, które nie mają jasnych regulacji prawnych dotyczących planowania przestrzennego w sąsiedztwie niebezpiecznych zakładów. W obecnym systemie prawnym idea „bezpiecznej odległości” możliwa jest do uwzględnienia na lokalnym poziomie planowania przestrzennego (gminy).

Projekcie Zmiany Planu nie planuje się budowy nowych obiektów podlegających wymaganiom Dyrektywy Seveso II wynikających z realizacji inwestycji celu publicznego.

Ochrona dziedzictwa kulturowego

Kluczowym obowiązującym aktem prawnym normującym zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, jest ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.), która zastąpiła ustawę z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. Nr 10, poz. 48, z późn. zm.), podczas obowiązywania której, uchwalono dotychczas obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego.

Zgodnie z art. 54 b, ust. 2 pkt. 3 uchylonej obecnie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, w obowiązującym Planie określono obszary, w tym obiekty zabytkowe i zespoły zabytków, podlegające szczególnej ochronie. W obecnie obowiązujących przepisach, a więc również w projekcie Zmiany Planu, kategoria obszarów podlegających szczególnej ochronie nie występuje.

Obowiązująca ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określiła nową formę ochrony zabytków, jaką jest park kulturowy. W uwarunkowaniach zagospodarowania ujęto jedyny istniejący na terenie województwa podkarpackiego park kulturowy. W kierunkach rozwoju

⁸ W szczególności przez ustawy: ustawa dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232.), ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r. poz. 647 z późn. zm.), ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235).

przestrzennego, jako politykę przestrzenną służącą realizacji kierunku „*zachowanie i ochrona walorów przestrzeni, w tym walorów krajobrazu kulturowego*” wskazano tworzenie i utrzymanie parków kulturowych.

W projekcie Zmiany Planu, w uwarunkowaniach zagospodarowania, uwzględniono istniejące szlaki kulturowe, których przebieg dodatkowo zaprezentowano na schematycznych rysunkach. W kierunkach zagospodarowania projektu Zmiany Planu, w przeciwieństwie do obecnie obowiązującego Planu, nie wskazano konkretnych projektowanych szlaków kulturowych. Wskazano natomiast otwartą listę elementów dziedzictwa kulturowego regionu, jego cech charakterystycznych oraz walorów, stanowiących podstawę do tworzenia nowych szlaków.

Obowiązująca ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wprowadziła obowiązek uwzględnienia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa tzw. dóbr kultury współczesnej, zdefiniowanych w art. 2. W uwarunkowaniach projektu Zmiany Planu, w części tekstowej oraz graficznej, wskazano wyselekcjonowane obiekty, założenia przestrzenne oraz detale architektoniczne stanowiące dobra kultury współczesnej o znaczeniu regionalnym. W kierunkach natomiast określono działania służące realizacji polityki przestrzennej mającej na celu ochronę współczesnych wartościowych obiektów i założeń przestrzennych, w tym tych spełniających ustawowe kryteria dóbr kultury współczesnej. Uwzględniono również problematykę ochrony obiektów i założeń związanych z powstaniem Centralnego Okręgu Przemysłowego i rozwijanych po II Wojnie Światowej w ramach urbanizacji i industrializacji regionu.

Dodatkowo, zgodnie z art. 6. ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jako jedną z polityk przestrzennych, służących realizacji kierunku „*Ochrona dziedzictwa kulturowego*” wskazano ochronę pozostałych zasobów i elementów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów niematerialnych, a za istotne uznano obejmowanie ochroną nazw geograficznych, historycznych lub tradycyjnych nazw obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej jako ważnych elementów dziedzictwa kulturowego i tożsamości lokalnej.

2.2.1.4. Zmiany w zakresie infrastruktury społeczno-gospodarczej

Kierunki polityki przestrzennej określone w obowiązującym Planie jak również w projekcie Zmiany Planu, w zakresie zagadnień infrastruktury społecznej, nastawione są na poprawę dostępności mieszkańców województwa do usług i urządzeń edukacji, zdrowia, kultury oraz sportu. Optymalizacja sieci obiektów i urządzeń edukacji, zdrowia, kultury oraz sportu następowałaby poprzez polepszenie dostępności przestrzennej przez: zapewnienie sprawnej obsługi komunikacją publiczną, lokalizację nowych inwestycji, zapewnienie odpowiedniej jakości usług. W dalszym ciągu, w każdej z dziedzin infrastruktury społecznej, zakłada się wzmocnienie wiodącej roli Rzeszowa, jako ośrodka wojewódzkiego o znaczeniu krajowym pełniącym niektóre funkcje metropolitalne.

W projekcie Zmiany Planu przy określaniu kierunków polityki przestrzennej wzięto pod uwagę zachodzące i przewidywane zmiany w strukturze ludności województwa podkarpackiego na przełomie lat 2007-2030⁹. Różnokierunkowe zmiany w liczebności poszczególnych grup wiekowych, kreują bowiem popyt na różnego rodzaju dobra i usługi oraz warunkują procesy na rynku pracy.

W obowiązującym Planie rozwój gospodarki, poza rolnictwem, przedstawiony był w układzie pasmowym i połączony ze sferą społeczną i rozwojem osadnictwa. Obejmował on dalszy rozwój

⁹ Długookresowa prognoza ludności Polski na lata 2008-2035.

i umacnianie istniejących 4 pasm aktywności społeczno-gospodarczej – korytarze rozwoju osadnictwa i 3 kształtujące się pasma rozwoju.

W projekcie Zmiany Planu, gdzie zgodnie z KPZK 2030 układ pasmowy został zastąpiony przez obszary funkcjonalne, zagadnienia związane z rozwojem przemysłu i obszarów aktywności gospodarczej, w tym gospodarki opartej na wiedzy, zostały przedstawione na rysunku w postaci obszarów rozwoju działalności przemysłowej i opisane w części tekstowej.

Przyjęta w projekcie Zmiany Planu polityka przestrzenna 3.2.1. Zwiększanie potencjału gospodarczego i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej województwa realizowana będzie poprzez wykorzystanie atutów gospodarczych i potencjałów endogenicznych województwa. Rozwój gospodarczy opierać się będzie w głównej mierze na gospodarce innowacyjnej i sektorze zaawansowanych technologii, będzie zrównoważony, czyli powinien się odbywać przy optymalnym wykorzystaniu aktualnego stanu zainwestowania, tym samym nie powinien negatywnie wpływać na walory i zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Rolnictwo, jest jednym z głównych dysponentów środowiska naturalnego, dlatego gospodarka rolna powinna iść w kierunku świadomego i racjonalnego wykorzystania jego zasobów, poprzez rozwój i dostosowywanie produkcji rolniczej do występujących na terenie województwa warunków przyrodniczych, takich jak: jakość i przydatność rolnicza gleb, klimat, rzeźba terenu i stosunki wodne. Taki kierunek polityki przestrzennej został przyjęty w obowiązującym Planie jak i w projekcie Zmiany Planu. W obowiązującym Planie założono cztery strefy rozwoju rolnictwa:

- strefa nasilenia wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich,
- strefa intensyfikacji produkcji rolnej,
- strefa rozwoju rolnictwa terenów nizinnych,
- strefa rozwoju rolnictwa ziem górskich.

Natomiast w projekcie Zmiany Planu, z uwzględnieniem uwarunkowań i stosownie do obszarów strategicznej interwencji wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020, w kierunkach polityki przestrzennej ustalono dwie strefy rozwoju produkcji rolnej:

- strefa intensyfikacji produkcji rolnej,
- strefa ekologizacji rolnictwa.

Rolnictwo górskie, jako specyficzną formę rolnictwa posiadającą trudne warunki produkcji wynikające z położenia i rzeźby terenu, uwzględniono w strefie ekologizacji rolnictwa.

W projekcie Zmiany Planu w zakresie rolnictwa nie uwzględniono strefy wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich. Zgodnie z KPZK 2030 obszary wiejskie zostały zdefiniowane jako terytorium pozostające poza granicami miast i określone jako wiejskie obszary funkcjonalne. Dlatego polityka przestrzenna dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich województwa podkarpackiego została określona w kierunku 1.1. Równoważenie systemu osadniczego oraz poprawa spójności terytorialnej województwa.

W projekcie Zmiany Planu, stosownie do zapisów KPZK 2030, określono obszar ochrony gleb dla celów produkcji rolnej, obejmujący gleby o najwyższych klasach bonitacyjnych, które należy chronić poprzez ograniczanie wyłączenia ich spod użytkowania rolniczego.

Jak wynika z zapisów obecnie obowiązującego Planu i projektu Zmiany Planu, turystyka jest ważnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podkarpackiego. W obu

dokumentach, nadrzędnym celem jest uczynienie z turystyki jednej z kluczowych gałęzi gospodarki regionu. Zrównoważony rozwój turystyki podnoszącej konkurencyjność regionu poprzez wzmocnienie istniejących i tworzenie nowych produktów turystycznych, równomierną rozbudowę i modernizację infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz utrzymanie i rozwój sieci szlaków turystycznych, jest celem do osiągnięcia, założonym w kierunkach polityki przestrzennej w obowiązującym Planie jak i w projekcie Zmiany Planu.

W obowiązującym Planie, w części graficznej, zostały określone następujące elementy:

- obszary atrakcyjne dla rozwoju funkcji turystycznych – pięć obszarów według krain geograficznych, z podziałem na rejony,
- istniejące i projektowane ośrodki turystyczne łącznie z ośrodkami o znaczeniu lokalnym,
- strefy rozwoju funkcji uzdrowiskowych stosownie do wówczas obowiązującego prawa regulującego zagadnienia związane z uzdrowiskami.

Natomiast na rysunku projektu Zmiany Planu określono:

- obszar rozwoju funkcji turystycznej (11 powiatów), co odpowiada obszarowi strategicznej interwencji wyznaczonej w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020,
- obszar rozwoju infrastruktury konferencyjnej i kongresowej (5 powiatów),
- miejsca rozwoju różnych form turystyki o znaczeniu ponadlokalnym, w tym rozwój funkcji uzdrowiskowych (5 ośrodków).

2.2.1.5. Zmiany w zakresie komunikacji

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (pierwotnie: Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717, obecnie: Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.), nakazuje uwzględnić w planach zagospodarowania przestrzennego województw „*podstawowe elementy sieci osadniczej województwa i ich powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturalnych, w tym kierunki powiązań transgranicznych*”, natomiast w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139), na podstawie której sporządzono obowiązujący Plan, jest odniesienie tylko do „*rozmieszczenia infrastruktury społecznej, technicznej i innej*”.

Infrastruktura drogowa

W obowiązującym Planie, w części graficznej jak i tekstowej, określono kierunki polityki przestrzennej województwa w zakresie sieci drogowej istniejącej i projektowanej.

Ustawą z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (Dz. U. Nr 80, poz. 721, z późn. zm.), zwanej specustawą drogową, wyłączono działanie ustawy o planowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 roku w zakresie infrastruktury drogowej.

W uwarunkowaniach do projektu Zmiany Planu, w porównaniu do Planu obowiązującego, sieć drogowa nie uległa zasadniczej zmianie. Przez teren województwa przebiega siedem odcinków dróg krajowych. W części tekstowej projektu Zmiany Planu określono główne kierunki polityki przestrzennej w zakresie sieci drogowej. Natomiast w części graficznej, w porównaniu do obowiązującego Planu oraz biorąc pod uwagę spec. ustawę drogową wniesiono: przebiegi nowo wybudowanych dróg (np. obwodnice, część autostrady A4 i drogi ekspresowej S19) oraz przebiegi dróg będące w trakcie realizacji (pozostała część autostrady A4, obwodnice na drogach krajowych i wojewódzkich, połączenie Mielec-Połaniec) oraz te, które mają wydaną decyzję o uwarunkowaniach

środowiskowych (odcinki drogi ekspresowej S19). Natomiast kierunki rozwoju sieci drogowej zaznaczono tylko na mapie poglądowej.

W zakresie połączeń transgranicznych, w projekcie Zmiany Planu, uwzględniono koncepcję sieci transeuropejskich. Na obszarze województwa podkarpackiego sieć TEN-T (sieć transportowa) stanowi droga międzynarodowa E40. Jest to część III Korytarza Transeuropejskiego.

Infrastruktura kolejowa

W obowiązującym Planie, w części graficznej jak i tekstowej, określono kierunki polityki przestrzennej województwa w komunikacji w zakresie sieci kolejowej.

Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. Nr 86, poz. 789, z późn. zm.), zwana specustawą kolejową, wyłączyła działanie ustawy o planowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 roku w zakresie infrastruktury kolejowej.

W uwarunkowaniach do projektu Zmiany Planu, w porównaniu do Planu obowiązującego, sieć kolejowa nie uległa zmianie. W części tekstowej projektu Zmiany Planu w kierunku 4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa określono główne polityki przestrzenne m.in. dotyczące rozwoju spójnego przestrzennie systemu kolejowego w zakresie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań województwa. Polityka przestrzenna dotycząca rozwoju sieci kolejowej przedstawiona w projekcie Zmiany Planu zasadniczo nie odbiega od kierunków przyjętych w obowiązującym Planie.

Natomiast w części graficznej, w porównaniu do obowiązującego Planu, kierunki polityki przestrzennej w zakresie kolei umieszczono na mapie poglądowej.

W zakresie połączeń transgranicznych w projekcie Zmiany Planu uwzględniono koncepcję sieci transeuropejskich. Na obszarze województwa podkarpackiego do sieci TEN-T zaliczono magistralę kolejową E30.

Infrastruktura lotniskowa

W obowiązującym Planie zostały ujęte lotniska:

- krajowe (Rzeszów-Jasionka),
- lokalne (Krosno, Mielec),
- sportowe (Turbia, Arłamów, Bezmiechowa).

Nowelizacja Prawa Lotniczego z dnia 2 lipca 2002 r. (Dz. U. z 2012, poz. 933) wprowadziła, oprócz lotnisk, nowe określenia jak: lądowiska i inne miejsca do startów i lądowań.

W projekcie Zmiany Planu, w stosunku do obowiązującego Planu, nastąpiła zmiana w kwestii lotnisk. Obecnie, zgodnie z rejestrem lotnisk cywilnych ULC oraz wykazem lądowisk cywilnych wpisanych do ewidencji ULC, w projekcie Zmiany Planu uwzględniono 5 lotnisk: Rzeszów-Jasionka, Iwonicz, Krosno, Mielec, Turbia k/Stalowej Woli, Rzeszów-Ośrodek Kształcenia Lotniczego Politechniki Rzeszowskiej, 10 lądowisk oraz 9 innych miejsc do startów i lądowań.

W zakresie transgranicznych połączeń lotniczych jako element sieci TEN-T uwzględniono lotnisko Rzeszów-Jasionka.

W 2009 roku wprowadzono specustawę lotniskową – ustawa z dnia 12 lutego 2009 r. o szczególnych zasadach przygotowywania i realizacji inwestycji w zakresie lotnisk użytku publicznego (Dz. U. Nr 42, poz. 340 z późn. zm.), która wyłączyła działanie ustawy o planowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 roku w zakresie lotnisk.

Przejścia graniczne

W obowiązującym Planie, w części graficznej jak i tekstowej, określono kierunki polityki przestrzennej województwa w zakresie sieci przejść granicznych na granicy z Ukrainą i Słowacją.

Na mocy Traktatu z Schengen, od 21 grudnia 2007 r., na granicy ze Słowacją ruch graniczny odbywa się płynnie bez kontroli paszportowych, natomiast wschodnia granica województwa podkarpackiego z Ukrainą jest jednocześnie granicą Unii Europejskiej.

Na granicy z Ukrainą funkcjonują przejścia graniczne transportu kolejowego i drogowego o charakterze międzynarodowym:

- drogowe: Korczowa-Krakowiec, Medyka-Szeginie, Krościenko-Smolnica;
- kolejowe: Krościenko-Chyrów, Przemyśl-Mościska, Werchrata-Rawa Ruska;
- lotnicze: Rzeszów-Jasionka, Mielec.

W obowiązującym Planie, na granicy z Ukrainą projektowano 9 przejść granicznych drogowych na drogach lokalnych oraz 3 przejścia graniczne o charakterze turystycznym.

W projekcie Zmiany Planu z planowanych przejść granicznych zachowano dwa: Budomierz (oddane do użytkowania w grudniu 2013 r.) i Malhowice (w fazie projektowania). Nie przyjęto w projekcie Zmiany Planu przejść granicznych w miejscowościach: Horyniec, Wielkie Oczy, Jaksamice, Leszczyny, Kwaszenina i Wołosate. Natomiast z planowanych przejść granicznych o charakterze turystycznym utrzymano dwa: Żurawin-Bobierka (Smolnik-Bobierka) oraz Bandrów-Mszaniec.

2.2.1.6. Zmiany w zakresie infrastruktury technicznej

Elektroenergetyka

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.) po uwzględnieniu zapisów dyrektywy 2009/73/WE wprowadziła nowe zasady w zakresie rozdzielenia (unbundling) operatorów systemu przesyłowego (OSP) oraz operatorów systemu dystrybucyjnego (OSD).

Polska wdrażając powyższą dyrektywę wybrała model istnienia jednego operatora systemu przesyłowego. Jest nim obecnie PSE-Operator. S.A. odpowiedzialny za utrzymanie i rozwój sieci przesyłowych NN (220 kV, 400 kV i 750 kV).

Dyrektywa i ww. ustawa wprowadzają zmiany dotyczące zakresu przedstawienia systemu elektroenergetycznego na poziomie systemu przesyłowego oraz doprecyzowania przebiegu linii NN 750 na wniosek PSE-Operator S.A. Zostały one uwzględnione w projekcie Zmiany Planu.

Gazownictwo

W stosunku do obowiązującego Planu, projekt Zmiany Planu w zakresie gazownictwa wnosi nowe następujące zmiany:

- dywersyfikację poprzez przewidywane połączenie istniejących magistrali ze Słowacją,
- rozbudowę istniejących PMG,
- realizację nowych gazociągów wysokiego ciśnienia DN 700 na „magistrali południowej”,
- realizację nowych gazociągów wysokiego ciśnienia DN 100 na „magistrali północnej”.

Ciepłownictwo

Określone kierunki polityki przestrzennej w obowiązującym Planie są spójne z polityką przestrzenną przyjętą w projekcie Zmiany Planu – zwiększenie możliwości i efektywności wykorzystania infrastruktury ciepłowniczej.

Obowiązujący Plan zakłada budowę nowych scentralizowanych źródeł energii cieplnej oraz modernizację i rozbudowę istniejących źródeł ciepła, a także zwiększenie wykorzystania źródeł energii odnawialnych. Natomiast projekt Zmiany Planu ustala zwiększenie możliwości i efektywności wykorzystania infrastruktury ciepłowniczej, poprzez rozbudowę i modernizację systemów scentralizowanego zaopatrzenia w ciepło, poprawę sprawności wytwarzania ciepła poprzez zmianę źródeł ciepła na jednostki wysokosprawnej kogeneracji oraz zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii (OZE) w zaspokojeniu ogólnego zapotrzebowania na ciepło.

Energetyka odnawialna

Podstawowym aktem prawnym w zakresie zasad kształtowania polityki energetycznej państwa, zasad i warunków zaopatrzenia i użytkowania paliw i energii, w tym ciepła, oraz działalności przedsiębiorstw energetycznych jest ustawa Prawo Energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.).

Zarówno w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139), jak i w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.) nie ma wprost informacji o obowiązku uwzględnienia odnawialnych źródeł energii przy sporządzaniu planu zagospodarowania przestrzennego województwa, jest natomiast obowiązek uwzględnienia dokumentów wyższej rangi (np. Strategii rozwoju energetyki odnawialnej z 2000 roku – dla starej ustawy, czy KPZK 2030 dla nowej ustawy).

Obowiązujący Plan, jak i projekt Zmiany Planu wskazują na potrzebę rozwoju i promowania źródeł energii odnawialnej.

W obowiązującym Planie energetyka odnawialna została rozdzielona na dwie części:

- elektroenergetyka (małe elektrownie wodne, elektrownie wiatrowe, elektrownie wykorzystujące biogaz),
- ciepłownictwo (instalacje biogazowe, kolektory słoneczne, biomasa, źródła niskotemperaturowe np. pompy ciepła, energia geotermalna).

Natomiast w projekcie Zmiany Planu energetyka odnawialna znajduje się w podrozdziale, który traktuje o wszystkich odnawialnych źródłach energii (OZE).

Plan obowiązujący jak i projekt Zmiany Planu nie wskazują dokładnie lokalizacji planowanych obiektów OZE. Jest jedynie mowa o tym, że obiekty te należy lokować w miejscach gdzie występują odpowiednie zasoby danego „surowca”, czyli dogodne warunki wiatrowe, geotermalne, wodne, baza surowcowa do instalacji biogazowych.

Na mapach obowiązującego Planu znajdują się tylko informacje o istniejących elektrowniach wodnych i wiatrowych. Z kolei w projekcie Zmiany Planu pokazane są tylko planowane elektrownie wodne oraz planowana moc elektrowni wiatrowych w powiatach. W zakresie lokalizacji źródeł OZE mowa jest o różnych czynnikach i ograniczeniach m.in. takich jak m.in.: ustanowione formy ochrony przyrody.

W obowiązującym Planie nie ma informacji i wskazań dla:

- ogniw fotowoltaicznych (wykorzystania energii słońca do produkcji energii elektrycznej), z kolei w projekcie Zmiany Planu jest ogólnie mowa o wykorzystaniu energii słonecznej bez wskazywania w jaki sposób ta energia miałaby być wykorzystana,
- biogazowni rolniczych (jest natomiast informacja o biogazowniach składowiskowych i biogazowniach na oczyszczalniach ścieków), z kolei w projekcie Zmiany Planu jest informacja o biogazowniach rolniczych,
- zakładania celowych plantacji biomasy (np. topinambur, wierzba energetyczna i inne) na cele energetyczne (jest jedynie mowa o potrzebie budowy nowych obiektów wykorzystujących biomasę do produkcji energii cieplnej), w projekcie Zmiany Planu jest informacja o potrzebie zakładania celowych plantacji biomasy,
- wykorzystania biodegradowalnych odpadów komunalnych, w projekcie Zmiany Planu jest mowa o potrzebie wykorzystania biodegradowalnych odpadów komunalnych.

W kierunkach polityki przestrzennej obowiązującego Planu postuluje się opracowanie Wojewódzkiego programu wykorzystania zasobów geotermalnych, natomiast w projekcie Zmiany Planu brak postulatów, np. mówiących o potrzebie opracowania Wojewódzkich programów wykorzystania OZE (aktualnie jest w opracowaniu Wojewódzki Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii).

Gospodarka wodna

Zgodnie z ustawą o planowaniu przestrzennym w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, o której mowa w art. 47, ust.1 pkt. 1 oraz programy, o których mowa w art. 48, ust. 1 ustawy.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa umieszcza się też inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, o których mowa w art. 39, ust. 3, pkt. 3, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością.

W zakresie gospodarki wodnej KPZK 2030 zakłada budowę zbiornika Kąty-Myscowa oraz realizację sieci mniejszych zbiorników w górnej części dorzecza Wisły, jak również przebudowę obwałowań w całym jej dorzeczu, w tym między innymi na terenie miasta Rzeszowa.

Zgodnie z Programem ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły, obejmującym lata 2011-2030, ustanowionym Uchwałą Nr 151/2011 Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2011 r. w projekcie Zmiany Planu przyjęto 3 duże zbiorniki retencyjne: „Kąty-Myscowa” na rzece Wisłoka,

„Dukla” na rzece Jasiołka, „Rudawka Rymanowska” na rzece Wisłok oraz wskazano inne zbiorniki retencyjne o funkcji powodziowej, suche zbiorniki (poldery przepływowe) oraz konieczność modernizacji i budowy nowych obwałowań i właściwe kształtowanie koryt rzek i potoków.

Na załącznikach graficznych wskazano istniejące duże zbiorniki wodne, natomiast zbiorniki projektowane zostały wskazane punktowo, jako orientacyjne lokalizacje.

Plan obowiązujący pokazuje istniejące zbiorniki dużej retencji: „Solina”, „Myczkowce” w gminie Solina, „Besko” („Sieniawa”) w gminie Besko i przewiduje ich modernizację.

Projektowane zbiorniki dużej retencji: „Krempna-Kąty”, „Rudawka Rymanowska”, „Krawce”, „Trzciana-Dukla”, „Niewistka-Dynów”, „Ropczyce” i „Krasieczyn”, wyznaczone zostały na załącznikach graficznych obszarowo. Projektowane zbiorniki „małej retencji” – około 200 obiektów, szczegółowo wymieniono w „Wykazie proponowanych zadań rządowych oraz samorządowych...”, a w części graficznej Planu wskazano ich orientacyjne usytuowanie i oznaczono odpowiednim symbolem. Ponadto na obszarze całego województwa, obowiązujący Plan przewiduje lokalizację polderów, których nie oznaczono w części graficznej Planu.

W projekcie Zmiany Planu, na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych (Dz. U. Nr 126, poz. 878 z późn. zm.) wskazano lokalizacje 10 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, w tym 3, które znajdują się w części na terenie województwa oraz 1 zbiornik „Dolina Borowej”, którego Rozporządzenie nie ujmuje, a który z kolei jest uwzględniany na mapach Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie.

W obowiązującym Planie nie było GZWP Zbiornik Niecka Lubelska (Lublin), był natomiast Zbiornik nr 427 „Górno”, którego w wykazie ww. Rozporządzenia nie uwzględniono.

Przyjęte w obowiązującym Planie, jak i projekcie Zmiany Planu kierunki i polityki przestrzenne, w zakresie zaopatrzenia w wodę nie odbiegają od siebie i mają na celu doprowadzenie w okresie do stworzenia możliwości dostępu do dobrej jakościowo i wystarczającej ilościowo wody do celów bytowo-gospodarczych i przemysłowych.

Zakłada się, że istniejące, komunalne systemy zaopatrzenia w wodę będą modernizowane i rozbudowywane. Będą również budowane nowe ujęcia, stacje uzdatniania wody oraz sieci wodociągowe na terenach niedoinwestowanych, jak również rozbudowywane sieci wodociągowe na bazie już istniejących urządzeń posiadających rezerwy wydajności. Wszystkie ujęcia wód powinny mieć zatwierdzone strefy ochronne, a ustalenia dotyczące sposobu zagospodarowywania tych stref powinny być zgodne z obowiązującymi przepisami.

Gospodarka ściekowa

Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r. poz. 145 z późn. zm.) zobowiązała Ministra Środowiska do sporządzenia „Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych” (KPOŚK). Jego realizacja stanowi jeden z elementów Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009-2012, jakim jest poprawa jakości wód.

Zgodnie z zapisami art. 43 ustawy prawo wodne, KPOŚK ma określić wykazy aglomeracji, które powinny być wyposażone (w określonych terminach) w systemy kanalizacji zbiorczej, oczyszczalnie ścieków, a także wielkość ładunków zanieczyszczeń biodegradowalnych koniecznych do usunięcia z tych aglomeracji.

Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku, dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych zgodnie

z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. W rozmowach przedakcesyjnych wynegocjowane zostały dostosowawcze okresy przejściowe na wprowadzenie przepisów ww. dyrektywy do końca 2015 r. Dlatego też, aby zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób, aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK).

KPOŚK (zatwierdzony został przez Rząd RP w dniu 16 grudnia 2003 r.) zawiera wykaz aglomeracji i niezbędnych przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej. Zgodnie z aktualizacjami KPOŚK ustalono realne terminy zakończenia inwestycji w wyznaczonych aglomeracjach.

Taki stan prawny, w zakresie dotyczącym gospodarki ściekowej, wpłynął bezpośrednio na ustalenia projektu Zmiany Planu. Wszelkie zamierzone działania mające wpływ na realizację polityki przestrzennej w zakresie gospodarki ściekowej na terenie województwa odnoszą się generalnie do wyznaczonych aglomeracji.

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb w zakresie kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych należy do zadań własnych gminy (ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków – Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 z późn. zm.). Ta dziedzina infrastruktury technicznej została uwzględniona w projekcie Zmiany Planu w kierunku 5.2. Rozwój gospodarki wodnej i ściekowej, i polityce przestrzennej: Rozwój gospodarki ściekowej na obszarze województwa. W części graficznej pokazano większe istniejące oczyszczalnie ścieków, a także obszary nieaglomeracyjne i pozbawione kanalizacji.

Obowiązujący Plan w części dotyczącej kierunków rozwoju nie zawierał informacji z zakresu kanalizacji.

Gospodarka odpadami

Zapisy projektu Zmiany Planu w odniesieniu do obowiązującego Planu różnią się ilością wyznaczonych regionów gospodarki odpadami komunalnymi (8 w 2002 r., 6 w 2013 r.). Jednocześnie w okresie 11 lat obowiązywania Planu opublikowano szereg przepisów szczegółowo regulujących gospodarkę odpadami w poszczególnych grupach odpadów i wymagań w stosunku do instalacji, gospodarki odpadami w gminach oraz określono „własność” odpadów komunalnych. Najważniejsze z nich to:

- ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2012 r., poz. 391, z późn. zm.) – tekst ujednolicony, zmiany: ustawa z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 152, poz. 897) oraz ustawa z dnia 25 stycznia 2013 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2013 r., poz. 228),
- ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r., poz. 21).

Telekomunikacja

Ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne umożliwia Urzędowi Komunikacji Elektronicznej UKE domaganie się inwentaryzacji sieci telekomunikacyjnej od operatorów telekomunikacyjnych. Na mocy zapisów ustawy UKE wykonuje tego typu inwentaryzację. Obecnie jest również organem uzgadniającym opracowania planistyczne w zakresie infrastruktury telekomunikacyjnej.

W dniu 21 stycznia 2013 r. weszła w życie ustawa z dnia 16 listopada 2012 r. o zmianie ustawy Prawo telekomunikacyjne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1445), na mocy której zostały

zmienione przepisy ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r. poz. 647 z późn. zm.) dotyczące zniesienia obowiązku przedstawienia Prezesowi UKE do zaopiniowania: projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

2.2.1.7. Zmiany w zakresie obronności i bezpieczeństwa publicznego

W projekcie Zmiany Planu, w stosunku do Planu obowiązującego, nastąpiło zmniejszenie ilości terenów wojskowych, w tym tych ze strefą ochronną oraz planowanych lotnisk (Nowa Dęba, Obsza) i drogowych odcinków lotniczych („Jażwiny” i „Łukawiec”). W projekcie Zmiany Planu po konsultacjach z Wojewódzkim Sztabem Wojskowym w Rzeszowie zachowano tylko drogowy odcinek lotniskowy w miejscowości „Jażwiny”.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 marca 2013 r. w sprawie zniesienia niektórych oddziałów Straży Granicznej oraz zmiany rozporządzenia w sprawie utworzenia oddziałów Straży Granicznej (Dz. U. z 2013 r., poz. 342) w projekcie Zmiany Planu zmieniono zakres działalności Straży Granicznej. Obecnie cały obszar województwa podkarpackiego objęty jest zasięgiem działalności Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej z siedzibą w Przemyśle.

W obowiązującym Planie jest uwzględniony podział obszaru województwa podkarpackiego na Bieszczadzki i Karpacki Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Nowym Sączu.

2.2.1.8. Zmiany w zakresie obszarów problemowych i wsparcia

Zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.) w projekcie Zmiany Planu uwzględniono obszary problemowe wraz z określeniem zasad ich zagospodarowania oraz wyznaczono obszary wsparcia.

Na terenie województwa podkarpackiego w projekcie Zmiany Planu wskazano 12 obszarów problemowych, tj. obszarów o niekorzystnych zjawiskach społeczno-gospodarczych oraz przestrzenno-przyrodniczych, wymagających restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy wsparciu instrumentów właściwych polityce regionalnej. Obszary problemowe zostały dostosowane do obszarów określonych w KPZK 2030 jako obszary funkcjonalne. Zidentyfikowano 6 obszarów wymagających restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji oraz 6 obszarów występowania szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej.

Obszary wsparcia, zgodnie z ustawą z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz. U. Nr 48, poz. 550, z późn. zm.), to obszary wyodrębnione ze względu na występujące w nich problemy rozwojowe, podlegające określonym działaniom ze strony Rady Ministrów, administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego. Pojęcie to obejmuje zarówno obszary określane jako „obszary problemowe”, czyli borykające się z określonymi trudnościami i barierami rozwojowymi, jak i obszary wyróżniające się pozytywnie na tle województwa, ze względu na ich specyfikę (np. obszary wysokiej innowacyjności, obszary o wysokich potencjałach rozwojowych, czy istotnych przewagach konkurencyjnych).

W projekcie Zmiany Planu obszary wsparcia zostały przyjęte zgodnie z obszarami wyznaczonymi w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020 (obszary strategicznej interwencji – OSI) dla czterech dziedzin działań strategicznych:

- Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka (priorytety: przemysł; nauka, badania i szkolnictwo wyższe; turystyka; rolnictwo; instytucje otoczenia biznesu),
- Kapitał ludzki i społeczny (priorytety: edukacja; kultura i dziedzictwo kulturowe; społeczeństwo obywatelskie; włączenie społeczne; zdrowie publiczne; sport powszechny),
- Sieć osadnicza (priorytety: dostępność komunikacyjna; dostępność technologii informacyjnych; funkcje metropolitalne Rzeszowa; funkcje obszarów wiejskich; spójność przestrzenna i wzmacnianie funkcji biegunów wzrostu),
- Środowisko i energetyka (priorytety: zapobieganie i przeciwdziałanie zagrożeniom oraz usuwanie ich negatywnych skutków; ochrona środowiska; bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii).

W obowiązującym Planie, zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139), nie było obowiązku uwzględniania ww. obszarów w planie zagospodarowania województwa i obszary takie, w zasadach i kierunkach zagospodarowania przestrzennego, nie zostały uwzględnione. Obszary problemowe natomiast wskazano w uwarunkowaniach rozwoju województwa.

2.2.2. Zmiany we wnioskach do polityki przestrzennego zagospodarowania kraju

Obowiązujący Plan zawiera wnioski do polityki przestrzennego zagospodarowania kraju. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139) na podstawie której został ten plan sporządzony, nie wymagała tego typu wniosków.

Również zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nie ma obowiązku określania wniosków do polityki przestrzennego zagospodarowania kraju i takie wnioski w projekcie Zmiany Planu nie zostały sformułowane.

2.2.3. Zmiany w zadaniach i działaniach z zakresu gospodarki przestrzennej, których realizacja niezbędna jest dla osiągnięcia założonych w projekcie Zmiany Planu celów

Obowiązujący Plan został uchwalony Uchwałą Nr XLVIII/552/2002 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002 r. w trybie ustawy o planowaniu przestrzennym z 1994 r. Po wejściu w życie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (pierwotnie: Dz. U. z 2003 r., Nr 80, poz. 717, obecnie: Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.) oraz po wstąpieniu Polski do UE w 2004 r. i na wskutek zmieniających się przepisów prawa, nastąpiła konieczność dostosowania zapisów i ustaleń planu do zmieniającej się sytuacji formalnej i prawnej. Kluczowym dokumentem strategicznym szczebla krajowego, dotyczącym zagadnień z zakresu zagospodarowania przestrzennego jest przyjęta Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 roku, opublikowana w Monitorze Polskim z dnia 27 kwietnia 2012 r. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030).

W wyniku zmiany ustawy o planowaniu przestrzennym jak i przy uwzględnieniu założeń nowej KZPK 2030 powstał projekt Zmiany Planu.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że występują różnice pomiędzy obowiązującym Planem, a projektem Zmiany Planu, zarówno co do treści, jak i kompozycji.

Obowiązujący Plan przewiduje m.in. podział na zadania i działania (zgodnie z postanowieniami art. 54b, pkt. 3 i 4 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r. w *planie zagospodarowania*

przestrzennego województwa winno się uwzględnić zadania rządowe, służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 61 podmiotowej ustawy oraz odpowiednio zadania samorządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych zawarte w uchwalonych programach wojewódzkich).

Wobec braku rejestru zadań rządowych oraz stosunkowo krótkiego horyzontu czasowego uchwalonego Wojewódzkiego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2001-2006, w obowiązującym Planie propozycje działań i zadań określone zostały według przyjętych celów społeczno-gospodarczych, środowiskowych i infrastrukturalnych na krótki i długi horyzont czasowy. Ważną przesłanką określenia propozycji działań i zadań zawartych w obowiązującym Planie były rozwojowe programy rządowe oraz wyspecjalizowanych jednostek dla poszczególnych dziedzin gospodarki przestrzennej, odnoszące się do województwa podkarpackiego, jak również wnioski do Planu skierowane przez samorządy miast i gmin, powiatów, administracji rządowej, wyspecjalizowane jednostki społeczno-gospodarcze oraz zarządzające rozwojem infrastruktury technicznej, środowiskiem naturalnym i kulturalnym.

Po zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zarząd województwa, zgodnie z art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym dokonał przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym i sporządził ocenę realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalonych w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością. Jako przedmiot oceny przyjęto zadania i działania określone w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego z 2002 r. Ostatnią ocenę realizacji zadań i działań przeprowadzono w 2009 r. W wyniku tej oceny stwierdzono, że z 309 działań i zadań przewidzianych do realizacji do 2030 r. zrealizowano, do 2009 r., zaledwie 59 (19%), 114 znajdowało się w trakcie realizacji, a w przypadku 136 (44%) nie podjęto żadnych kroków zmierzających do ich realizacji. Jedną z przyczyn takiego wyniku był fakt, iż wiele z założonych do realizacji zadań i działań nie znalazło się w dokumentach strategicznych i programach operacyjnych i z tej przyczyny utraciły one możliwość finansowania.

Ponadto, wśród niezrealizowanych znalazły się zadania i działania o znaczeniu lokalnym, których zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami nie można zaliczyć do inwestycji celu publicznego. Warto przy tym zaznaczyć, że zadania, które nie zostały ujęte w dokumentach strategicznych i programach, nie są kontynuowane, a pozostałe realizowane będą w oparciu o obowiązujące przepisy prawne i przyjęte strategie.

Z ogólnej liczby działań i zadań przyjętych w obowiązującym Planie 89 obejmowało zagadnienia z zakresu środowiska naturalnego i kulturowego. Dotyczyły one m.in. rozwoju systemu ochrony obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, poprawy jakości środowiska, głównie jakości powietrza i wody, racjonalnego wykorzystania kopalin, rozwoju funkcji uzdrowiskowych, ochrony dziedzictwa kulturowego.

W szczególności obejmowały one m.in.:

- utworzenie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000,
- utworzenie 73 rezerwatów przyrody,
- utworzenie parków krajobrazowych oraz nowych obszarów chronionego krajobrazu,
- opracowanie planów ochrony poszczególnych obszarów (w tym m.in. rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych),

- opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych obszarów,
- utworzenie 10 nowych uzdrowisk i rozwój funkcji uzdrowiskowej na bazie istniejących uzdrowisk,
- utworzenie sieci stacji pomiarowo-kontrolnych w zakresie monitoringu powietrza i stanu czystości wody EUROWATERNET,
- sporządzenie aktualnych dokumentacji geologicznych i monitoring na obszarach osuwiskowych zabudowanych,
- właściwe zagospodarowanie terenów osuwiskowych,
- likwidację i rekultywację terenów pogórnich kopalni siarki „Machów” oraz „Basznia”,
- rekultywację terenów kopalni siarki „Jeziórko”,
- realizację regionalnego programu zwiększenia lesistości,
- wyłonienie listy najcenniejszych zabytków i podniesienie ich do rangi „Pomnika Historii”,
- utworzenie rezerwatów kulturowych,
- rewaloryzację i rewitalizację układów miejskich,
- objęcie studiami programowo przestrzennymi i różnorodnymi formami ochrony określonych obszarów i obiektów dziedzictwa kulturowego,
- utworzenie transgranicznych obszarów chronionych na pograniczu polsko-ukraińskim i polsko-słowackim.

Natomiast w projekcie Zmiany Planu zadania i działania są narzędziami realizacji Planu niezbędnymi dla osiągnięcia założonych w celów i wynikają bezpośrednio z następujących dokumentów:

- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013,
- Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013,
- Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007-2013,
- Programu budowy dróg krajowych na lata 2011-2015,
- Master Planu dla Transportu Kolejowego w Polsce do 2030 roku,
- Planu rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2010-2025;
- Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły,
- Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły,
- Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy,
- Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina,
- Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska-Republika Słowacka.

Dokumenty te zawierają wykazy przyjętych do realizacji inwestycji, z których część stanowią inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Realizacja poszczególnych działań i zadań następować będzie przy współfinansowaniu pochodzącym ze środków unijnych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Wśród zadań i działań niezrealizowanych znajdują się i te, które mają wpływ na stan środowiska. Wykaz takich zadań i działań zawiera Tabela 2:

Tabela 2. Wykaz zadań i działań mających wpływ na stan środowiska

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013			
Lp.	Inwestycja	Lokalizacja	Jednostka odpowiedzialna za realizację inwestycji
1.	Budowa autostrady A4, odcinek Rzeszów-Korczowa.	Powiaty: rzeszowski, łańcucki, przeworski, jarosławski, przemyski.	GDDKiA Rzeszów.
2.	Budowa drogi ekspresowej S19, odcinek Rzeszów-Barwinek.	Powiaty: rzeszowski, strzyżowski, brzozowski, krośnieński.	GDDKiA Rzeszów.
3.	Port lotniczy Rzeszów – rozbudowa i modernizacja infrastruktury lotniskowej.	Powiat: rzeszowski, gmina Trzebownisko.	Port Lotniczy Rzeszów – Jasionka Sp. z o.o.
4.	Modernizacja linii kolejowej E 30/C-E 30, odcinek Kraków-Rzeszów, etap III.	Powiaty: dębicki, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski.	PKP PLK S.A.
5.	Budowa drogi krajowej łączącej obwodnice północną miasta Rzeszowa z drogą ekspresową S-19 i autostradą A-4.	Miasto Rzeszów, gmina Trzebownisko.	Miasto Rzeszów.
6.	Budowa obwodnicy miasta Leżajsk w ciągu drogi krajowej Nr 77 Lipnik-Przemyśl wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną i urządzeniami budowlanymi.	Gmina m-w. Leżajsk.	GDDKiA Rzeszów.
7.	Budowa drogi ekspresowej S-19 odcinek Kraśnik – Stobierna.	Powiaty: rzeszowski, leżajski, niżański.	GDDKiA Rzeszów.
8.	Budowa drogi ekspresowej S-74 na odcinku Opatów-Nisko.	Powiaty: niżański, stalowowolski, tarnobrzelski.	GDDKiA Rzeszów.
9.	Rozbudowa PMG Husów.	Powiat: łańcucki, gminy: Łańcut, Markowa.	PGNiG S.A.
10.	Gazociąg Strachocina-Pogórska Wola.	Powiaty: sanocki, brzozowski, krośnieński, jasielski, dębicki.	OGP Gaz System S.A.
11.	Gazociąg Hermanowice-Strachocina.	Powiaty: przemyski, sanocki.	OGP Gaz System S.A.
12.	Przebudowa i rozbudowa obwodnicy miasta Krosna w ciągu drogi krajowej Nr 28 na docinku od km 226+594 do km 237+962 wraz z dobudową drugiej jezdni.	Miasto Krosno.	Urząd Miasta Krosna.
13.	Budowa farmy wiatrowej o mocy 26 MW w gminie Rymanów.	Powiat: krośnieński, gmina Rymanów.	ENERGIA WIATROWA Sp. z o.o.
14.	Przebudowa sieci zasilającej GPZ Radomyśl celem ograniczenia strat w dystrybucji energii elektrycznej.	Gmina m-w. Radomyśl Wielki.	TAURON Dystrybucja S.A.
15.	Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski.	406 obszarów Natura 2000 na terenie kraju, obszar całego województwa.	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska.
16.	Rewaloryzacja i poprawa dostępności bazyliki i klasztoru oo. Bernardynów w Leżajsku.	Miasto Leżajsk.	Klasztor Zakonu Braci mniejszych OO. Bernardynów w Leżajsku.
17.	„Program poprawy czystości zlewni rzeki Wisłoki – Etap II”.	Powiat: dębicki, gminy: Dębica, Pilzno, Żyraków. Powiat: jasielski, miasto Jasło.	Związek Gmin Dorzecza Wisłoki w Jasle.
18.	Ochrona podkowca małego w Polsce	Powiaty: bieszczadzki, brzozowski, dębicki, jasielski, krośnieński, leski, przemyski, sanocki, strzyżowski.	Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”.
19.	Ochrona ex-situ dziko rosnących zagrożonych i chronionych roślin w Polsce wschodniej.	Obszar całego województwa.	Polska Akademia Nauk Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
PROJEKTU ZMIANY
PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO – PERSPEKTYWA 2030

20.	Ochrona rzadkich i zagrożonych roślin naczyniowych i ich siedlisk w Bieszczadzkim Parku Narodowym.	Powiat: bieszczadzki, gminy: Czarna, Lutowiska. Powiat: leski, gmina Cisna.	Bieszczadzki Park Narodowy.
21.	Ochrona in situ żubra w Polsce – część południowa.	Obszar całego województwa.	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie.
22.	Czynna ochrona cisa pospolitego na wybranych obszarach Natura 2000 w Polsce.	Obszar całego województwa.	Instytut Badawczy Leśnictwa.
23.	Czynna ochrona węża Eskulapa w Bieszczadach Zachodnich.	Powiaty: bieszczadzki, leski, gminy: Baligród, Cisna, Solina. Powiat: sanocki, gmina Komańcza.	Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie.
24.	Ochrona niedźwiedzia brunatnego (Ursus arctos) w polskiej części Karpat.	Powiaty: bieszczadzki, jasielski, krośnieński, leski, przemyski, sanocki.	Fundacja WWF Polska.
25.	Odtworzenie właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków w Magurskim Parku Narodowym i Ostoi Magurskiej etap 1.	Powiat: jasielski, gminy: Dębowiec, Krempna, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski. Powiat: krośnieński, gmina Dukla	Magurski Park Narodowy.
26.	Przywrócenie drożności korytarza ekologicznego rzeki Wisłoki i jej dopływów.	Powiat: dębicki, gminy: Brzostek, Czarna, Dębica, Jodłowa, Pilzno, Żyraków, miasto Dębica. Powiat: jasielski, gminy: Brzyska, Dębowiec, Jasło, Kołaczyce, Krempna, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski, Skołyszyn, Tarnowiec, miasto Jasło. Powiat: krośnieński, gminy: Chorkówka, Dukla, Jedlicze, Wojaszówka. Powiat: mielecki, gminy: Mielec, Przecław, miasto Mielec.	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie.
27.	Opracowanie planu ochrony Ostoi Magurskiej PLH180001 i planu ochrony Magurskiego Parku Narodowego.	Powiat: jasielski, gminy: Dębowiec, Krempna, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski. Powiat: krośnieński, gmina Dukla.	Magurski Park Narodowy.
Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007-2013			
1.	Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo podkarpackie.	Obszar całego województwa.	Województwo podkarpackie.
2.	Budowa systemu integrującego transport publiczny miasta Rzeszowa i okolic.	Miasto Rzeszów, gminy: Boguchwała, Chmielnik, Czarna, Głogów Małopolski, Krasne, Świlcza, Trzebownisko, Tyczyn.	Miasto Rzeszów.
3.	Likwidacja barier rozwojowych, most na Wiśle z rozbudową drogi wojewódzkiej Nr 764 oraz połączeniem z drogą wojewódzką Nr 875.	Powiat: mielecki.	Województwo świętokrzyskie.
4.	Budowa drogi obwodowej miasta Przemyśla łączącej drogę krajową Nr 28 z drogą wojewódzką Nr 885.	Miasto Przemyśl.	Miasto Przemyśl.
5.	Budowa drogi obwodowej Mielca w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 985 Nagnajów-Dębica, przebiegającej od miejscowości Tuszów Narodowy w km 20+636, do ulicy Dębickiej w km 38+522 wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną, budowlami i urządzeniami budowlanymi – etap I i II.	Powiat: mielecki, gminy: Mielec, Tuszów Narodowy.	Województwo podkarpackie.
Program budowy dróg krajowych na lata 2011-2015			
1.	Budowa autostrady A-4 Rzeszów-Korczowa.	Powiaty: rzeszowski, łańcucki, jarosławski, przemyski.	GDDKiA Rzeszów.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
PROJEKTU ZMIANY
PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO – PERSPEKTYWA 2030

2.	Budowa obwodnicy m. Leżajsk w ciągu DK 77.	Miasto Leżajsk	GDDKiA Rzeszów.
3.	Budowa drogi S-19 Kraśnik-Stobierna.	Powiaty: niżański, leżajski, rzeszowski.	GDDKiA Rzeszów.
4.	Budowa drogi S-19 Rzeszów-Barwinek.	Powiaty: rzeszowski, strzyżowski, brzozowski, krośnieński.	GDDKiA Rzeszów.
5.	Budowa drogi S-74 Opatów-Nisko.	Powiat: stalowowolski.	GDDKiA Rzeszów.
6.	Budowa obwodnicy Niska w ciągu drogi krajowej Nr 77 Lipnik-Przemyśl.	Powiat: niżański.	GDDKiA Rzeszów.
7.	Budowa obwodnicy Przeworska w ciągu drogi krajowej Nr 4.	Powiat: przeworski.	GDDKiA Rzeszów.
8.	Budowa obwodnicy Stalowej Woli w ciągu drogi krajowej Nr 77 Lipnik-Przemyśl.	Powiat: stalowowolski.	GDDKiA Rzeszów.
9.	Wzmocnienie DK 4 na odcinku Łańcut-Radymno wraz z rozbudową odcinka Łańcut-Głuchów.	Powiaty: łańcucki, jarosławski, przemyski.	GDDKiA Rzeszów.
10.	Przebudowa DK 28 na odcinku Przemyśl-Medyka.	Powiat: przemyski.	GDDKiA Rzeszów.
11.	Budowa autostrady A4 Tarnów-Rzeszów węzeł „Krzyż” – węzeł „Rzeszów Wschód” wraz z odcinkiem drogi ekspresowej S-19 węzeł „Rzeszów Zachód” – węzeł „Świlcza”.	Powiaty: dębicki, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski.	GDDKiA Rzeszów.
Master Plan dla Transportu Kolejowego w Polsce do 2030 roku			
1.	Elektryfikacja linii kolejowych: Linia kolejowa Nr 71 odcinek Rzeszów-Ocice.	Powiaty: rzeszowski, kolbuszowski, tarnobrzeski.	PKP PLK S.A.
2.	Projekty modernizacyjne w okresie 2007-2013 dotyczące międzynarodowych linii kolejowych E30/CE30 Zgorzelec/Bielawa Dolna-Wrocław-Katowice-Kraków oraz Rzeszów-Przemyśl-Medyka.	Powiaty: rzeszowski, łańcucki, jarosławski, przeworski, przemyski.	PKP PLK S.A.
Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną			
1.	Rozbudowa SE Rzeszów.	Powiat: rzeszowski, gmina Boguchwała.	Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S.A.
2.	Montaż dławika w rozdzielni 400 kV w SE Rzeszów.	Powiat: rzeszowski, gmina Boguchwała.	Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S.A.
3.	Rozbudowa SE Stalowa Wola o rozdzielnię 220 kV.	Miasto Stalowa Wola.	Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S.A.
4.	Montaż TR 220/110 kV 275 MVA w SE Stalowa Wola (etap III).	Miasto Stalowa Wola.	Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S.A.
5.	Budowa linii 220 kV Stalowa Wola – nacięcie linii Abramowice-Chmielów.	Powiat: stalowowolski.	Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S.A.
6.	Budowa linii 400 kV Skawina – nacięcie linii Rzeszów-Tuczawa.	Powiaty: rzeszowski, łańcucki, jarosławski, leżajski, przeworski.	Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S.A.
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły			
1.	Budowa zbiornika wodnego Kąty-Myscowa.	Powiat: jasielski, gminy: Krempna, Nowy Żmigród.	RZGW Kraków.
Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły			
1. (nr 5)	Zabezpieczenie przed zagrożeniem powodziowym doliny Wisły na odcinku od ujścia Dunajca do ujścia Wisłoki.	Powiat: mielecki, gminy: Czermin, Borowa, Gawłuszowice.	RZGW WZMiUW

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
PROJEKTU ZMIANY
PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO – PERSPEKTYWA 2030

2. (nr 6)	Zabezpieczenie przed zagrożeniem powodziowym doliny Wisły na odcinku od ujścia Wisłoki do ujścia Sanny.	Powiat: mielecki, gminy: Gawłuszowice, Padew Narodowa. Powiat: tarnobrzegi, gminy: Baranów Sandomierski, Gorzyce, miasto Tarnobrzeg. Powiat stalowowolski: gmina Radomyśl nad Sanem .	RZGW WZMiUW
3. (nr 14)	Ochrona przed powodzią aglomeracji Rzeszów.	Powiat rzeszowski: miasto Rzeszów, gmina m-w Tyczyn.	RZGW WZMiUW
4. (nr 31)	Ochrona przed powodzią w zlewni rzeki Łęg.	Powiat kolbuszowski: gmina m-w Kolbuszowa. Powiat: tarnobrzegi, gmina m-w Nowa Dęba, gminy: Grębów, Gorzyce. Powiat: stalowowolski, gmina Zaleszany.	RZGW WZMiUW
5. (nr 32)	Ochrona przed powodzią w zlewni Trześniówki.	Powiat: tarnobrzegi, miasto Tarnobrzeg, gminy m-w: Baranów Sandomierski, Nowa Dęba, gminy: Grębów, Gorzyce. Powiat: stalowowolski, gmina Zaleszany.	RZGW WZMiUW
6. (nr 33)	Ochrona przed powodzią w zlewni Wisłoki, w tym budowa zbiorników retencyjnych Kąty-Myscowa i Dukla, ochrona przed powodzią w zlewni Wielopolki.	Powiat dębicki: gminy m-w: Brzostek, Pilzno, gminy: Dębica, Żyraków, miasto Dębica. Powiat: jasielski, gminy: Dębowiec, Krempna, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski, Jasło, Skołyszyn, Tarnowiec, miasto Jasło. Powiat: krośnieński, gminy m-w: Dukla, Jedlicze, gminy: Chorkówka. Powiat mielecki: gminy: Mielec, Borowa, Czermin, Gawłuszowice, Wadowice Górne, Przecław, miasto Mielec. Powiat: ropczycko-sędziszowski, gminy: Iwierzycze, Ostrów , Wielopole Skrzyńskie, Ropczyce, miasto Ropczyce.	RZGW WZMiUW
7. (nr 34)	Ochrona przed powodzią w zlewni rzeki Wisłok, w tym budowa zbiornika retencyjnego Rudawka Rymanowska i zabezpieczenie przed powodzią miasta Krosno.	Powiat: krośnieński, gminy: Rymanów, Haczów, Krościenko Wyżne, Iwonicz-Zdrój, Korczyn, Wojaszówka, miasto Krosno. Powiat: sanocki, gminy: Zarszyn, Besko. Powiat: brzozowski, gminy: Brzozów, Jasienica Rosielna, Dydnia, Domaradz; powiat strzyżowski: gminy: Wiśniowa, Frysztak, Czudec, Niebylec. Powiat rzeszowski: gminy: Boguchwała, Krasne, Głogów Małopolski, miasto Rzeszów. Powiat łańcucki: gminy: Markowa, Czarna. Powiat leżajski: gmina Grodzisko Dolne. Powiat przeworski: gminy: Przeworsk, Kańczuga, Jawornik Polski, Zarzecze, Tryńcza. Powiat jarosławski: gminy: Roźwienica, Pruchnik.	RZGW WZMiUW
8. (nr 35)	Ochrona przed powodzią w zlewni Sanu (bez zlewni Wisłoka i Tanwi), w tym zabezpieczenie przed powodzią miasta Przemyśl.	Powiat jarosławski: gminy: Radymno, Wiązownica, Rokietnica, Laszki. Powiat leżajski: gminy: Leżajsk, Kuryłówka. Powiat lubaczowski: gminy: Lubaczów, Wielkie Oczy. Powiat przemyski, gminy: Dubiecko, Krzywczyna, Krasiczyn, Przemyśl, Żurawica, Medyka, Orły. Powiat przeworski: gmina Tryńcza. Powiat sanocki: gmina Sanok. Powiat stalowowolski: gminy: Zaleszany,	RZGW WZMiUW

		Radomyśl nad Sanem, Pysznica, miasto Stalowa Wola.	
9. (nr 36)	Ochrona przed powodzią w zlewni rzeki Breń.	Powiat: mielecki, gminy: Czermin, Wadowice Górne, Radomyśl Wielki.	RZGW WZMiUW
10. (nr 37)	Ochrona przed powodzią w zlewniach Babulówki, potoku Chorzelowskiego i rzeki Strachockiej.	Powiat: mielecki, gminy: Gawłuszowice, Padew Narodowa, Tuszów Narodowy, Mielec. Powiat stalowowolski: gmina Radomyśl nad Sanem. Powiat: tarnobrzeski, gmina: Baranów Sandomierski.	RZGW WZMiUW
11. (nr 38)	Ochrona przed powodzią w zlewni Tanwi, w tym budowa zbiorników retencyjnych.	Powiat: niżański, gminy: Ulanów, Harasiuki.	RZGW WZMiUW
12. (nr 39)	Ochrona przed powodzią w zlewni Sanny, w tym budowa zbiorników retencyjnych.	Powiat: stalowowolski, gminy: Zaklików, Radomyśl nad Sanem.	RZGW WZMiUW
Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska–Republika Słowacka			
1.	Rozwój infrastruktury drogowej pomiędzy powiatem gorlickim, jasielskim i bardejowskim.	Powiat: jasielski.	Beneficjent wiodący: powiat gorlicki.
2.	Rozwój infrastruktury drogowej pomiędzy powiatami Medzilaborce-Humenne-Snina-Sanok.	Powiat: sanocki.	Partner projektu: powiat sanocki.
Szwajcarsko–Polski Program Współpracy			
1.	Inwentaryzacja kluczowych gatunków ptaków polskich Karpat oraz stworzenie systemu ich monitorowania i ochrony.	Obszar całego województwa.	Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków.
2.	Karpaty przyjazne ludziom – lokalna inicjatywa partnerska na rzecz zrównoważonego użytkowania i ochrony górskich obszarów województwa podkarpackiego.	Powiaty: bieszczadzki, leski, sanocki, przemyski, krośnieński.	Fundacja Karpacka – Polska.
3.	Karpaty łączą mechanizm konsultacji i współpracy dla wdrażania Konwencji Karpackiej.	Karpaty na obszarze województwa podkarpackiego.	Centrum Informacji o Środowisku UNEP/GRID-Warszawa.
4.	Ochrona ostoi karpackiej fauny puszczańskiej – korytarze migracyjne.	Projekt (w zakresie wyznaczenia korytarzy ekologicznych podlegających ochronie) realizowany na obszarze 11 nadleśnictw tj. Baligród, Bircza, Cisna, Dukla, Kołaczyce, Komańcza, Lesko, Lutowiska, Rymanów, Stuposiany, Ustrzyki Dolne oraz Bieszczadzkiego Parku Narodowego (BdPN) i Magurskiego Parku Narodowego (MPN), działania zmierzające do podniesienia poziomu wiedzy i świadomości znaczenia korytarzy adresowane do mieszkańców całego regionu.	Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia „Pro Carpathia”.
5.	ALPY KARPATOM - program na rzecz uwolnienia potencjału ekonomicznego górskich obszarów Podkarpacia poprzez transfer praktyk szwajcarskich.	Powiat: krośnieński, gminy: Dukla, Iwonicz-Zdrój, Jedlicze, Rymanów, Chorkówka, Korczyna, Krościenko Wyżne, Miejsce Piastowe, Wojaszówka. Powiat: sanocki, gminy: Zagórz, Sanok, Besko, Bukowsko, Komańcza, Tyrawa Wołoska, Zarszyn. Powiat: leski, gminy: Lesko, Baligród, Cisna, Olszanica, Solina. Powiat: bieszczadzki, gminy: Ustrzyki Dolne, Czarna, Lutowiska.	Fundacja Karpacka–Polska.

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina			
1.	Budowa części wyjazdowej jako element budowy drogowego przejścia granicznego Budomierz-Hruszew.	Powiat: lubaczowski.	Beneficjent wiodący: Wojewoda Podkarpacki.
Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego			
1.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 855 Olbiecin-Zaklików-Stalowa Wola, odcinek: granica województwa-Stalowa Wola.	Gminy: Radomyśl nad Sanem, Stalowa Wola, Zaklików.	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie.
2.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 858 Zarzecze-Biłgoraj-Zwierzyniec-Szczebrzeszyn, odcinek Zarzecze-granica województwa.	Gminy: Harasiuki, Nisko, Ulanów.	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie.
3.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 877 Naklik-Leżajsk-Łańcut-Dylągówka-Szklary, odcinek granica województwa-Leżajsk.	Gminy: Leżajsk, Kuryłówka.	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie.
4.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 880 Jarosław-Pruchnik.	Gminy: Jarosław, Pawłosiów, Roźwienica, Pruchnik.	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie.
5.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 892 Zagórz-Komańcza.	Gminy: Komańcza, Zagórz.	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie.
6.	Przygotowanie i realizacja budowy łącznika drogi wojewódzkiej Nr 835 Lublin-granica województwa-Przeworsk-Kańczuga-Dynów-Grabownica Starzeńska.	Gmina: Przeworsk (Gorliczyna).	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie.
7.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 985 Nagnajów-Baranów Sandomierski-Mielec-Dębica, na odcinku Mielec-Dębica etap II.	Gmina: Dębica (Pustynia, Dębica).	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie.
8.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 869 łączącej węzeł A-4 „Rzeszów Zachodni” z węzłem S-19 „Jasionka”, połączonej w sposób bezkolizyjny z istniejącymi drogami krajowymi Nr 9 Radom-Barwinek i Nr 19 Kuźnica Rzeszów oraz linią kolejową L-71 – etap IV. Budowa skrzyżowania dwupoziomowego z DK9 i wiaduktu nad linią kolejową L-71 oraz budowa drogi do Parku Technologicznego.	Gmina: Głogów Małopolski (Rudna Mała, Rogoźnica).	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie.
9.	Poprawa dostępności linii kolejowej poprzez przebudowę niektórych elementów infrastruktury na odcinkach linii kolejowej Nr 106 Rzeszów-Jasło.	Powiaty: rzeszowski, strzyżowski, jasielski.	PKP PLK S.A.
10.	Poprawa dostępności linii kolejowej poprzez przebudowę niektórych elementów infrastruktury na odcinkach linii kolejowej Nr 108 Stróże-Krościenko.	Powiaty: jasielski, krośnieński, sanocki.	PKP PLK S.A.
11.	Modernizacja Zamku Kazimierzowskiego wraz z rewitalizacją Parku Miejskiego w Przemyślu.	Miasto Przemyśl.	Gmina Miejska Przemyśl.
12.	Zabytkowy konwent OO. Bernardynów w Rzeszowie z ogrodami i centrum religijno-kulturowym.	Miasto Rzeszów.	Zakon Braci Mniejszych OO. Bernardynów Prowincja Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny.

Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 roku).			
1.	Prace na liniach kolejowych Nr 68, 585 na odcinku Lublin-Stalowa Wola Rozwadów wraz z elektryfikacją.	Powiat stalowowolski: gmina m-w Zaklików, gminy: Radomyśl nad Sanem, Zaleszany, miasto Stalowa Wola.	
2.	Prace na liniach kolejowych Nr 25, 74, 78 na odcinku Stalowa Wola-Tarnobrzeg/Sandomierz-Ocice/Padew.	Powiat stalowowolski: gmina Zaleszany, miasto Stalowa Wola. Powiat tarnobrzeński (wszystkie gminy), miasto Tarnobrzeg. Powiat mielecki: gmina Padew Narodowa.	
3.	Prace na linii kolejowej Nr 68 na odcinku Stalowa Wola-Rozwadów-Przeworsk.	Powiat leżajski: gmina m-w Nowa Sarzyna, gminy: Leżajsk, Grodzisko Dolne, miasto Leżajsk. Powiat niżański: gminy m-w Nisko, Rudnik nad Sanem, gmina Jeżowe. Powiat przeworski: gminy: Tryńcza, Przeworsk, miasto Przeworsk. Powiat stalowowolski: miasto Stalowa Wola.	
4.	Prace na linii kolejowej Nr 25 na odcinku Padew-Mielec-Dębica.	Powiat dębicki: gmina Dębica, miasto Dębica. Powiat mielecki: gminy: Padew Narodowa, Mielec, Tuszów Narodowy, gmina m-w Przecław, miasto Mielec.	
5.	S19 Lublin-Rzeszów.	Powiat niżański: gminy m-w: Nisko, Rudnik nad Sanem, Ulanów, gminy: Jeżowe, Jarocin. Powiat leżajski: gmina m-w Nowa Sarzyna. Powiat rzeszowski: gmina m-w Sokołów Małopolski, gminy: Kamień, Trzebownisko.	
6.	S74 Kielce-Nisko.	Powiat niżański: gmina m-w Nisko. Powiat stalowowolski: gmina Zaleszany, miasto Stalowa Wola. Powiat tarnobrzeński: gmina Gorzyce.	
7.	S19 Rzeszów – gr. Państwa.	Powiat brzozowski: gminy: Domaradz, Haczów, Jasienica Rosielna. Powiat krośnieński: gminy m-w: Dukla, Iwonicz-Zdrój, Rymanów, gminy: Korczyna, Krościenko Wyżne, Miejsce Piastowe. Powiat rzeszowski: gmina m-w Boguchwała, gmina Świlcza, miasto Rzeszów. Powiat strzyżowski: gmina m-w Strzyżów, gminy: Czudec, Niebylec	

2.3. Powiązania projektu Zmiany Planu z dokumentami ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, krajowym, regionalnym

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa, ustalenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju oraz programy zadań rządowych sporządzone przez ministrów i centralne organy administracji rządowej (art. 39, ust. 3 i 4, oraz art. 48, ust 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.).

Projekt Zmiany Planu jest elementem regionalnego planowania strategicznego, konkretyzującym cele sformułowane w Strategii rozwoju województwa, oraz jednym z elementów systemu programowania. Powinien też być spójny z dokumentami opracowanymi na szczeblu wspólnotowym, krajowym i regionalnym.

Podstawowymi dokumentami międzynarodowymi – wspólnotowymi, których ustalenia wpływają na kierunki i zasady zagospodarowania przestrzeni województwa są:

- **Strategia Europa 2020** – polityka Unii Europejskiej zawarta w Strategii Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:
 - rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
 - rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
 - rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Zapisy Strategii podkreślają potrzebę wspólnego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform umożliwiających stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. Strategia kładzie duży nacisk na reformy społeczne, innowacyjną gospodarkę, wzrost zatrudnienia i trwałość systemów społecznych. Istotna część Strategii musi być realizowana przez władze krajowe, regionalne i lokalne krajów UE poprzez zaangażowanie parlamentów krajowych, partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego.

- **Strategia na rzecz różnorodności biologicznej UE 2020** – celem Strategii jest powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i degradacji usług ekosystemowych w Unii Europejskiej do roku 2020. Strategia określa ramy działania na najbliższą dekadę w zakresie osiągnięcia sześciu celów związanych z:
 - ustanawianiem sieci obszarów Natura 2000 do 2012 r., zapewnieniem dobrego ich zarządzania i finansowana z opracowaniem programów szkoleniowych,
 - utrzymaniem i odbudową ekosystemów i ich funkcji, celem opracowania do 2014 r. szczegółowej strategii dotyczącej „zielonej infrastruktury” – poszczególne państwa członkowskie, we współpracy z Komisją, zidentyfikują i oceniają stan ekosystemów i ich funkcji na swoim terytorium, oceniają wartość gospodarczą tych funkcji, ustalą priorytety dotyczące odbudowy ekosystemów na szczeblu lokalnym, krajowym i unijnym,
 - zwiększeniem wkładu rolnictwa i leśnictwa w utrzymanie i wzmocnienie różnorodności biologicznej,
 - zapewnieniem zrównoważonego wykorzystania zasobów rybnych,
 - zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych,
 - pomocą na rzecz zapobiegania utracie światowej różnorodności biologicznej, m.in. poprzez efektywne korzystanie z zasobów i ograniczanie konsumpcji, zwiększenia środków na rzecz światowej różnorodności biologicznej.
- **Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich** – wskazuje podstawowe kierunki działań, mające na celu ochronę, wzmocnienie i dalszy rozwój miast uwzględniając wszystkie wymiary rozwoju zrównoważonego, tj. dobrobyt gospodarczy, równowagę społeczną, ochronę środowiska i kultury, poprzez:
 - ochronę kulturowej różnorodności oraz gwarancję wysokiej jakości standardów w dziedzinie projektowania, architektury i środowiska,
 - zintegrowane strategie i skoordynowane działania w tworzeniu obszarów polityk sektorowych oraz wzmocnienia poczucia odpowiedzialności za politykę zintegrowanego rozwoju miejskiego ze strony wszystkich osób i instytucji

zaangażowanych w ten proces, na każdym szczeblu władzy (lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim).

Przyjęcie priorytetów Karty Lipskiej propagować będzie prowadzenie polityki miejskiej w sposób zintegrowany, z uwzględnieniem zarówno uwarunkowań fizycznych oraz gospodarczych, środowiskowych, społecznych i kulturowych.

- **Traktat Lizboński** – zmienia Traktat o Unii Europejskiej oraz Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, ale ich nie zastępuje. Traktat z Lizbony daje Unii Europejskiej narzędzia do dynamicznego rozwoju i jest ważnym etapem na drodze integracji krajów europejskich. Usprawnia jej działanie, zwiększa rolę Parlamentu Europejskiego i upraszcza skomplikowaną strukturę prawną organizacji. Dokument wyraża między innymi ogólnie sformułowaną, wspólną solidarność energetyczną Unii oraz konieczność zwalczania zmian klimatycznych.

W 2001 r. podczas szczytu Rady Europejskiej w Goeteborgu Strategia Lizbońska została uzupełniona o nowy element związany z ochroną środowiska i osiąganiem zrównoważonego i trwałego rozwoju, zwany Strategią Goeteborską

- **Agenda Terytorialna UE** – nie posiada charakteru obligatoryjnego, ale stanowi strategiczne i zorientowane na działanie ramy dla terytorialnego rozwoju Europy, w tym dla krajowych polityk rozwoju przestrzennego. Agenda wspiera wdrażanie zarówno odnowionej Strategii Lizbońskiej jak i Strategii z Goeteborga poprzez politykę zintegrowanego rozwoju terytorialnego. Dokument przyczynić się ma do trwałego wzrostu gospodarczego oraz tworzenia miejsc pracy, jak również do społecznie i ekologicznie zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie spójności terytorialnej Europy. Aby to osiągnąć polityka spójności UE oraz inne polityki powinny w bardziej efektywny sposób wychodzić naprzeciw potrzebom i uwarunkowaniom terytorialnym oraz swoistym wyzwaniom geograficznym i możliwościom regionów oraz miast. Celem Agendy Terytorialnej UE jest wzmocnienie globalnej konkurencyjności i zrównoważenie wszystkich regionów Europy poprzez zidentyfikowanie i zmobilizowanie ich terytorialnych potencjałów. Służyć temu ma wspieranie policentrycznego rozwoju terytorialnego UE, szczególnie w nowych krajach członkowskich UE. Fundamentem Agendy Terytorialnej UE są trzy główne cele Europejskiej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego, a mianowicie:

- rozwój zrównoważonego i policentrycznego systemu miast oraz nowych partnerstw pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi,
- zapewnienie równego dostępu do infrastruktury i wiedzy,
- zrównoważony rozwój, rozsądne zarządzanie oraz ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego.

Agenda opiera się także na Podstawowych Wytycznych dla Zrównoważonego Rozwoju Przestrzennego Kontynentu Europejskiego CEMAT, zatwierdzonych przez Komitet Ministrów Rady Europy oraz jest ściśle związana z Kartą Lipską.

- **Nowa Karta Ateńska 2003** – Europejska Rada Urbanistów sformułowała wizję miast europejskich XXI wieku, które m.in.:
 - zachowują bogactwo i różnicowanie kulturowe wynikające z ich długiej historii i umiejętnie łączą swą teraźniejszość i przyszłość z przeszłością,
 - łączą harmonijnie środowisko zurbanizowane ze środowiskiem przyrodniczym.

W kwestii ochrony i kształtowania krajobrazu miast przyszłości Europejska Rada Urbanistów podkreśla rolę planowania przestrzennego w szeroko pojętym procesie odnowy miast, które obejmować będą m.in.: *„wysiłki zmierzające do tworzenia unikalnego krajobrazu miejskiego, wyrażającego „genius loci” miasta i uwydatniającego jego charakter oraz troskę o zachowanie piękna i wysoki poziom estetyczny wszystkich fragmentów miasta”*, jak również *„ochronę znaczących elementów przyrody, dziedzictwa kulturowego oraz ochronę i rozszerzenie sieci terenów otwartych”*.

Równocześnie miasta muszą uporać się z narastającymi obecnie problemami dotyczącymi rozprzestrzeniania się funkcji miejskich w kierunku peryferii, często w sposób niekontrolowany zajmując tereny wiejskie i kompleksy przyrodnicze, rozbijając poszczególne jednostki urbanistyczne i układy krajobrazowe, i zagrażając innym jednostkom osadniczym.

- **Europejska Konwencja Krajobrazowa** – sporządzona w celu zapewnienia ochrony, gospodarowania i kształtowania krajobrazów wysokiej jakości. Według zapisów konwencji, krajobraz jest podstawowym elementem, który odzwierciedla zarówno walory przyrodnicze i kulturowe, jak i ich wzajemne związki. Sygnatariusze stwierdzają, m.in. że *„krajobraz jest ważną częścią jakości życia ludzi zamieszkujących wszędzie: w obszarach miejskich i na wsi, na obszarach zdegradowanych, jak również w obszarach o wysokiej jakości, na obszarach uznawanych jako charakteryzujące się wyjątkowym pięknem, jak i w obszarach pospolitych”*, *„przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych”* oraz *„jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, przyczyniając się do dobrobytu ludzi i konsolidacji europejskiej tożsamości”*.

Podstawowym dokumentem powiązanim z projektem Zmiany Planu na szczeblu krajowym jest Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, która uwzględnia strategiczne dokumenty dotyczące rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego o długo- lub średniookresowym horyzoncie realizacji (Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030, Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020) oraz innych zintegrowanych strategii rozwoju. Uwzględnia również zadania rządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych określone w programach operacyjnych na szczeblu krajowym (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013; Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013; Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007-2013; Program budowy dróg krajowych na lata 2011-2015; Master Plan dla Transportu Kolejowego w Polsce do 2030 roku; Plan Rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2010-2025; Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły; Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły; Szwajcarsko-Polski Program Współpracy; Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina; Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska-Republika Słowacka).

- **Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030** – polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Cel strategiczny polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: *„Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie”*.

Osiągnięcie celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju musi odbywać się z zachowaniem spójności przyrodniczo-kulturowej służącej realizacji zasady

zrównoważonego rozwoju. W KPZK 2030 sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju do roku 2030. Są to:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności,
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów,
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej,
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski,
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa,
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

KPZK 2030 zakłada, że działania o charakterze zintegrowanym powinny być kierowane do obszarów charakteryzujących się wspólnymi cechami geograficznymi (społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi), które nazwano obszarami funkcjonalnymi. Określone w KPZK 2030 dwadzieścia dwa obszary funkcjonalne powinny być uwzględniane jako element planowania przestrzennego oraz społeczno-gospodarczego na poziomie krajowym, regionalnym, lokalnym, a tam gdzie jest to zasadne, powinny stanowić odrębną kategorię planistyczną. Zbiór obszarów funkcjonalnych jest zbiorem otwartym – ich liczba i zasięg geograficzny zależy od celu, jakiemu delimitacja ma służyć.

KPZP 2030 wprowadza współzależność celów polityki przestrzennej kraju z celami polityki regionalnej, wiąże planowanie strategiczne z programowaniem działań w ramach programów rozwoju i programów operacyjnych współfinansowanych ze środków UE, określa również działania państwa w sferze legislacyjnej i instytucjonalnej dla wzmocnienia efektywności systemu planowania przestrzennego i działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Problematykę ochrony środowiska człowieka, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju, uwzględnia Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 oraz powiązane z nią strategie i programy środowiskowe, w tym m.in.: Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej i Strategia gospodarki wodnej. Dokumenty te uwzględniają zobowiązania i cele ochrony środowiska przyjęte w ratyfikowanych przez Polskę konwencjach międzynarodowych.

- **Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016** – najważniejszy dokument strategiczny określający priorytety i cele ekologiczne oraz kierunki działań koniecznych dla zapewnienia właściwej ochrony środowisku naturalnemu, skupiających się na czterech priorytetowych obszarach działania: zmiany klimatyczne, różnorodność biologiczna, ochrona środowiska i zdrowia oraz zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i gospodarowanie odpadami.

W dziedzinie ochrony zasobów naturalnych główne cele do 2016 r. to:

- zachowanie bogatej różnorodności biologicznej polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym), wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju,
- racjonalne użytkowanie zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego,
- racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych,
- rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, w tym m.in.: przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych, zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywracając im funkcję przyrodniczą, rekreacyjną lub rolniczą,
- zaopatrzenie ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych oraz otoczenia ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją.

W zakresie poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego główne cele do 2016 r. to:

- poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia oraz nadzór nad wszystkimi w kraju instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami awarii przemysłowych powodujących zanieczyszczenie środowiska,
- dążenie do spełnienia przez RP zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz dyrektyw unijnych w zakresie dotrzymania limitów emisji zanieczyszczeń powietrza,
- zakończenie do końca 2015 r. krajowego programu budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych dla wszystkich aglomeracji powyżej 2000 RLM, oraz zapewnienie 75 % redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych,
- budowa systemu gospodarki odpadami oraz zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
- ochrona przed ponadnormatywnym działaniem hałasu i promieniowania elektromagnetycznego,
- stworzenie efektywnego systemu nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek, zgodnego z zasadami Rozporządzenia REACH.

Inne krajowe dokumenty strategiczne i programy powiązane z projektem Zmiany Planu:

- **Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie** – stanowi kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim, w związku z wdrażaniem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Określa cele i priorytety rozwoju Polski w wymiarze terytorialnym, zasady i instrumenty polityki regionalnej, nową rolę regionów w ramach polityki regionalnej oraz zarys mechanizmu koordynacji działań podejmowanych przez poszczególne resorty.
- **Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020** – stanowi realizację celu określonego w Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015 wskazującego na potrzebę prowadzenia specjalnych działań wobec Polski Wschodniej. Celem strategicznym polityki państwa w latach 2007-2020 jest wzrost poziomu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej całej Polski Wschodniej i każdego z jej województw (lubelskie, podkarpackie,

podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie) w rozszerzonej Unii Europejskiej z uwzględnieniem zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju.

- **Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej** – wskazuje podstawowe działania w zakresie: rozpoznawania i monitorowania stanu różnorodności biologicznej oraz istniejących i potencjalnych zagrożeń, efektywnego usunięcia lub ograniczania tych zagrożeń, jak również dbałości o wzbogacenie istniejących oraz odtworzenie utraconych elementów różnorodności biologicznej. Strategia podkreśla konieczność prowadzenia działań edukacyjno-informacyjnych wśród społeczeństwa na rzecz ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej.
- **Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych** (aktualizacja 2010) – stanowi podstawowy instrument wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG w odniesieniu do redukcji zanieczyszczeń biodegradowalnych z oczyszczalni > 2000 RLM oraz redukcji związków azotu i fosforu. Określa niezbędne przedsięwzięcia w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w aglomeracjach miejskich i wiejskich w terminie do końca 2015 r. Program ten koordynuje działania gmin i przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych w realizacji infrastruktury sanitacji na ich terenach.
- **Program wodno-środowiskowy kraju** – stanowi podstawowy dokument planistyczny w gospodarce wodnej realizujący wymagania wskazane w tzw. Ramowej Dyrektywie Wodnej. Określa podstawowe i uzupełniające działania zmierzające do poprawy lub utrzymania dobrego stanu wód na poszczególnych obszarach dorzeczy w Polsce. Jego celem jest zestawienie niezbędnych działań koniecznych do realizacji założonych celów środowiskowych, których wypełnienie pozwoli uzyskać efekty w postaci lepszego stanu wód do 2015 r., oraz w terminie późniejszym. Wyznacza działania dla osiągnięcia dobrego stanu/potencjału ekologicznego wód powierzchniowych, które będą miały korzystny wpływ na poprawę stanu chemicznego i ilościowego wód podziemnych.
- **Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły** – stanowi podstawę do podejmowania decyzji wpływających na stan zasobów wodnych oraz określa zasady gospodarowania wodami na obszarze dorzecza w przyszłości. Określone zostały też cele środowiskowe dla wód powierzchniowych, w szczególności w zakresie osiągnięcia i utrzymania dobrego stanu wód, oraz obszarów chronionych, a w szczególności ekosystemów wodnych (ustalone na mocy art. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej). Plan gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza Wisły jest jednym z narzędzi, które mają usprawniać proces osiągania celów środowiskowych. Dokument ten będzie miał wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą kraju oraz stanie się narzędziem współczesnej polityki wodnej, która powinna zapewnić zaspokojenie potrzeb człowieka oraz gospodarki wodnej.
- **Program ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły** – ma charakter ponadregionalny i obejmuje obszar dorzecza górnej Wisły, tj. województw: śląskiego, małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego. Dokument został przyjęty (ustanowiony) Uchwałą Nr 151/2011 Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2011 r. Określa średniookresową strategię modernizacji systemu ochrony przed powodzią w tej części dorzecza Wisły uwzględniającą potrzeby z zakresu zabezpieczeń przeciwpowodziowych oraz planów ograniczenia zagrożenia powodziowego. Zawiera też listę, uzasadnionych potrzebami, zadań ochronnych. Program obejmuje 39 zintegrowanych zadań, których zakres i zasięg obszarowy dostosowany został do rodzaju źródeł i przyczyn zagrożenia powodziowego oraz kierunków interwencji, mających na celu ograniczenie wielkości i zasięgu powodzi oraz jej skutków. Działania określone w tym Programie obejmują, m.in.: prace przygotowawcze dotyczące

oceny zagrożenia i ryzyka powodziowego oraz działania na rzecz ograniczenia zasięgu i skutków powodzi. Określone zostały trzy podstawowe osie zadaniowe realizacji ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły, to jest:

- I – zabezpieczenie przed zagrożeniem powodziowym doliny Wisły,
 - II – zabezpieczenie przed powodzią aglomeracji miejskich powyżej 100 tys. mieszkańców (w woj. podkarpackim – miasta Rzeszowa),
 - III – obniżenie zagrożenia powodziowego w układzie zlewniowym, w ramach której na obszarze województwa podkarpackiego przewiduje ochronę przed powodzią w zlewniach rzek: Łęg, Trześniówki, Wisłoki (w tym budowę zbiorników retencyjnych Kąty-Myscowa i Dukla), Wisłoka (w tym budowę zbiornika retencyjnego w Rudawce Rymanowskiej i zabezpieczenie przed powodzią miasta Krosna), Sanu (w tym zabezpieczenie przed powodzią miasta Przemyśla), Breń, Bobulówki, Potoku Chorzelowskiego, Strachockiej, Tanwi i Sanny.
- **Wieloletni plan finansowy państwa 2012-2015** – określa prognozy dochodów i wydatków budżetu środków europejskich oraz prognozę wyniku budżetu środków europejskich.

Strategiczne i programowe dokumenty regionalne

Celem strategicznym polityki ekologicznej województwa podkarpackiego, podobnie jak polityki ekologicznej państwa, jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego województwa, jego mieszkańców i zasobów przyrodniczych, oraz harmonijnego rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych.

Projekt Zmiany Planu, obok Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020, winien być powiązany z programami operacyjnymi zawierającymi zadania samorządowe służące realizacji celów województwa – są to m.in.: Regionalny Program Operacyjny, Program Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2008-2011 (z uwzględnieniem perspektywy 2012–2015), Plan Gospodarki Odpadami dla województwa podkarpackiego, Programy ochrony powietrza, Strategia rozwoju turystyki dla województwa podkarpackiego na lata 2007-2013.

- **Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020** jest elementem krajowego systemu programowania strategicznego. W swej treści uwzględnia zasady oraz kierunki nowej polityki regionalnej określone w krajowych dokumentach strategicznych nowej generacji, jak również w dokumentach unijnych, przygotowywanych dla nowej perspektywy finansowej. Określa opis aspiracji rozwoju regionu do 2020 roku, formułuje cele, określa kierunki działań w poszczególnych priorytetach tematycznych i zakładane efekty realizowanych działań oraz wyznacza kluczowe obszary strategicznej interwencji.

W Strategii przedstawiono trzy alternatywne scenariusze rozwoju regionu: I – Scenariusz szans, II – Scenariusz pośredni, III – Scenariusz zagrożeń. Przyjęto, iż realny i możliwy jest rozwój regionu w oparciu o I – Scenariusz szans. W oparciu o ten scenariusz wyznaczone zostały cele rozwoju województwa. Wybrany scenariusz jest również najbardziej optymalny dla zachowania i ochrony walorów i zasobów środowiskowych, rozwiązywania problemów środowiskowych oraz eliminacji i minimalizacji zagrożeń. Zakłada on intensywny, zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy regionu oparty na konkurencyjności i innowacyjności we wszystkich dziedzinach gospodarki oraz na efektywnym wykorzystaniu zasobów wewnętrznych i zewnętrznych. Rozwój ten ma skutkować zmniejszeniem dystansu rozwojowego wobec bardziej rozwiniętych regionów kraju, powstaniem nowych miejsc pracy i zmniejszeniem bezrobocia oraz ma poprawić spójność społeczno-gospodarczą całego regionu, przy równoczesnej dbałości o stan środowiska naturalnego. Pozostałe scenariusze

zakładają rozwój umiarkowany lub stagnację, i choć są mniej inwazyjne w stosunku do środowiska, nie pozwalają na rozwiązanie problemów społecznych, gospodarczych oraz środowiskowych. Silny, rozwijający się region ma większe szanse na pozyskanie środków niezbędnych do eliminacji zagrożeń i realizacji celów, które pozwolą chronić środowisko przyrodnicze.

Celem głównym Strategii, precyzującym ogólną wizję rozwoju województwa, jest: *„Efektywne wykorzystanie zasobów wewnętrznych i zewnętrznych dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju społeczno-gospodarczego drogą do poprawy jakości życia mieszkańców”*. W Strategii przyjęto założenie, iż cel główny będzie osiągnięty poprzez cele strategiczne określone dla czterech dziedzin działań strategicznych:

- Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka,
- Kapitał ludzki i społeczny,
- Sieć osadnicza,
- Środowisko i energetyka.

Realizacja przyjętych w Strategii kierunków działań zapewnia unowocześnianie i wdrażanie innowacyjności w gospodarce, w tym wdrażanie innowacyjnych technologii w przemyśle. Nowoczesność i innowacyjność sektora przemysłu jest tożsama ze stosowaniem rozwiązań prośrodowiskowych. Wspieranie rozwoju edukacji z dostosowaniem do wyzwań przyszłości pozwoli na wykształcenie lokalnych kadr stanowiących bazę (kapitał ludzki) dla rozwoju sektora badań na rzecz innowacyjnych technik i technologii w gospodarce.

- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego (RPOWP)** na lata 2007-2013 kończy okres perspektywy finansowania na lata 2007-2013. Głównym jego celem jest wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki oraz poprawa dostępności przestrzennej Podkarpacia poprzez realizację inwestycji strukturalnych służących m.in. wzmacnianiu dostępności regionu, podnoszeniu jego konkurencyjności, wspieraniu innowacyjności, poprawie stanu środowiska naturalnego, kulturowego i podnoszeniu poziomu edukacji. Cele szczegółowe RPOWP zostały określone w oparciu o analizę poziomu społeczno-gospodarczego rozwoju województwa i obejmują najważniejsze obszary interwencji wymagające wsparcia w celu usunięcia głównych barier rozwojowych i podniesienia poziomu rozwoju gospodarczego województwa. RPOWP na lata 2007-2013 jest realizowany w ramach 8 priorytetów:

- Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka,
- Infrastruktura techniczna,
- Społeczeństwo informacyjne,
- Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom,
- Infrastruktura publiczna,
- Turystyka i kultura,
- Spójność wewnątrzregionalna,
- Pomoc techniczna.

Zarząd województwa przyjął uchwałę dotyczącą wstępnego projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. W nowej perspektywie finansowej nacisk będzie położony na zrównoważony i inteligentny rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – zgodnie z zapisami Strategii „Europa 2020”. Wstępnym celem projektu RPOWP jest: *„Wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju województwa”*. W związku z tym główne zadania RPOWP to:

- wspieranie rozwoju innowacji,
- komercjalizacja badań,
- wsparcie przedsiębiorczości,
- rozwój sieci informacyjno-telekomunikacyjnych,
- gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska – w tym wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Kontynuowane będą także działania dotyczące: poprawy infrastruktury komunikacyjnej, edukacji, ochrony zdrowia, zabytków oraz rynku pracy, ustawicznego kształcenia, wyrównywania szans na rynku pracy i pomocy społecznej. Nowością będą między innymi ZIT-y czyli Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, dotyczące miast oraz sąsiadujących z nimi gmin, które zostały wskazane w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020 jako tzw. „bieguny wzrostu”. Na tych obszarach gminy będą mogły realizować wspólnie zintegrowane projekty z zakresu: transportu miejskiego, szeroko pojętej rewitalizacji (remonty, renowacje oraz działania prospołeczne takie jak przeciwdziałanie ubóstwu, aktywizacja kobiet itp.), promocji dziedzictwa kulturowego, ochrony środowiska, energetyki (w tym dotyczące odnawialnych źródeł energii).

Szerzej niż w obecnej perspektywie będą też stosowane instrumenty inżynierii finansowej.

Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 będzie finansowany z dwóch źródeł: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (dotychczas województwa zarządzały tylko pieniędzmi z EFRR). To pozwoli łączyć tzw. „inwestycje twarde” z zakresu np. infrastruktury z „miękkimi”, które dotyczą szerokiej sfery społecznej.

Inne regionalne dokumenty strategiczne i programy powiązane z projektem Zmiany Planu:

- **Program Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego** na lata 2012–2015 z perspektywą do 2019 (POŚ) – celem nadrzędnym jest wdrożenie polityki ekologicznej państwa na obszarze województwa podkarpackiego. Główne założenia POŚ wynikają z celów, kierunków działań i limitów określonych w polityce ekologicznej państwa, oceny aktualnego stanu środowiska oraz obowiązujących przepisów odnoszących się do ochrony środowiska (przepisy prawa krajowego i Unii Europejskiej oraz porozumienia i konwencje międzynarodowe). W POŚ uwzględniono kierunki i możliwości rozwoju województwa, określone w dokumentach strategicznych na poziomie krajowym i wojewódzkim, w dokumentach branżowych, możliwości finansowania inwestycji oraz wyniki raportów z wykonania Programu ochrony środowiska dla województwa podkarpackiego. Oceny głównych problemów ekologicznych województwa podkarpackiego dokonano na podstawie pięciu przyjętych kryteriów określających wagę problemu ekologicznego, tj.:
 - zagrożenia dla zdrowia, życia, mienia i środowiska,
 - zagrożenia karami w przypadku nieosiągnięcia celów i wymagań określonych w przepisach prawnych i w terminach wynikających z akcesji do UE,
 - ważności dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa,
 - możliwości uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego na poprawę stanu środowiska,
 - zmniejszenia dysproporcji pomiędzy stanem istniejącym a wymaganym (m.in. przepisy prawne) w poszczególnych dziedzinach środowiska.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria ekologiczne, ważność i pilność rozwiązania problemów oraz aktualny stan środowiska w POŚ przyjęto 10 priorytetów:

- Ochrona wód i efektywne wykorzystanie zasobów wodnych.
 - Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska.
 - Gospodarka odpadami.
 - Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu.
 - Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych i energooszczędność.
 - Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu oraz zrównoważony rozwój lasów.
 - Ochrona przed hałasem.
 - Ochrona zasobów kopalin.
 - Ochrona powierzchni ziemi i przywrócenie wartości użytkowej gleb.
 - Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.
- **Plan gospodarki odpadami dla województwa podkarpackiego (WPGO)** – dotyczy gospodarki odpadami wytworzonymi na terenie województwa podkarpackiego i przywożonymi na jego teren, w tym odpadami komunalnymi, odpadami ulegającymi biodegradacji, odpadami opakowaniowymi i odpadami niebezpiecznymi. Przedstawione w WPGO cele i zadania dotyczą lat 2012-2018 z perspektywą 2018-2023. Określono w nim działania w zakresie ograniczania ilości odpadów komunalnych i ich negatywnego oddziaływania na środowisko oraz prawidłowego postępowania przy odbieraniu odpadów, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu, budowy systemu gospodarowania odpadami. Ustalono zostały kierunki działań w gospodarowaniu odpadami niebezpiecznymi i innymi niż niebezpieczne. W WPGO dokonano podziału województwa na następujące Regiony gospodarki odpadami: Region Centralny, Region Południowo-Wschodni, Region Południowo-Zachodni, Region Północny, Region Wschodni, Region Zachodni.
- **Strategia rozwoju turystyki dla województwa podkarpackiego na lata 2007-2013** – jest podstawowym dokumentem planistycznym wyznaczającym najważniejsze kierunki rozwoju turystyki na obszarze województwa podkarpackiego i optymalnego wykorzystania istniejącego potencjału turystycznego, tj. wypracowania spójnych działań, pozwalających zachować walory obszaru, przy jednoczesnym rozwoju turystyki. Rozwój turystyki w województwie został oparty o działania wyszczególnione w 5 obszarach priorytetowych, dotyczących: produktu, zasobów ludzkich, przestrzeni turystycznej, marketingu i promocji oraz instytucji. Turystyka regionu opiera się głównie na unikalnych zasobach środowiska naturalnego i krajobrazu kulturowego, co wymusza równocześnie dostosowanie aktywności turystycznej do wymogów zrównoważonego rozwoju.

Dokumenty z zakresu ochrony powietrza realizowane na terenie województwa podkarpackiego

Na terenie województwa realizowane są trzy Programy Ochrony Powietrza:

- Program ochrony powietrza dla strefy miasta Rzeszów z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀ i pyłu zawieszonego PM_{2,5} wraz z Planem Działań Krótkoterminowych,
- Program ochrony powietrza dla strefy podkarpackiej opracowany w związku z przekroczeniem jakości powietrza w zakresie poziomu dopuszczalnego pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowego poziomu benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀,
- Program ochrony powietrza dla strefy miasta Rzeszów opracowany w związku z przekroczeniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀.

W Programach tych zostały określone podstawowe kierunki i zakresy działań niezbędnych do przywrócenia standardów ochrony powietrza. Zawierają one harmonogramy czasowe i rzeczowo-finansowe, określają możliwe źródła finansowania poszczególnych działań oraz wskazują podmioty odpowiedzialne za ich realizację. Wdrożenie Programów ma zapewnić zmniejszenie ponadnormatywnego poziomu stężeń zanieczyszczeń do poziomu zapisanego w art. 85 ustawy Prawo ochrony środowiska, czyli co najmniej do poziomu dopuszczalnego i stabilne utrzymanie go na takim poziomie.

Poniżej pokrótce scharakteryzowano najważniejsze działania ujęte w Programach ochrony powietrza dla poszczególnych stref:

- **Program Ochrony Powietrza dla strefy miasto Rzeszów z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych (POP)** Przyjęty został uchwałą Nr XXXIII/609/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 kwietnia 2013r. Głównym celem sporządzenia i wdrożenia Programu Ochrony Powietrza jest przywrócenie naruszonych standardów jakości powietrza, a przez to poprawa warunków życia mieszkańców, podwyższenie standardów cywilizacyjnych oraz lepsza jakość życia w mieście. Realizacja zadań wynikających z dokumentu ma na celu zmniejszenie stężenia substancji zanieczyszczającej w powietrzu w do poziomu docelowego i utrzymywania go na takim poziomie. W POP oszacowano wielkość emisji napływowej, benzo(a)pirenu dla miasta Rzeszowa pochodzącej z pasa 30 km wokół miasta. Największy udział – prawie 96 % w bilansie emisji posiada tzw. emisja niska związana z ogrzewaniem indywidualnym w miejscowościach położonych wokół miasta. Emisja komunikacyjna benzo(a)pirenu z pasa 30 km wokół Rzeszowa stanowi 3,7 % emisji napływowej. Emisja z obszaru strefy miasto Rzeszów stanowi 92 %. Jest to emisja powierzchniowa związana z ogrzewaniem indywidualnym mieszkań w Rzeszowie. W ramach POP obliczenia rozkładów stężeń benzo(a)pirenu wykonane zostały w oparciu o uzupełnioną bazę emisji i dane meteorologiczne za 2011 rok. Uzupełnieniom i uszczegółowieniu podlegały informacje dotyczące wszystkich typów emisji. Obliczenia modelem CALPUFF wykonane zostały w podziale na typy źródeł: punktowe, powierzchniowe, liniowe. Wyniki modelowania wskazują, że na terenie Rzeszowa występują wysokie stężenia benzo(a)pirenu, powodujące przekroczenia poziomu docelowego dla tego zanieczyszczenia. Stężenia ponadnormatywne występują na niemal całym obszarze miasta. Wolny od przekroczeń jest tylko niewielki obszar na południowym krańcu miasta. Najwyższe stężenia występują w rejonie Śródmieścia, oraz na terenie Osiedla Zalesie. W POP zostały określone działania naprawcze niezbędne i możliwe do realizacji, które mają na celu przywrócenie standardów jakości powietrza w zakresie stężeń benzo(a)pirenu. Ze względu na swą specyfikę oraz na uwarunkowania głównie ekonomiczne, obniżenie stężeń benzo(a)pirenu poniżej wartości docelowej jest w realiach polskich na chwilę obecną niemożliwe. Najważniejsze jest stopniowe wprowadzanie wszelkich działań jak i stosowanie się do kierunków zmierzających do obniżenia emisji szczególnie z ogrzewania indywidualnego. Równocześnie należy pamiętać, że wszelkie działania polegające na zmianie sposobów ogrzewania powinny być wykonywane w miarę możliwości finansowych i technicznych zarówno samorządów terytorialnych jak i osób fizycznych. Do najistotniejszych działań zmierzających do ograniczenia stężeń benzo(a)pirenu zaliczono:
 - opracowanie i wdrożenie Programu Ograniczania Niskiej Emisji obejmującego:
 - ✓ podłączenie do sieci ciepłej lub wymianę na ogrzewanie elektryczne ok. 90 tyś. m² lokali ogrzewanych źródłami na paliwa stałe w mieszkalnictwie wielorodzinnym i 7 tyś. m² w jednorodzinnych w Centrum,

- ✓ likwidację źródeł na paliwa stałe z wymianą na gazowe, olejowe lub elektryczne poza Centrum,
- ✓ likwidację źródeł na paliwa stałe i wymianą na piece gazowe, olejowe lub elektryczne w ok. 45 tys. m² lokali w mieszkalnictwie wielorodzinnym poza Centrum;
- ✓ likwidację źródeł na paliwa stałe i wymianą na piece gazowe, olejowe lub elektryczne w ok. 558 tys. m² lokali w mieszkalnictwie jednorodzinnym poza Centrum.
- Działania edukacyjne mające na celu uświadamianie społeczeństwa w zakresie:
 - ✓ szkodliwości spalania odpadów w paleniskach domowych,
 - ✓ korzyści płynących z podłączenia do scentralizowanych źródeł ciepła, termomodernizacji,
 - ✓ promocji nowoczesnych niskoemisyjnych źródeł ciepła i inne.
- Stosowanie odpowiednich zapisów, umożliwiających ograniczenie emisji benzo(a)pirenu, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących np. układu zabudowy zapewniającego przewietrzanie miasta, wprowadzania zieleni izolacyjnej, zagospodarowania przestrzeni publicznej oraz ustalenia zakazu stosowania paliw stałych, w obrębie projektowanej zabudowy, a także zakazu likwidacji sieci ciepłej i przyłączy oraz zmiany ogrzewania zbiorowego na indywidualne,
- Uchwalenie planów zagospodarowania przestrzennego na obszarach przekroczeń wskazanych w Programie Ochrony Powietrza oraz zawarcie w nich zapisów dotyczących zakazu likwidacji sieci ciepłej i przyłączy oraz zmiany ogrzewania zbiorowego na indywidualne.
- Stosowanie odpowiednich zapisów, zakazujących spalania odpadów ulegających biodegradacji na terenach ogrodów działkowych oraz ogrodów przydomowych i na terenach zielonych miasta.

Termin realizacji ustalono na 31.12.2022 roku.

- **Program Ochrony Powietrza dla strefy miasto Rzeszów opracowany w związku z przekroczeniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 (POP).** W Programie tym oszacowano wielkość emisji napływowej, pochodzącej z pasa 30km wokół miasta oraz wielkość emisji pochodzącej z terenu strefy miasto Rzeszów. Największy udział w bilansie emisji posiada emisja napływowa powierzchniowa (związana z ogrzewaniem indywidualnym w miejscowościach położonych wokół miasta) – około 85 % oraz emisja powierzchniowa (związana z indywidualnym ogrzewaniem mieszkań w Rzeszowie) – ok. 13 %. Wykonano także obliczenia rozkładów stężeń benzo(a)pirenu przy zastosowaniu metody modelowania. Wyniki wskazują, iż stężenia ponadnormatywne występują na niemal całym obszarze miasta (ok. 93,5 % obszaru miasta), z wyłączeniem niewielkiego obszaru na południowym krańcu i stanowią zagrożenie dla blisko 100 % mieszkańców. Najwyższe stężenia występują na obszarze Śródmieścia. Ze względu na specyfikę zanieczyszczenia oraz na uwarunkowania głównie ekonomiczne, obniżenie stężeń benzo(a)pirenu poniżej wartości docelowej jest na chwilę obecną niemożliwe. W POP zostały określone działania naprawcze niezbędne i możliwe do realizacji, jednak przy założeniu, iż będą wprowadzane stopniowo i w miarę możliwości finansowych i technicznych zarówno samorządów terytorialnych jak i osób fizycznych. Do najistotniejszych działań naprawczych mających na celu przywrócenie standardów jakości powietrza w zakresie stężeń benzo(a)pirenu zaliczono:

- opracowanie i wdrożenie Programu Ograniczania Niskiej Emisji obejmującego: podłączenie do sieci ciepłej lub wymianę na ogrzewanie elektryczne ok. 90 tys. m² lokali ogrzewanych źródłami na paliwa stałe w mieszkalnictwie wielorodzinnym i 7 tys. m² w jednorodzinnych w centrum oraz likwidację źródeł na paliwa stałe z wymianą na gazowe olejowe lub elektryczne poza centrum,
- działania edukacyjne mające na celu informację o szkodliwości spalania odpadów i korzyści płynących z podłączenia do scentralizowanych sieci źródeł ciepła i termomodernizacji obiektów,
- stosowanie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących m.in. układu zabudowy zapewniającej przewietrzanie miasta, wprowadzania zieleni izolacyjnej oraz zakazu stosowania paliw stałych w obrębie projektowanej zabudowy.

Termin realizacji ustalono na 31.12.2022 roku, a koszty oszacowano na kwotę ok. 55,3 mln PLN. W POP opracowano Plany działań krótkoterminowych w przypadku prognoz wystąpienia ryzyka przekroczeń poziomów alarmowych ustalonych dla poszczególnych zanieczyszczeń. Plany działań krótkoterminowych stanowią integralną część POP.

- **Program Ochrony Powietrza dla strefy podkarpackiej opracowany w związku z przekroczeniem jakości powietrza w zakresie poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 i PM2,5 oraz docelowego poziomu benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10.** W Programie tym oszacowano wielkość emisji napływowej, pochodzącej z pasa 30 km wokół strefy podkarpackiej oraz wielkość emisji pochodzącej z terenu strefy. W bilansie łącznej emisji pyłu PM10 największy udział przypada na emisję powierzchniową (związaną z ogrzewaniem indywidualnym) z terenu strefy – 39 %. Zdecydowanie mniejszy udział mają: emisja liniowa – 8 %, emisja punktowa – 6 % i emisja pochodząca z rolnictwa 3 %. Emisja napływowa powierzchniowa wynosi 29 %, liniowa 6 %, punktowa 5 % i z rolnictwa 3 %. W bilansie łącznej emisji pyłu PM2,5 największy udział ma emisja powierzchniowa z terenu strefy – 47 %, emisja liniowa stanowi 4 %, punktowa 7 %, pochodząca z rolnictwa 1 %, emisja napływowa powierzchniowa stanowi 32 %, liniowa 3 %, punktowa 4 % i z rolnictwa 1 %. W bilansie łącznej emisji benzo(a)pirenu zdecydowanie największy udział ma emisja powierzchniowa z terenu strefy – 70 %, emisja liniowa stanowi 1,5 %, punktowa 0,5 %, a emisja napływowa powierzchniowa – 26 %, liniowa 1 %, emisja punktowa jest znikoma. Ponadto oszacowano wielkość emisji napływowej z punktowych wysokich źródeł spalania położonych poza pasem 30 km od strefy. Udział tej emisji kształtuje się na bardzo niskim poziomie, dla pyłu PM10 oraz PM2,5 i nie przekracza 1 % ogólnej wielkości emisji, a dla benzo(a)pirenu jest znikomy. W POP wykonano obliczenia rozkładów stężeń pyłu PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu na obszarze strefy, przy zastosowaniu metody modelowania. Wyniki modelowania na obszarze strefy podkarpackiej wykazują:

- występowanie 27 obszarów przekroczeń obejmujących większą część miejscowości województwa w zakresie średniodobowych stężeń pyłu PM10. Najwyższe stężenia występują w Kolbuszowej, przekraczając poziomy dopuszczalny o 58 %,
- występowanie 9 obszarów przekroczeń w zakresie średniorocznych stężeń pyłu PM10, m.in. w Krośnie, Jasle, Kolbuszowej, Mielcu, Łańcucie, Brzozowie, Dębicy, Strzyżowie, Przemyślu. Największe powierzchnie z przekroczeniami, wynoszące ponad 500 ha występują na obszarze miast: Jasło, Krosno i Mielec,
- występowanie 12 obszarów przekroczeń w zakresie średniorocznych stężeń pyłu PM2,5 na obszarach miast: Stalowa Wola, Mielec, Kolbuszowa, Dębica, Krosno, Jasło, Łańcut, Brzozów, Przemyśl, Strzyżów oraz gmin: Gorzyce i Krasne.

Największe obszary wynoszące ponad 1300 ha występują na obszarze miast: Krosno i Mielec,

- występowanie 26 obszarów przekroczeń w zakresie średniorocznego poziomu docelowego benzo(a)pirenu we wszystkich powiatach strefy. Najbardziej rozległe obszary przekroczeń występują w północnej części województwa w pasie od Tarnobrzega poprzez Stalową Wolę, Nisko do Rudnika nad Sanem oraz w zachodniej i centralnej części województwa obejmując miasta: Mielec, Dębica, Sędziszów Małopolski, Boguchwała, Tyczyn, Błażowa, Łańcut, Strzyżów oraz na południu: Pilzno, Brzostek, Jasło i Krosno, wraz z gminami przyległymi.

W wytypowanych obszarach przekroczeń wartości dopuszczalnych pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz wartości docelowej benzo(a)pirenu, które znajdują się w miastach, w stężeniach przeważa emisja powierzchniowa (komunalna z ogrzewania indywidualnego), jedynie wzdłuż dróg o znacznym natężeniu ruchu przeważa emisja liniowa, w obszarach zabudowy przemysłowej miejscami przeważa emisja punktowa. W obszarach przekroczeń na terenach o niskiej intensywności zabudowy i na terenach rolniczych, w odniesieniu do wszystkich zanieczyszczeń, przeważa emisja napływowa.

Obniżenie stężeń pyłów poniżej poziomu dopuszczalnego na terenie strefy podkarpackiej możliwe jest wyłącznie po obniżeniu emisji pochodzącej z ogrzewania indywidualnego o ponad 85 % w większości dużych miast województwa, co ze względów technicznych, a przede wszystkim ekonomicznych, nie jest możliwe do zrealizowania. Z tych samych względów obniżenie stężeń benzo(a)pirenu poniżej wartości docelowej jest na chwilę obecną niemożliwe.

W POP zostały określone działania naprawcze niezbędne i możliwe do realizacji, jednak przy założeniu, iż będą wprowadzane stopniowo i w miarę możliwości finansowych i technicznych zarówno samorządów terytorialnych jak i osób fizycznych. Do najistotniejszych działań naprawczych mających na celu przywrócenie standardów jakości powietrza w zakresie stężeń pyłu PM₁₀, pyłu PM_{2,5} i benzo(a)pirenu zaliczono:

- opracowanie i wdrożenie Programów Ograniczania Niskiej Emisji na terenach miast: Nisko, Stalowa Wola, Mielec, Kolbuszowa, Leżajsk, Łańcut, Tyczyn, Boguchwała, Pilzno, Dębica, Strzyżów, Jasło, Krosno, Brzozów, Sanok, Przemyśl i Jarosław, obejmujących: w zabudowie wielorodzinnej – podłączenie do sieci ciepłej lub wymianę na ogrzewanie elektryczne, a w zabudowie jednorodzinnej – wymianę pieców na piece gazowe lub retortowe,
- działania edukacyjne mające na celu informację o szkodliwości spalania odpadów i korzyści płynących z podłączenia do sieci scentralizowanych źródeł ciepła i termomodernizacji,
- stosowanie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących m.in. układu zabudowy zapewniającej przewietrzanie miast, wprowadzania zieleni izolacyjnej oraz zakazu stosowania paliw stałych w obrębie projektowanej zabudowy.

Ponadto przedstawiono działania zmierzające do ograniczania emisji komunikacyjnej (pyły) na terenach miast polegające na czyszczeniu jezdni na mokro i z całkowitym wysuszeniem przed wznowieniem ruchu. Termin realizacji POP ustalono na 31.12.2022 roku, a koszty oszacowano na łączną kwotę ponad 139 mln PLN. W POP opracowano Plany działań krótkoterminowych w przypadku prognoz wystąpienia ryzyka przekroczeń

poziomów alarmowych ustalonych dla poszczególnych zanieczyszczeń. Plany działań krótkoterminowych stanowią integralną część POP.

2.3.1. Analiza zgodności projektu Zmiany Planu z uwarunkowaniami zawartymi w publikacji Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem szczególnie zagrożonych i newralgicznych odcinków korytarzy ekologicznych tzw. *hot spot*

Projekt Zmiany Planu określa system powiązań ekologicznych (Rysunek 1). Jest on uszczegółowieniem prototypowych systemów ponadlokalnych korytarzy ekologicznych określonych na poziomie krajowym w KPZK 2030.

Łądowe (leśne) korytarze ekologiczne w projekcie Zmiany Planu wyznaczone zostały na bazie zaktualizowanego przez Instytut Biologii Ssaków PAN w Białowieży, w latach 2010-2012, Projektu korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Natura 2000 w Polsce (model hipotetyczny).

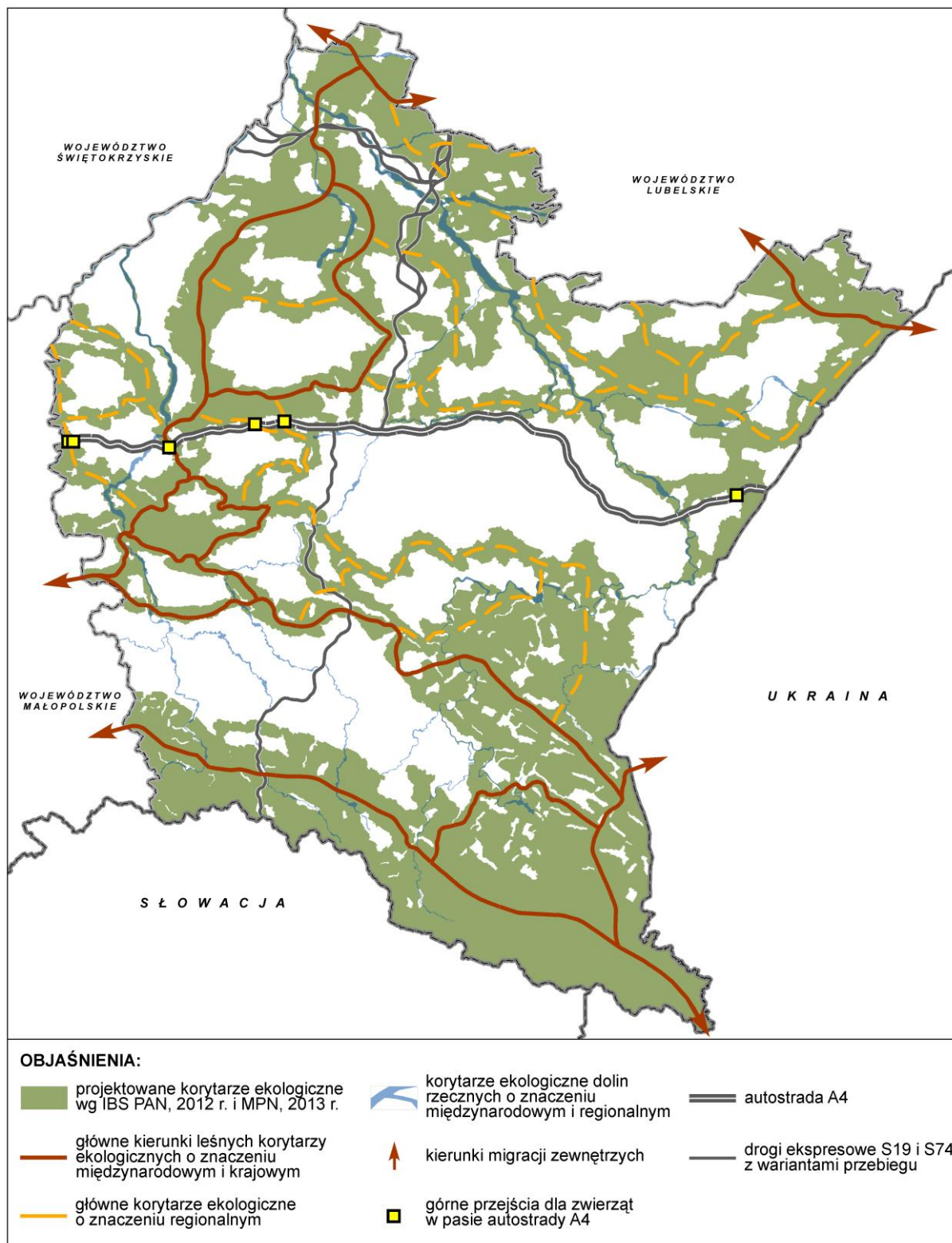
Wyznaczone w projekcie Zmiany Planu łądowe korytarze ekologiczne są w znacznym stopniu zgodne z korytarzami ekologicznymi wyznaczonymi przez IBS PAN w Białowieży. Model przyjęty w analizowanym dokumencie zawiera szerszy obszar korytarza ekologicznego w sąsiedztwie Magurskiego Parku Narodowego, wskazuje bariery wynikające z realizacji autostrady A4 i drogi szybkiego ruchu S19, wskazuje potencjalne konflikty, przedstawia uszczegółowiony przebieg głównych leśnych korytarzy ekologicznych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym oraz regionalnym.

Korytarze ekologiczne o znaczeniu regionalnym wyznaczone zostały jako główne powiązania pomiędzy korytarzami o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Nie należy ich interpretować, jako faktycznych zasięgów czy linii migracji o określonej szerokości, lecz jako szerokie, funkcjonalne obszary migracji zwierząt leśnych i dwuśrodowiskowych. Wyznaczone zasięgi (granice) korytarzy ekologicznych wymagają uszczegółowienia na poziomie lokalnym (tj. w studiach uwarunkowań i kierunkach zagospodarowania przestrzennego i w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego).

Korytarze migracji gatunków wodnych przyjęte zostały na podstawie dokumentu pn. „Wojewódzki Program Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych Województwa Podkarpackiego w Zakresie Przywrócenia Możliwości Migracji oraz Restytucji Ryb Dwuśrodowiskowych”. Korytarze te ściśle powiązane są z dolinami rzecznyymi, które w połączeniu z przyległymi do nich łąkami, pastwiskami i korytarzami leśnymi tworzą sieć powiązań ekologicznych oraz zapewniają wariantowość migracji zwierząt.

Model korytarzy ekologicznych może/będzie ulegać modyfikacji w miarę uzupełniania wiedzy na temat rzeczywistej migracji zwierząt, opartej o badania terenowe.

Rysunek 1. System powiązań ekologicznych

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem zaktualizowanego w 2012r. opracowania IBS PAN w Białowieży oraz materiałów udostępnionych przez MPN (2012r.)

W projekcie Zmiany Planu zidentyfikowano również obszary problemowe m.in. związane z obszarami ochrony przyrody. Jako znaczące w skali regionalnej zidentyfikowano zagrożenia związane z przerwaniem ciągłości korytarzy ekologicznych przez istniejący i projektowany system transportowy województwa. Właściwe wyznaczenie i realizacja przejść dla zwierząt ma znaczenie priorytetowe. Podobnie jak właściwe zagospodarowanie ich otoczenia. Zapotrzebowanie na nowe tereny mieszkaniowe lub usługowe również może generować konflikty przestrzenne, zwłaszcza związane z zachowaniem drożności korytarzy ekologicznych.

W projekcie Planu wskazuje się (za IBS PAN w Białowieży) najbardziej newralgiczne odcinki tzw. *hot spot* oraz główne kierunki zapobiegania konfliktom przestrzennym (Rysunek 2). Realne rozwiązanie konfliktów przestrzennych na tych odcinkach możliwe jest jedynie na poziomie planowania miejscowego.

2.3.2. Analiza zgodności projektu Zmiany Planu ze wskazaniem zawartymi w publikacji Studium przestrzennych uwarunkowań krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych i turystycznych rozwoju energetyki wiatrowej w województwie podkarpackim

Studium przestrzennych uwarunkowań krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych i turystycznych rozwoju energetyki wiatrowej w województwie podkarpackim zwane dalej Studium, jest publikacją opracowaną w roku 2010. Studium nie jest dokumentem opracowanym na potrzeby projektu Zmiany Planu Przestrzennego Zagospodarowania Województwa Podkarpackiego. Należy zaznaczyć, że nie ma ono charakteru dokumentu obowiązującego ponieważ nie zostało przyjęte przez Sejmik Wojewódzki, w związku z tym wskazania Studium nie są wiążące i nie były wprost przenoszone do projektu Zmiany Planu.

Według autorów Studium „dotyczy ono przede wszystkim problemów lokalizacji większych farm wiatrowych, obejmujących często kilkanaście lub kilkadziesiąt elektrowni wiatrowych rozmieszczonych na obszarze wielu kilometrów kwadratowych”.

W Studium zostały wyznaczone trzy strefy o różnicowanym stopnia ryzyka kolizji form przyrodniczych i funkcjonalnych z rozwojem energetyki wiatrowej w województwie podkarpackim. Wyznaczone zostały trzy strefy ryzyka konfliktów tj.:

- **strefa I** najwyższego ryzyka konfliktów, gdzie praktycznie brak jest możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych. Do strefy tej zaliczone zostały tereny położone w zasięgu krajowego systemu obszarów chronionych obejmującego parki narodowe i rezerваты wraz z otulinami, parki krajobrazowe wraz z otulinami oraz obszary chronionego krajobrazu. Do strefy tej włączono także obszary chronione o znaczeniu międzynarodowym, w tym obszary naturalne, których celem i przedmiotem ochrony są ptaki (PLB) oraz obszary siedliskowe (PLH), których celem i przedmiotem ochrony są poszczególne siedliska oraz gatunki roślin i zwierząt (w tym szczególne znaczenie mają obszary utworzone w celu ochrony nietoperzy). Uznano też potrzebę włączenia do tej strefy wszystkich obszarów naturalnych uznając ich wysoką rangę przyrodniczą i cele, dla których zostały one utworzone. Włączone zostały również ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym (IBA), rezerваты biosfery (MaB), większe i zwarte kompleksy terenów zalesionych oraz ważne korytarze ekologiczne, a także tereny wyróżniające się szczególnie wysokimi walorami środowiska kulturowego oraz strefy wokół lotnisk (4 lub 6 km).

- **strefa II** wysokiego ryzyka konfliktów, gdzie znalezienie odpowiednich terenów dla lokalizacji elektrowni wiatrowych, zwłaszcza ich większych zespołów, jest bardzo utrudnione ze względu na strukturę zagospodarowania, uwarunkowania wynikające z naturalnych cech środowiska przyrodniczego (przyrody żywej i silnie urozmaiconej rzeźby, budowy geologicznej sprzyjającej tworzeniu się osuwisk, sieci wód i podmokłości). Zaliczono tu obszary, gdzie wprawdzie nie występują obiekty prawnie chronione i inne tereny o szczególnie wysokich walorach przyrodniczych, krajobrazowych lub kulturowych. Do strefy tej zaliczono też nieobjęte ochroną tereny o bogatej sieci hydrograficznej i tereny podmokłe oraz korytarze ekologiczne niższej rangi (lokalne).
- **strefa III** względnie najmniejszego ryzyka konfliktowej lokalizacji farm wiatrowych i tym samym największych możliwości znalezienia terenów dla ich szczegółowej lokalizacji. Najmniejsze ryzyko lokalizacji zostało określone poprzez wykluczenie następujących terenów:
 - wszystkich terenów obszarowej ochrony przyrody składających się na krajowy system obszarów chronionych (łącznie z obszarami chronionego krajobrazu) zakładając, że w granicach tych obszarów występują co najmniej takie wysokie walory krajobrazowe, którym silne dominanty wizualne generowane przez konstrukcje elektrowni wiatrowych mogą szkodzić, tj. terenów zaliczonych do strefy I,
 - obszarów Natura 2000, których celem i przedmiotem ochrony są ostoje ptaków (PLB) oraz tych siedliskowych obszarów naturowych (PLH), których jednym z celów ochrony są nietoperze, tj. terenów zaliczonych do strefy I,
 - głównych korytarzy ekologicznych dolin rzecznych, wykluczając przy okazji ewentualne tereny zagrożone powodzią, na których elektrownie wiatrowe nie powinny być lokalizowane, tj. terenów zaliczonych do strefy I,
 - dużych, zwartych kompleksów leśnych oraz obszarów o wysokim stopniu zalesień i zadrzewień (mozaika rolno-leśna), tj. terenów zaliczonych do strefy I lub II,
 - obszarów w promieniu 4 lub 6 km od lotnisk, w zależności od charakteru i wielkości lotniska (kryterium funkcjonalne), tj. terenów zaliczonych do strefy I,
 - terenów i obiektów o bardzo wysokich walorach kulturowych (poza obszarami chronionymi); tj. terenów zaliczonych do strefy I,
 - obszarów gęstej sieci osadniczej i o znacznym rozproszeniu osadnictwa, tj. terenów zaliczonych do strefy II,
 - rejonów, gdzie odległości pomiędzy układami osadniczymi (terenami z zabudową) są mniejsze niż 2 km.

Należy zaznaczyć, że podczas delimitacji ww. stref nie był brany pod uwagę zasadniczy czynnik tj. trasy przelotu ptaków i nietoperzy, a to oznacza, że w Studium nie zostały uwzględnione uwarunkowania ornitologiczne i chiropterologiczne. W związku z tym na dalszym etapie planowania, bez względu na to czy wskazania Studium są uwzględnione w opracowaniach planistycznych czy nie, niezbędnym jest przeprowadzenie szczegółowego, monitoringu ornitologicznego i chiropterologicznego. Informacje uzyskane w ten sposób są podstawowymi, niezbędnymi i przesądzającymi (oprócz analizy wpływu na krajobraz), o lokalizacji farm wiatrowych.

Opracowanie to nie stanowi zbioru przepisów z uwagi na brak podstawy prawnej lecz uwzględnia wymogi prawne, dotyczące poszczególnych analizowanych elementów środowiska (czyli uwzględnia stan prawny na II połowę roku 2010).

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 wskazuje na dwa główne kierunki rozwoju OZE w Polsce: energetyka wiatrowa oraz biomasa.

Przyjęta w projekcie Zmiany Planu polityka przestrzenna w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii realizowana będzie poprzez:

- rozbudowę i modernizację systemów zasilających i rozdzielczych dla obsługi OZE,
- budowę obiektów OZE na obszarach o korzystnych warunkach lokalizacyjnych,
- budowę elektrowni wiatrowych i wodnych,
- budowę biogazowni rolniczych,
- racjonalne wykorzystywanie energii geotermalnej (w tym pomp ciepła) oraz energii słonecznej,
- budowę obiektów do produkcji biopaliw w celu wykorzystania istniejącego potencjału województwa,
- modernizację oraz budowę ciepłowni i elektrociepłowni z przystosowaniem do spalania biomasy oraz odpadów biodegradowalnych.

Rozwój energetyki odnawialnej musi uwzględniać szereg uwarunkowań, w tym bariery i ograniczenia. Do najważniejszych z nich należą ograniczenia związane z wymogami ochrony zasobów oraz walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego, a także życia i zdrowia ludzi (obszary objęte krajowymi formami ochrony przyrody, obszary Natura 2000). Największe ograniczenia dla inwestycji, w tym również z zakresu odnawialnych źródeł energii, występują na obszarach parków narodowych oraz rezerwatów przyrody. Dlatego najlepszymi obszarami dla lokalizowania obiektów OZE jest zachodnia oraz środkowa część województwa.

W projekcie Zmiany Planu zostały określone zasady rozmieszczenia obiektów OZE na obszarze województwa:

- energetyka wiatrowa, wykorzystując optymalne warunki wietrzne, nie powinna być lokalizowana na terenach o dużych walorach krajobrazowych i przyrodniczych; farmy wiatrowe, jak również turbiny wiatrowe o zainstalowanej mocy powyżej 50 kW należy sytuować w odległości niepowodującej uciążliwości dla zabudowy mieszkaniowej.

Należy stwierdzić, że projekt Zmiany Planu nie wyznacza stref ryzyka lokalizacji elektrowni wiatrowych w województwie podkarpackim jakie zostały zaproponowane w analizowanym opracowaniu, ani też nie wskazuje miejsc lokalizacji elektrowni wiatrowych, tylko wskazuje jakie uwarunkowania należy brać pod uwagę planując rozwój energetyki wiatrowej na danym terenie.

Obecnie trwają prace nad Wojewódzkim Programem Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii. Dokument ten powstaje na zlecenie Marszałka Województwa Podkarpackiego.

2.3.3. Analiza zgodności projektu Zmiany Planu z uwarunkowaniami ujętymi w koncepcji Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET

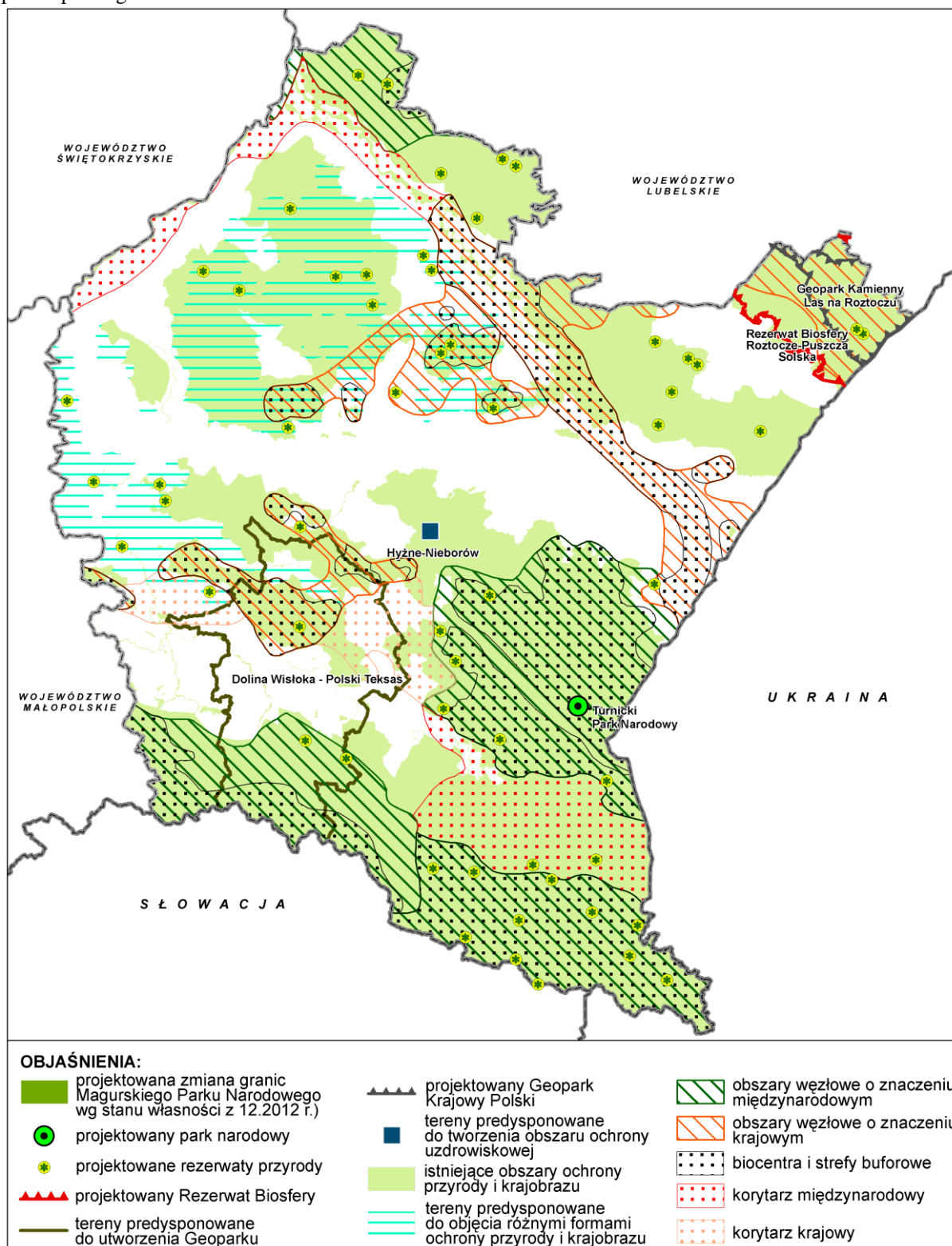
Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA powstała w 1995 r. jako projekt badawczy National Nature Plan (NNP) w ramach Programu Europejskiego Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN). Sieć ta składa się z dwóch podstawowych elementów: obszarów węzłowych¹⁰ i korytarzy ekologicznych, a jej zadaniem było stworzenie spójnego przestrzennie systemu obszarów, których walory przyrodnicze mają najwyższą rangę krajową i międzynarodową. Koncepcja powstała na poziomie krajowym i wymaga uszczegółowienia na poziomie regionalnym. Należy zaznaczyć, że nie znalazła ona umocowania w polskim prawie.

W ramach ECONET-POLSKA w granicach województwa podkarpackiego wyznaczono 10 obszarów węzłowych i 5 korytarzy ekologicznych. Rangę międzynarodową nadano pięciu obszarom węzłowym (46M – Obszar Pogórza Przemyskiego, 45M – Obszar Bieszczadzki, 44M – Obszar Beskidu Niskiego, 34M – fragment Obszaru Lasów Janowskich, 23M – fragment Obszaru Środkowej Wisły) oraz trzem korytarzom ekologicznym (fragment doliny Wisły i dolina Dolnego Sanu oraz obszar łączący obszary węzłowe 45M i 46M). Do sieci krajowej zaliczono obszary: 21K – fragment Obszaru Południoworoztoczańskiego, 24K – Obszar Leżański, 25K – Obszar Doliny Środkowego Sanu, 31K – fragment Obszaru Pogórza Ciężkowickiego, 32K – Obszar Pogórza Strzyżowsko-Dynowskiego oraz 2 korytarze ekologiczne położone w paśmie Pogórzy. Obszary węzłowe w dużej mierze pokrywają się z istniejącymi na terenie województwa podkarpackiego formami ochrony przyrody w postaci: rezerwatów przyrody, parków narodowych, parków krajobrazowych oraz obszarów Natura 2000.

Projektowany w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 System Ochrony Przyrody i Krajobrazu i System Powiązań Ekologicznych są przestrzennie spójne, a w ich skład wchodzi: istniejące obszary ochrony przyrody, tereny predysponowane do objęcia różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu, projektowane rezerваты przyrody, projektowany Turnicki Park Narodowy, oraz projektowane korytarze ekologiczne. Ten przestrzennie spójny system oparty jest w znacznym stopniu na wyznaczonej sieci ECONET-PL, przy czym jej zasięg uszczegółowiony został do skali regionalnej i aktualnie rozpoznanych zasobów przyrodniczych. Uwarunkowania dla projektowanego systemu ochrony przyrody, krajobrazu i powiązań ekologicznych wynikające z koncepcji Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET-PL obrazują Rysunki 3 i 4.

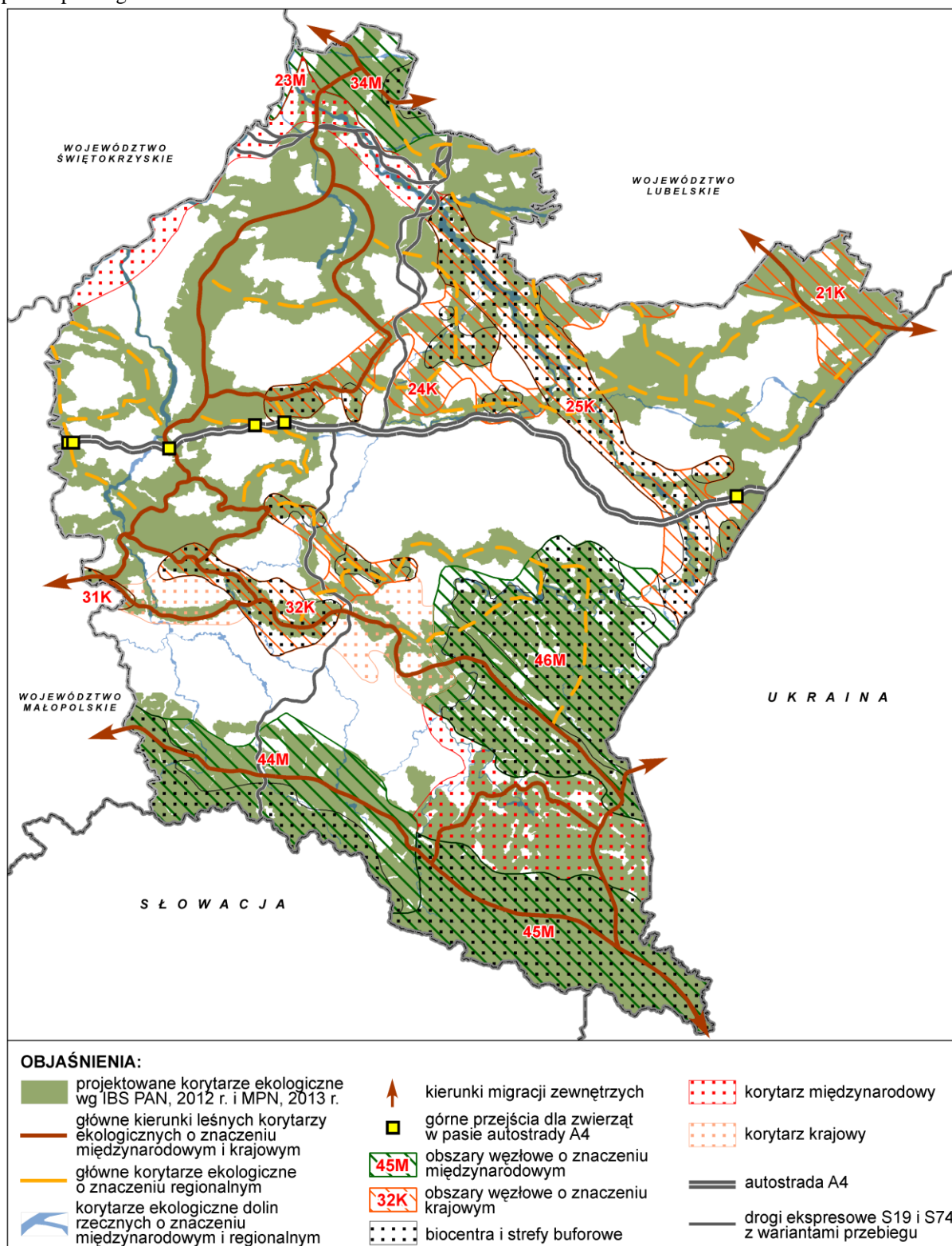
¹⁰ Obszar węzłowy to jednostka ponadekosystemalna, wyróżniająca się z otoczenia bogactwem ekosystemów o charakterze zbliżonym do naturalnego, seminaturalnych i antropogenicznych, ekstensywnie użytkowanych, bogatych w gatunki specyficzne dla tradycyjnych agrocenoz.

Rysunek 3. Sieć ECONET-PL na tle projektowanego Systemu Ochrony Przyrody i Krajobrazu województwa podkarpackiego

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 4. Sieć ECONET-PL na tle projektowanego Systemu Powiązań Ekologicznych województwa podkarpackiego.

Źródło: Opracowanie własne

2.3.4. Analiza zgodności projektu Zmiany Planu z Krajową strategią ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Programem działań (Warszawa 2003 r.)

Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej uwzględnia zobowiązania i cele ochrony środowiska przyjęte w ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską konwencjach międzynarodowych, w tym w Konwencji o różnorodności biologicznej¹¹.

Celem nadrzędnym Krajowej strategii jest zachowanie całego rodzimego bogactwa przyrodniczego oraz zapewnienie trwałości i możliwości rozwoju wszystkich poziomów jego organizacji (wewnątrzgatunkowego, międzygatunkowego i ponadgatunkowego). Spełnieniu założeń tego celu służy realizacja przyjętych działań strategicznych i operacyjnych. Wśród nich znajdują się zadania istotne dla planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Przeprowadzona analiza zapisów obu dokumentów wykazała zgodność wyznaczonych w projekcie Zmiany Planu kierunków oraz realizujących je polityk przestrzennych z działaniami operacyjnymi zawartymi w Krajowej strategii ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej. Należy również zauważyć, iż niektóre działania operacyjne Krajowej Strategii będą realizowane przez więcej niż jeden kierunek lub politykę przestrzenną projektu Zmiany Planu.

W Tabeli 3 przedstawiono wyniki analizy zgodności obu dokumentów w określonych obszarach tematycznych.

Tabela 3. Analiza zgodności projektu Zmiany Planu z Krajową strategią ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej

Działania operacyjne ujęte w Krajowej strategii ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej	Sposób uwzględnienia w projekcie Zmiany Planu	
	Kierunki zagospodarowania przestrzennego	Polityki przestrzenne w ramach kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa
ŚRODOWISKO		
– Minimalizacja skutków eksploatacji kopalin dla różnorodności biologicznej.	2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska.	2.1.1. Ochrona i racjonalna gospodarka zasobami kopalin.
– Minimalizacja zanieczyszczeń wód, powietrza i gleb. – Zapewnienie wystarczających zasobów wodnych dla ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej. – Skuteczna ochrona różnorodności biologicznej zasobów wodnych dla ochrony i umiarkowanego użytkowania.		2.1.2. Ochrona zasobów wodnych.
– Racjonalizacja sieci obszarów i obiektów chronionych. – Wdrożenie Programu Natura 2000. – Kompleksowa ochrona i umiarkowane użytkowanie ekosystemów wodno-błotnych. – Ochrona zasobów genetycznych gatunków dzikich, gatunków zagrożonych i ginących. – Odtworzenie i ochrona sieci korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych i innych), zapewniających wymianę genów pomiędzy różnymi populacjami lokalnymi. – Ochrona gatunków o zagrożonych pulach genowych wymagających		2.1.3. Zachowanie i zwiększenie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych.

¹¹ Rio de Janeiro, 1992 r.

<p>przedsięwzięć ochronnych w skali kraju i poszczególnych regionach.</p> <ul style="list-style-type: none">– Ochrona ex situ rodzimych zagrożonych gatunków roślin i zwierząt.– Ochrona gatunków kluczowych w różnych typach ekosystemu.– Ochrona ginących zbiorowisk roślinnych i biotypów specjalnej troski.		
<ul style="list-style-type: none">– Pełne oparcie gospodarki leśnej na racjonalnych podstawach przyrodniczych.– Uwzględnienie potrzeb ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej podczas zalesiania gruntów rolnych.– Zachowanie pełni zmienności drzew leśnych.– Skuteczna ochrona i umiarkowane użytkowanie ekosystemów wodno-błotnych w lasach.		2.1.4. Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.
<ul style="list-style-type: none">– Minimalizacja zanieczyszczeń wód, powietrza i gleb.		2.1.6. Zapewnienie wysokiej jakości powietrza i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.
<ul style="list-style-type: none">– Wdrożenie sprzyjających przyrodzie metod ochrony przeciwpowodziowej.	2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków.	2.2.1. Ograniczanie zagrożenia powodziowego i przeciwdziałanie skutkom suszy.
<ul style="list-style-type: none">– Minimalizacja negatywnego oddziaływania energetyki na środowisko.		2.2.3. Przeciwdziałanie poważnym awariom i ograniczanie ich negatywnych skutków.
<ul style="list-style-type: none">– Minimalizacja zanieczyszczeń wód, powietrza i gleb.– Minimalizacja skutków eksploatacji kopalin dla różnorodności biologicznej.– Minimalizacja negatywnego oddziaływania energetyki na środowisko.		2.2.4. Likwidacja i ograniczanie negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia oraz właściwa lokalizacja przedsięwzięć o znaczących oddziaływaniach na środowisko.
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA		
<ul style="list-style-type: none">– Zachowanie agroróżnorodności w warunkach gospodarki rolnej.	3.2. Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego.	3.2.3. Racjonalne wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego w gospodarce rolnej.
<ul style="list-style-type: none">– Rozwój zrównoważonej turystyki jako formy umiarkowanego użytkowania obszarów cennych przyrodniczo.		3.2.4. Zrównoważony rozwój turystyki.
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA		
<ul style="list-style-type: none">– Wdrożenie sprzyjających przyrodzie metod ochrony przeciwpowodziowej.	5.2. Rozwój gospodarki wodnej i ściekowej.	5.2.1. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód.
		5.2.2. Zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.
<ul style="list-style-type: none">– Minimalizacja zanieczyszczeń wód, powietrza i gleb.		5.2.3. Rozwój gospodarki ściekowej na obszarze województwa.

2.4. Informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko przyjętych już dokumentów powiązanych z projektem Zmiany Planu

Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

W Prognozie oddziaływania na środowisko KPZK 2030, w szeregu analizowanych pól i ich elementów, wskazano obszary silnych potencjalnych konfliktów ekologicznych dotyczących założonych środków osiągania spójności terytorialnej i konkurencyjności ośrodków miejskich, odnoszących się głównie do lokalizacji i rozwoju funkcji transportowych oraz lokalizacji infrastruktury niezbędnej dla podniesienia jakości życia, zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i energetycznego. Przedstawione konflikty wynikają przede wszystkim z geograficznego położenia obiektów unikatowego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz z programowanych w KPZK 2030 zmian istniejących funkcji przestrzeni wynikających z dotychczasowego nierównomiernego rozwoju terytorialnego. Ponadto istotnym elementem Prognozy jest ocena akceptowalnego poziomu ingerencji, zakresu kompensacji, koniecznych rekompensat środowiskowych oraz bilansu kosztów i korzyści osiągniętych w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski.

Generalnie Prognoza wskazała, że mimo istniejących potencjalnych zagrożeń związanych z procesem rozwoju, rozwiązania przyjęte w dokumencie wspierają ład przestrzenny i przyczynią się do realizacji rozwoju zrównoważonego, sprzyjając m.in. działaniom rozwoju sieci transportowych i funkcjonalnych obszarów miejskich (koordynując i minimalizując nieuniknioną ingerencję w spójność i integralność sieci ochrony różnorodności biologicznej) oraz zapobiegając utracie niepowtarzalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych decydujących o tożsamości i atrakcyjności przestrzeni kraju.

Prognoza oddziaływania na środowisko Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

W Prognozie stwierdzono, iż najistotniejsze znaczenie w zakresie oddziaływań środowiskowych, zwłaszcza w horyzoncie długookresowym, będą miały stymulowane zmiany populacyjne. Dotyczy to zwłaszcza skutków rozwoju funkcji metropolitalnych i dużych ośrodków miejskich, a co za tym idzie koncentracji, w ich obrębie, szeregu oddziaływań obciążających środowisko. Wzrost wskaźnika zagęszczenia populacji w ośrodkach rozwoju pociągał będzie za sobą konsekwencje w postaci lokalnego wzrostu presji skierowanych w głównej mierze na środowisko przyrodnicze, związanych ze wzrostem strumienia odpadów wymagających unieszkodliwienia, wzrostem ładunku zanieczyszczeń w ściekach oraz ilości ścieków kierowanych do oczyszczenia, wzrostem zapotrzebowania na wodę pitną i towarzyszącym temu rosnącym deficytem zasobów wody zdanej do użytku oraz samą koncentracją źródeł emisji zwiększających poziom lokalnej, indywidualnej i zbiorowej presji. Z drugiej strony zmiany demograficzne polegać będą na odpływie ludności z terenów peryferyjnych, co również skutkować może szeregiem istotnych dla środowiska przemian, takich jak intensyfikacja produkcji rolnej, zmniejszenie ilości odpadów komunalnych, zmiany struktury ścieków, zalesienia, itp.

Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

W Prognozie stwierdzono, iż niektóre priorytety wymienione w Strategii, ze względu na swój charakter, będą w niewielki sposób wpływać na środowisko lub nie będą miały istotnego wpływu na nie. Dotyczy to głównie priorytetu odnoszącego się do oddziaływania na poprawę jakości kapitału ludzkiego, budowanie społeczeństwa informacyjnego opartego na wiedzy. Pozostałe kierunki rozwoju tj.: zwiększenie dostępności komunikacyjnej Polski Wschodniej poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej; wykorzystanie położenia przy zewnętrznej granicy UE, rozwój współpracy transgranicznej; ochrona środowiska przyrodniczego będą miały ogromny wpływ na środowisko.

Realizacja Strategii potencjalnie może negatywnie wpływać na osiąganie niektórych celów długofalowej strategii ochrony środowiska. Jednakże w zamierzeniach Strategii nie istnieją niemożliwe do pokonania bariery i nie przyczyni się ona do powstania kryzysu w procesie spełniania międzynarodowych zobowiązań oraz dalszej poprawy stanu środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych – Aktualizacja 2010

Generalnie Prognoza wskazuje, że realizacja celów KPOŚK jest przyjazna dla środowiska ze względu na zamierzenia i bezpośrednią realizację wymagań ochrony środowiska. Prognoza wskazuje także na inne pozytywne skutki realizacji, jak zwiększenie dostępności usług kanalizacyjnych ze względu na rozbudowę sieci kanalizacyjnej i poprawę warunków sanitarnych ludności. Jednakże rozwój systemów kanalizacyjnych skutkować będzie nasileniem presji urbanizacyjnej, w tym presji na tereny cenne przyrodniczo. Pozytywna ocena KPOŚK nie wyklucza jednakże potencjalnych konfliktów przyrodniczych, jakie mogą wystąpić w wyniku realizacji niektórych przedsięwzięć objętych Programem. Konflikty te mogą być związane z planowanymi inwestycjami kanalizowania terenów aglomeracji na obszarach Natura 2000 i powinny być rozwiązywane indywidualnie.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu wodno-środowiskowego kraju

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu wodno-środowiskowego kraju polega na ocenie aktualnego stanu środowiska naturalnego i kulturowego, ocenie zgodności celów projektu PWŚK z celami ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym i krajowym, ocenie oddziaływania realizacji projektu Programu na otaczające środowisko, w szczególności na klimat, wody powierzchniowe i podziemne, przyrodę oraz życie i zdrowie ludzi.

Po przeprowadzeniu analizy i oceny oddziaływania poszczególnych zamierzeń zaproponowano działania zmierzające do minimalizacji ewentualnych negatywnych oddziaływań na środowisko oraz prowadzenie, w celu oceny następstw realizacji Programu, działań monitorujących.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza Wisły

Celem Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Planu gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza Wisły (PGW) było zidentyfikowanie ewentualnych oddziaływań na poszczególne elementy środowiska i wskazanie na wczesnym etapie potencjalnych kolizji z obszarami przyrodniczymi, kulturowymi oraz ewentualnymi konfliktami społecznymi. W Prognozie przeanalizowano działania, które zostały zawarte w PGW. Działania te ujęto w grupy z różnych zakresów: gospodarki komunalnej, rolnictwa i leśnictwa, przemysłu, zagospodarowania przestrzennego, kształtowania stosunków wodnych oraz ochrony ekosystemów od wód zależnych,

a także działania organizacyjno-prawne i edukacyjne. W Prognozie przeprowadzono przede wszystkim ocenę zgodności celów projektu PGW z celami środowiskowymi ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym i krajowym, analizę i ocenę środowiska przyrodniczego, kulturowego w obrębie analizowanego obszaru oraz ocenę oddziaływania jego realizacji na otaczające środowisko, w szczególności na wody powierzchniowe i podziemne, gleby, powietrze, klimat, florę, faunę, krajobraz, życie i zdrowie ludzi, obszary chronione, dziedzictwo kulturowe, zasoby odnawialne oraz nieodnawialne. Starano się zidentyfikować i ocenić bezpośrednie, pośrednie oraz skumulowane oddziaływanie ustaleń projektu PGW na wszelkie komponenty środowiska. Prognoza zawiera także informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko.

W Prognozie założono, że dokładna identyfikacja zagrożeń związanych z realizacją inwestycji powinna zostać przeprowadzona na szczeblu uzyskiwania potrzebnych decyzji, czyli na szczeblu lokalnym.

Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły

Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły uwzględnia możliwe rozwiązania zapobiegające, ograniczające lub kompensujące negatywne oddziaływania na środowisko oraz przedstawia alternatywne rozwiązania wynikające ze szczególności informacji o zadaniach zawartych w Programie. Wskazuje również rozwiązania dla niektórych zadań w ramach procedur ocen oddziaływania na środowisko. Pozytywne skutki realizacji Programu będą w efekcie końcowym przewyższać skutki negatywne. Każde działanie inwestycyjne pociąga za sobą okresowe niekorzystne konsekwencje, jednak w przypadku ochrony przed powodzią konieczne jest uwzględnienie długofalowego celu, korzystnych skutków bezpośrednich i pośrednich o zasięgu ponadlokalnym oraz znaczących długotrwałych zmian pozytywnych.

Analiza konsekwencji dla środowiska w ramach prognozy pozwoliła na porównanie rozwiązań opartych na dużych zbiornikach retencyjnych i budowie zapór z wałami przeciwpowodziowymi. Największe znaczące, negatywne konsekwencje dla środowiska będzie mieć etap budowy zbiorników retencyjnych i ich funkcjonowanie, gdyż będą niekorzystnie oddziaływać na niektóre komponenty środowiska. Największe problemy dotyczyć będą województwa podkarpackiego (działania związane z przesiedleniem ludności, rozbiórką istniejących budynków i budownictwem odtworzeniowym wraz z niezbędną infrastrukturą drogową i techniczną).

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020

W Prognozie oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020, w ogólny, strategiczny sposób rozważano korzyści i zagrożenia wynikające z realizacji analizowanego projektu. Wskazano obszary, w obrębie których mogą wystąpić potencjalne konflikty wynikające z realizacji działań określonych w projekcie Strategii, a celami ochrony środowiska, głównie ochrony przyrody. W Prognozie wskazano także możliwe negatywne skutki realizacji projektu Strategii na środowisko oraz przedstawiono zalecenia dotyczące przeciwdziałania ewentualnym niekorzystnym oddziaływaniom, uwzględniając również sposoby ich minimalizacji.

Realizacja zapisów projektu Strategii określona w 4 dziedzinach działań strategicznych (Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, Kapitał ludzki i społeczny, Sieć osadnicza oraz Środowisko i energetyka) winna uwzględniać ich wpływ na środowisko, a przede wszystkim:

- zachować spójność i integralność obszarów Natura 2000 (wyznaczonych oraz ważnych dla Wspólnoty),
- unikać tworzenia barier dla przemieszczających się zwierząt oraz prawidłowego funkcjonowania układów przyrodniczych,
- ograniczać presję inwestycyjną na tereny najcenniejsze pod względem przyrodniczym,
- wykluczać, lub w uzasadnionych przypadkach ograniczać, fragmentację środowiska do niezbędnego minimum,
- zapewniać drożność korytarzy ekologicznych oraz szlaków migracyjnych zwierząt.

Realizacja części działań, w szczególności przewidzianych w ramach dziedziny działań strategicznych: Środowisko i energetyka, może powodować trwałe zmiany i przekształcenia środowiska w wymiarze lokalnym, ale w dłuższym horyzoncie czasowym i w wymiarze ponadlokalnym efekt ekologiczny będzie pozytywny.

Nie można również w sposób jednoznaczny wykluczyć negatywnego wpływu realizacji niektórych zadań realizowanych w ramach priorytetów rozwojowych na obszary Natura 2000, niemniej jednak każde z realizowanych w przyszłości przedsięwzięć będzie poddane procedurze oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko na etapie wydawania dokumentów decyzyjnych. Dla tych przedsięwzięć, które mogą w sposób znaczący oddziaływać na obszary Natura 2000 wskazuje się potrzebę stosowania rozwiązań alternatywnych i wybierania do realizacji takiego wariantu, który w sposób maksymalny chronić będzie zasoby przyrodnicze.

W Prognozie nie stwierdzono również, aby w projekcie Strategii była przewidywana realizacja takich przedsięwzięć, których budowa i funkcjonowanie może powodować oddziaływania transgraniczne.

Prognoza oddziaływania na środowisko Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 jest dokumentem, który kończy okres programowania finansowego na lata 2007-2013. Dokument nawiązuje bezpośrednio do celów strategicznych, priorytetów i kierunków działań zidentyfikowanych w Strategii rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007–2020, Aktualizacja 2010. Koncentruje się na wybranej grupie działań uzgodnionych z podmiotami i środowiskami zaangażowanymi w rozwój regionu oraz jest spójny z priorytetami i działaniami określonymi w Narodowej Strategii Spójności 2007-2013, Strategii Rozwoju Kraju oraz Strategicznymi Wytocznymi Wspólnoty. Jako cel główny przyjęto wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki oraz poprawę dostępności przestrzennej Podkarpacia.

W wyniku przeprowadzonych w Prognozie analiz i ocen, realizowanych w ramach ośmiu priorytetów stwierdzono, że możliwe niekorzystne oddziaływania na środowisko, zabytki, zdrowie ludzi będą związane głównie z realizacją działań w ramach priorytetów:

- Infrastruktura techniczna (priorytet 2),
- Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom (priorytet 3),
- Infrastruktura społeczna (priorytet 4),
- Spójność wewnątrzregionalna (priorytet 5).

Jednak zaniechanie realizacji zadań w ramach tych priorytetów może mieć negatywne konsekwencje gospodarcze (stagnacja, brak perspektyw rozwoju, a nawet zastój gospodarczy) oraz społeczne (utrata miejsc pracy, co może doprowadzić do wzrostu zachowań patologicznych, a także powodować migrację ludzi młodych i wykształconych w poszukiwaniu lepszych warunków życia). Również realizacja działań mogących powodować znaczące niekorzystne oddziaływanie na środowisko, w obrębie obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody może zyskać społeczną aprobatę, zwłaszcza, gdy będzie to związane z tworzeniem nowych miejsc pracy (nawet tylko na czas realizacji przedsięwzięcia np. gdy będą realizowane nowe odcinki dróg, elektrownie wiatrowe, zbiorniki retencyjne).

Pozytywne oddziaływanie na zdrowie ludzi będzie miała przede wszystkim realizacja działań w ramach priorytetu 6, tj. Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej, a także realizacja działań z zakresu infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

W ramach transgranicznego oddziaływania na środowisko bardzo istotne miejsce będą zajmować:

- działania w zakresie rozbudowy transeuropejskich korytarzy komunikacyjnych i transportowych,
- działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego,
- wspólne przedsięwzięcia służące powstawaniu nowych, wykraczających poza region produktów turystycznych (tworzenie transgranicznej infrastruktury turystycznej, wymiana doświadczeń),
- wspólne działania związane z zapobieganiem zagrożeniom środowiska i ochronie walorów przyrodniczo-krajobrazowych obszarów przygranicznych.

Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji projektu Programu Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019

Projekt Programu Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2012-2015 z perspektywą 2019 (POŚ) jest opisem zamierzeń mających na celu poprawę jakości środowiska, a głównym celem Prognozy oddziaływania na środowisko jest określenie skutków, jakie mogą wystąpić w środowisku w wyniku realizacji działań/przedsięwzięć określonych w projekcie POŚ, a przede wszystkim możliwe negatywne skutki jego realizacji.

Generalnie realizacja celów i działań, przewidzianych w projekcie POŚ sprzyja ochronie środowiska i pozytywnie wpłynie przede wszystkim na:

- zachowanie i ochronę różnorodności biologicznej,
- stan czystości powietrza,
- ograniczenie zanieczyszczenia jednolitych części wód,
- poprawę jakości jednolitych części wód,
- poprawę klimatu akustycznego,
- zwiększenie skuteczności przeciwdziałania zagrożeniom środowiska,
- zwiększenie ilości energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych,
- przywrócenie wartości użytkowej gleb, zwłaszcza terenów zdegradowanych.

Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania zagrożeniom oraz działania w zakresie ochrony przeciwpowodziowej, będą miały pozytywny wpływ na zdrowie i życie ludzi.

Nie stwierdzono, aby w projekcie POŚ była przewidywana realizacja takich przedsięwzięć, których budowa i funkcjonowanie może powodować oddziaływania transgraniczne.

Brak realizacji projektu POŚ to przede wszystkim brak działań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i poprawy jakości poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego.

W wyniku przeprowadzonej analizy celów i rozwiązań zawartych w projekcie POŚ nie przewiduje się również znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko oraz na cele, przedmioty ochrony i integralność obszarów Natura 2000, nie nastąpi także pogorszenie powiązań pomiędzy obszarami Natura 2000, jeżeli dla przedsięwzięć będzie dokonany właściwy wybór lokalizacji i rzetelnie zostanie przeprowadzona procedura ocen oddziaływania na środowisko każdego przedsięwzięcia.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu gospodarki odpadami dla województwa podkarpackiego

Zadaniem opracowania Prognozy oddziaływania na środowisko Planu gospodarki odpadami dla województwa podkarpackiego (WPGO) jest odniesienie się treści planistycznej dokumentu do polityki ekologicznej oraz zasad zrównoważonego rozwoju, a także określenie trendu całościowej polityki gospodarki odpadami prowadzonej na terenie województwa. Prognoza w ogólny, strategiczny sposób rozważa korzyści i zagrożenia wynikające z realizacji WPGO, bądź skutki odstąpienia od tej realizacji. Głównym jej celem jest określenie możliwych następstw dla środowiska, jakie mogą wystąpić w wyniku realizacji projektu WPGO, przy czym opisane zamierzenia mają, z założenia, na celu poprawę jakości środowiska. Wskazuje również na możliwe negatywne skutki realizacji projektu WPGO oraz przedstawia zalecenia dotyczące przeciwdziałaniu ewentualnym negatywnym konsekwencjom dla środowiska, a także przedstawia sposoby ich minimalizacji.

Cele i kierunki działań przewidywane w WPGO sprzyjają ochronie środowiska, a ewentualne oddziaływanie realizacji poszczególnych elementów instalacji regionalnych będzie miało zasięg lokalny. Jakość środowiska może ulec pogorszeniu jedynie w miejscach realizacji poszczególnych instalacji regionalnych oraz wzdłuż tras prowadzących do nich, z uwagi na zwiększoną emisję zanieczyszczeń motoryzacyjnych oraz hałasu komunikacyjnego. Generalnie realizacja zadań, celów przewidzianych w WPGO pozytywnie wpłynie przede wszystkim na:

- zmniejszenie ilości składowanych odpadów,
- ograniczenie degradacji gleb,
- ograniczenie zanieczyszczenia wód,
- poprawę walorów krajobrazowych.

Przedsięwzięcia przewidziane w projekcie WPGO realizowane będą głównie poza obszarami Natura 2000, parkami narodowymi, rezerwatami przyrody, parkami krajobrazowymi i dotyczyć będą niewielkich powierzchni. W wyniku przeprowadzonej w Prognozie analizy celów i rozwiązań zawartych w projekcie WPGO stwierdzono, że nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko oraz na cele, przedmioty ochrony i integralność obszarów Natura 2000, nie nastąpi także pogorszenie powiązań pomiędzy obszarami Natura 2000.

Nie stwierdzono również, aby w projekcie WPGO była przewidywana realizacja takich przedsięwzięć, których budowa i funkcjonowanie może powodować oddziaływania transgraniczne.

Natomiast brak realizacji projektu WPGO to brak sprawnego systemu gospodarowania odpadami, co może przyczynić się do ich niekontrolowanego składowania, w tym odpadów niebezpiecznych, w miejscach przypadkowych, a to może prowadzić do systematycznego pogarszania stanu środowiska, zwłaszcza jakości wód i powietrza.

Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji Strategii Rozwoju Turystyki dla województwa podkarpackiego na lata 2007-2013

Przedmiotem analiz przeprowadzonych w Prognozie oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Turystyki dla województwa podkarpackiego na lata 2007-2013 jest ocena realizacji poszczególnych celów i działań na środowisko. Jednym z głównych celów przeprowadzenia oceny było określenie na ile Strategia przyczyni się do wdrażania w województwie podkarpackim zasad zrównoważonego rozwoju, a na ile stanowić będzie dla niego zagrożenie.

Analizy przeprowadzone w Prognozie, w odniesieniu do zaproponowanych działań, wykazały, że nie przewiduje się występowania jednoznacznie negatywnych oddziaływań na środowisko. Można jedynie prognozować, że mogą wystąpić negatywne skutki dla środowiska, wynikające przede wszystkim z:

- procesów inwestycyjnych związanych z realizacją infrastruktury, w tym także pro-środowiskowej (jak sieci wodociągowe i kanalizacyjne, oczyszczalnie ścieków),
- awaryjności zastosowanych systemów i urządzeń,
- wzrostu penetracji terenów cennych przyrodniczo, w obrębie których realizowane będą atrakcje turystyczne mające przyczynić się do równomiernego rozmieszczenia turystyki w regionie.

3. Analiza i ocena istniejącego stanu środowiska, w tym na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem, oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektu Zmiany Planu

3.1. Istniejący stan środowiska

3.1.1. Położenie, rzeźba terenu, klimat

Województwo podkarpackie położone jest w południowo-wschodniej części Polski, zajmuje obszar 17 846 km², co stanowi 5,7 % ogólnej powierzchni kraju.

Południowa i wschodnia granica województwa pokrywa się z granicą państwową. Od strony zachodniej natomiast sąsiaduje z województwem małopolskim, od północno-zachodniej – z świętokrzyskim, a od północnej – z lubelskim.

Według J. Kondrackiego¹² województwo podkarpackie położone jest w obrębie następujących makroregionów: Rostocze, Wyżyna Lubelska, Kotlina Sandomierska, Pogórze Środkowobeskidzkie, Beskidy Środkowe, Płaskowyż Sańsko-Dniestrzański, Beskidy Lesiste.

Rzeźba terenu jest znacznie urozmaicona, zwłaszcza w południowej części województwa oraz w obrębie Pogórzy. Regiony fizjograficzne układają się w dość wyraźne pasma, o ogólnym przebiegu z północnego zachodu na południowy wschód.

Warunki klimatyczne województwa, ze względu na położenie geograficzne oraz rzeźbę terenu, są dość silnie zróżnicowane. W obrębie województwa wyróżnione zostały trzy zasadnicze rejony klimatyczne:

- nizinny (północna część województwa – Kotlina Sandomierska) – charakteryzuje się długim upalnym latem, ciepłą zimą i stosunkowo niedużą roczną sumą opadów – od 565 mm w okolicach Tarnobrzega do 700 mm na Płaskowyżu Kolbuszowskim,
- podgórski (środkowa część województwa – Pogórze Karpackie) – ma charakter przejściowy między nizinny, a górskim (podgórski). Średnia opadów wynosi w części zachodniej 700-750 mm, w części wschodniej 750-800 mm,

¹² *Geografia regionalna Polski, 2002 r.*

- górski (południowa część województwa – Beskid Niski oraz Bieszczady) – cechuje duża ilość opadów wynosząca 800-1000 mm w ciągu roku, w niektórych partiach Bieszczadów suma ta wzrasta nawet do 1150-1200 mm.

Na obszarze województwa występują przeważnie wiatry południowo-zachodnie, zachodnie i północno-zachodnie. W dolinach górskich i kotlinach lokalne uwarunkowania środowiskowe mogą tworzyć mikroklimat znacznie różniący się od przyjętej typologii.

3.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Województwo podkarpackie zaliczane jest do regionów posiadających stosunkowo duże zasoby wód powierzchniowych. Rzeki wypływające z obszaru województwa (bez Wisły) prowadzą 8 % zasobów krajowych (według szacunków dla roku średniego).

Rzeki województwa podkarpackiego należą głównie do zlewni rzek będących dopływami Wisły: Sanu z Wisłokiem, Wisłoki, Bugu. Zlewnia Wisły obejmuje łącznie ponad 90 % powierzchni województwa. Niewielki obszar, znajdujący się we wschodniej części województwa, należy do zlewni Dniestru i jest odwadniany m.in. przez Strwiąż, Mszankę, Lechnawę.

Zasoby wód powierzchniowych województwa są nierównomiernie rozmieszczone, a ich wielkość jest zmienna. Wielkość zasobów waha się od 3,9 mld m³ w latach suchych do 5,0 mld m³ w latach mokrych. W północnej części województwa zasoby wód są większe niż w części południowej. Wynika to m.in. ze zróżnicowania warunków hydrologicznych w poszczególnych latach oraz górskiego charakteru większości rzek województwa podkarpackiego.

Znaczna część zasobów wodnych jest niewykorzystana ze względu na brak dostatecznej zabudowy hydrotechnicznej. Na terenie województwa znajdują się 3 duże zbiorniki wodne:

- zbiornik zaporowy Solina na Sanie,
- zbiornik zaporowy Myczkowce na Sanie,
- zbiornik zaporowy Besko na Wisłoku.

Według Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych (Dz. U. Nr 126, poz. 878) na terenie województwa podkarpackiego występuje w całości lub w części 10 głównych zbiorników wód podziemnych (Tabela 4).

W ww. rozporządzeniu nie został ujęty GZWP nr 424 Dolina Borowej. Jest on natomiast uwzględniony w bazach danych oraz na mapach Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie¹³.

Zasoby wód podziemnych rozmieszczone są na terenie województwa podkarpackiego nierównomiernie. W porównaniu z zasobami innych regionów kraju są niewielkie. Występowanie wód podziemnych oraz ich ilość związane są ściśle z budową geologiczną.

¹³ <http://www.pgi.gov.pl/pl/geologiczne-bazy-danych>

Tabela 4. Podstawowe dane Głównych Zbiorników Wód Podziemnych województwa podkarpackiego

Numer Zbiornika	Nazwa zbiornika	Strat.	Pow. GZWP [km ²]	Wiek utw. wodon.	Typ ośrodka	Średnia gł. ujęcia [m]	Szac. zas. dysp. [tys. m ³ /d]
425	Zbiornik Dębica-Stalowa Wola-Rzeszów	Q	2194,0	Qdk	por	10-30	576.00
426	Dolina kopalna Kolbuszowa	Q	60,0	Qk	por	18-70	16.80
429	Dolina Przemysł	Q	137,0	Qd	por	10-30	38.60
430	Dolina rzeki San	Q	83,2	Qd	por	10	5.50
431	Zbiornik warstw Krosno (Bieszczady)	Cr.Tr	1220,0	Trf	sz-por	60	25.00
432	Dolina rzeki Wisłok	Q	172,0	Qd	por	8	22.00
433	Dolina rzeki Wisłoka	Q	200,0	Qd	por	8	26.00
406	Zbiornik Niecka lubelska (Lublin)	Cr3	7492,5	Cr3		85	1330
407	Niecka lubelska (Chełm-Zamość)	Cr3	9015.00	Cr3	sz-por	70	1127.50
428	Dolina kopalna Biłgoraj-Lubaczów	Q	290.00	Qk	por	10-65	76.20
W obrębie województwa podkarpackiego znajduje się tylko część powierzchni zbiorników nr 406, 407 i 428.							

Źródło: Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych – opracowanie własne.

Według danych Państwowego Instytutu Geologicznego, suma zasobów dyspozycyjnych i perspektywicznych dla województwa podkarpackiego wynosi 2647,5 m³/24h/km². Największe występują w powiecie: leżańskim, lubaczowskim, niżańskim, leskim oraz w Tarnobrzegu (powyżej 140 m³/24h/km²), najmniejsze w powiatach: brzozowskim, strzyżowskim oraz w Krośnie (poniżej 30 m³/24h/km²).

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych możliwe do wykorzystania dla celów gospodarczych szacowane są na 506,1 hm³, co stanowi 2,9 % zasobów krajowych¹⁴, z czego:

- w utworach czwartorzędowych 452,9 hm³ (89,5 %),
- w utworach trzeciorzędowych 39,9 hm³ (7,9 %),
- w utworach kredowych 13,0 hm³ (2,5 %),
- w utworach starszych 0,3 hm³ (0,1 %).

Według wskaźnika stanu zasobów wód podziemnych aktualny pobór wód wynosi poniżej 15 % w stosunku do zasobów dostępnych do zagospodarowania, co stanowi bardzo niski stopień wykorzystania zasobów wód podziemnych w województwie. Tym samym rezerwy zasobów ocenione zostały jako bardzo wysokie¹⁵.

3.1.3. Gleby

W północnej części województwa, obejmującej Kotlinę Sandomierską, dominują gleby mało urodzajne, bielice i gleby brunatne. Na południu województwa dominują gleby brunatne kwaśne, a na jego południowych i południowo-wschodnich krańcach występują gleby słabo wykształcone kwarcowo-krzemianowe skaliste.

W części środkowej dominującymi glebami są wietrzliny skał osadowych fliszu karpacciego. W obrębie pogórzy dominują gleby płowe odgórnie oglejone. Gleby brunatne kwaśne występują

¹⁴ Według rocznika Ochrona środowiska GUS, 2012 r.

¹⁵ Źródło: mapa – Stopień wykorzystania dostępnych do zagospodarowania zasobów wód podziemnych w Polsce (w obszarach bilansowych) skala 1:800 000, Państwowy Instytut Geologiczny, grudzień 2010 r.

w pasie Rzeszów-Łańcut-Przeworsk, a w okolicy Przemyśla, Przeworska i Jarosławia wykształciły się czarnoziemny leśno-łąkowe i gleby brunatne właściwe wylugowane. Gleby te są najlepszymi w województwie. Na północnych, nizinnych terenach województwa występują głównie gleby rdzawe bielcowane. Przy granicy z województwem lubelskim występują bielice i gleby bielcowe.

Według ogólnej oceny uwzględniającej klasyfikację bonitacyjną, gleby w województwie podkarpackim należą do ubogich. Największą powierzchnię zajmują gleby średniej klasy (IV klasy bonitacyjnej) – 40 % ogólnej powierzchni gleb, gleby dobre i bardzo dobre (I-III klasy bonitacyjnej), stanowią 30 %, zaś gleby zaliczane do najniższych klas (V i VI klasy bonitacyjnej) stanowią 27 %.

Większość gleb w województwie podkarpackim zaliczana jest do kompleksów żytnich z dużym udziałem kompleksu żytniego bardzo dobrego. W południowej części przeważają gleby kompleksu zbożowego górskiego, gleby kompleksu owsiano-ziemniaczanego i owsiano-pastewnego górskiego. Północną część województwa i pasma pogórzy zajmują gleby zaliczane do kompleksu pszennego bardzo dobrego i dobrego.

3.1.4. Surowce mineralne

Województwo podkarpackie należy do średnio zasobnych w kopaliny. Ich występowanie wiąże się bezpośrednio z budową geologiczną danego rejonu. Na terenie województwa (stan na koniec 2012 roku¹⁶) znajduje się 1157 udokumentowanych złóż kopaliny, o zróżnicowanej wielkości zasobów i zasięgu przestrzennym. Złoża kopaliny są stosunkowo równomiernie rozmieszczone na obszarze województwa.

Złoża kopaliny występujących na terenie województwa obejmują cztery zasadnicze grupy surowców, wydzielane w zależności od głównego przeznaczenia i możliwości zastosowania. Są to:

- **surowce energetyczne** – gaz ziemny występuje głównie na terenie powiatów: rzeszowskiego, leżajskiego, przemyskiego, przeworskiego, łańcuckiego, jarosławskiego, lubaczowskiego i dębickiego. Złoża ropy naftowej koncentrują się w rejonie Jasła, Krosna, Sanoka oraz Dębicy i Rzeszowa,
- **surowce chemiczne** – udokumentowane złoża siarki rodzimej – zlokalizowane są w rejonie Tarnobrzega i Lubaczowa oraz diatomity (skała diatomitowa) na terenie gminy Bircza,
- **surowce skalne i inne:**
 - kamienie łamane i bloczne – reprezentowane przez piaskowce, wapienie i łupki menilitowe występują na terenie powiatów: bieszczadzkiego, krośnieńskiego, sanockiego i przemyskiego,
 - wapienie i margle dla przemysłu wapiennego i cementowego występują w powiatach: lubaczowskim i stalowowolskim,
 - piaski i żwiry – największe zasoby niezagospodarowane oraz podlegające eksploatacji znajdują się głównie w powiatach: dębickim, mieleckim, przemyskim, przeworskim i stalowowolskim,
 - piaski szklarskie – występują w rejonie Lubaczowa,
 - piaski kwarcowe – udokumentowano w powiecie stalowowolskim, leżajskim i lubaczowskim,
 - surowce ilaste ceramiki budowlanej – największe zasoby występują w powiatach: kolbuszowskim, mieleckim, przeworskim, rzeszowskim, stalowowolskim i jasielskim,

¹⁶ Źródło: Bilans zasobów złóż kopaliny w Polsce – Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2013 r.

- gipsy – udokumentowane złoża znajdują się na terenie gmin: Kańczuga i Lubenia. Złoża gipsów rozpoznano również na terenie gminy Wielopole Skrzyńskie w rejonie Broniszowa,
 - surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego – udokumentowane złoża występują w powiecie rzeszowskim, mieleckim i jarosławskim,
 - surowce ilaste do produkcji cementu – udokumentowane w powiatach lubaczowskim i stalowowolskim,
 - torfy – występują praktycznie na terenie całego województwa, lecz udokumentowane złoża są nieliczne, a ich zasoby niewielkie,
 - torfy lecznicze (borowiny) – udokumentowane w jednym złożu są stosowane w lecznictwie uzdrowiskowym w Horyńcu-Zdroju,
- **wody lecznicze, mineralne i termalne:**
- udokumentowano zasoby wód mineralnych, zmineralizowanych oraz solanek w następujących powiatach: leskim (Lesko w gm. Lesko, Polańczyk w gm. Solina, Rabe w gm. Baligród), brzozowskim (Brzozów – Humniska w gm. Brzozów), dębickim (Latoszyn w gm. Dębica), krośnieńskim (Iwonicz-Zdrój i Lubatówka w gm. Iwonicz-Zdrój, Krościenko w gm. Krościenko, Rudawka Rymanowska i Rymanów Zdrój w gm. Rymanów), sanockim (Komańcza w gm. Komańcza, Poraz w gm. Zagórz), stalowowolskim (Lipa w gm. Zaklików), rzeszowskim (Borek Stary i Tyczyn w gm. Tyczyn, Chmielnik, Lubenia i Straszędzie w gm. Lubenia, Rudna Wielka w gm. Świlcza, Hyżne, Szklary i Nieborów w gm. Hyżne, Rzeszów-Staromieście), jasielskim (Folusz w gm. Dębowiec). Udokumentowane zasoby złóż wód leczniczych (wody zmineralizowane i o słabej mineralizacji) wykorzystywane są w lecznictwie uzdrowiskowym w: Horyńcu-Zdroju, Iwoniczu-Zdroju, Rymanowie Zdroju i Polańczyku, oraz w Latoszynie (gm. Dębica), przy czym wody lecznicze wykorzystywane w uzdrowisku Iwonicz-Zdrój (odwierty Lubatówka 12 i 14 w złożu Iwonicz-Lubatówka) posiadają dodatkowo właściwości wód termalnych. Udokumentowane wody mineralne w miejscowościach: Czarna Górna (gm. Czarna), Komańcza, Lesko, Nieborów (gm. Hyżne), Rabe 1 (gm. Baligród), Rzeszów S-1, S-2 są od lat eksploatowane na podstawie pozwoleń wodno-prawnych: Zasoby wymienionych sześciu ujęć zostały zaliczone do kopalin – wód leczniczych z chwilą wejścia w życie (01.01.2012 r.) nowej ustawy Prawo geologiczne i górnicze. Liczne poziomy występowania wód termalnych o temperaturze dochodzącej od 35⁰C do ponad 120⁰C na wypływie, zostały stwierdzone podczas poszukiwań i eksploatacji gazu i ropy naftowej. Występowanie wód termalnych, mineralnych stwierdzono w rejonie Wiśniowej i Rudawki Rymanowskiej. Jedynie w rejonie Lubatówki udokumentowane wody lecznicze, są wodami leczniczymi termalnymi, o temperaturze powyżej 20⁰C na wypływie. Zasoby wód termalnych są słabo rozpoznane (zostały stwierdzone punktowo otworami naftowymi i gazowymi). Ilość tych wód nie jest dokładnie określona, a część otworów została zlikwidowana.

3.1.5. Powietrze

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie podkarpackim jest emisja antropogeniczna. Najpowszechniej występującymi w powietrzu zanieczyszczeniami są gazy i pyły pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw. Są one emitowane przede wszystkim w sezonie zimowym i pochodzą głównie z indywidualnych systemów grzewczych, w których stosowane są najczęściej paliwa stałe.

Ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim za rok 2012 opracowana została w oparciu o wyniki pomiarów poziomów stężeń zanieczyszczeń tj. dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenki azotu, tlenek węgla, ozon, benzen, pył zawieszony PM₁₀ i PM_{2.5}, arsen, kadm, nikiel, ołów i benzo(a)piren, w powietrzu. Badania były wykonywane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2012 r.

W 2012 r. wyemitowano do atmosfery 1698 Mg zanieczyszczeń pyłowych oraz 3360,4 tys. Mg zanieczyszczeń gazowych. Pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych województwo podkarpackie znalazło się na 13 miejscu w kraju.

Najwięcej zanieczyszczeń gazowych w 2012 r. wprowadzonych zostało do powietrza na terenie powiatu stalowowolskiego, mieleckiego oraz miasta Rzeszów, a zanieczyszczeń pyłowych na terenie powiatu mieleckiego, stalowowolskiego, ropczycko-sędziszowskiego, jasielskiego i miasta Rzeszowa.

W zakresie jakości powietrza problem stanowi wysoki poziom zanieczyszczenia pyłem PM₁₀ oraz benzo(a)pirenem w kilku największych miastach województwa (Rzeszów, Przemyśl, Jarosław, Krosno, Jasło, Sanok, Mielec i Nisko). Dodatkowo na obszarach tych miast odnotowano wysokie zanieczyszczenie pyłem PM_{2.5}. Zanieczyszczenie pyłem i benzo(a)pirenem jest wyższe w okresie grzewczym niż w okresie letnim. W okresie letnim (od maja do sierpnia) nie notowano przekroczeń dopuszczalnych norm określonych dla pyłu PM₁₀. Stwierdzone ponadnormatywne zanieczyszczenie powietrza w miastach sprawia, że na ich oddziaływanie narażona jest duża liczba mieszkańców województwa.

3.1.6. Klimat akustyczny

Klimat akustyczny województwa podkarpackiego kształtowany jest głównie przez hałas komunikacyjny (lotniczy, drogowy czy kolejowy) oraz hałas przemysłowy. Dynamiczny wzrost liczby pojazdów zwłaszcza ciężarowych, poruszających się po drogach województwa dodatkowo potęguje negatywne zjawisko związane z emisją nadmiernego hałasu. Największe zagrożenie hałasem komunikacyjnym występuje wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu (drogi krajowe, wojewódzkie oraz na przejściach granicznych).

Wykonane w 2011 r., w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, pomiary poziomu hałasu drogowego w miastach: Nisko, Łańcut, Ustrzyki Dolne dowiodły, że w każdym punkcie pomiarowo-kontrolnym, przekroczone zostały dopuszczalne standardy akustyczne, w stosunku do funkcji spełnianych przez dany teren¹⁷.

W 2012 roku badania hałasu komunikacyjnego prowadzone były w Sanoku, Stalowej Woli, Ropczycach. Badania wykazały, że we wszystkich punktach pomiarowo-kontrolnych wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych standardów akustycznych, w stosunku do funkcji spełnianej przez teren¹⁸.

Niewielkie znaczenie, w skali województwa, ma hałas kolejowy (ze względu na ograniczenie częstotliwości przejeżdżania pociągów, ubogą sieć linii kolejowych) oraz hałas lotniczy.

Problem hałasu lotniczego na terenie województwa praktycznie nie występuje. Na terenie województwa zlokalizowane jest tylko jedno duże, międzynarodowe lotnisko Rzeszów-Jasionka. Hałas lotniczy ma charakter lokalny, a jego uciążliwość związana jest z pojedynczymi przelotami samolotów.

¹⁷ Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2011 roku, WIOŚ w Rzeszowie, 2012 r.

¹⁸ Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2012 roku, WIOŚ w Rzeszowie, 2013 r.

W ostatnich latach zagrożenie hałasem przemysłowym wykazuje tendencję spadkową. Dostępność do nowoczesnych technologii produkcji sprawia, że zasięg emisji hałasu przemysłowego staje się coraz mniejszy.

3.1.7. Promieniowanie elektromagnetyczne

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska program badań poziomów pól elektromagnetycznych na terenie województwa podkarpackiego realizowany jest w trzyletnim cyklu pomiarowym, łącznie w 135 punktach pomiarowych, przy czym badania prowadzone są w miejscach dostępnych dla ludzi tj. w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys. oraz w pozostałych miastach i na terenach wiejskich.

Z badań przeprowadzonych w 2011 roku w ramach Programu Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2010-2012 wynika, że poziomy promieniowania elektromagnetycznego w środowisku na obszarze województwa są bardzo niskie, a średni poziom promieniowania elektromagnetycznego nie przekracza 4 % wartości dopuszczalnej. Największe średnie poziomy pól elektromagnetycznych odnotowywane były w dużych aglomeracjach (m.in. Rzeszów, Krosno), gdzie wiele źródeł promieniowania jest jednocześnie aktywnych.

W 2012 roku zostały przeprowadzone badania poziomu pól elektromagnetycznych w 45 punktach pomiarowych. Podobnie jak w 2011 roku nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku na badanych obszarach.

3.1.8. Zasoby przyrodnicze

Województwo podkarpackie charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem siedlisk przyrodniczych. Występują tu gatunki roślin rzadkich i chronionych. Stwierdzono występowanie co najmniej 60 gatunków roślin ujętych w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin, z czego 12 gatunków mających naturalne stanowiska. Należą do nich m.in.: szachownica kostkowata, chaber Kotschyego, ostrożeń siedmiogrodzki, różanecznik żółty, turzyca dacka, turzyca skalna, tojad wiechowaty.

Bogactwo przyrodnicze województwa to także bardzo zróżnicowana gatunkowo fauna. Największą różnorodnością gatunków charakteryzują się Bieszczady, Beskid Niski oraz rejony pogórzy. Stwierdzono tu występowanie gatunków puszczańskich i drapieżników. Do najbardziej cennych należą: żbik, żubr, niedźwiedź, ryś, wilk. Stwierdzono, że w obrębie województwa rozmnaża się co najmniej 57 gatunków kręgowców ujętych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt.

Na terenie województwa występują populacje chronionych gatunków ptaków takich jak: orzeł przedni, bocian czarny, orlik krzykliwy, derkacz, dzięcioł białoszyi, pliszka górska, muchołówka białoszyja, dzięcioł trójpalczasty, puszczyk uralski, puchacz, sóweczka, włochatka.

Bardzo cennymi, chronionymi gatunkami gadów i płazów są m.in.: wąż eskulapa, gniewosz plamisty, salamandra plamista, żaba dalmatyńska, traszka karpacka.

Z gatunków chronionych występują tu rzadkie gatunki nietoperzy. Należą do nich m.in.: nocek duży, podkowiec mały, nocek orzęsiony, mopek, mroczek pozłocisty.

Najliczniej występującymi populacjami bezkręgowców są m.in.: niepylak mnemozyna, nadobnica alpejska, modliszka zwyczajna. Wśród bezkręgowców co najmniej 80 to endemity wschodniokarpackie.

Poniżej przedstawiono charakterystykę roślinności w podziale na makroregiony:

- **Roztocze** – zachowała się tu roślinność klimatów zimnych, gorących i suchych, umiarkowanych i wilgotnych. Występują tu zbiorowiska roślinne charakterystyczne dla obszarów górskich oraz kompleksy roślinności stepowej. Roślinność charakteryzuje się dużym stopniem naturalności. Spotyka się tu rośliny południowo-wschodnie m.in. kłokoczkę południową (*Staphylea pinnata*), elementy flory północnej np. zimoziół północny (*Linnaea borealis*), gatunki górskie charakterystyczne dla chłodniejszego klimatu, takie jak: czosnek niedźwiedzi (*Allium ursinum*), przetacznik górski (*Veronica montana*), widłak wroniec (*Huperzia selago*), żywiec gruczołkowaty (*Dentaria glandulosa*) oraz wschodniokarpackie takie jak sałatnica leśna (*Aposeris foetida*) i lulecznica kraińska (*Scopolia carniolica*). Pojawiają się także gatunki zaliczane do:
 - rzadkich z listy roślin wymierających i zagrożonych, m.in. bylica piołun (*Artemisia absinthium*), dziewanna austriacka (*Verbascum austriacum*), kręczyńka jesienna (*Spiranthes spiralis*), pszeniec grzebieniasty (*Melampyrum cristatum*), zaraza gałęzista (*Orobanche ramosa*),
 - ginących, m.in. buławnik czerwony (*Cephalanthera rubra*), dzwoniecznik wonny (*Adenophora lillifolia*), kruszczyk błotny (*Epipactis palustris*), storczyk płamisty (*Dactylorhiza maculata*), kukawka (*Orchis militaria*), ostrożeń siedmiogrodzki (*Cirsium decussatum*),
 - wymierających (storczyk cuchnący *Orchis coriophora*).

Dużą część obszaru występujących tu zbiorowisk zajmują zbiorowiska segetalne oraz ruderalne związane z bezpośrednim otoczeniem człowieka.

- **Kotlina Sandomierska** – część obszaru porastają nieleśne zbiorowiska antropogeniczne oraz zbiorowiska półnaturalne, takie jak np. łąki czy pastwiska. Zbiorowiska roślinności szuwarowej występują najczęściej w dolinach rzek i potoków. Często oczka wodne porastają lilie wodne. Występują tu rośliny objęte ochroną gatunkową m.in.: grązel żółty (*Nuphar lutea*), rosziczka pośrednia (*Drosera intermedia*), śnieżyczka przebiśnieg (*Galanthus nivalis*), kosaciec syberyjski (*Iris sibirica*), paprotka zwyczajna (*Polypodium vulgare*), widłak torfowy (*Lycopodiella inundata*). W Puszczy Sandomierskiej odnotowano około tysiąca gatunków roślin naczyniowych. Na szczególną uwagę zasługują takie gatunki jak azalia pontyjska (*Rhododendron luteum*) i wawrzynek główkowy (*Daphne cneorum*). Do cennych gatunków tu występujących należą m.in.: fiołek bagienny (*Viola uliginosa*), długosz królewski (*Osmunda regalis*), kotewka orzech wodny (*Trapa natans*), kosaciec syberyjski (*Iris sibirica*), kłokoczka południowa (*Staphylea pinnata*), mącznica lekarska (*Arctostaphylos uva-ursi*), zimoziół północny (*Linnaea borealis*), czosnek siatkowaty (*Allium victorialis*), rosziczki (*Drosera* spp), śnieżyczka przebiśnieg (*Galanthus nivalis*) czy przyłaszczka pospolita (*Hepatica nobilis*). Ponadto na terenie Puszczy zidentyfikowanych zostało ponad dwadzieścia typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory), m.in.: torfowiska, murawy napiaskowe i wrzosowiska.
- **Pogórze Środkowobeskidzkie** – wykształciły się tutaj m.in. zbiorowiska kserotermiczne, z takimi charakterystycznymi gatunkami jak: goździk kartuzek (*Dianthus carthusianorum*), głowienka wielkokwiatowa (*Prunella grandiflora*), kłosownica pierzasta (*Brachypodium pinnatum*), ostrożeń główacz (*Cirsium eriophorum*), przetacznik pagórkowaty (*Veronica teucrium*) i inne. Z gatunków chronionych występuje m.in. barwinek pospolity (*Vinca minor*) i bluszcz pospolity (*Hedera helix* L.). W okolicy Przemyśla znajduje się jedno z nielicznych stanowisk dziko rosnącego ligustra pospolitego (*Ligustrum vulgare* – wzgórze Optyń) i wiśni

karłowatej (*Cerasus fruticosa* – Winna Góra w Przemyślu), a na łąkach w dolinie Sanu występuje naturalne stanowisko szachownicy kostkowej (*Fritillaria meleagris*). Flora wyższych partii Pogórza bogata jest w gatunki górskie takie jak: tojad dzióbasty (*Aconitum variegatum*), śnieżyczka przebiśnieg (*Galanthus nivalis*), miesięcznica trwała (*Lunaria rediviva*), śnieżyczka wiosenna (*Leucojum vernalis*), sałatnica leśna (*Aposeris foetida*), kostrzewa górska (*Festuca drymeia*), przytulia okrągłolistna (*Galium rotundifolium*), kosmatka żółtawa (*Luzula luzulina*) i pięciornik omszony (*Potentilla pusilla*).

- **Beskidy Środkowe (Beskid Niski)** – flora Beskidu Niskiego posiada cechy roślinności przejściowej między Karpatami Wschodnimi i Zachodnimi. Gatunki wschodniokarpackie reprezentuje m.in.: sałatnica leśna (*Aposeris foetida*), tojad wiechowaty (*Aconitum degenii* Gayer), lulecznica kraińska (*Scopolia carniolica*), smotrawa okazała (*Telekia speciosa*), kostrzewa górska (*Festuca drymeia*). Spotyka się tu takie rośliny wysokogórskie, jak: omieg górski (*Doronicum austriacum* Jacq.), modrzyk górski (*Cicerbita alpina*), czosnek siatkowy (*Allium victorialis*), ciemniżyczka zachodnia (*Veratrum album*). Do najbardziej interesujących roślin chronionych należą: dziewięciśń bezłodygowy (*Carlina acaulis*), roszcizna okrągłolistna (*Drosera rotundifolia*), buławnik wielkokwiatowy (*Cephalanthera damasonium*), cis pospolity (*Taxus baccata*), pióropusznik strusi (*Matteuccia struthiopteris*), jęczyznik zwyczajny (*Phyllitis scolopendrium*), kłokoczka południowa (*Staphylea pinnata*). Najczęstsze zbiorowiska nieleśne to żyzne łąki i pastwiska, w wyższych partiach terenu częste są ubogie pastwiska, a w sąsiedztwie cieków, zbiorników wodnych i źródeł oraz na mokradłach zbiorowiska szuwarowe i ziołoroślne. Zbocza i większe polany regła dolnego porastają zespoły pastwiskowe. Rzadkie są tu łąki świeże, zaś wilgotne miejsca wzdłuż potoków zajmują zbiorowiska ziołoroślne, zbiorowiska turzycowe oraz niewielkie obszary łąki ostrożeńiowej.
- **Płaskowyż Sańsko-Dniestrzański (Płaskowyż Chyrowski)** – zbiorowiska roślinności nieleśnej są tu reprezentowane głównie przez półnaturalne łąki i pastwiska. Występują tu mokre i wilgotne łąki ostrożeńiowe oraz łąki rajgrasowe. Zbiorowiska pastwisk reprezentują: zespół życicy trwałej i grzebienicy pospolitej, czyli zbiorowiska niskich muraw na intensywnie wypasanych pastwiskach. Tereny osiedlowe porasta szereg zbiorowisk ruderalnych m.in.: zespół mięty długolistnej, situ siniego i sadzca konopiastego, rudbekii nagiej, nawłoci kanadyjskiej i rdestu ostrokończystego. Występują tu także murawy kserotermiczne o zubożonym składzie florystycznym, niemniej jednak zawierające wiele roślin reprezentujących element irano-turański, przyśródziemnomorski i łącznikowy między tymi obszarami. Są to rzadkie elementy flory polskiej.
- **Beskid Lesiste (Bieszczady, Góry Sanocko-Turczańskie)** – najbardziej cenne zbiorowiska występują w południowej części Beskidów Lesistych, tj. w Bieszczadach. Występują tu jedyne w Polsce połoninowe, wschodniokarpackie zbiorowiska roślinne: borówczyska, bliźniczyska, traworośla, kwieciste łąki połoninowe, zarośla jarzębinowe z paprocią, ziołorośla, zespoły pastwiskowe, jaworzyna ziołoroślowa. Bogata jest flora tego obszaru. Spotkać tu można endemiczne i nieendemiczne rośliny wschodniokarpackie, gatunki reliktowe, rosnące na granicy zasięgu występowania gatunku (tj. smotrawa okazała (*Telekia speciosa*), roszcizna okrągłolistna (*Drosera rotundifolia*), żurawina błotna (*Vaccinium oxycoccus*), fiołek dacki (*Viola dacica*), jęczyznik zwyczajny (*Phyllitis scolopendrium*)). Na bieszczadzskich połoninach botanicy stwierdzili występowanie około 30 gatunków roślin o charakterze wschodniokarpackim, a wśród nich prawdziwe okazy endemitów Karpat Wschodnich, tj. goździk kartuzek skalny (*Dianthus carthusianorum*), tojad bukowiński (*Aconitum bucovinense*), pszeniec biały (*Melampyrum saxosum*). Spotkać tu można także rośliny

alpejskie, np. prosienicznik jednogłówny. Najczęściej spotykanymi roślinami na poloninach są: rojnik górski (*Sempervivum montanum*), goździk skupiony (*Dianthus compactus*), fiołek dacki (*Viola dacica*), pełnik alpejski (*Trollius altissimus*), goryczka trojeściowa (*Gentiana asclepiadea*), wężymord górski (*Scorzonera rosea*), jastrzębiec pomarańczowy (*Hieracium aurantiacum*), szczaw alpejski (*Rumex alpinus*), omieg górski (*Doronicum austriacum*), róża alpejska (*Rosa pendulina*), prosienicznik jednogłówny (*Hypochoeris uniflora*), pszeniec biały (*Melampyrum saxosum*), chaber Kotschygo (*Centaurea kotschyana*), ciemniżyca biała (*Veratrum album*), arnika górka (*Arnica montana*), wierzbówka kiprzyca (*Chamaenerion angustifolium*), ostrożeń wschodniokarpacki (*Cirsium waldsteini*), śnieżyca wiosenna (*Leucorum vernalis*), ciemiernik czerwony (*Helleborus purpurascens*), lulecznica kraińska (*Scopolia carniolica*).

- **Wyżyna Lubelska (Wzniesienia Urzędowskie)** – do najbardziej interesujących należą zbiorowiska ciepłolubne, wśród których jest wiele gatunków roślin rzadkich i chronionych. Roślinność kserotermiczna zajmuje dobrze nasłonecznione zbocza. Rosną tu rzadkie chronione gatunki roślin np.: wawrzynek wilczełyko (*Daphne mezereum*), lilia złotogłów (*Lilium martagon*), parzydło leśne (*Aruncus sylvestris*), bluszcz pospolity (*Hedera helix*), barwinek (*Vincetoxicum*), tojad moldawski (*Aconitum moldavicum*), tojad dziobaty (*Aconitum variegatum*).

W województwie podkarpackim występuje wiele gatunków rzadkich i interesujących roślin. Znaczna część roślin jest objęta ochroną zgodnie z polskimi przepisami prawa oraz zapisami Dyrektywy Siedliskowej.

Na terenie województwa podkarpackiego spotkać można także rośliny szczególnie zagrożone, ujęte w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin. Do takich roślin należą m.in.:

- różanecznik żółty (*Rhododendron flavum*),
- szachownica kostkowata (*Fritillaria meleagris* L.),
- ostrożeń siedmiogrodzki (*Cirsium decussatum*),
- wawrzynek główkowaty (*Daphne cneorum* L.),
- kotewka orzech wodny (*Trapa natans* – gatunek uznany za krytycznie zagrożony),
- wisienka karłowata (*Cerasus fruticosa* Pall.),
- kłokoczka południowa (*Staphylea pinnata* L.),
- chaber Kotschygo (*Centaurea kotschyana*),
- ciemiernik czerwony (*Helleborus purpurascens*),
- pszeniec biały (*Melampyrum saxosum*).

Na terenie województwa podkarpackiego obserwuje się duże różnicowanie nieleśnych zbiorowisk roślinnych. Do najczęściej występujących należą:

- **łąki** – półnaturalne zbiorowiska traw i roślinności zielnej (m.in. łąki świeże, półnaturalne łąki wilgotne, łąki trzęślicowe, łąki selernicowe, łąki wyczyńcowe),
- **murawy kserotermiczne** (ciepłolubne) – zbiorowiska trawiaste o charakterze stepowym, występują na małych, znacznie rozproszonych powierzchniach, w miejscach dobrze nasłonecznionych,
- **bogate gatunkowo murawy bliźniczkowe** – spotykane na siedliskach okrajowych (np. na miedzach, brzegach torfowisk, poboczach dróg). Występują w niewielkich płatach, najczęściej w otoczeniu kompleksów torfowiskowo-jeziornych. Tworzą także mozaiki ze zbiorowiskami łąkowo-pastwiskowymi,

- **zbiorowiska roślin wodnych** (zanurzonych oraz pływających) – związane z wodami stojącymi lub wolno płynącymi. Są to zbiorowiska roślin zakorzenionych w dnie (m.in. lilie wodne, kotewka orzech wodny), zbiorowiska roślin niezakorzenionych, pływających po powierzchni (np. rzęsy wodne),
- **zbiorowiska roślinne stref przybrzeżnych zbiorników wodnych, rzek i potoków** – szuwały (m.in. właściwe, wielkoturzczykowe),
- **roślinność torfowiskowa** (torfowiska niskie i wysokie) – zajmuje tereny o płytkim występowaniu wód gruntowych,
- **roślinność synantropijna** – związana głównie z terenami pól uprawnych oraz z terenami zurbanizowanymi.

Poniżej przedstawiono charakterystykę zbiorowisk leśnych uwzględniając podział fizyczno-geograficzny województwa podkarpackiego sporządzony przez J. Kondrackiego.

W Kotlinie Sandomierskiej największe kompleksy leśne występują w pasie pomiędzy Mielcem, Nową Dębą, Stalową Wolą i Rudnikiem. Rozmieszczenie naturalnych zbiorowisk leśnych pozostaje w ścisłym związku z terasową rzeźbą terenu. Najwyższy poziom terasowy tworzą rozległe powierzchnie zbudowane z glin lodowcowych bądź utworów fluwioglacjalnych. Pokrywają je płaty lasów mieszanych. Północną część kotliny zajmowała niegdyś rozległa Puszcza Sandomierska, a pozostałością po niej są jedne z największych kompleksów leśnych w Polsce. Tutaj na piaszczystych glebach przeważają bory sosnowe (66 %), chociaż występują także lasy liściaste i mieszane, z dominującą sosną oraz jodłą, świerkiem, modrzewiem, bukiem, dębem, grabem i brzozą. Na mokradłach i nadrzecznych terasach spotkać można lasy łąkowe z topolą i wierzbą. Na pograniczu Kotliny Sandomierskiej dominują tereny bezleśne lub o nieznacznej ilości kompleksów leśnych. Są to tereny położone pasmowo od Borowej do Ropczyc, oraz w kierunku Ropczyce-Jarosław-Medyka. W obrębie Kotliny Sandomierskiej wyróżniają się dwa wielkie obszary leśne:

- **Puszcza Solska** – kompleks leśny, w którym najczęściej spotykanym zbiorowiskiem leśnym jest bór, z sosną jako gatunkiem dominującym, tworzącą w wielu miejscach monokultury. Gleby piaszczyste są porośnięte również przez dąb, jodłę, bukę, brzozę, lipę, klon oraz grab. W dolnym piętrze występuje także leszczyna, jałowiec, natomiast na terenach podmokłych olsza. W miejscach mniej dostępnych zachowały się naturalne zespoły leśne, w tym rosnące na lessach szczególnie cenne drzewostany jodłowe.
- **Puszcza Sandomierska** – kompleks leśny z przewagą borów, w których podstawowym gatunkiem lasotwórczym jest sosna zwyczajna. W mniejszej ilości występują również: dąb szypułkowy, olcha czarna, świerk, jodła, brzoza, buk, grab, klon, jesion oraz modrzew i wiąz.

Kotlina Sandomierska stanowi pas kotlin przedgórskich, w którego skład wchodzi mezoregiony:

- **Dolina Dolnego Sanu** – w południowej części Doliny głównym gatunkiem lasotwórczym jest buk, jodła oraz sosna, natomiast w części północnej w drzewostanie lasu można zauważyć większy udział sosny. Gatunkami uzupełniającymi są: grab, modrzew, brzoza.
- **Nizina Nadwiślańska** – porastają ją bory, z sosną jako głównym gatunkiem drzewostanu. Pozostałe gatunki lasotwórcze to brzoza, olsza, dąb, jodła, modrzew, buk i grab.
- **Równina Tarnobrzewska** – dominującym typem siedliskowym jest bór sosnowy, a gatunkami lasotwórczymi są: sosna zwyczajna, brzoza brodawkowata, dąb, olsza czarna, jodła, świerk oraz modrzew.
- **Płaskowyż Tarnowski** – występują tu głównie lasy jodłowe i bukowe.

- **Płaskowyż Kolbuszowski** – porastają lasy, głównie sosnowe z dębem, bukiem, olszą oraz brzozą.
- **Równina Bilgorajska** – wśród drzewostanów przeważają bory sosnowe z enklawami lasów mieszanych i jodłowych. Głównymi gatunkami drzew są: sosna, świerk, jodła, dąb, buk, olsza czarna, jesion.
- **Płaskowyż Tarnogrodzki** – głównymi gatunkami lasotwórczymi są: sosna, dąb, buk, brzoza, olsza i świerk. Z siedliskowych typów lasu przeważa las świeży, w następnej kolejności: las mieszany świeży, bór mieszany, bór mieszany wilgotny.
- **Dolina Dolnej Wisłoki** – najliczniej występującymi gatunkami drzew jest jodła i buk.
- **Pradolina Podkarpacka** – rośnie tu głównie buk i jodła. Gatunkami uzupełniającymi drzewostan jest sosna, dąb, grab, modrzew i brzoza.
- **Podgórze Rzeszowskie** – przeważają tu drzewostany jodłowo-bukowe, bukowe, bukowo-jodłowe oraz sosnowe. Na nasłonecznionych podgórskich zboczach występują formacje roślinności stepowej, miejscami występują także fragmenty lasów grabowo-dębowych. Charakterystyczną cechą lasów jest wielość gatunków, które budują drzewostany, występują tutaj m.in.: buk, jodła, sosna, dąb, grab, modrzew i brzoza.

Roztocze w granicach województwa obejmuje dwa mezoregiony Roztocze Środkowe i Roztocze Wschodnie. Lesistość na tych terenach wynosi ok. 60 %.

- **Roztocze Wschodnie** – porośnięte jest głównie siedliskami lasów i borów mieszanych. Gatunkami dominującymi jest: sosna pospolita, brzoza brodawkowata i omszona, dąb szypułkowy, olsza czarna, buk, świerk pospolity i modrzew. W domieszcze występuje również osika, jawor, klon pospolity i polny, wiąz górski i szypułkowy.
- **Roztocze Środkowe** – przeważają tu bory sosnowe z domieszką świerka, jodły, rzadziej dębu szypułkowego i brzozy.

Na obszarze województwa podkarpackiego **Wyżyna Lubelska** obejmuje mezoregion **Wzniesienia Urzędowskie**, który porastają w głównej mierze bory sosnowe. Gatunkami lasotwórczymi jest również: sosna, świerk, jodła, dąb, buk, olsza czarna, jesion.

Pogórze Środkowobeskidzkie, rozciąga się na przedpolu Beskidu Niskiego, stanowi szerokie, na kilkadziesiąt kilometrów, pasmo wzgórz i kotlin śródgórskich, którego częścią są:

- **Pogórze Ciężkowickie** – porastają je lasy mieszane z dominacją sosny. Poza tym spotyka się tu dęby, świerki, modrzewie, jesiony. Na skrajach lasów często spotykana jest brzoza.
- **Pogórze Strzyżowskie** – lasy mają tu charakter naturalny. Cechą wyróżniającą ten obszar jest rzadka na pogórzach strefowość roślinności. W piętrze pogórza, do 500 m n.p.m. występują naturalne lasy grądowe z dominującym grabem, bukiem i jodłą oraz z domieszką modrzewia i sosny, a w wyższych partiach występują płaty jedlin. Tereny powyżej 500 m n.p.m., czyli szczytowe partie wzniesień, zajmuje regłowa buczyna karpacka, a gatunkiem panującym jest jodła i buk. Jedno z najwyższych wzniesień tego obszaru – Górę Chełm, zajmuje rzadka buczyna storczykowa. Na najniższych terenach, w dolinach rzek i potoków występują łągi olszowo-jesionowe. Na uwagę zasługują też półnaturalne zbiorowiska łąkowe i murawy kserotermiczne.
- **Pogórze Dynowskie** – porastają głównie grądy, a w wyższe partie buczyna karpacka, lasy jodłowo-bukowe, sosnowe oraz łągi.
- **Pogórze Przemyskie** – znaczna jego część porośnięta jest rozległymi kompleksami leśnymi – głównie buczynami i grądami, ale w wyższych partiach, np. w paśmie Turnicy rosną lasy

jodłowo-bukowe oraz dobrze zachowane naturalne buczyny. Najwspanialsze z nich można podziwiać w wyższych partiach Pogórza. W niższych partiach rozciągają się wielogatunkowe lasy liściaste z dominacją dębu, grabu, lipy i klonu. W dolinach rzek i potoków dotrwały do naszych czasów lasy łęgowe z wiązem, jesionem i dębem szypułkowym. Dominującym zbiorowiskiem roślinnym Pogórza jest podgórska forma buczyny karpackiej, w drzewostanie której obok buka występuje jodła, a także świerk, jawor i wiąz górski.

- **Pogórze Bukowskie** – południowe, wschodnie i północne stoki Pogórza pokrywa las jodłowy z domieszką buka, lipy oraz jaworu. Na obrzeżach lasu występuje także brzoza, sosna oraz modrzew.
- **Pogórze Jasielskie** – do wysokości ok. 530 m. n.p.m., porastają je głównie lasy grądowe składające się z jodły, brzozy, świerku, sosny, olszynki oraz łąki, pastwiska i torfowiska. Powyżej 530 m. n.p.m., a więc na wysokości regła dolnego, porastają lasy bukowe, jodłowe i świerkowe. Wśród drzewostanu dominuje buk (buczyna karpacka), a ponadto sosna i jodła.
- **Kotlina Jasielsko-Krośnieńska** – lasy Kotliny zajmują obszar ponad 32 tys. ha. Przeważają lasy liściaste, głównie bukowe. Występują tu także zespoły dębowo-grabowe, a wśród lasów iglastych dominuje jodła i sosna. Lasy te są w znacznej części pozostałością puszczy karpackiej i obfitują w rzadkie okazy fauny i flory.
- **Obniżenie Gorlickie** – dominują tu lasy liściaste i mieszane z udziałem dębów oraz lasy dębowo-grabowe głównie z klonem, lipą drobnolistną.

Lasy **Beskidu Środkowego** charakteryzują się bogatą szatą roślinną. Szata roślinna w górach zmienia się wraz ze wzrostem wysokości, układając się w tzw. piętra. W całym Beskidzie Środkowym, ze względu na małą wysokość gór są tylko dwa piętra roślinności: do wysokości ok. 530 m n.p.m. – piętro pogórza, powyżej – piętro regła dolnego. W górach lasy zajmują blisko 70 % powierzchni. W wielu miejscach spotyka się tu wiekowe, niemal pierwotne knieje. Dominują buczyny i mieszane lasy bukowo-jodłowe. Spotyka się tu także modrzewie, a w miejscach podmokłych lasy jesionowo-olszowe. Świerki rosną w małych ilościach tylko w miejscach gdzie zostały sztucznie wprowadzone.

Na **Płaskowyżu Chyrowskim**, występują siedliska górskie i wyżynne. Dominuje tu żyzna buczyna karpacka w formie regłowej. Głównymi gatunkami lasotwórczymi jest buk oraz jodła. W okresie powojennym sztucznie wprowadzono drzewostany sosnowe, rzadziej modrzewiowe i świerkowe

Beskid Lesiste to lasy regłowe, głównie liściaste i mieszane z dominującą w górnych partiach regła buczyną karpacką (endemiczne w Bieszczadach zbiorowiska leśne), w których wyróżnia się:

- **Bieszczady Zachodnie** – wykształciły się tu trzy piętra roślinności: pogórze (do 500 m), piętro regła dolnego (500-1150 m n.p.m.) oraz połoniny (1150-1348 m n.p.m.). Dominuje tu siedlisko lasu górskiego w formie żyznej buczyny karpackiej, zaś w niektórych terenach dominują drzewostany jodłowe (np. tereny gmin: Baligród, Stuposiany, Komańcza, Cisna, Łupków). Spotyka się tu także jaworzynę i brzeziny. W piętrze pogórza przeważa siedlisko grądu, a wzdłuż rzek i większych potoków spotyka się, rzadką w Karpatach, bagienną olszynę górską. W dolinie górnego Sanu wytworzył się niezwykle rzadki niżowy zespół boru bagiennego wraz z drzewostanem świerkowym. Na opuszczonych po II wojnie światowej gruntach porolnych rozprzestrzeniła się olsza szara i olsza zielona. Powyżej górnej granicy lasu, w obrębie Bieszczadzkiego Parku Narodowego, na połoninach uformowały się unikalne

wschodniokarpackie zbiorowiska roślinne: borówczyska, bliźniczyska, traworośla, bazyńska i ziołorośla.

- **Góry Sanocko-Turczańskie** – występują tu przede wszystkim leśne zbiorowiska grądowe odmiany wschodniokarpackiej. W reglu dolnym przeważają lasy bukowe i bukowo-jodłowe.

Trzon fauny województwa stanowią gatunki środkowoeuropejskie o szerokiej amplitudzie ekologicznej, znane z terenu całej Polski. Na całym terenie województwa występują populacje zwierząt związane zarówno ze środowiskiem leśnym jak i z nieleśnymi zbiorowiskami roślinnymi. Należą do nich m.in. jeleń (*Cervus elaphus*), sarna (*Capreolus capreolus*), lis (*Vulpes vulpes*), dzik (*Sus scrofa*), zając (*Sus scrofa*), piżmak (*Ondatra zibethicus*), wydra (*Lutra lutra*), bóbr (*Castor fiber*), borsuk (*Meles meles*), kuna (*Martes foina*). Awifaunę reprezentują m.in. takie gatunki, jak: skowronek (*Alauda arvensis*), zięba (*Fringilla coelebs*), szczygieł (*Carduelis carduelis*), trznadel (*Emberiza citrinella*), gil (*Pyrrhula pyrrhula*), gawron (*Corvus frugilegus*), kawka (*Corvus monedula*), kuropatwa (*Perdix perdix*), sroka (*Pica pica*), sójka (*Garrulus glandarius*), jarząbek (*Bonasa bonasia*), bocian biały (*Ciconia ciconia*), bocian czarny (*Ciconia nigra*), kukułka (*Cuculus canorus*). Z ptaków drapieżnych występuje m.in. orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*), orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), myszołów (*Buteo buteo*), pustułka (*Falco tinnunculus*).

We wzajemnym przenikaniu się gatunków ważną rolę odgrywają doliny rzek, a szczególnie dolina rzeki San będąca szlakiem migracyjnym wielu gatunków zwierząt. Stanowi ona także szlak przelotów ptaków. Pojawiają się tutaj przejściowo gatunki południowe np. kaczka hełmiasta (*Netta rufina*) i północne np. kwokacz (*Tringa nebularia*), brodziec śniady (*Tringa erythropus*), gęś białoczelna (*Anser albifrons*).

Z obszarami wilgotnych łąk i bagien związane jest występowanie bociana białego (*Ciconia ciconia*). Największa kolonia bociana białego na terenie województwa znajduje się w Stubnie (gm. Stubno, pow. przemyski).

Największym, w skali województwa, bogactwem gatunkowym fauny charakteryzują się rozległe kompleksy lasów Bieszczad, Beskidu Niskiego, Kotliny Sandomierskiej, Roztocza oraz Pogórza Przemyskiego. Są to kompleksy leśne z zachowanymi biotopami zbliżonymi do naturalnych. Lasy te są ostoją m.in. ssaków drapieżnych, kopytnych, ptaków oraz nietoperzy.

Na granicy **Kotliny Sandomierskiej i Pogórza Środkowobeskidzkiego** występują gatunki typowo górskie m.in.: ryjówka górską (*Sorex alpinus*), orzechówka (*Nucifraga caryocatactes*), pliszka górską (*Motacilla cinerea*), traszka górską (*Triturus alpestris*), traszka karpacka (*Lissotriton montandoni*), pluszcz (*Cinclus cinclus*), salamandra plamista (*Salamandra salamandra*), kumak górski (*Bombina variegata*), jak też niżowe m.in. skowronek borowy (*Lullula arborea*), kureczka nakrapiana (*Porzana porzana*), łożówka (*Acrocephalus palustris*), potrzuszcz (*Miliaria calandra*), remiz (*Remiz pendulinus*), rokitniczka (*Acrocephalus schoenobaenus*), traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*), żaba moczarowa (*Rana arvalis*), żaba śmieszka (*Rana ridibunda*), grzebiuszka (*Pelobates fuscus*), kumak nizinny (*Bombina bombina*).

Do najliczniejszych gatunków ptaków należą m.in. zięba (*Fringilla coelebs*), świstunka (*Phylloscopus sibilatrix*), trznadel (*Emberiza citrinella*), kos (*Turdus merula*), rudzik (*Erithacus rubecula*), kapturka (*Sylvia atricapilla*), mysikrólik (*Regulus regulus*), a z typowo górskich gatunków m.in. orzechówka (*Nucifraga caryocatactes*), drozd obrożny (*Turdus torquatus*). Z ptaków rzadkich i zagrożonych m.in. jarząbek (*Bonasa bonasia*), cietrzew (*Tetrao tetrix*), żoła (*Merops apiaster*),

orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), orzeł bielik (*Haliaeetus albicilla*), orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*), puszczyk uralski (*Strix uralensis*), puchacz (*Bubo bubo*).

Rozległe kompleksy lasów **Bieszczad** i częściowo **Beskidu Niskiego**, z zachowanymi biotopami zbliżonymi do naturalnych, charakteryzują się dużym bogactwem gatunkowym fauny. Dzięki warunkom przyrodniczym są nielicznymi już ostojami zwierząt zagrożonych wyginięciem w skali światowej (m.in. żbik (*Felis silvestris*), wilk (*Canis lupus*), wąż Eskulapa (*Elaphe longissima*), kania ruda (*Milvus milvus*), derkacz (*Crex crex*)) czy europejskiej (np. bóbr (*Castor fiber*), żubr (*Bison bonasus*), ryś (*Lynx lynx*), niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*), gniewosz plamisty (*Coronella austriaca*), puchacz (*Bubo bubo*), puszczyk uralski (*Strix uralensis*), orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*), traszka karpacka (*Lissotriton montandoni*), dzięcioł białogrzbiety (*Dendrocopos leucotos*), dzięcioł trójpalczasty (*Picoides tridactylus*) oraz liczne gatunki nietoperzy).

Skład gatunkowy i zasięgi pionowe występowania fauny odpowiadają w pewnym stopniu piętrům roślinności. W Bieszczadach spotyka się zwierzęta wysokogórskie związane najczęściej ze strefą połonin. Występują tu także gatunki rzadkie, często o charakterze endemitów (fauna bezkręgowca).

Ciekawym zjawiskiem jest udział w faunie województwa gatunków wschodnich i południowych, a nawet podzwrotnikowych. Przedstawicielami tej grupy jest m.in. modliszka zwyczajna (*Mantis religiosa*), mucholówka białoszyja (*Ficedula albicollis*), żoła (*Merops apiaster*), żaba dalmatyńska (*Rana dalmatina*).

Na obszarze województwa występują przedstawiciele prawie wszystkich gatunków płazów i gadów jakie spotyka się w Polsce. Są to m.in. traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*), kumak górski (*Bombina variegata*), żmija zygzakowata (*Vipera berus*), gniewosz plamisty (*Coronella austriaca*), zaskroniec (*Natrix natrix*) i najrzadszy – wąż Eskulapa (*Elaphe longissima*).

W rzekach żyje wiele gatunków ryb. Najważniejsze siedlisko zwierząt wodnych stanowi rzeka San z dopływami (siedlisko 65 % gatunków ryb występujących w Polsce) oraz rzeki: Wisłoka i Wisłok z dopływami.

W obrębie województwa występują także zwierzęta rzadkie, chronione oraz zagrożone, ujęte w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Najważniejsi przedstawiciele:

- **ssaków** to, m.in. niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*), wilk (*Canis lupus*), ryś (*Lynx lynx*), bóbr europejski (*Castor fiber*), żubr (*Bison bonasus*), nietoperz (*Chiroptera*), bóbr (*Castor fiber*), wydra (*Lutra lutra*),
- **ptaków** to, m.in. błotniak stawowy (*Circus aeruginosus*), bocian czarny (*Ciconia nigra*), bocian biały (*Ciconia ciconia*), cietrzew (*Tetrao tetrix*), jarząbek (*Bonasa bonasia*), (*Falco subbuteo*), krogulec (*Accipiter nisus*), muchówka białoszyja (*Ficedula albicollis*), orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), orzeł bielik (*Haliaeetus albicilla*), orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*), kania ruda (*Milvus milvus*), pliszka górska (*Motacilla cinerea*), puchacz (*Bubo bubo*), puszczyk uralski (*Strix uralensis*), żoła (*Merops apiaster*), drop (*Otis tarda*), głuszek (*Tetrao urogallus* – gatunek skrajnie zagrożony występujący tylko na terenie województwa podkarpackiego),
- **mięczaków** to, m.in. ślimak winniczek (*Helix pomatia*), skójka gruboskorupowa (*Unio crassus*),

- **ryb** to, m.in. strzebla potokowa (*Phoxinus phoxinus*), piekielnica (*Alburnoides bipunctatus*), głowacz pręgopłetwy (*Cottus poecilopus*), brzanka (*Barbus peloponnesius*), śliz (*Barbatula barbatula*), piskorz (*Misgurnus fossilis*),
- **plazów** to, m.in. traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*), kumak górski (*Bombina variegata*), rzekotka drzewna (*Hyla arborea*), salamandra plamista (*Salamandra salamandra*),
- **owadów** to, m.in. jelonek rogacz (*Lucanus cervus*), kozioróg dębosz (*Cerambyx cerdo*), pachnica (*Osmoderma eremita*), paż królowej (*Papilio machaon*), paż żeglarz (*Papilio podalirius*),
- **gadów** to, m.in. gniewosz plamisty (*Coronella austriaca*), padalec zwyczajny (*Anguis fragilis*), zaskroniec (*Natrix natrix*), wąż Eskulapa (*Elaphe longissima*), żmija zygzakowata (*Vipera berus*).

Poniżej przedstawiono gatunki roślin, zwierząt, siedlisk przyrodniczych występujących na terenie województwa podkarpackiego będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty¹⁹.

Gatunki roślin: 1393 Sierpowiec błyszczący (*Drepanocladus vernicosus*), *4070 Dzwonek piłkowany, dzwonek lancetowaty (*Campanula serrata*), 4068 Dzwonecznik wonny (*Adrenophora lillifolia*), 4093 Różanecznik żółty (*Azalia pontyjska*) (*Rhododendron luteum*), 1939 Rzepik szczeciniasty (*Agrimonia pilosa*), 1617 Starodub łukowy (*Ostericum palustre*), 1898 Ponikło kraińskie (*Eleocharis carniolica*), 1902 Obuwik pospolity (*Cypripedium calceolus*), 4116 Tocja alpejska, karpacka (*Tozzia alpina*), 1386 Bezlist okrywowy (*Buxbaumia viridis*), 1381 Widłoząb zielony (*Dicranum viride*), 1477 Sasanka otwarta (*Pulsatilla patens*), 1762 Arnika górską (*Arnica montana*), 1400 Bielistka siwa, błada (*Leucobryum glaucum*), 1725 Lindernia mułowa (*Lindernia procumbens*).

Wykaz leśnych siedlisk przyrodniczych: 91D0 – bory i lasy bagiennie, 91D0-2 Sosnowy bór bagienny (*Vaccino uliginosi-Pinetum*), 91E0 – Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe), 91E0-1 Łęg wierzbowy (*Salicetum albae*) wraz z wiklinami nadrzecznymi (*Salicetum triandro-viminalis*), 91E0-2 Łęg topolowy (*Populetum albae*), 91E0-3 Niżowy łęg jesionowo-olszowy (*Fraxino-Alnetum*), 91E0-5 Podgórski łęg jesionowy (*Carici remotae-Fraxinetum*), 91E0-6 Nadrzeczna olszyna górską (*Alnetum incanae*), 91E0-7 Bagienna olszyna górską (*Caltho laetae-Alnetum*), 91F0 – Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario Ulmetum*), 91F0-1 Łęg wiązowo-jesionowy typowy w strefie okazjonalnych zalewów w dolinach wielkich rzek (*Ficario-Ulmetum typicum*), 91F0-2 Łęg wiązowo-jesionowy śledziennicowy, pozostający pod wpływem ruchomych wód niepowodujących powierzchniowych zalewów (*Ficario-Ulmetum chrysosplenietosum*), 91P0 – Jodłowy bór świętokrzyski (*Abietetum polonicum*), 91P0-1 Wyżynny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*), 9110 – Kwaśne buczyny (*Luzulo – Fagetum*), 9110-1 Kwaśna buczyna niżowa (*Luzulo pilosae-Fagetum*), 9110-2 Kwaśna buczyna górską (*Luzulo luzuloidis-Fagetum*), 9110-3 Żyzna jedlina karpacka (zbiiorowisko *Abies alba-Oxalis acetosella*), 9130 – Żyzne buczyny (*Asperulo – Fagetum*), 9130-3 Żyzna buczyna górską (*Dentario enneaphylli-Fagetum* i *Dentario glandulosae-Fagetum*), 9140 – Środkowoeuropejskie, subalpejskie i górskie lasy bukowe z jaworem oraz szczawiem górskim (górskie jaworzyny ziołoroślowe), 9140-1 Wschodniokarpacka jaworzyna ziołoroślowa, 9170 – Grąd środkowoeuropejski i sub-kontynentalny (*Galio Carpinetum*), 9170-2 Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum*), 9180 – Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*), 9180-2 Jaworzyna z jęczyzkiem zwyczajnym (*Phyllitido-Aceretum*), 9180-3 Karpackie jaworzyny miesięcznicowe (*Lunaria Aceretum*), 9180-5 Jaworzyna karpacka (*Sorbo aucupariae-Aceretum pseudoplatani*), 9410 – Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis*), 9410-3 Dolneregłowy bór mieszany (*Abieti-Piceetum*).

¹⁹ Źródło: Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000- podręcznik metodyczny (tomy od 2 do 9).

Murawy, łąki, ziołorośla, wrzosowiska, zarośla: 4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*), 4030-1 Wrzosowiska janowcowe (*Calluno-Genistetum*), 4030-2 Wrzosowiska knotnikowe (*Pohlio-Callunetum*), 4030-3 Wrzosowiska mącznicowe (*Arctostaphylo-Callunetum*), 4060 Wysokogórskie borówczyska bażynowe (*Empetro-Vaccinietum*), 4060-1 Wysokogórskie borówczyska bażynowe, 4080 Subalpejskie zarośla wierzb lapońskiej lub śląskiej (*Salicetum lapponum*, *Salicetum silesiacae*), 4080-2 Subalejskie zarośla wierzb śląskiej w Karpatach, *6120 Ciepłolubne śródładowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*), *6120-1 Ciepłolubne śródładowe murawy napiaskowe, 6150 Wysokogórskie murawy acydofilne (*Juncion trifidi*) i bezwapienne wyleżyska śnieżne (*Salicion herbaceae*), 6150-1 Wysokogórskie murawy acydofilne hal i połonin w Karpatach, *6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*), *6210-3 Kwietne murawy kserotermiczne (priorytetowe są tylko murawy z istotnymi stanowiskami storczyków), *6230 Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie), *6230-1 Bieszczadzkie murawy bliźniczkowe (priorytetowe są tylko płaty bogate florystycznie), *6230-2 Zachodniokarpackie murawy bliźniczkowe (priorytetowe są tylko płaty bogate florystycznie), *6230-4 Niżowe murawy bliźniczkowe (priorytetowe są tylko płaty bogate florystycznie), 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*), 6410-1 Zmiennowilgotne łąki olszewnikowo – trzęślicowe (*Selino carvifoliae-Molinietum*), 6410-2 Łąki sitowo-trzęślicowe (*Juncio-Molinietum*), 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), 6430-1 Ziołorośla subalpejskie i regłowe, 6430-2 Górskie, nadpotokowe ziołorośla lepieźnikowe, 6430-3 Niżowe, nadrzeczne zbiorowiska okrajkowe, 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*), 6440-1 Łąki fiołkowo-selernicowe (*Violo-Cnidietum dubii*), 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), 6510-1 Łąka rajgrasowa (owsicowa) *Arrhenatheretum elatioris*, 6510-2 Łąka z wiechliną łąkową i kostrzewą czerwoną (zbiorowisko *Poa pratensis-Festuca rubra*).

Wody słodkie i torfowiska: 3130 Brzegi lub osuszone dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z *Littorelletea*, *Lesoto-Nanojuncetea*, 3130-2 Roślinność mezotroficznych zbiorników wodnych należąca do związku *Elantini-Eleochari*, 3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea*, 3140-1 Zbiorowiska ramienic ze związku *Charion fragilis* w silnie zmineralizowanych zasadowych wodach oligo- i mezotroficznych, 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*, 3150-1 Jeziora eutroficzne, 3150-2 Eutroficzne starorzecza i drobne zbiorniki wodne, 3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków, 3220-1 Kamieńce górskich potoków z trzcinnikiem szuwarowym i kostrzewą czerwoną, 3220-2 Zarośla wrześni pobrażnej, 3230 Zarośla wrześni na kamieńcach i żwirowiskach górskich potoków (*Salici-Myricarietum* – część z przewagą wrześni), 3230-1 Zarośla wrześniowo – wierzbowe, 3240 Zarośla wierzbowe na kamieńcach i żwirowiskach górskich potoków (*Salici-Myricarietum* – część z przewagą wierzb), 3240-1 Zarośla wierzbowo – wrześniowe, 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników, 3260-1 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników, 3270 Zalewane muliste brzegi rzek, 3270-1 Naturalna eutroficzna roślinność związków: *Chenopodion fluviatile*, *bidention tripartitae p.p.*, *Elation Eleocharition ovatae*, *7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) – siedlisko priorytetowe, *7110-3 Karpackie torfowiska wysokie, 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, 7120-1 Torfowiska wysokie zdegradowane, zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio -Caricetea nigrae*), 7140-1 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska na niżu, 7140-2 Górskie torfowiska przejściowe i trzęsawiska, 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*, 7150-1 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion albae*, *7210 Torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumii*,

Schoenetum nigricantis) – siedlisko priorytetowe, *7210-1 Torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumii*, *Schoenetum nigricantis*), *7220 Źródłiska wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati* – siedlisko priorytetowe, *7220 Petryfikujące źródła z utworami tufowymi (*Cratoneurion*), 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, 7230-1 Młaki górskie, 7230-2 Torfowiska zasadowe Polski południowej (z wyłączeniem gór) i środkowej.

Ściany, piargi, rumowiska skalne i jaskinie: 8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*, 8210-2 Szczelinowe zbiorowiska paproci, 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacetalia vandellii*, 8220-3 Mszysto-paprociowe zbiorowiska zacienionych skał kwaśnych i obojętnych, 8310 Jaskinie niedostępne do zwiedzania, 8310-1 Jaskinie niedostępne do zwiedzania.

Bezkręgowce: 1032 Skójka gruboskorupowa (*Unio crassus*), 1059 Modraszek telejus (*Maculinea teleius*), 1060 Czerwończyk nieparek (*Lycaena dispar*), 1061 Modraszek nausitous (*Maculinea nausithaus*), 1074 Barczatka kataks (*Eriogaster catax*), 1078 Krasopani Hera (*Callimorpha quadripunctaria*), 1081 Pływak szerokobrzeżek (*Dytiscus latissimus*), 1083 Jelonek rogacz (*Lucanus cervus*), 1084 Pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*), 1086 Zgniotek cynobrowy (*Cucujus cinnaberinus*), *1087 Nadobnica alpejska (*Rosalia alpina*), 1088 Kozioróg dębosz (*Cerambyx cerdo*), 1920 Ponurek Schneidera (*Boros schneideri*), 4026 Zagłębek bruzdkowany (*Rhysodes sulcatus*), 4030 Szlaczkoń szafraniec (*Colias myrmidone*), 4038 Czerwończyk fioletek (*Lycaena Helle*), 9001 Biegacz Zawadzkiego (*Carabus zawadzskii*).

Plazy i gady: 1166 Traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*), 1188 Kumak nizinny (*Bombina bombina*), 2001 Traszka karpacka (*Triturus montandoni*).

Ryby: 1096 Minóg strumieniowy (*Lampetra planeri*), 1101 Jesiotr bałtycki (*Acipenser oxyrhynchus oxyrhynchus*), 1105 Głowacica (*Hucho hucho*), 1106 Łosoś (*Salmo salar*), 1124 Kiełb białopłetwy (*Gobio albipinnatus*), 1130 Boleń (*Aspius aspius*), 1134 Różanka (*Rhodeus sericeus*), 1163 Głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*), 2503 Brzanka (*Barbus peloponnesius*), 2511 Kiełb Kesslera (*Gobio kessleri*), 1146 Koza złotawa (*Sabanejewia aurata*).

Ssaki: 1303 Podkowiec mały (*Rhinolophus hipposideros*), 1308 Mopek (*Barbastella barbastellus*), 1318 Nocek łydkowłosy (*Myotis dasycneme*), 1321 Nocek orzęsiony (*Myotis emarginatus*), 1323 Nocek Bechsteina (*Myotis bechsteinii*), 1324 Nocek duży (*Myotis myotis*), 1337 Bóbr europejski (*Castor fiber*), *1352 Wilk (*Canis lupus*), *1354 Niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*), 1355 Wydra (*Lutra lutra*), 1361 Ryś euroazjatycki (*Lynx lynx*), 1363 Żbik (*Felis silvestris*), *2647 Żubr (*Bison bonasus*).

Ptaki: A004 Perkozok (*Tachybaptus ruficollis*), A005 Perkoz dwuczuby (*Podiceps cristatus*), A006 Perkoz rdzawoszyi (*Podiceps grisegena*), A008 Zausznik (*Podiceps nigricollis*), A021 Bąk (*Bataurus stellaris*), A022 Bączek (*Ixobrychus minutus*), A023 Ślepowron (*Nycticorax nycticorax*), A028 Czapla siwa (*Ardea cinerea*), A030 Bocian czarny (*Ciconia nigra*), A031 Bocian biały (*Ciconia ciconia*), A036 Łabędź niemy (*Cygnus olor*), A043 Gęgawa (*Anser anser*), A051 Krakwa (*Anas strepera*), A052 Cyraneczka (*Anas crecca*), A053 Krzyżówka (*Anas platyrhynchos*), A055 Cyranka (*Anas querquedula*), A056 Płaskonos (*Anas clypeata*), A059 Głowienka (*Aythya ferina*), A060 Podgorzałka (*Aythya nyroca*), A061 Czernica (*Aythya fuligula*), A067 Gągoł (*Bucephala clangula*), A070 Nurogęś (*Mergus merganser*), A072 Trzmielojad (*Pernis apivorus*), A073 Kania czarna (*Milvus migrans*), A075 Bielik (*Haliaeetus albicilla*), A080 Gadożer (*Circus gallicus*), A081 Błotniak stawowy (*Circus aeruginosus*), A084 Błotniak łąkowy (*Circus pygargus*), A089 Orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), A091 Orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*), A092 Orzełek (*Hieraaetus pennatus*), A094 Rybołów (*Pandion haliaetus*), A096 Pustułka (*Falco tinnunculus*), A103 Sokół wędrowny (*Falco peregrinus*), A104 Jarząbek (*Bonasa bonasia*), A108 Głuszec (*Tetrao urogallus*), A113

Przepiórka (*Coturnix coturnix*), A118 Wodnik (*Rallus aquaticus*), A119 Kropiatka (*Porzana porzana*), A120 Zielonka (*Porzana parva*), A122 Derkacz (*Crex crex*), A123 Kokoszka (*Gallinula chloropus*), A125 Łyska (*Fulica atra*), A127 Żuraw (*Grus grus*), A391 Kormoran (*Phalacrocorax carbo*), A409 Cietrzew (*Tetrao tetrix*), A131 Szczudlak (*Himantopus himantopus*), A136 Sieweczka rzeczna (*Charadrius dubius*), A137 Sieweczka obrożna (*Charadrius hiaticula*), A141 Siewnica (*Pluvialis squatarola*), A142 Czajka (*Vanellus vanellus*), A143 Biegus rdzawy (*Calidris canutus*), A145 Biegus malutki (*Calidris minuta*), A147 Biegus krzywodzioby (*Calidris ferruginea*), A149 Biegus zmienny (*Calidris alpina*), A153 Kszyk (*Gallinago gallinago*), A155 Słonka (*Scolopax rusticola*), A156 Rycyk (*Limosa limosa*), A157 Szlamnik (*Limosa lapponica*), A158 Kulik mniejszy (*Numenius phaeopus*), A162 Krwawodziób (*Tringa totanus*), A165 Samotnik (*Tringa ochropus*), A168 Brodziec piskliwy (*Actitis hypoleucos*), A169 Kamusznik (*Arenaria interpres*), A176 Mewa czarnogłowa (*Larus melanocephalus*), A179 Śmieszka (*Larus ridibundus*), A182 Mewa pospolita (*Larus canus*), A183 Mewa żółtonoga (*Larus fuscus*), A190 Rybitwa wielkodzioba (*Sterna caspia*), A193 Rybitwa rzeczna (*Sterna hirundo*), A195 Rybitwa błoczelna (*Sterna albifrons*), A196 Rybitwa białowąsa (*Chlidonias hybridus*), A197 Rybitwa czarna (*Chlidonias niger*), A207 Siniak (*Columba oenas*), A215 Puchacz (*Bubo bubo*), A217 Sóweczka (*Glaucidium passerinum*), A220 Puszczyk uralski (*Strix uralensis*), A223 Włochatka (*Aegolius funereus*), A224 Lelek (*Caprimulgus europaeus*), A229 Zimorodek (*Alcedo atthis*), A231 Kraska (*Coracias garrulus*), A232 Dudek (*Upupa epops*), A234 Dzięcioł zielonosiwý (*Picus canus*), A236 Dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*), A238 Dzięcioł średni (*Dendrocopos medius*), A239 Dzięcioł białogrzbisty (*Dendrocopos leucotos*), A241 Dzięcioł trójpalczasty (*Picoides tridactylus*), A246 Lerka (*Lullula arborea*), A246 Brzegówka (*Riparia riparia*), A255 Świergotek polny (*Anthus campestris*), A267 Płochacz halny (*Prunella collaris*), A270 Słowik szary (*Luscinia luscinia*), A272 Podróżniczek (*Luscinia svecica*), A280 Nagórnik - nagórnik skalny (*Monticola saxatilis*), A282 Drozd obrożny (*Turdus torquatus*), A290 Świerszczak (*Locustella naevia*), A291 Strumieniówka (*Locustalla fluviatilis*), A292 Brzęczka (*Locustella luscinioides*), A295 Rokitniczka (*Acrocephalus schoenobaenus*), A297 Trzcinniczek (*Acrocephalus scirpaceus*), A307 Jarzębatka (*Sylvia nisoria*), A320 Muchołówka mała (*Ficedula parva*), A321 Muchołówka białoszyja (*Ficedula albicollis*), A323 Wąsatka (*Panurus biarmicus*), A336 Remiz (*Remiz pendulinus*), A338 Gąsior (*Lanius collurio*), A340 Srokosz (*Lanius excubitor*), A371 Dziwonia (*Carpodacus erythrinus*), A379 Ortolan (*Emberiza hortulana*), A429 Dzięcioł białoszyi (*Dendrocopos syriacus*).

Najbardziej cenne pod względem przyrodniczym tereny zostały objęte różnymi formami ochrony przyrody. Większość najcenniejszych i najlepiej zachowanych zbiorowisk roślinnych i stanowisk roślin chronionych znalazła się w obrębie parków narodowych oraz rezerwatów przyrody.

W ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 w obrębie województwa wyznaczono 8 Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków i projektuje się wyznaczenie 55 Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk.

3.1.9. Krajobraz, zabytki i dobra kultury współczesnej

Województwo podkarpackie charakteryzuje się dużą różnorodnością walorów krajobrazowych oraz bogactwem materialnego dziedzictwa kulturowego.

Wśród czynników wpływających na atrakcyjność krajobrazową regionu wymienić należy m. in. zróżnicowaną rzeźbę terenu (wyżyny, doliny rzeczne, pogórza, kotliny podgórskie, góry), bogactwo i różnorodność walorów przyrodniczych oraz przejawów działalności osadniczej i gospodarczej człowieka (krajobraz leśny, rolniczy, osadniczy miejski i wiejski etc.), a także walory kulturowe.

Obszar obecnego województwa podkarpackiego przez wieki charakteryzował się dużą różnorodnością etniczną oraz wyznaniową. Dominowała ludność polska i ruska. Liczną grupę

stanowiła ludność żydowska, a także osadnicy niemieccy. Wśród wyznań przeważały wyznania rzymsko-katolickie i grecko-katolickie, występowały również judaizm, prawosławie oraz protestantyzm.

Na terenie województwa podkarpackiego zachowało się wiele cennych historycznych układów urbanistycznych, często wraz z zabytkową zabudową, m. in. w m. in. w Rzeszowie, Przemyślu, Krośnie, Sanoku, Łańcucie, Przeworsku czy Jarosławiu, gdzie funkcjonuje jedyny w regionie Park Kulturowy-Zespołu Staromiejskiego i Zespołu Klasztornego OO. Dominikanów. Specyficzną grupę stanowią miejscowości z zachowaną małomiasteczkową zabudową drewnianą (m. in. Jaślika, Kalwaria Paławska, Pruchnik, Ulanów), a także zespoły zabudowy drewnianej uzdrowisk w Iwoniczu-Zdroju oraz Rymanowie-Zdroju. Wiele historycznych układów urbanistycznych pozostaje nadal poza rejestrem zabytków.

Wśród obiektów zabytkowych najliczniejszą grupę stanowią obiekty oraz zespoły architektury sakralnej. Dominują murowane kościoły, a także klasztory i zespoły klasztorne m. in. w Borku Starym, Dukli, Jarosławiu, Kalwarii Paławskiej, Przeworsku, Rzeszowie. Zespół klasztoru oo. Bernardynów w Leżajsku został uznany za Pomnik Historii. Natomiast cechą charakterystyczną regionu są zachowane liczne cenne zabytki sakralnej architektury drewnianej. Wśród nich wyróżnić należy przede wszystkim wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO kościoły w Haczowie i Bliznem oraz cerkwie w Chotyńcu, Radrużu, Smolniku i Turzańsku. Wśród wartościowych obiektów sakralnych wskazać należy także synagogi, m. in. w Rzeszowie, Lesku, Przemyślu czy Rymanowie. Ważnym elementem zasobów materialnego dziedzictwa kulturowego są zabytkowe cmentarze miejskie, żydowskie kirkuty, cmentarze przycerkiewne, a także wojenne, w tym znajdujące się w Beskidzie Niskim cmentarze żołnierzy poległych podczas I Wojny Światowej.

Na terenie regionu znajdują się licznie obiekty i zespoły obiektów architektury rezydencjonalnej. Składają się na nie przede wszystkim zamki, pałace, dwory i dworki szlacheckie, zachowane w całości bądź we fragmentach dawnych założeń przestrzennych, obejmujących najczęściej parki oraz zabudowania gospodarcze. Wśród nich należy wymienić znajdujący się na liście Pomników Historii zespół zamkowo-parkowy w Łańcucie, a także m. in. założenia w Baranowie Sandomierskim, Krasieczynie, czy Bolestraszczykach, gdzie na terenie dawnego założenia dworsko-ogrodowego funkcjonuje arboretum. Wśród przykładów architektury rezydencjonalnej wymienić należy także te, które zachowały czytelne funkcje obronne, i w takiej formie przetrwały bądź popadły w ruinę. Są to m. in. wspomniane powyżej założenia w Łańcucie, Baranowie Sandomierskim i Krasieczynie, zamki w Lesku, Przemyślu oraz Rzeszowie, czy ruiny zamku „Kamieniec” w Odrzykoniu.

Wśród zabytków budownictwa obronnego, z czasów historii najnowszej, wskazać należy unikatowy kompleks Twierdzy Przemyśl, zespół obiektów tzw. „Linii Mołotowa” oraz sąsiadujących z nimi niemieckich umocnień granicznych, a także kompleks schronów kolejowych niemieckiego stanowiska dowodzenia z II Wojny Światowej w Stępinie-Cieszynie oraz Strzyżowie. Do najwartościowszych zabytków techniki należy zaliczyć Bieszczadzką Kolejkę Leśną, Kolejkę Przeworsk-Dynów, a także zabytki przemysłu naftowego, w tym zgromadzone w Muzeum Przemysłu Naftowego w Bóbrce.

Istotnym elementem dziedzictwa kulturowego jest kultura ludowa, w tym tradycyjne wiejskie budownictwo drewniane. Najważniejsze ośrodki zajmujące się zachowaniem dawnej kultury materialnej wsi to: Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, oraz Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej, a także mniejsze, m. in. w Olchowcu, Medyni Głogowskiej, Markowej, Zydranowej.

Na terenie województwa podkarpackiego, znajduje się również około 23200 stanowisk archeologicznych ujętych w ewidencji konserwatorskiej, w tym niemal 500 wpisanych do rejestru zabytków.

Odrębną od zabytków kategorię stanowią tzw. dobra kultury współczesnej. Wśród nich należy wymienić m. in. wartościowe współczesne obiekty architektury sakralnej (np. kościół pw. św. Antoniego w Jasle), obiekty użyteczności publicznej (Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej), pomniki i obiekty małej architektury („Przejście 2001” Józefa Szajny w Rzeszowie), obiekty techniczne (zapora z elektrownią wodną w Solinie), jak również założenia przestrzenne w postaci osiedli mieszkaniowych (dawne osiedle WSK w Mielcu) czy cmentarzy (np. komunalny w dzielnicy Wilkowyja w Rzeszowie).

W poznawaniu dziedzictwa kulturowego pomagają tzw. szlaki kulturowe. Na terenie województwa podkarpackiego funkcjonuje ich kilkanaście, zarówno zlokalizowanych w całości na terenie województwa, jak również o charakterze międzyregionalnym, transgranicznym oraz międzynarodowym.

Stan materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego należy ocenić jako bardzo zróżnicowany, ulegający stopniowej poprawie. Wiele obiektów nadal wymaga prac rewaloryzacyjnych bądź przynajmniej zabezpieczających przed dalszym ich niszczeniem.

Wśród kluczowych problemów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego regionu wymienić należy pogłębiający się brak ładu przestrzennego, przejawiający się m. in. rozproszaniem zabudowy, jej bezstylowością, brakiem harmonii z otoczeniem, a w przypadku nowych obiektów, brakiem nawiązania do budownictwa tradycyjnego, jak również zanik wiejskiego oraz małomiasteczkowego budownictwa drewnianego, a także usuwanie lub samowolne przekształcanie obiektów pozostających poza rejestrem zabytków.

Nadal, wśród mieszkańców regionu, powszechna jest niska świadomość wartości architektury XX wieku, zwłaszcza obiektów poprzemysłowych, obiektów i założeń pocopowskich, a także innych obiektów architektury współczesnej, co często skutkuje ich degradacją bądź niszczeniem.

3.1.10. Tereny zdewastowane

Problem obecności terenów zdewastowanych i zdegradowanych na skutek działalności przemysłu w województwie podkarpackim, odnosić należy do kilku, relatywnie niewielkich obszarów. Według danych GUS, w 2010 roku w województwie znajdowało się 1809 ha gruntów wymagających rekultywacji. Natomiast w roku 2011 było ich 1762 ha. Największy udział w tej powierzchni mają grunty zdewastowane, stanowiąc blisko 94,5 % powierzchni ogólnej wymagającej rekultywacji.

Największe powierzchnie gruntów zdewastowanych i zdegradowanych powstały w wyniku intensywnej działalności eksploatacyjnej surowców mineralnych, zwłaszcza kruszyw i siarki (88,9 %). Są to głównie tereny poeksploatacyjne górnictwa siarkowego w rejonie tarnobrzeskim. Na terenie powiatu tarnobrzeskiego grodzkiego i ziemskiego znajduje się ponad 50 % wszystkich gruntów zdewastowanych w województwie.

Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji na terenie województwa ulega corocznemu, sukcesywnemu zmniejszaniu. W ciągu roku 2011 zostało zrekultywowane blisko 251 ha gruntów, z czego z przeznaczeniem na cele rolnicze 237 ha, a na cele leśne 10 ha. W ciągu 2011 roku

zagospodarowaniu podlegało ogółem 216 ha gruntów, w tym na cele rolnicze zagospodarowano 208 ha, a na leśne 4 ha²⁰.

W układzie przestrzennym problematyka rekultywacji gruntów zdegradowanych obejmuje głównie tereny powiatów: tarnobrzeskiego, stalowowolskiego oraz w niewielkim stopniu pow. lubaczowskiego (zamknięta kopalnia siarki „Basznia”). W przypadku kopalni „Basznia”, zarysowała się perspektywa powrotu do wydobywania siarki.

3.2. Ocena stanu środowiska

3.2.1. Stan czystości jednolitych części wód powierzchniowych

Najnowsza ocena jakości wód powierzchniowych przygotowana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie zgodnie z wytycznymi Państwowego Monitoringu Środowiska obejmuje wyniki badań z 2012 r. oraz dane zweryfikowane za lata 2010-2011. Ocenę stanu wód powierzchniowych przygotowuje się poprzez porównanie wyników klasyfikacji stanu lub potencjału ekologicznego z wynikami stanu chemicznego. Dodatkowo sprawdza się spełnienie wymagań dla obszarów chronionych ustalonych w odrębnych aktach prawnych. Stan lub potencjał ekologiczny określa się na podstawie elementów biologicznych, mających decydujące znaczenie w ocenie oraz elementów hydromorfologicznych i fizykochemicznych poprzez nadanie im odpowiednich klas.

W latach 2010-2012 wykonano badania w 14 zlewniach rzek karpackich w regionach wodnych górnej i środkowej Wisły oraz Dniestru, obejmując 94²¹ jednolite części wód powierzchniowych (JCWP). Dla 47 z nich (50 %), określono stan ekologiczny, charakteryzujący naturalne wody:

- bardzo dobry (I klasa) – w 3 naturalnych JCWP,
- dobry (II klasa) – w 22 naturalnych JCWP,
- umiarkowany (III klasa) – w 18 naturalnych JCWP,
- słaby (IV klasa) – w 4 naturalnych JCWP.

W pozostałych 47 silnie zmienionych JCWP, w tym w trzech zbiornikach zaporowych określono potencjał ekologiczny:

- dobry i powyżej dobrego (I i II klasa) – w 16 silnie zmienionych JCWP,
- umiarkowany (III klasa) – w 19 silnie zmienionych JCWP,
- słaby (IV klasa) – w 11 silnie zmienionych JCWP,
- zły (V klasa) – w 1 silnie zmienionej JCWP.

Podsumowując, 43,6 % JCWP charakteryzowało się stanem lub potencjałem ekologicznym na poziomie dobrym i wyższym niż dobry, pozostałe 56,4 % stanem lub potencjałem ekologicznym poniżej dobrego, w tym: 39,4 % – umiarkowanym, 16 % – słabym, a 1 % – złym.

Jakość wód powierzchniowych w obszarze chronionym jest oceniana dla:

- jednolitych części wód przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia,
- obszarów przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym oraz obszarów przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie,

²⁰ Ochrona środowiska, GUS, 2012 r.

²¹ JCWP Wisła od Wisłoki do Sanu badana jest przez WIOŚ Kielce.

- jednolitych części wód przeznaczonych do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych,
- obszarów wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych oraz obszarów narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych.

Ocenę obszarów chronionych, będących jednolitymi częściami wód przeznaczonymi do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia opracowano dla 17 JCWP. W grupie tej znajdują się zbiorniki zaporowe oraz rzeki dostarczające wodę mieszkańcom w ilości powyżej 100 m³/dobę. W 15 z nich (88,2 %) odnotowano spełnienie przyjętych w tym zakresie wymagań. W 2 JCWP (11,8 %): Wisłok od Stobnicy do Zbiornika Rzeszów (ppk Wisłok – Zwięczyca) oraz Oślawa do Rzepedki (ppk Oślawa – Rzepedź) stwierdzono, że określone wymagania ochronne nie są spełnione.

Prowadzono także badania obszarów przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym oraz obszarów przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie. Badaniami objęto 30 JCWP, a wyniki oceny przedstawiają się następująco:

- 21 (70 %) spełnia wymagania w przyjętym zakresie,
- 9 (30 %) nie spełnia wymagań (Olszynka, Sołotwa do Glinianki, Wisłok od Czarnego Potoku do Stobnicy, Stobnica od Łądzierza do ujścia, Brusienka, Tanew od Łady do ujścia, Barcówka, San od Rudni do ujścia oraz Wisła od Wisłoki do Sanu).

Obszary chronione będące jednolitymi częściami wód przeznaczonymi do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych, zostały przebadane pod kątem występowania przyspieszonej eutrofizacji wywołanej czynnikami antropogenicznymi, wskazującej na możliwość zakwitów glonów. Badania przeprowadzono w 6 JCWP. I tak: 3 z nich (50 %) spełniały wymagania (Wisłoka od Rzeki do Pot. Kiełkowskiego, Czarna, Zbiornik Solina do zapory Myczkowcach), a 3 wymagań nie spełniały (Potok Chotowski, Rzeki oraz Brusienka).

Ocenę dla obszarów chronionych wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych i rolniczych, zgodnie z przyjętymi kryteriami, przygotowano dla obszarów zagrożonych jedynie zanieczyszczeniami komunalnymi. Według danych RZGW w Krakowie na terenie województwa podkarpackiego nie występuje zjawisko eutrofizacji pochodzącej z zanieczyszczeń związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, w związku z tym nie ma potrzeby wyznaczania takich obszarów zagrożenia.

Obszar całego kraju, został uznany za zagrożony eutrofizacją ze źródeł komunalnych. Tym samym wszystkie jednolite części wód województwa podkarpackiego stanowią obszar chroniony i wymagają dodatkowych ocen spełniania wymagań określonych dla tych obszarów. Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono, że 47 z 94 JCWP nie spełniało wymagań określonych dla obszarów ochronnych wrażliwych na eutrofizację. Najczęstszą przyczyną pogorszenia jakości wód był czynnik biologiczny.

Wyniki klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego oraz oceny spełnienia wymagań dla obszarów chronionych przeprowadzone w latach 2010-2012 w 94 JCWP na terenie województwa podkarpackiego kształtowały się następująco:

- bardzo dobry i dobry stan oraz dobry i powyżej dobrego potencjał ekologiczny – charakteryzował 38 JCWP (40,4 %),
- umiarkowany stan lub potencjał ekologiczny – charakteryzował 40 JCWP (42,5 %),
- słaby stan lub potencjał ekologiczny – charakteryzował 15 JCWP (16 %),
- zły potencjał ekologiczny – charakteryzował 1 JCWP (1,1 %).

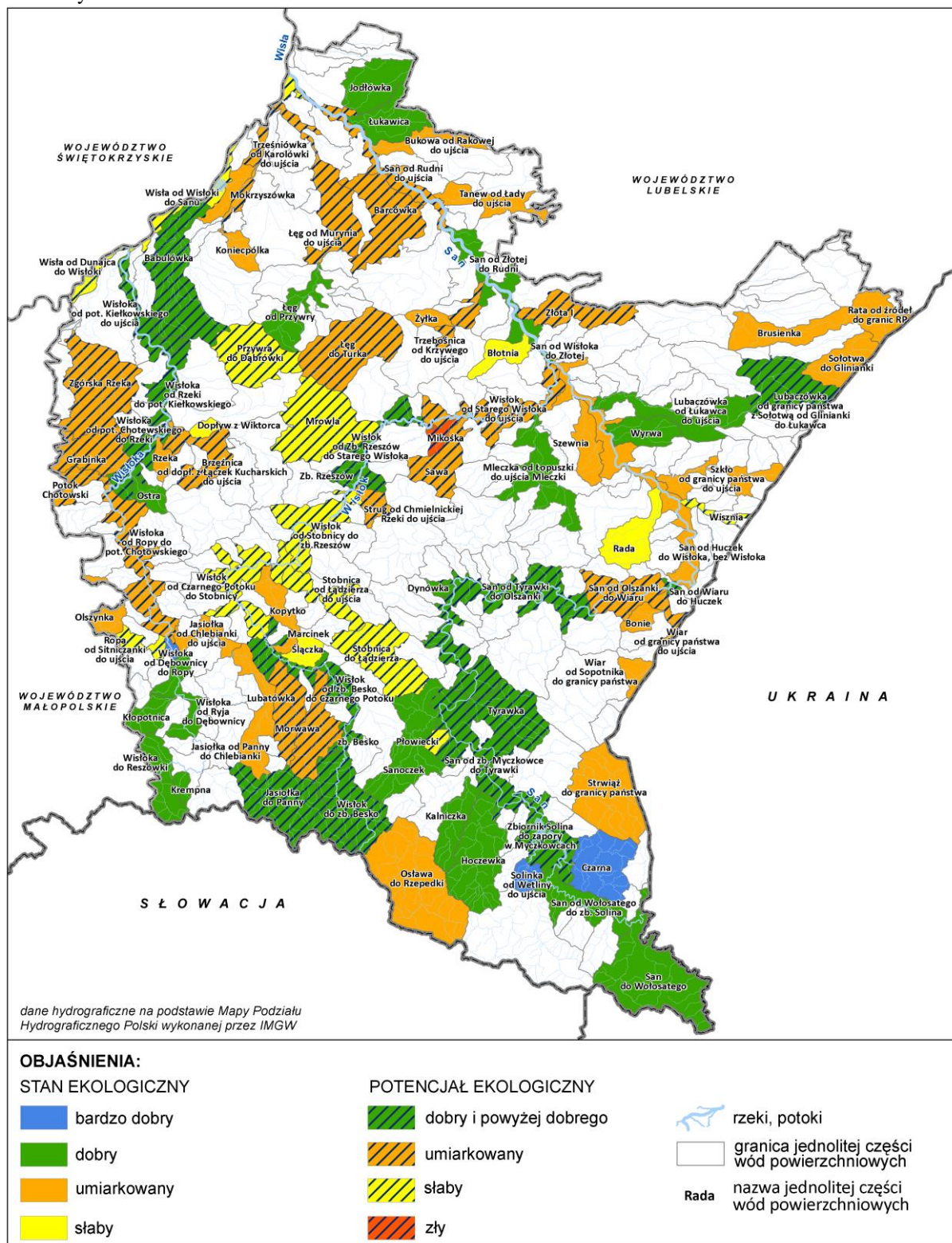
Na Rysunku 5 zostały szczegółowo przedstawione wyniki klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego i oceny jakości wód w obszarach chronionych w województwie podkarpackim.

W latach 2010-2012 badaniami stanu chemicznego objęto 37 JCWP. W 3 z nich (8,3 %) odnotowano stan chemiczny poniżej dobrego (Wisłoka od Dębownicy do Ropy, Jasiołka od Panny do Chlebianki, Strwiąż do granicy państwa). Przyczyną obniżenia jakości była obecność stężeń wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych. W pozostałych 34 JCWP (97,7 %) stwierdzono dobry stan chemiczny (Rysunek 6).

Ocena stanu JCWP przygotowana na podstawie stanu/potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego wód została określona dla 70 JCWP (Rysunek 7). W przeważającej większości stwierdzono zły stan wód tj. w 58 JCWP co stanowi 82,9 % ogółu JCWP poddanych ocenie. W pozostałych 12 odnotowano dobry stan wód. Należą do nich następujące JCWP:

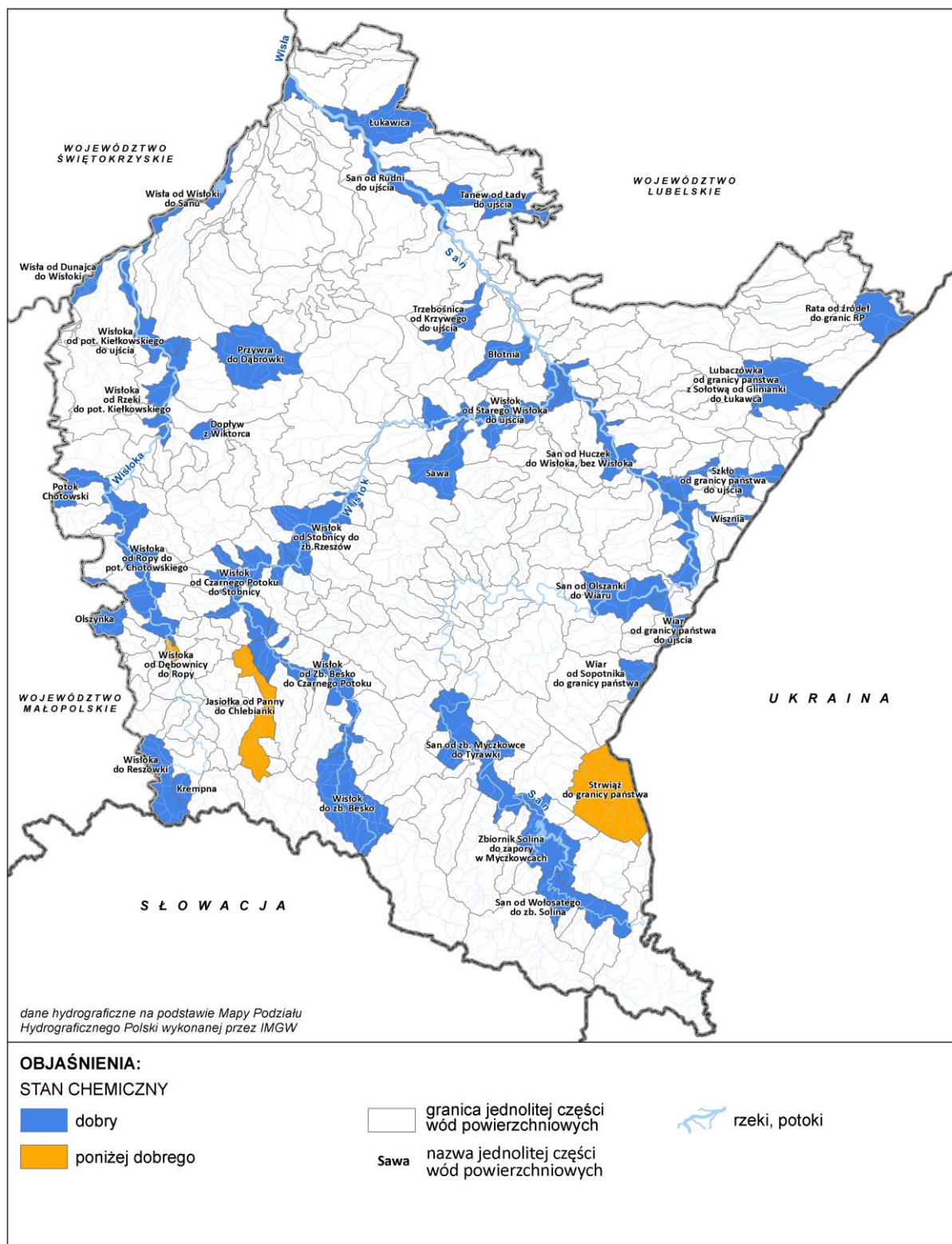
- **w zlewni Wisłoki:** Wisłoka do Reszówki, Krempna, Wisłoka od Rzeki do Potoku Kielkowskiego, Wisłoka od Potoku Kielkowskiego do ujścia,
- **w zlewni Sanu:** San od Wołosatego do Zbiornika Solina, Zbiornik Solina do zapory w Myczkowcach, San od Zbiornika w Myczkowcach do Tyrawki, Lubaczówka od granicy Państwa z Sołotwą od Glinianki do Łukawca, Łukawica,
- **w zlewni Wisłoka** (również Sanu): Wisłok do Zbiornika Besko, Zbiornika Besko, Wisłok od Zbiornika Besko do Czarnego Potoku.

Rysunek 5. Stan lub potencjał ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w latach 2010-2012 z uwzględnieniem oceny spełnienia wymagań określonych dla obszarów chronionych

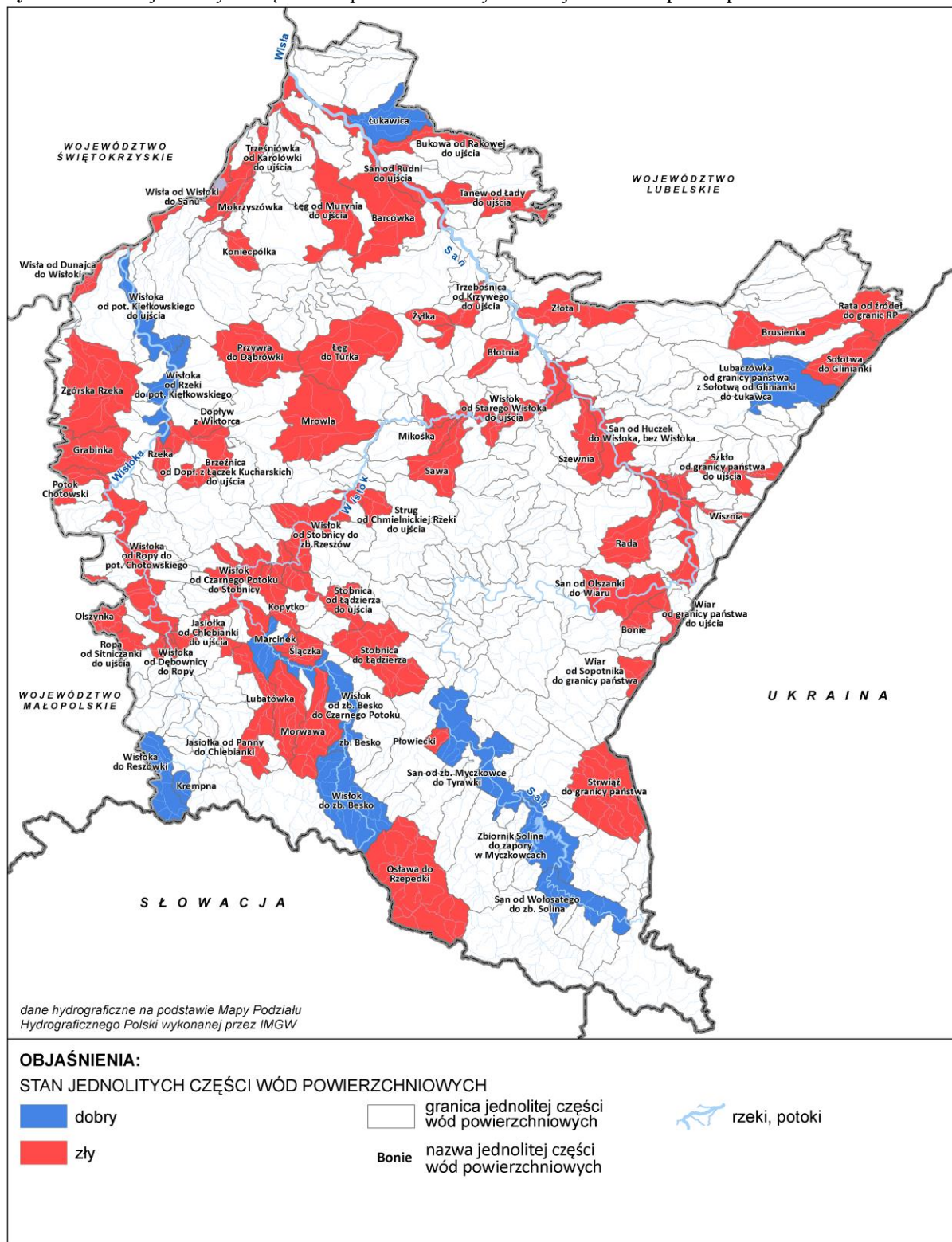
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Informacji o jakości wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w latach 2010-2012, WIOŚ w Rzeszowie

Rysunek 6. Stan chemiczny jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w latach 2010-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Informacji o jakości wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w latach 2010-2012, WIOŚ w Rzeszowie

Rysunek 7. Stan jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w latach 2010-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Informacji o jakości wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w latach 2010-2012, WIOŚ w Rzeszowie

3.2.2. Stan czystości jednolitych części wód podziemnych

W województwie podkarpackim zlokalizowanych jest w całości lub w części 8 obszarów jednolitych części wód podziemnych, w tym 7 na terenie dorzecza górnej Wisły (nr: 109, 126, 127, 139, 157, 158, 160) oraz 1 – na terenie dorzecza Dniestru (nr 159). Wody podziemne województwa podkarpackiego nie mają statusu wód zagrożonych nieosiągnięciem dobrego stanu, toteż badania stanu chemicznego prowadzone są w ramach monitoringu diagnostycznego, tj. co 3 lata. Ostatnie kompleksowe badania wykonano w 2010 roku. Wyniki badań przeprowadzonych w 2012 r. posłużą do opracowania w 2013 r. kompleksowej oceny stanu jednolitych części wód podziemnych.

W 2012 r. badaniami objęto 40 punktów pomiarowych. Analiza wyników wykazała dobry stan chemiczny wód w 70 % badanych punktów, w pozostałych 30 % stwierdzono słaby stan chemiczny wód.

Dobry stan chemiczny wód podziemnych charakteryzują trzy najwyższe klasy jakości. I tak:

- **I klasę** odnotowano w 1 punkcie pomiarowym w Dwerniczku (399), co stanowiło 2,5 % badanych wód,
- **II klasę** stwierdzono w 7 punktach pomiarowych: Werchrata (1880), Cmolas (1059), Dąbrówki (90), Bystre (151), Sanok (393), Radoszyce (396), Wetlina (398), co stanowiło 17,5 % badanych wód.
- **III klasę** stwierdzono w 20 punktach pomiarowych: Nowa Dęba (115), Turza (1219), Stany, (1221), Leżajsk (85), Łysaków (88), Łysaków (89), Przemyśl (757), Rzeszów (758), Ropczyce (86), Kawęczyn Sędziszowski (1874), Jaślicka (1249), Widacz (1234), Potok (1876), Strzyżów (1879), Kąty (2012), Brzostek (2302), Bircza (148), Bezmiechowa Górna (1028), Trepcza (1193), Solina (150), co stanowiło 50 % badanych wód.

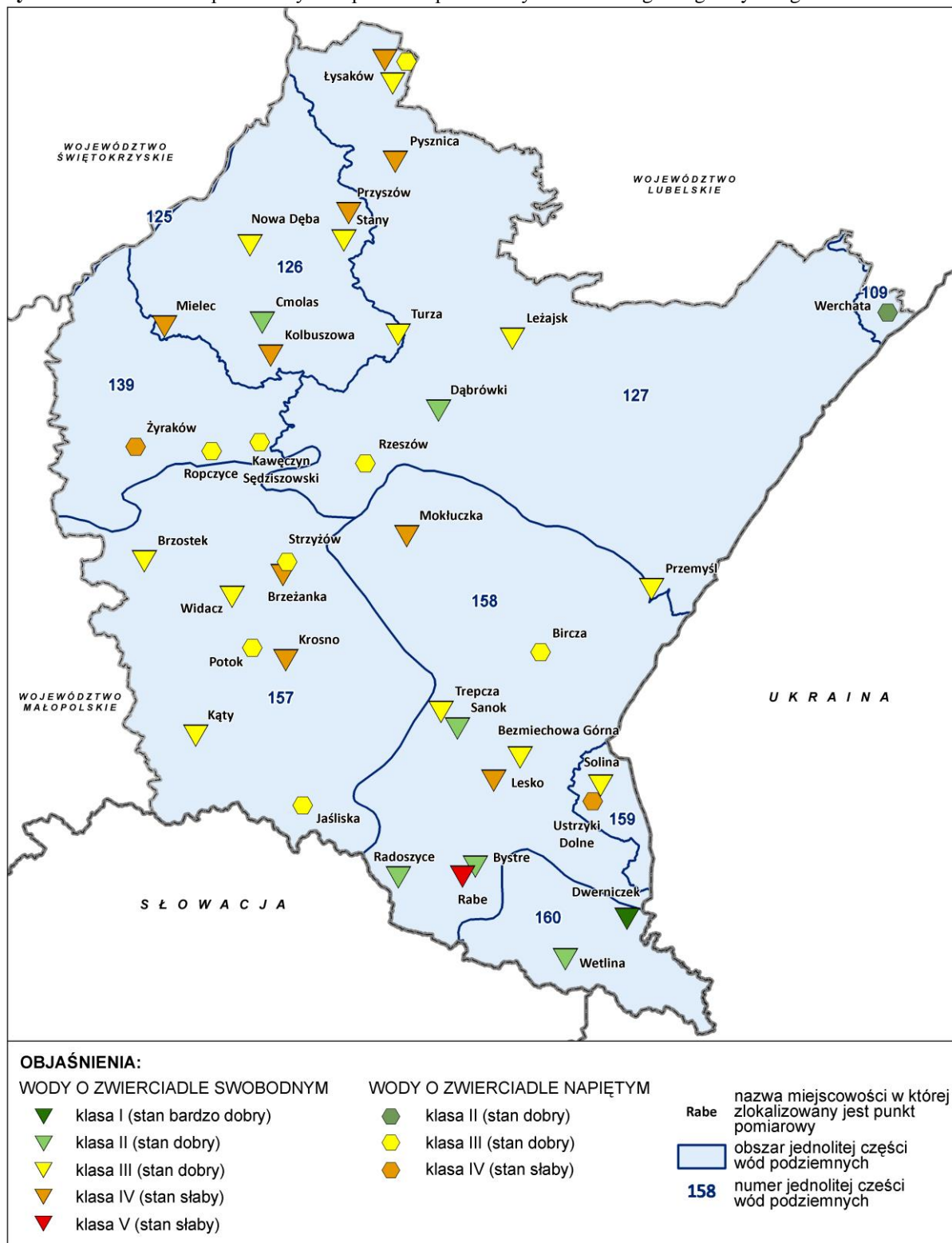
Słaby stan chemiczny wód podziemnych określają najniższe klasy jakości IV i V. I tak:

- **IV klasę** odnotowano w 11 punktach pomiarowych: Mielec (84), Kolbuszowa (139), Przyszów (1220), Pysznica (1877), Łysaków (1514), Żyraków (1203), Brzeżanka (145), Krosno (406), Mokłuczka (147), Lesko (1875), Ustrzyki Dolne (1195), co stanowiło 27,5 % badanych wód,
- **V klasę** stwierdzono w 1 punkcie pomiarowym: Rabe (1878), co stanowiło 2,5 % wszystkich badanych wód.

Wskaźnikami wpływającymi na obniżenie jakości wód podziemnych były: odczyn, węgiel organiczny, żelazo, arsen, molibden, amon jonowy, azotany, chlorki bor, wodorowęglany. Najczęstszą przyczyną zmieniającą klasę jakości było neogeniczne pochodzenie wskaźnika.

Na Rysunku 8 zostały przedstawione wyniki badań jakości wód podziemnych dla województwa podkarpackiego w 2012 r. w punktach pomiarowych monitoringu diagnostycznego.

Rysunek 8. Jakość wód podziemnych w punktach pomiarowych monitoringu diagnostycznego w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny wyników badań prowadzonych w ramach monitoringu diagnostycznego stanu chemicznego wód podziemnych w 2012 roku, WIOŚ w Rzeszowie

3.2.3. Stan gleb

Krajowy monitoring gleb prowadzony jest przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. W ramach tego monitoringu prowadzone są badania chemizmu gleb w 216 stałych punktach pomiarowych zlokalizowanych na gruntach ornych całego kraju, z czego 14 znajduje się na terenie województwa podkarpackiego.

Badania stanu gleb na obszarze województwa podkarpackiego prowadzone są przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Rzeszowie (za wyjątkiem powiatów: dębickiego, objętego badaniami OSCHR w Krakowie, tarnobrzeskiego, stalowowolskiego i niżańskiego objętych badaniami OSCHR w Kielcach) oraz przez Instytut Upraw i Nawożenia w Puławach.

Badania dotyczące odczynu gleb oraz zasobności w makroelementy (magnez, fosfor, potas) wykonywane są co cztery lata.

Stan gleb w województwie podkarpackim jest na ogół dobry. Niemniej jednak znajdują się tu gleby zakwaszone, wymagające niemal natychmiastowego wapnowania, oraz zanieczyszczone substancjami chemicznymi.

Z badań przeprowadzonych w latach 2008-2011 wynika, że na terenie województwa przeważają gleby kwaśne i bardzo kwaśne.

W 2011 roku największe potrzeby wapnowania występowały w powiatach: bieszczadzkim, brzozowskim, jasielskim, leskim, kolbuszowskim, krośnieńskim, mieleckim i strzyżowskim (65-71 % gleb użytkowanych rolniczo). Na terenie pozostałych powiatów niemal natychmiastowego wapnowania wymagało 50-64 % użytków rolnych.

W południowej części województwa występują gleby mało zasobne w fosfor i potas. Deficyt fosforu i umiarkowana zasobność w potas występuje w powiatach: bieszczadzkim, brzozowskim, jasielskim, leskim, krośnieńskim, sanockim i strzyżowskim, a gleby o niskiej zawartości potasu i umiarkowanej zasobności w fosfor występują w powiatach: kolbuszowskim, leżajskim, lubaczowskim, przeworskim (głównie w gminach: Adamówka, Sieniawa, Tryńcza)

W 2011 roku prowadzone były badania zawartości metali ciężkich w glebach (214 prób pobranych z terenu 14 powiatów). Wykazały one, że poziom zanieczyszczenia chemicznego gleb był niewielki i oscylował w granicach normy. Stwierdzono tylko jeden przypadek przekroczenia wartości dopuszczalnych rtęci (Hg) na terenie gminy Świlcza. Jednak duży udział gleb nadmiernie zakwaszonych sprawia, że metale ciężkie, nawet przy ich naturalnych zawartościach występujących w glebach, mogą być pobierane przez rośliny i stanowić zagrożenie dla zdrowia człowieka.

Część gleb degradowana jest wskutek występującej erozji, osuwisk oraz eksploatacji surowców mineralnych.

Erozją wietrzną zagrożonych jest 12,5 % gleb użytkowanych rolniczo, erozją wodną – 36,3 %, a wąwozową 24,6 % gruntów rolnych i leśnych.

W roku 2012 zostały przeprowadzone badania z których wynika że na terenie województwa podkarpackiego przeważają gleby zakwaszone (kwaśne oraz bardzo kwaśne). Na obszarze województwa stwierdzono mały udział występowania gleb nadmiernie zasolonych oraz o odczynie obojętnym powyżej pH 6,5²².

²² WIOŚ w Rzeszowie, Wydział Monitoringu Środowiska, Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w roku 2011, Rzeszów, 2012.

W monitoringu chemizmu gleb ornych przeprowadzonym w latach 1995, 2000, 2005 brano pod uwagę takie wyniki badań, które są najczęściej rezultatem gospodarczej działalności człowieka. Badania wykazały, że gleby zanieczyszczone są głównie metalami ciężkimi, takimi jak: kadm, miedź, nikiel, cynk, siarka siarczaniowa wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne.

Przeprowadzone badania w roku 2012 dotyczące chemizmu gleb nie wykazały przekroczeń norm zawartości metali ciężkich (Cd, Pb, Ni, Zn, Cu, Cr, Hg). Wyjątek stanowiło przekroczenie wartości dopuszczalnej rtęci (Hg) na terenie gminy Świlcza²³.

3.2.4. Stan czystości powietrza

Ocena stanu powietrza została przedstawiona w oparciu o dane zawarte w Raportach o stanie środowiska w województwie podkarpackim w latach 2011-2012 opracowanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie w układzie dwóch stref: strefa miasto Rzeszów i strefa podkarpacka. Strefa podkarpacka obejmuje całe województwo z wyłączeniem miasta Rzeszów.

W latach 2011-2012 jakość powietrza w województwie podkarpackim badana była w zakresie zanieczyszczeń takich jak: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenki azotu, tlenek węgla, ozon, benzen, pył zawieszony PM10 i PM2,5, arsen, kadm, nikiel, ołów i benzo(a)piren. Dodatkowo, w wybranych punktach pomiarowych, prowadzono badania: formaldehydu, węglowodorów oraz WWA w pyłe PM10

W kryterium ochrony zdrowia, pomiary obejmowały stężenia zanieczyszczeń gazowych tj.: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, benzenu i ozonu, zanieczyszczeń pyłowych: pył PM10 i PM2,5, metali: ołów, arsen, nikiel, kadm oraz węglowodorów: benzo(a)piren w pyłe zawieszonym PM10, a w kryterium ochrony roślin: dwutlenek siarki, tlenek azot i ozon.

Na podstawie analizy wyników pomiarów zanieczyszczeń gazowych w kryterium ochrony zdrowia oraz w kryterium ochrony roślin przeprowadzonych w latach 2011-2012 należy stwierdzić, że stężenia tych zanieczyszczeń utrzymywały się na niskim poziomie, w związku z tym strefa miasto Rzeszów i strefa podkarpacka zakwalifikowane zostały do klasy A.

Zanieczyszczenie powietrza pyłem PM10 stwarza w województwie podkarpackim duże problemy. Na wszystkich stanowiskach pomiarowych notowane są przekroczenia dopuszczalnego stężenia średniodobowego, ustalonego dla tego zanieczyszczenia.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że poziom zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 w strefie podkarpackiej i strefie miasto Rzeszów wzrastał w miesiącach zimowych, a w miesiącach letnich był znacząco niższy. Na podstawie wyników uzyskanych w latach 2011 i 2012, obie strefy zakwalifikowane zostały do klasy C. Należy zaznaczyć, że wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 w okresie zimowym związany jest głównie z ogrzewaniem obiektów.

Poziom zanieczyszczenia kadm, ołowiem oraz niklem zawartym w pyłe zawieszonym PM10 w latach 2011-2012 utrzymywał się na niskim poziomie i nie przekroczył dopuszczalnych norm. Cały teren województwa podkarpackiego (strefa podkarpacka i strefa miasto Rzeszów) w zakresie zawartości ww. metali w pyłe zawieszonym został zakwalifikowany do klasy A.

²³ Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w roku 2011 oraz Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w roku 2012, WIOŚ w Rzeszowie, Wydział Monitoringu Środowiska.

Badania zanieczyszczenia pyłem PM_{2.5}, zarówno w 2011 roku jak i 2012 roku, wykazały przekroczenia poziomów stężenia dopuszczalnego PM_{2.5} w powietrzu powiększonego o margines tolerancji. W zakresie zanieczyszczenia pyłem PM_{2.5} strefę podkarpacką jak i strefę miasto Rzeszów zakwalifikowano do klasy C, co oznacza obowiązek przeprowadzenia działań naprawczych w ramach Programów Ochrony Powietrza.

Badania jakości powietrza w zakresie benzo(a)pirenu prowadzone w wojewódzkiej sieci monitoringu wykazały, że w latach 2011 i 2012 jego stężenia przekroczyły wartość docelową we wszystkich punktach pomiarowych. Najwyższe średnioroczne stężenie benzo(a)pirenu odnotowano w Przemyśle. Strefa miasto Rzeszów i strefa podkarpacka zakwalifikowane zostały do klasy C.

W obowiązujących naprawczych Programach Ochrony Powietrza dla strefy miasta Rzeszów i strefy podkarpackiej w zakresie przekroczeń poziomów dopuszczalnych pyłów PM₁₀ i PM_{2.5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wykonano obliczenia rozkładów stężeń tych zanieczyszczeń przy zastosowaniu metody modelowania. W efekcie stwierdza się:

- **w strefie miasto Rzeszów** – przekroczenia średniodobowych norm pyłu PM₁₀ występują na 47 % obszaru strefy, gdzie na oddziaływanie narażonych jest 92 % mieszkańców, przekroczenia średniorocznych norm pyłu PM₁₀ występują na 7 % obszaru strefy gdzie narażonych jest 32 % mieszkańców, przekroczenia średniorocznych norm pyłu PM_{2.5} występują na 2 % obszaru strefy gdzie narażonych jest 8 % mieszkańców, przekroczenia średniorocznych norm benzo(a)pirenu występują na 93 % obszaru strefy gdzie narażonych jest 98 % mieszkańców,
- **w strefie podkarpackiej (obszar województwa z wyłączeniem miasta Rzeszów)** – przekroczenia średniodobowych norm pyłu PM₁₀ występują na 2 % obszaru strefy, gdzie na oddziaływanie narażonych jest 22 % mieszkańców, przekroczenia średniorocznych norm pyłu PM₁₀ występują na 0,1 % obszaru strefy gdzie narażonych jest 3 % mieszkańców, przekroczenia średniorocznych norm pyłu PM_{2.5} występują na 0,4 % obszaru strefy gdzie narażonych jest 9 % mieszkańców, przekroczenia średniorocznych norm benzo(a)pirenu występują na 25 % obszaru strefy gdzie narażonych jest 55 % mieszkańców. Obszary przekroczeń wartości kryterialnych benzo(a)pirenu oraz pyłu zawieszonego PM₁₀ występują we wszystkich większych miastach województwa oraz na terenach wiejskich o wysokiej intensywności zabudowy. Generalnie stężenia tych zanieczyszczeń są wyższe w części północno- zachodniej województwa niż w części południowo-wschodniej.

3.2.5. Klimat akustyczny

Jak wynika z badań WIOŚ klimat akustyczny w województwie podkarpackim kształtowany jest głównie przez hałas komunikacyjny oraz przemysłowy.

Najwyższe poziomy hałas komunikacyjny notowane są w sąsiedztwie dróg o znaczeniu transeuropejskim i krajowym: trasa E-40 (Europa Zachodnia-Ukraina), trasa E-371 (prowadząca na Słowację), droga krajowa Nr 19 i Nr 28, drogi o znaczeniu regionalnym oraz lokalnym, magistrala kolejowa Nr E30/C-E30, a także lotnisko Rzeszów-Jasionka.

W 2011 r. zostały przeprowadzone badania, w ramach programu monitoringu hałasu w trzyletnim cyklu pomiarowym ustalonym na lata 2010-2012, na terenie miast: Nisko, Łańcut i Ustrzyki Dolne. Wynika z nich, że w każdym z wytypowanych punktów pomiarowych przekroczone zostały dopuszczalne standardy akustyczne w stosunku do funkcji spełnianej przez teren.

W 2012 roku badania klimatu akustycznego prowadzone były w Sanoku, Stalowej Woli, Ropczycach. W każdym z wytypowanych punktów stwierdzono niekorzystne warunki akustyczne i przekroczenia standardów akustycznych.

Wykonywane w ostatnich latach pomiary hałasu przemysłowego wykazują spadek ilości przekroczeń dopuszczalnych norm, a notowane przekroczenia były coraz mniejsze. Pozytywne zmiany są wynikiem licznych inwestycji (m.in. modernizacje linii technologicznych, stosowanie obudów dźwiękochłonnych) podjętych przez zakłady mające decydujący wpływ na poziom hałasu przemysłowego.

Niewielkie znaczenie w skali województwa ma hałas kolejowy oraz hałas lotniczy. Ze względu na ograniczenie ilości przejeżdżających pociągów, oraz położenie linii kolejowych najczęściej z dala od terenów przeznaczonych na miejsce zamieszkania, hałas nie powoduje długotrwałych oddziaływań akustycznych na znacznych obszarach.

Lotnisko Rzeszów-Jasionka ma szczególne znaczenie dla regionu. Jest to jedyne lotnisko komunikacyjne w południowo-wschodniej Polsce o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Na terenie lotniska w 2011 roku zarejestrowano 12357 startów i lądowań statków powietrznych. W stosunku do roku 2010 liczba ta wzrosła o ok. 13 %. Hałas lotniczy ma zasięg lokalny i związany jest ze startem oraz lądowaniem samolotów.

3.2.6. Promieniowanie elektromagnetyczne

W 2011 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie przeprowadził badania poziomu pól elektromagnetycznych w 45 punktach pomiarowych. Punkty te znajdowały się w centralnych dzielnicach miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców, w pozostałych miastach oraz na terenach wiejskich.

W 2011 r. najwyższe poziomy pól elektromagnetycznych zarejestrowano w:

- Rzeszowie, osiedle Śródmieście, rejon ul. Przesmyk (0,65 V/m +/- 0,13 V/m),
- Rzeszowie, osiedle Gen. Andersa, rejon ul. Rudnickiego (0,41 V/m +/- 0,08 V/m),
- Krośnie, osiedle Śródmieście, rejon ul. Rynek (0,65 V/m +/- 0,13 V/m),
- Tarnobrzegu, osiedle Serbinów, rejon ul. M. Dąbrowskiej (0,56 V/m +/- 0,11 V/m),
- Tarnobrzegu, osiedle Piastów, rejon ul. Dąbrówki (0,42 V/m +/- 0,08 V/m),
- Lubaczowie, osiedle Jagiellonów, rejon ul. Jagiellonów (0,51 V/m +/- 0,1 V/m),
- Mielcu, osiedle Niepodległości, rejon ul. Solskiego (0,5 V/m +/- 0,1 V/m),
- Przemyślu, osiedle Bakończyce, rejon ul. Bakończyckiej (0,49 V/m +/- 0,1 V/m).

W roku 2012 również były przeprowadzone pomiary w 45 punktach pomiarowych. Najwyższe poziomy pól elektromagnetycznych zarejestrowano w miejscowościach:

- Przemyśl, osiedle Pogórze-Zniesienie (0,43 V/m +/- 0,09 V/m),
- Jarosław, osiedle Jagiellonów (0,45 V/m +/- 0,09 V/m).

W latach 2011-2012 najwyższe poziomy pól elektromagnetycznych zanotowano w dużych miastach, ale w żadnym z punktów pomiarowych nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm.

3.3. Analizy specyficzne

3.3.1. Gospodarka

Województwo podkarpackie charakteryzuje się dynamicznym, ale relatywnie niskim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego. Jednym z głównych wskaźników świadczących o poziomie rozwoju gospodarczego jest Produkt Krajowy Brutto (PKB). PKB wytworzony w 2009 r. na obszarze województwa podkarpackiego stanowił 3,8 % całego produktu wypracowanego w tym okresie w Polsce, co plasowało województwo na 11 miejscu w kraju. W latach 2010-2011 PKB stanowił 3,7 %. Wielkość ta pozostaje zatem na niezmiennym poziomie.

Struktura branżowa podmiotów gospodarczych ulega stopniowym przeobrażeniom. Rola rolnictwa, choć nadal istotna ze względu na duże obszary użytków rolnych, powoli zmniejsza się na rzecz innych dziedzin gospodarki, takich jak handel, usługi czy przemysł. W strukturze gałęziowej przemysłu dominują przemysł lotniczy, elektromaszynowy, chemiczny i spożywczy, które wytwarzają łącznie prawie 70 % produkcji sprzedanej przemysłu.

W obrębie województwa funkcjonują parki przemysłowo-technologiczne – Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny Aeropolis (PPNT) i Specjalne Strefy Ekonomiczne. Szczególne znaczenie mają dwie specjalne strefy ekonomiczne: SSE Euro-Park Mielec i Tarnobrzaska SSE Euro-Park Wisłosan, których tereny znajdują się w różnych miejscach województwa.

3.3.2. Transport

Największe znaczenie dla transportu międzynarodowego i krajowego ma budowa autostrady A4, planowana budowa drogi ekspresowej S19 oraz sieć dróg krajowych, a także międzynarodowa linia kolejowa E30.

Województwo podkarpackie posiada powiązania komunikacyjne z Ukrainą poprzez przejścia drogowe (Korczowa-Krakowiec, Medyka-Szezinie, Krościenko-Stasiana) oraz kolejowe (Przemyśl-Mościska, Werchrata-Rawa Ruska i Krościenko-Chyrów). Znajduje się również na trasie międzynarodowego szlaku drogowego „Via Carpatia” wiodącego od Morza Bałtyckiego do Morza Egejskiego oraz Morza Czarnego, łączącego 7 krajów UE od Litwy po Grecję.

W województwie podkarpackim funkcjonują dwa centra logistyczne realizujące przewozy intermodalne, tj. PKP CARGO Centrum Logistyczne Medyka-Żurawica oraz Stacja Kolejowa LHS w Woli Baranowskiej. Przez teren województwa przebiega linia szerokotorowa – LHS, która jest najdalej wysuniętą na zachód linią szerokotorową w Europie.

W województwie jest także możliwość korzystania z transportu lotniczego. Znajduje się tu sześć lotnisk wpisanych do rejestru lotnisk cywilnych prowadzonego przez Urząd Lotnisk Cywilnych. Największe z nich Rzeszów-Jasionka znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie stolicy regionu i pełni bardzo istotną rolę komunikacyjną dla mieszkańców Polski południowo-wschodniej oraz jest wpisane do europejskiej sieci transportowej TEN-T.

3.3.3. Energetyka

Teren województwa podkarpackiego zasilany jest energią elektryczną z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego liniami o napięciu 400 kV i 220 kV zarządzanymi przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S.A.

Wykorzystywana w województwie konwencjonalna energia elektryczna jest wytwarzana w elektrociepłowniach Rzeszów i Stalowa Wola. Część energii elektrycznej jest wytwarzana poza obszarem województwa i jest przesyłana poprzez zespół stacji redukcyjnych w Tarnowie. W skład

systemu elektroenergetycznego województwa podkarpackiego wchodzi również jedyna w Polsce linia o napięciu 750 kV, relacji Rzeszów-Ukraina, Elektrownia Jądrowa „Chmielnicka”. Jest to linia, która w przyszłości umożliwi przesył energii elektrycznej z Ukrainy.

Teren województwa podkarpackiego obejmuje blisko 40 % ogólnokrajowych złóż gazu ziemnego. W regionie Karpat oraz Przedgórze znajduje się największe polskie złożo gazu ziemnego „Przemysł”. Według bazy danych Państwowego Instytutu Geologicznego (PIG), na terenie województwa zlokalizowanych jest 91 złóż gazu ziemnego w udokumentowanych zasobach wydobywanych, wnoszących 31,5 mld m³, co stanowi 22,87 % zasobów krajowych. W 2012 roku wydobyte gazu ziemnego na terenie województwa podkarpackiego wynosiło 1,46 mld m³, co stanowiło 26,04 % wydobywania krajowego.

Województwo podkarpackie jest również obszarem, przez który przesyłany jest do innych regionów Polski gaz ziemny importowany z Federacji Rosyjskiej oraz Ukrainy. Gęstość sieci gazowej województwa jest jedną z najwyższych w Polsce.

Do odnawialnych źródeł energii zalicza się energię wiatru, promieniowania słonecznego, energię aerotermalną, energię geotermalną, energię hydrotermalną, hydroenergię, energię pozyskiwaną z biomasy, energię pozyskiwaną z gazu pochodzącego ze składowisk odpadów, oczyszczalni ścieków i źródeł biologicznych (biogaz), a także energię pozyskiwaną z biogazu rolniczego oraz energię pozyskiwaną z biopłynów.

Na obszarze województwa podkarpackiego, zgodnie z bazą danych Urzędu Regulacji Energetyki (z marca 2012 r.), znajduje się obecnie 41 obiektów OZE o sumarycznej, zainstalowanej mocy 66,48 MW.

Źródłami energii odnawialnej na terenie województwa podkarpackiego są:

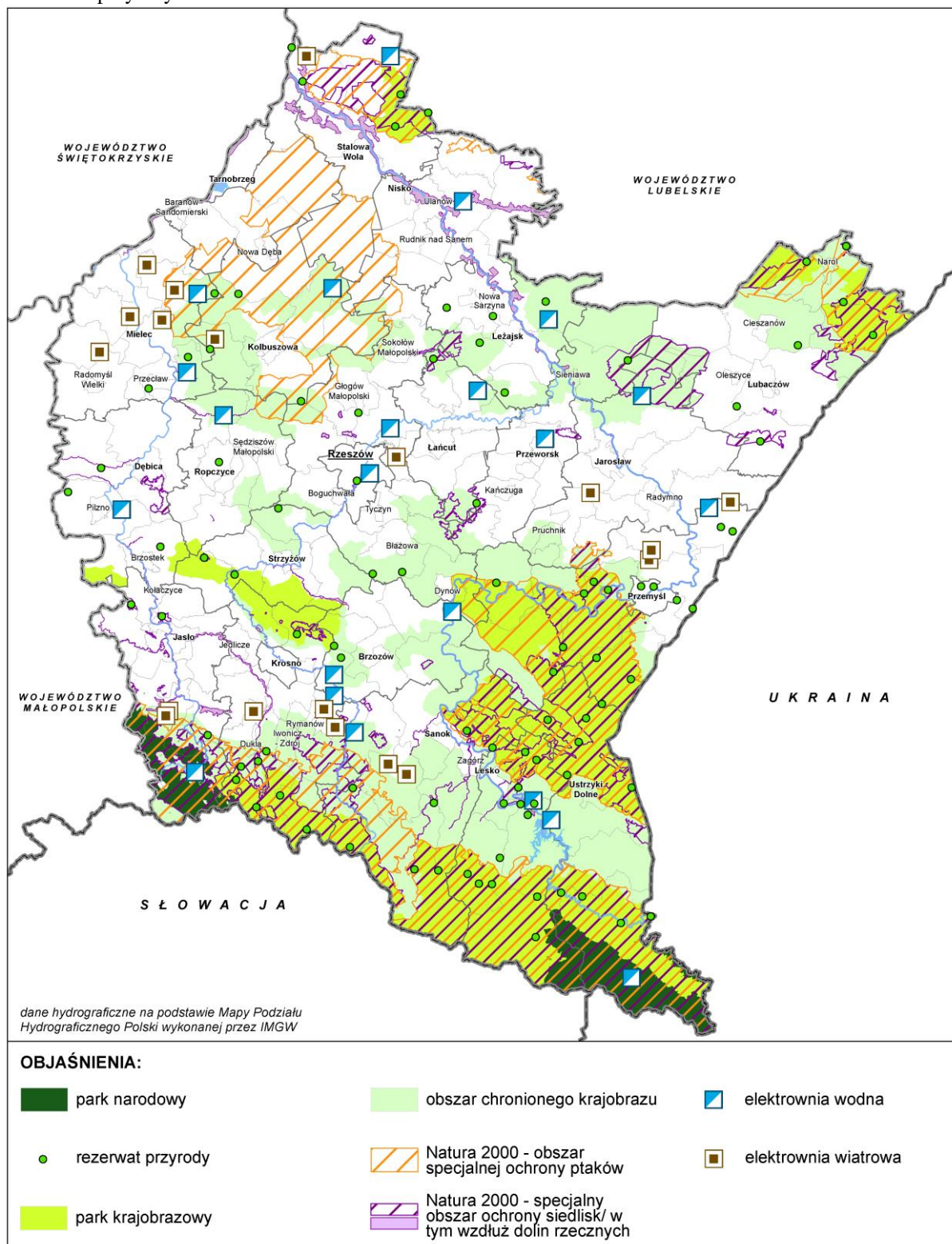
- elektrownie biogazowe, wytwarzające energię elektryczną,
 - z biogazu z oczyszczalni ścieków,
 - z biogazu składowiskowego,
- elektrownie biomasowe wytwarzające energię elektryczną z biomasy z odpadów leśnych, rolniczych i ogrodowych,
- elektrownie wiatrowe (Rysunek 9),
- elektrownie wodne przepływowe.

Obecnie brak jest instalacji, które wykorzystują potencjał wód geotermalnych. Istnieją jednak odwierty wykonane w celu poszukiwania ropy naftowej i gazu ziemnego, które mogą być zaadaptowane do celów geotermalnych.

3.4. Potencjalne zmiany istniejącego stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu Zmiany Planu

Obligatoryjnym elementem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest analiza i ocena zmian stanu środowiska w przypadku braku realizacji założeń projektu dokumentu, jakim jest projekt Zmiany Planu. Sprowadza się to do rozważenia skutków środowiskowych sytuacji braku sporządzenia i realizacji projektu Zmiany Planu.

Rysunek 9. Elektrownie wiatrowe i elektrownie wodne na tle obszarów objętych ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody

Źródło: Opracowanie własne

Obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego został uchwalony w roku 2002, czyli przed akcesją Polski do Unii Europejskiej. Opracowany został zgodnie z wówczas obowiązującymi przepisami prawa i uwzględniał ustalenia obowiązujące w tym czasie Koncepcji Zagospodarowania Przestrzennego Kraju oraz cele zawarte w szeregu programów opracowanych na szczeblu krajowym i wojewódzkim wraz z zadaniami rządowymi, odnoszącymi się do obszaru województwa.

Z chwilą wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, w zakresie planowania przestrzennego i strategicznego kraju, w tym na szczeblu wojewódzkim, obowiązują wymogi Traktatu Akcesyjnego oraz wymogi prawodawstwa unijnego (dyrektywy, rozporządzenia), które w większości zostały przetransponowane do prawa polskiego. Wobec powyższego zaistniała potrzeba aktualizacji/zmiany obowiązującego Planu w zakresie dostosowania zgodności jego ustaleń i zapisów z przepisami prawa oraz w zakresie spójności z nowo opracowanymi i zaktualizowanymi dokumentami planistycznymi i strategicznymi sporządzonymi na szczeblu krajowym i regionalnym.

Oceny potencjalnych zmian zachodzących w środowisku w przypadku braku realizacji projektu Zmiany Planu dokonano analizując określone w projekcie dokumentu kierunki i zasady zagospodarowania oraz polityki przestrzenne, przy uwzględnieniu aktualnego stanu środowiska na terenie województwa, tendencji jego zmian oraz występujących problemów środowiskowych.

W toku analiz skupiono się przede wszystkim na tych kierunkach i zasadach zagospodarowania oraz realizujących je politykach przestrzennych, które są przedmiotem projektu Zmiany Planu, a ich realizacja może w sposób bezpośredni lub pośredni oddziaływać na środowisko.

Szczególnie niekorzystne zmiany w aspekcie skutków środowiskowych przewiduje się w przypadku odstąpienia od realizacji kierunków i polityk przestrzennych sformułowanych dziedzinie Środowisko. Kierunki obejmują Ochronę i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska oraz Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków. Określone kierunki i przypisane im polityki przestrzenne oraz zasady zagospodarowania są zgodne z przepisami obowiązującego prawa i spójne z celami dokumentów nadrzędnych, które z mocy prawa uwzględnione zostały w projekcie Zmiany Planu. Brak realizacji ustaleń projektu Zmiany Planu w tej dziedzinie oznaczałoby zaniechanie obowiązku realizacji obowiązującej globalnej, wspólnotowej i krajowej polityki ekologicznej oraz prowadziłby do niedostatecznej ochrony zasobów przyrodniczych, braku poprawy stanu obecnego i powstania tendencji zmian negatywnych w odniesieniu do całokształtu środowiska obszaru województwa oraz jego mieszkańców, zwłaszcza w zakresie:

- zagrożenia powodzią i skutkami suszy oraz powierzchniowymi ruchami masowymi,
- zagrożenia katastrofami wynikającymi z działalności człowieka,
- osiągnięcia i utrzymania dobrego stanu wód,
- poprawy jakości powietrza i zagrożeń związanych z emisją ponadnormatywnego hałasu na terenach zurbanizowanych,
- zanieczyszczenia gleb i powierzchni ziemi,
- ochrony: lasów, bioróżnorodności, powiązań ekologicznych i krajobrazu oraz obszarów przyrodniczo i krajobrazowo cennych ustanowionych, projektowanych, w tym obszarów Natura 2000 oraz obszarów wykazujących predyspozycje do ustanowienia form ochrony przyrody,
- ochrony zasobów kopalin.

Wymienione, negatywne skutki środowiskowe mogą wystąpić przy braku realizacji polityk przestrzennych określonych w ramach dziedziny Środowisko, w szczególności dotyczących:

- Ochrony i racjonalnej gospodarki zasobami kopalin.
- Ochrony zasobów wodnych.
- Zachowania i zwiększenia skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowania spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych.
- Ochrony zasobów leśnych oraz rozwoju trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.
- Ochrony walorów przyrodniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowiskowych.
- Zapewnienia wysokiej jakości powietrza i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.
- Zmniejszania uciążliwości hałasu.
- Ograniczenia zagrożenia powodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy.
- Zapobiegania osuwiskom oraz minimalizowania ich negatywnych skutków.
- Przeciwdziałania poważnym awariom i ograniczania ich negatywnych skutków.
- Likwidacji i ograniczania negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia oraz właściwej lokalizacji przedsięwzięć o znaczących oddziaływaniach na środowisko.

Określone powyżej polityki przestrzenne w zakresie ochrony środowiska są niejako nadrzędne dla pozostałych, ujętych w projekcie Zmiany Planu dziedzin planowania przestrzennego tj.: Systemu osadniczego, Infrastruktury społeczno-gospodarczej, Komunikacji, Infrastruktury technicznej. Brak ich realizacji i uwzględnienia w ustaleniach pozostałych dziedzin planowania przestrzennego może spowodować negatywne oddziaływania na środowisko. Wynika to z przyjętego w projekcie Zmiany Planu założenia: *Celem przyjętej polityki przestrzennej w zakresie ochrony i utrzymania dobrego stanu środowiska jest kształtowanie przestrzeni województwa w sposób zapewniający zachowanie, ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska niezbędnych dla rozwoju gospodarczego regionu, a także osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska, wymaganej dyrektywami Unii Europejskiej a także Konsekwencją rozwoju gospodarczego jest konieczność przeciwdziałania i ograniczania negatywnych skutków zachodzących w przestrzeni zagrożeń powodowanych działalnością człowieka tj. poważne awarie w zakładach przemysłowych i w transporcie, pożary, groźne dla środowiska przyrodniczego i zdrowia ludzi składowanie odpadów niebezpiecznych.*

W zakresie rozwoju komunikacji, infrastruktury technicznej, sfery społeczno-gospodarczej, systemu osadniczego w projekcie Zmiany Planu utrzymano i w części zmodyfikowano ustalenia Planu obowiązującego, zgodnie z unormowaniami prawnymi i dokumentami opracowanymi na szczeblu krajowym i wojewódzkim, wymagającymi obligatoryjnego uwzględnienia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Przy braku realizacji projektu Zmiany Planu w tym zakresie należy spodziewać się tendencji zmian negatywnych w odniesieniu do środowiska, gdyż nowe ustalenia uwzględniają aktualne kierunki i zasady ochrony środowiska i są szczegółowo określone w projekcie Zmiany Planu.

Należy pamiętać, iż w przypadku odstąpienia od realizacji projektu Zmiany Planu nadal obowiązywać będą ustalenia Planu obecnego, które zawierają zasady ochrony środowiska, krajobrazu i przyrody nieaktualne, nie w pełni zgodne z obowiązującymi wymogami prawa i obecną polityką ekologiczną oraz wynikające z nich nieaktualne ustalenia także w pozostałych dziedzinach planowania przestrzennego. I tak:

- W zakresie struktury systemu osadniczego w projekcie Zmiany Planu zrezygnowano z pasmowego układu rozwoju osadnictwa (cztery rozległe pasma aktywności społeczno-gospodarczej) na rzecz obszarów funkcjonalnych i biegunów wzrostu. Obszary te zostały wyodrębnione jako charakteryzujące się wspólnymi cechami geograficznymi, społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi. Brak realizacji projektu Zmiany Planu w tym zakresie będzie skutkować realizacją rozwoju pasmowego, bez uwzględnienia ochrony cennych zasobów przyrodniczych, w tym obszarów sieci Natura 2000 oraz powiązań ekologicznych.
- Negatywnych skutków środowiskowych można spodziewać się przy braku realizacji na nowo sformułowanego kierunku i polityk przestrzennych w zakresie kształtowania warunków rozwoju gospodarczego. Ustalono, że rozwój gospodarczy w zakresie przemysłu i działalności inwestycyjnej będzie rozwojem zrównoważonym i opierał się będzie w głównej mierze na gospodarce innowacyjnej i sektorze zaawansowanych technologii, przy optymalnym wykorzystaniu aktualnego stanu zainwestowania i racjonalnym wykorzystaniu zasobów środowiska. Przewidziano również rozwój infrastruktury integrującej potencjał naukowo-badawczy z sektorem gospodarczym. Nowoczesność i innowacyjność sektora gospodarczego, w tym przemysłu jest tożsama ze stosowaniem rozwiązań pro-środowiskowych. Brak realizacji projektu Zmiany Planu w tym zakresie może skutkować zaniechaniem wdrażania nowoczesności i innowacyjnych technologii w gospodarce, czego wynikiem byłoby utrzymywanie się funkcjonowania technologii przestarzałych, często wywierających dużą presję na środowisko. W efekcie nie następowałaby poprawa jakości zagrożonych komponentów środowiska, a pośrednio także poprawa warunków życia mieszkańców województwa. Negatywne tendencje w gospodarce rolnej wraz z negatywnymi skutkami środowiskowymi mogą utrzymywać się przy braku realizacji ustalonej polityki przestrzennej w zakresie racjonalnego wykorzystania zasobów środowiska naturalnego w gospodarce rolnej. W projekcie Zmiany Planu ustalono zróżnicowane przestrzennie, ukierunkowanie gospodarki rolnej na rozwój rolnictwa ekologicznego i ekorozwój gospodarstw rolnych oraz na wsparcie metod produkcji wpływających na rozwój rolnictwa zrównoważonego. Zapewnienie wsparcia dla rozwoju ekologicznych oraz nowoczesnych metod produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego będzie powodować korzystne zmiany w środowisku. Brak realizacji przyjętych ustaleń skutkowałby brakiem ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej, brakiem stosowania nowoczesnych, innowacyjnych metod upraw i chowu w oparciu o rozwój bazy ośrodków doradczych i naukowych prowadzących badania na rzecz sektora rolno-spożywczego. W konsekwencji prawdopodobne byłyby negatywne oddziaływania na komponenty środowiska, w tym na cenne zasoby przyrodnicze.
- W zakresie rozwoju systemów transportowych zostały utrzymane ustalenia Planu obowiązującego, ale też zaplanowano dalszy rozwój w celu zapewnienia dostępności komunikacyjnej regionu (zewnętrznej i wewnętrznej), zgodnie z założeniami polityk transportowych i strategii szczebla rządowego, programów operacyjnych oraz dokumentów strategicznych o charakterze regionalnym. Infrastruktura drogowa jest jednym z najsłabszych elementów gospodarki województwa i kraju, stąd też wynika aktualna intensyfikacja jej rozwoju mająca na celu osiągnięcie standardów europejskich. Rezygnacja z realizacji tych zamierzeń z jednej strony pozwoliłaby na uniknięcie konfliktów przestrzennych z obszarami cennymi przyrodniczo w przypadku realizacji nowych inwestycji liniowych. Z drugiej jednak strony nadmierny ruch samochodowy nie zostałby wyprowadzony z centrum miast i miejscowości. Nie nastąpiłaby też poprawa płynności ruchu. Postępowałaby dalsza dekapitalizacja istniejącej infrastruktury drogowej powodowana intensywnym rozwojem motoryzacji. Poprawa płynności ruchu, dobry stan techniczny dróg, budowa obwodnic

wyprowadzających ruch tranzytowy poza tereny zurbanizowane skutkuje zmniejszeniem obciążeń środowiska emisją zanieczyszczeń komunikacyjnych i emisją hałasu oraz poprawą bezpieczeństwa ruchu. Niezrealizowanie projektu Zmiany Planu w zakresie inwestycji komunikacyjnych nie spowoduje poprawy klimatu akustycznego i poprawy jakości powietrza w obrębie terenów zurbanizowanych. Tym samym nie uniknie się negatywnego wpływu na zdrowie i życie mieszkańców. W przypadku niezrealizowania ustaleń projektu Zmiany Planu prawdopodobnie nastąpi potęgowanie obciążeń środowiska w obszarach sąsiadujących z drogami o dużym natężeniu ruchu, a tym samym szczególnie zagrożonych poprzez stale rosnący ruch komunikacyjny. W projekcie Zmiany Planu, w porównaniu z Planem obowiązującym, ograniczono projektowaną liczbę drogowych i kolejowych przejść granicznych na granicy z Ukrainą. Z dziewięciu projektowanych przejść utrzymano dwa, z których jedno zostało zrealizowane, a drugie jest w fazie realizacji. Brak realizacji projektu Zmiany Planu w tym zakresie powodowałby niezgodność jego ustaleń z aktualną polityką transportową. W odniesieniu do środowiska przyrodniczego jest to zmiana korzystna. Planowane w obowiązującym Planie przejścia projektowane były w obrębie obszarów cennych przyrodniczo, aktualnie objętych ochroną w formie obszarów Natura 2000.

- W projekcie Zmiany Planu, w odróżnieniu od Planu obowiązującego, jedna z polityk dotyczy rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE). Brak realizacji projektu Zmiany Planu może skutkować brakiem działań w procesie przeciwdziałania globalnym zmianom klimatycznym oraz w realizacji zobowiązań Polski w zakresie energetyki odnawialnej. Z drugiej strony inwestycje tego rodzaju mogą negatywnie oddziaływać na środowisko, zwłaszcza na przyrodę i bioróżnorodność. W projekcie Zmiany Planu wskazano obszary o predyspozycjach do lokalizacji tego rodzaju zainwestowania ze szczególnym uwzględnieniem aktualnych ograniczeń wynikających z przepisów szczególnych, zwłaszcza dotyczących ochrony przyrody.
- W projekcie Zmiany Planu wprowadzono nowe zasady ochrony przed powodzią, zgodne z obecnie obowiązującymi przepisami, tj. wskazano obszary narażone na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi i określono zasady ich zagospodarowania. Ponadto określono politykę przestrzenną dotyczącą ograniczania zagrożenia powodziowego. Zgodnie z obowiązującymi krajowymi dokumentami dotyczącymi ochrony przed powodzią ograniczono liczbę planowanych dużych zbiorników retencyjnych (z siedmiu do trzech) na rzecz innych działań przeciwdziałających powodziom i ograniczających ich skutki (m. in. poldery, ograniczenia dotyczące zainwestowania dolin rzecznych, ograniczenie spływu ze zlewni), co będzie skutkować ochroną bioróżnorodności na terenach planowanej, w obowiązującym Planie, budowy dużych zbiorników. Przy braku realizacji wymienionych trzech zbiorników „dużej retencji”, których lokalizacje kolidują z obszarami ochrony przyrody, należy spodziewać się skutków pozytywnych w odniesieniu do środowiska biotycznego. Zachowane zostałyby cenne zasoby przyrodnicze oraz kulturowe, nie powstałyby zagrożenia dla przedmiotów i celów ochrony obszarów Natura 2000 oraz zagrożenia dla ich integralności. Niemniej są to zadania o znaczeniu ponadlokalnym wynikające z ustaleń dokumentów dotyczących ochrony przed powodzią, które obligatoryjnie uwzględnia się w planach zagospodarowania przestrzennego województwa. Brak realizacji projektu Zmiany Planu w tym zakresie, przy braku w stanie obecnym proponowanych w ww. dokumentach strategicznych innych rozwiązań (zadań) chroniących przed powodzią, może mieć skutki negatywne w zakresie ochrony zdrowia i życia ludzi, ich mienia, a także w zakresie ochrony zabytków. Ponadto należy pamiętać, iż silnie zanieczyszczone wody powodziowe powodują degradację środowiska biotycznego na znacznych obszarach.

- W projekcie Zmiany Planu, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w zakresie planowania przestrzennego, zostały określone obszary problemowe oraz obszary wsparcia, do których należą m.in. obszary problemowe w zakresie ochrony środowiska. Przy braku realizacji kierunków i polityk przestrzennych określonych dla tych obszarów zdiagnozowane problemy mogą pozostać nierozwiązane i mogą się pogłębiać. Plan obowiązujący nie uwzględnia tych obszarów.

Ponadto negatywne skutki środowiskowe mogą wystąpić w efekcie zaniechania realizacji projektu Zmiany Planu, gdyż Plan obowiązujący nie będzie spójny ze Strategią Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020 i określonymi w niej celami strategicznymi. W konsekwencji może to spowodować brak wsparcia dla konkretnych działań inwestycyjnych, w tym służących ochronie środowiska, co jest szczególnie istotne w kontekście nowej perspektywy finansowej.

Brak realizacji projektu Zmiany Planu może skutkować brakiem rozwiązania istniejących problemów środowiskowych występujących w określonej przestrzeni, powstawaniem kolizji na styku rozwój gospodarczy a ochrona przyrody, co w konsekwencji może prowadzić do pogłębiania istniejących i stwarzania nowych zagrożeń środowiskowych.

Przewiduje się, iż brak realizacji projektu Zmiany Planu może przynieść przede wszystkim negatywne zmiany w odniesieniu do obecnego stanu środowiska. Natomiast potencjalne negatywne oddziaływania, jakie mogą wynikać z realizacji konkretnych zamierzeń inwestycyjnych w ramach kierunków i polityk przestrzennych związanych z dziedziną gospodarczą, rozwojem systemów transportowych, inwestycjami w zakresie ochrony przeciwpowodziowej mogą zostać wyeliminowane na etapie ich realizacji poprzez właściwy wybór lokalizacji przedsięwzięcia, zastosowanie rozwiązań minimalizujących i ograniczających negatywny wpływ na środowisko oraz w uzasadnionych przypadkach poprzez wykonanie kompensacji przyrodniczej.

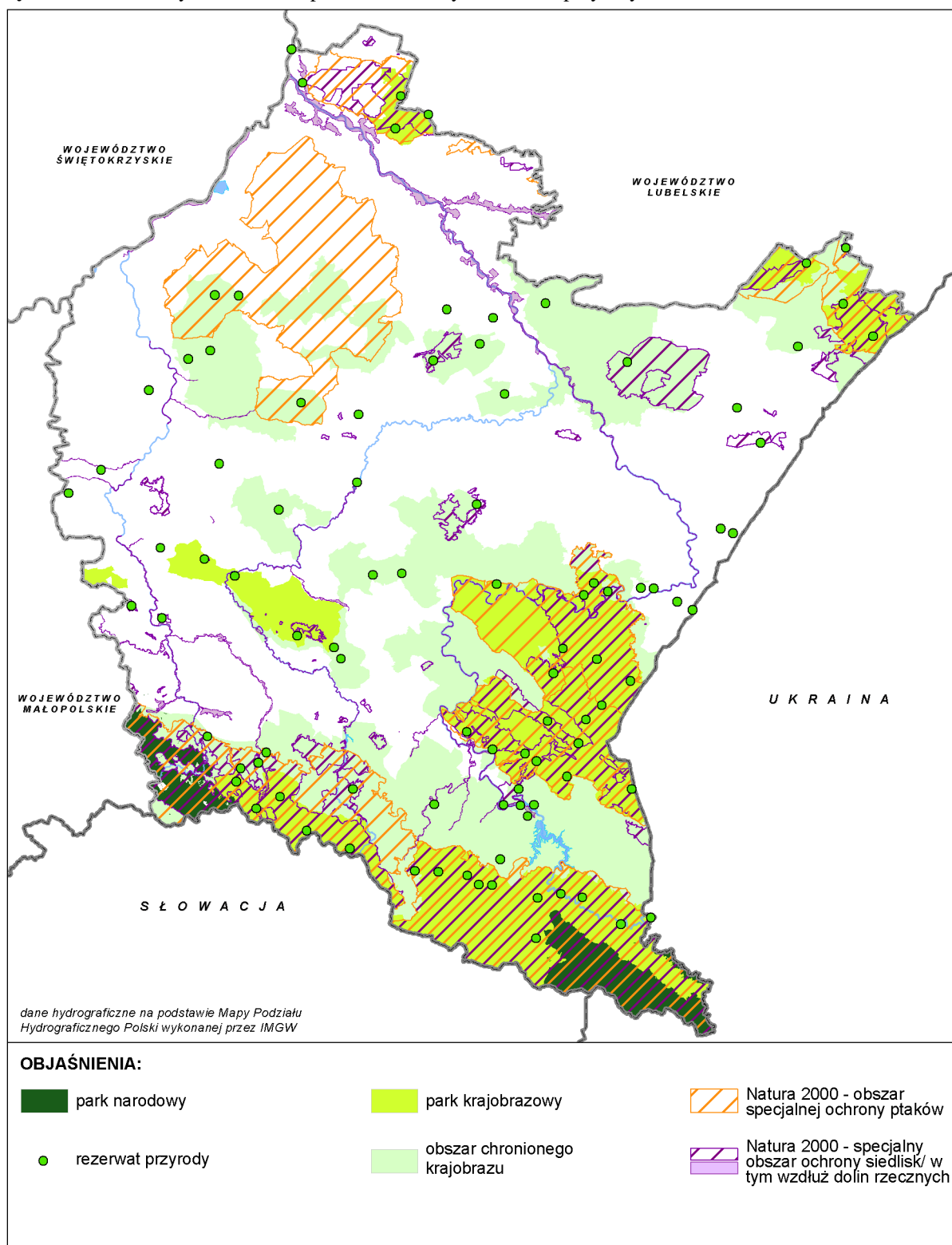
4. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektu Zmiany Planu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody

4.1. Obszary objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody

Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody: dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów; roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową; zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; siedlisk przyrodniczych; siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt; krajobrazu; zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień.

Województwo podkarpackie jest jednym z najcenniejszych przyrodniczo obszarów Polski a nawet Europy. Urokliwe krajobrazy i niezwykle bogactwo świata roślin, zwierząt oraz przyrody nieożywionej sprawiły, że na terenie województwa krajowymi formami ochrony przyrody objęto obszar o powierzchni około 797648,3 ha, co stanowi 44,7 % powierzchni województwa (w kraju wskaźnik ten wynosi 32,5 %). Plasuje to województwo na 4 miejscu w kraju pod względem powierzchni objętej ochroną przyrody, jak również odsetka powierzchni województwa objętej taką ochroną. Występujące formy ochrony przyrody to: parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu oraz obszary Natura 2000 (Rysunek 10).

Rysunek 10. Obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody.

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej wymieniono funkcjonujące i przewidziane do zachowania w projekcie Zmiany Planu formy ochrony przyrody:

- 2 parki narodowe: Bieszczadzki, Magurski,
- 94 rezerваты przyrody, w tym: 4 rezerваты faunistyczne, 40 leśnych, 26 florystycznych, 6 geologicznych, 12 krajobrazowych i 6 torfowiskowych,
- 10 parków krajobrazowych (z czego 6 położonych jest w całości na terenie województwa podkarpackiego, a 4 w części),
- 13 obszarów chronionego krajobrazu obejmujących ochroną tereny o wyróżniającym się krajobrazie, zróżnicowanych ekosystemach oraz wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych,
- 8 obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (z czego 4 obszary znajdują się tylko częściowo w obrębie województwa podkarpackiego),
- 55²⁴ specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000, projektowanych, mających znaczenie dla Wspólnoty;
- 1411 pomników przyrody²⁵, wśród pomników przyrody znajdują się pojedyncze drzewa, grupy drzew, aleje, głązy narzutowe, skałki i inne,
- 427 użytków ekologicznych o pow. 1847,2 ha²⁶,
- 28 stanowisk dokumentacyjnych²⁷,
- 9 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych²⁸ obejmujących fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

4.2. Problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektu Zmiany Planu

Główne problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektu Zmiany Planu zostały zidentyfikowane na podstawie aktualnego stanu środowiska oraz obecnego zagospodarowania i użytkowania terenów. Należą do nich:

- funkcjonowanie i rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej niezbędnej dla realizacji ważnych celów społecznych i gospodarczych w obrębie obszarów objętych ochroną na podstawie zapisów ustawy o ochronie przyrody,
- nierównomierne rozłożenie naturalnych zasobów wodnych i niewystarczająca retencja zbiornikowa w stosunku do potrzeb ludności i gospodarki,
- występowanie obszarów zagrożonych suszą (gminy powiatu lubaczowskiego – obszary wiejskie gmin: Narol i Cieszanów),
- postępująca urbanizacja, eksploatacja surowców mineralnych w obrębie terenów zalewowych,
- przeznaczanie terenów o wysokiej wartości przyrodniczej m.in. na cele rekreacyjne,
- nasilona tendencja rozpraszania zabudowy,
- lokalizowanie zabudowy wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu, co prowadzi do braku możliwości zwiększenia parametrów drogi i do budowania nowych dróg (obwodnic),

²⁴ Granica specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 Bieszczady pokrywa się z granicą obszaru specjalnej ochrony ptaków Bieszczady.

²⁵ Na podstawie opracowania „Ochrona środowiska 2012” – strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego (dane z dnia 27.06.2013.).

²⁶ Według Rocznika statystycznego Województwa Podkarpackiego i Rejestru stanowisk dokumentacyjnych w województwie podkarpackim.

²⁷ Według Rejestru stanowisk dokumentacyjnych w województwie podkarpackim (stan na 20.06.2012 r.).

²⁸ Według Rejestru stanowisk dokumentacyjnych w województwie podkarpackim (stan na 20.06.2012 r.).

- wzrost zagrożenia hałasem komunikacyjnym w miastach oraz w miejscowościach położonych wzdłuż głównych ciągów dróg krajowych i wojewódzkich, zwłaszcza tych prowadzących w kierunku przejść granicznych,
- zagrożenia ponadnormatywnym zanieczyszczeniem powietrza pyłami PM10 i PM2,5, a przede wszystkim benzo(a)pirenem, występujące głównie w sezonie grzewczym na terenach zurbanizowanych i obejmujące ponad 22 % powierzchni województwa i około 58 % mieszkańców, a w Rzeszowie około 93 % powierzchni miasta zamieszkałej przez ponad 98 % jego mieszkańców,
- niewystarczający stopień zabezpieczenia ludności przed powodzią,
- niezadowalający stan techniczny infrastruktury przeciwpowodziowej;
- występowanie osuwisk w środkowej i południowej części województwa (powierzchniowo największe osuwiska stwierdzono na terenie gmin Łańcut i Lubenia, najwięcej osuwisk odnotowano w gminach: Dubiecko, Krzywca, Bircza, Niebylec, a dużą aktywność osuwisk zaobserwowano w gminach: Dukła, Lutowska, Sanok),
- presja urbanizacyjna na tereny zagrożone zalewaniem wodami powodziowymi oraz na tereny o skłonnościach do powstawania osuwisk,
- niekorzystny układ w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, polegający na znacznym dostępie ludności do systemów wodociągowych, przy słabym rozwoju sieci kanalizacyjnych. W pięciu gminach województwa nie wykonano do tej pory kanalizacji zbiorczych (Brzyska, Wielkie Oczy, Wielopole Skrzyńskie, Bojanów i Radomyśl nad Sanem). Bardzo niekorzystny układ w gospodarce wodno-ściekowej występuje w gminach Harasiuki (pow. niżański) i Wadowice Górne (pow. mielecki) położonych na obszarach równinnych, o dogodnych warunkach dla rozwoju sieci.
- niewystarczający stopień realizacji instalacji przewidzianych w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego,
- eksploatacja surowców mineralnych na obszarach parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu,
- eksploatacja surowców mineralnych w obrębie dolin rzecznych, które są objęte Europejską Siecią Ekologiczną Natura 2000,
- słabo rozpoznane zasoby przyrodnicze województwa szczególnie tych obszarów, które nie są objęte formami ochrony przyrody,
- słabo rozpoznane zasoby przyrodnicze obszarów chronionego krajobrazu (poza tymi ich częściami, które są włączone w sieć obszarów Natura 2000),
- brak planów ochrony dla 5 parków krajobrazowych,
- brak planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 (znaczna część planów zadań ochronnych jest w opracowaniu),
- brak planów ochrony dla obszarów Natura 2000 (w opracowaniu znajdują się plany ochrony dla obszarów Ostoja Magurska i Bieszczady).

5. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektu Zmiany Planu oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu

Zagadnienia i cele środowiskowe ustanowione na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym ze względu na priorytetowe traktowanie ochrony środowiska zawarte są w wielu konwencjach międzynarodowych i podstawowych aktach tworzących Wspólnotę UE. Dokumenty te stanowią ramy dla regulacji prawnych (dyrektywy i rozporządzenia w prawie unijnym oraz ustawy i rozporządzenia w prawie polskim) oraz stanowią podstawę dla kształtowania polityki ochrony środowiska w określonej perspektywie czasowej, w szeregu tworzonych dokumentów (strategie, polityki, programy, dokumenty z zakresu planowania przestrzennego).

Cele polityki ochrony środowiska na szczeblu wspólnotowym zostały określone w wielu dokumentach strategicznych, które stanowią ramy dla dokumentów krajowych i regionalnych. Cechą charakterystyczną tych dokumentów jest obligatoryjna lub zalecana hierarchiczność ich ustaleń i zapisów.

Istotne z punktu widzenia projektu Zmiany Planu międzynarodowe cele ochrony środowiska zawarte są w ratyfikowanych przez Polskę konwencjach międzynarodowych:

- **Konwencja Berneńska** (1979) o ochronie dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych, której celem jest ochrona gatunków zagrożonych i ich siedlisk naturalnych ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zagrożonych i ginących gatunków wędrownych.
- **Konwencja Ramsarska** (1975) ze zmianami wprowadzonymi w Paryżu (1982) i Reginie (1987) o obszarach wodno-błotnych, mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego. Celem konwencji jest ochrona i zrównoważone użytkowanie wszystkich mokradł poprzez działania na szczeblu krajowym i lokalnym oraz współpracę międzynarodową.
- **Konwencja Bońska** (1979) o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt. Celem Konwencji jest ochrona dzikich zwierząt migrujących, stanowiących niezastąpiony element środowiska naturalnego.
- **Konwencja o ochronie różnorodności biologicznej** z Rio de Janeiro (1992), która wskazuje na konieczność ochrony przyrody w skali globalnej poprzez ochronę całego bogactwa przyrodniczego. Główne cele Konwencji to: ochrona różnorodności biologicznej, zrównoważone użytkowanie jej elementów, uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystania zasobów genetycznych.
- **Europejska Konwencja Krajobrazowa** sporządzona we Florencji w 2000 roku ma na celu ochronę różnorodności krajobrazów europejskich, zarówno naturalnych jak i kulturowych, a także racjonalne zagospodarowanie i planowanie krajobrazu.
- **Ramowa Konwencja o zrównoważonym rozwoju Karpat** (Kijów 2003) określająca jako główne cele m. in. poprawę jakości życia mieszkańców oraz ochronę walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego.
- **Konwencja o ochronie i użytkowaniu cieków transgranicznych i jezior międzynarodowych** (Helsinki 1992) określająca jako najważniejsze następujące cele: zapobieganie, kontrolowanie i zmniejszanie zanieczyszczenia wód, które powoduje oddziaływanie transgraniczne, zapewnienie zachowania ekosystemów i jeśli to niezbędne ich restytuowanie, zapewnienie użytkowania wód transgranicznych zgodnego z ekologicznie

uzasadnionym i racjonalnym gospodarowaniem zasobami wodnymi, ich zachowaniem i ochroną środowiska.

- **Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zwalczania pustynnienia w państwach dotkniętych poważnymi suszami i/lub pustynnieniem zwłaszcza w Afryce** (Paryż 1994), której celem jest zwalczanie pustynnienia i łagodzenie skutków susz w państwach dotkniętych poważnymi suszami i/lub pustynnieniem poprzez efektywne działania na wysokich poziomach, wspierane przez współpracę międzynarodową i partnerskie organizacje w ramach podejścia zintegrowanego w celu przyczynienia się do osiągnięcia trwałego rozwoju na obszarach dotkniętych.
- **Konwencja o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych** (Bazylea 1989). Przedmiotem Konwencji jest kontrola transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych, których wykaz zawarto w odpowiednich załącznikach do Konwencji oraz minimalizacja wytwarzania odpadów niebezpiecznych i innych, a także zapewnienie dostępu do właściwych, odpowiednio zlokalizowanych urządzeń służących do usuwania odpadów w sposób bezpieczny dla środowiska.
- **Konwencja Sztokholmska** (2001) w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych, której celem jest ochrona zdrowia ludzi i środowiska przed substancjami określanymi jako „trwałe zanieczyszczenia organiczne” poprzez wprowadzenie ograniczeń w produkcji i stosowaniu, eksporcie i imporcie tych substancji, a także przez wprowadzenie zasad gospodarki odpadami je zawierającymi.
- **Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu** (Rio de Janeiro 1992), której głównym celem jest zapobieganie dalszym zmianom klimatu globalnego, ze szczególnym uwzględnieniem długoterminowego jego ocieplania na skutek wzrostu stężenia gazów cieplarnianych w atmosferze oraz Protokół z Kioto (1998) stanowiący uzupełnienie Konwencji klimatycznej, w ramach którego Polska zobowiązała się do redukcji emisji gazów cieplarnianych w latach 2008-2012 o 6 % w stosunku do roku bazowego (CO₂ – rok bazowy 1988, metanu, N₂O, HFCs, PFCs, SF₆ – rok bazowy 1995).
- **Konwencja Genewska** (1979) w sprawie transgranicznego zanieczyszczania powietrza na dalekie odległości mająca na celu ochronę człowieka i jego środowiska przed zanieczyszczeniem powietrza oraz dążenie do ograniczenia, stopniowego zmniejszania i zapobiegania zanieczyszczeniom powietrza, łącznie z transgranicznym zanieczyszczaniem powietrza na dalekie odległości.
- **Konwencja Wiedeńska w sprawie ochrony warstwy ozonowej** (2001), której celami są: ochrona zdrowia ludzkiego i środowiska przed negatywnymi skutkami wynikającymi ze zmian w warstwie ozonowej, regularne prowadzenie pomiarów zawartości ozonu w atmosferze, pomiarów promieniowania ultrafioletowego słońca zakresu UV-B, badania skutków osłabienia warstwy ozonowej w środowisku.
- **Konwencja Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie transgranicznych skutków awarii przemysłowych**, zwana Konwencją awaryjną (Helsinki 1992) jako podstawowe cele określa: zapobieganie awariom przemysłowym, zapewnienie gotowości na wypadek awarii o skutkach transgranicznych, likwidację skutków wspomnianych zdarzeń, informowanie o występowaniu poważnych awarii o skutkach transgranicznych, udzielanie pomocy wzajemnej w przypadku wystąpienia poważnych awarii o skutkach transgranicznych.
- **Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska** (Aarhus 1998),

której celem jest ochrona prawa każdej osoby, z obecnego oraz przyszłych pokoleń, do życia w środowisku odpowiednim dla jej zdrowia. Dla osiągnięcia tego celu określono działania w trzech obszarach, dotyczących: zapewnienia społeczeństwu przez władze publiczne dostępu do informacji dotyczących środowiska, ułatwienia udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji mających wpływ na środowisko, rozszerzenia warunków dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska.

Podstawowe, wspólnotowe cele polityki ochrony środowiska zostały określone w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, są to:

- zachowanie, ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego,
- ochrona zdrowia człowieka,
- ostrożne i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych,
- promowanie na płaszczyźnie międzynarodowej środków zmierzających do rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów środowiska naturalnego, w szczególności zwalczania zmian klimatu.

W Traktacie zostały również określone podstawowe zasady wspólnotowej polityki w dziedzinie ochrony środowiska tj.:

- zasada wysokiego poziomu ochrony,
- zasada przezorności (ostrożności),
- zasada stosowania działań zapobiegawczych (zasada prewencji),
- zasada naprawiania szkód przede wszystkim u źródła,
- zasada „zanieczyszczający płaci”,
- zasada integracji z innymi politykami Wspólnoty i subsydiarności.

Podstawowym dokumentem operacyjnym UE w dziedzinie ochrony środowiska jest Szósty Wspólnotowy Program Działań Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska, przyjęty decyzją nr 1600/2002/WE Parlamentu Europejskiego na lata 2002-2012, którego realizacja następuje poprzez tematyczne dokumenty strategiczne. Jako priorytetowe określa zagadnienia dotyczące:

- zmian klimatu,
- ochrony przyrody i różnorodności biologicznej,
- środowiska naturalnego oraz ochrony zdrowia i jakości życia, w tym eliminacji ze środowiska substancji uznanych za niebezpieczne,
- racjonalizacji wykorzystania zasobów naturalnych, bezpiecznego i efektywnego zagospodarowania odpadów.

Program wyznacza również cele w dziedzinie ustawodawstwa, dostępu do informacji, włączania zagadnień dotyczących środowiska naturalnego do innych dziedzin polityki, uwzględniania kwestii ochrony środowiska w planowaniu przestrzennym, użytkowania zasobów, konsumpcji i integrowania działań na rzecz ochrony środowiska, nakazując m.in. ustabilizowanie poziomu emisji gazów cieplarnianych, ochronę i odtwarzanie systemów naturalnych, ochronę gatunków zagrożonych, dalsze zmniejszanie zagrożeń dla zdrowia człowieka poprzez zmniejszanie zanieczyszczenia wody, powietrza i gleb oraz redukcję hałasu, a także ocenę konsumpcji zasobów naturalnych i stabilizowanie zużycia surowców poprzez promocję recyklingu surowców i odzysku odpadów.

Cele ekologiczne ustanowione na szczeblu krajowym uwzględniające cele i priorytety międzynarodowe i wspólnotowe zawarte są przede wszystkim w obowiązującym dokumencie jakim

jest Polityka ekologiczna państwa 2009-2012 z perspektywą do roku 2016. Polityka ekologiczna państwa wskazuje na konieczność zmian systemowych i określa główne cele strategiczne do roku 2016, którymi są:

- Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych (uwzględniane wyników strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w ostatecznych wersjach tych dokumentów).
- Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska (uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego).
- Zarządzanie środowiskowe (rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o systemie EMAS i tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji będących w systemie).
- Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska (podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie”, prowadzącą do proekologicznych zachowań konsumenckich, prośrodowiskowych nawyków i pobudzenia odpowiedzialności za stan środowiska, organizowania akcji lokalnych służących ochronie środowiska, uczestniczenia w procedurach prawnych i kontrolnych dotyczących ochrony środowiska).
- Rozwój badań i postęp techniczny (zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska).
- Odpowiedzialność za szkody w środowisku (stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody – koszty naprawy szkody w środowisku muszą w pełni ponieść jej sprawcy).
- Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym (przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego na obszarze całego kraju, w szczególności miejscowym planom zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji).

W dziedzinie ochrony zasobów naturalnych główne cele polityki ekologicznej do 2016 r. to:

- Zachowanie bogatej różnorodności biologicznej polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym), wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju, który w sposób niekonfliktowy współistnieje z różnorodnością biologiczną.
- Dalsze prace w kierunku racjonalnego użytkowania zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego. Oznacza to rozwijanie idei trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.
- Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę narodową od deficytów wody i zabezpieczyć przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej.
- Rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego, przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogeniczne, zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywracając im funkcję przyrodniczą, rekreacyjną lub rolniczą.

- Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych oraz otoczenia ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją.

Główne cele ekologiczne do roku 2016 w zakresie poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego to:

- Poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia oraz skuteczny nadzór nad wszystkimi w kraju instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami awarii przemysłowych powodujących zanieczyszczenie środowiska.
- Dążenie do spełnienia przez RP zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz dyrektyw unijnych w zakresie dotrzymania limitów emisji zanieczyszczeń powietrza.
- Zakończenie do końca 2015 r. krajowego programu budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych dla wszystkich aglomeracji powyżej 2000 RLM, oraz zapewnienie 75 % redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych.
- Budowa systemu gospodarki odpadami oraz utrzymanie tendencji oddzielenia ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju (mniej odpadów na jednostkę produktów, mniej opakowań, dłuższe okresy użycia produktów itp.), znaczne zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
- Ochrona przed ponadnormatywnym działaniem hałasu i promieniowania elektromagnetycznego.
- Stworzenie efektywnego systemu nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek, zgodnego z zasadami Rozporządzenia REACH.

Dokumentem szczebla krajowego, bezpośrednio nadrzędnym dla projektu Zmiany Planu, jest obowiązująca Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030, której cele i kierunki działań są spójne z celami ochrony środowiska szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego. Cele te w głównej mierze mieszczą się w zapisach KPZK, dotyczących celów polityki zagospodarowania przestrzennego kraju, a mianowicie: w celu 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski, w celu 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa oraz w celu 6. Przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego.

Analiza przedmiotowego projektu Zmiany Planu wykazała zgodność (wykazaną w pkt. 2.3. niniejszego opracowania) z celami i kierunkami KPZK, w szczególności dotyczącymi ochrony środowiska, które z kolei uwzględniają cele ekologiczne Polityki ekologicznej państwa 2009-2012 z perspektywą do roku 2016. Zatem należy stwierdzić, iż cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, wynikające z regionalnych uwarunkowań środowiskowych, zostały uwzględnione w analizowanym dokumencie. Przedmiotowe cele ekologiczne uwzględnione zostały poprzez sformułowanie kierunków i zasad zagospodarowania oraz polityk przestrzennych w dziedzinie Środowisko, które odnoszą się do obszaru województwa we wszystkich dziedzinach ochrony środowiska i w odniesieniu do wszystkich komponentów środowiska oraz problemów środowiskowych i obejmują w szczególności kierunki: 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska oraz 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków.

6. Określenie, analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko, w tym oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótkoterminowych, średnioterminowych i długoterminowych, stałych i chwilowych oraz pozytywnych i negatywnych

6.1. Analiza oddziaływań zmian, o których mowa w pkt. 2.2. w powiązaniu z ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego

Prognoza oddziaływania na środowisko jest opracowywana w ten sposób, że obejmuje wszystkie elementy projektu Zmiany Planu. Należy zaznaczyć, że zmiana uwarunkowań prawnych (w tym podstawowego aktu prawnego jakim jest ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – Plan obowiązujący był opracowany w oparciu o inną podstawę prawną), wyznaczenie sieci obszarów Natura 2000, przyjęcie Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, ustanowienie Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły, obejmującym lata 2011-2030²⁹, zmiana podejścia do konstruowania dokumentów strategicznych spowodowały, że powstał zupełnie nowy dokument. Niemniej jednak dokonano porównania najważniejszych elementów obu planów, zwłaszcza tych, których realizacja może mieć bezpośredni lub pośredni wpływ na środowisko. Określono też tendencję zmian oddziaływania na środowisko związaną z realizacją kierunków i przypisanych im politykom przestrzennym. Wyniki analiz zostały przedstawione w Tabeli 5.

Tabela 5. Porównanie wybranych elementów Planu obowiązującego i projektu Zmiany Planu z określeniem tendencji zmiany oddziaływania na środowisko

Plan obowiązujący	Projekt Zmiany Planu	Tendencja zmian oddziaływania na środowisko
Obowiązuje pasmowy układ rozwoju osadnictwa (cztery pasma aktywności społeczno-gospodarczej).	W miejsce pasmowego układu zostały wprowadzone obszary funkcjonalne i bieguny wzrostu.	Bardziej korzystne dla środowiska.
Rozwój gospodarczy w parciu o technologie jakie były dostępne w czasie konstruowania Planu.	Rozwój gospodarczy w oparciu o nowe, innowacyjne technologie, czyli będą stosowane rozwiązania proekologiczne.	Rozwiązania bardziej korzystne dla środowiska znajdują się w projekcie Zmiany Planu.
Rozwój systemów transportowych – wyznaczone zostały trasy przebiegu istniejących i projektowanych głównych dróg.	Wyznaczono te trasy, których lokalizacja została przesądzona. Obecnie projekty dróg wyłączone są z planowania przestrzennego (obowiązuje tzw. spec ustawa), w związku z tym projekt Zmiany Planu uwzględnia tylko te drogi/fragmenty dróg, których decyzja lokalizacyjna jest przesądzona.	Bardziej korzystne dla środowiska – wybrane warianty przeszły już procedurę ocen oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.
9 przejść granicznych	Jedno przejście graniczne zrealizowane, a drugie znajduje się w fazie realizacji.	Zmiana bardziej korzystna dla środowiska.
Energetyka odnawialna – nie zostały uwzględnione wszystkie rodzaje OZE	Dynamiczny rozwój różnego rodzaju OZE, przy czym wskazane zostały obszary na których będą one lokalizowane. Lokalizacja i realizacja OZE ma być zgodna z aktualnymi ograniczeniami określonymi w przepisach szczególnych.	Potencjalnie mniej korzystne dla środowiska w porównaniu do Planu obowiązującego, ale zależne od tego jakiego rodzaju i w jakim obszarze będą realizowane OZE.
7 dużych zbiorników retencyjnych	3 duże zbiorniki retencyjne – ich realizacja wynika z ustanowionego	Zmiana bardziej korzystna dla środowiska.

²⁹ Uchwała Nr 151/2011 Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2011 r.

	Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły.	
Łączenie obszarów chronionego krajobrazu w taki sposób, aby powstało ich mniej o większej powierzchni.	13 obszarów chronionego krajobrazu, przy czym zostały wskazane tereny predestynowane do objęcia różnymi formami ochrony przyrody.	Porównywalne.
Brak projektowanych parków narodowych.	Uwzględniony projektowany Turnicki Park Narodowy.	Wprowadzony zgodnie z KPZK 2030. Zmiana korzystniejsza z punktu widzenia zapewnienia ochrony wartości przyrodniczych.
Brak obszarów Natura 2000.	Uwzględnione obszary Natura 2000 (wyznaczone na podstawie dyrektywy ptasiej i dyrektywy siedliskowej).	Dostosowanie do obowiązujących przepisów. Zmiana sprzyjająca i korzystna dla ochrony środowiska przyrodniczego.
Korytarze ekologiczne – tylko rzeczne.	Wyznaczone zostały korytarze ekologiczne dolin rzecznych i lądowe korytarze ekologiczne zgodnie z przyjętym zaktualizowanym w 2012 r. opracowaniem IBS PAN w Białowieży oraz materiałami udostępnionymi przez Magurski Park Narodowy (2012 r.).	Bardziej korzystne dla środowiska przyrodniczego.
Parki krajobrazowe – istniejące i projektowane.	Uwzględnione zostały utworzone parki krajobrazowe, przy czym zostały wskazane tereny predestynowane do objęcia różnymi formami ochrony przyrody.	Dostosowanie do obowiązujących przepisów – porównywalne.
Rezerваты przyrody – istniejące i projektowane.	Uwzględnione utworzone rezerваты przyrody i projektowane.	Porównywalnie.
Istniejące i projektowane uzdrowiska, gminy uzdrowiskowe.	Uzdrowiska istniejące ze skorygowanymi strefami ochrony uzdrowiskowej.	Dostosowanie do nowych uwarunkowań prawnych. Bardziej korzystne dla środowiska – projektowane uzdrowiska zlokalizowane były w obrębie obszarów chronionych na terenach lasów lub na terenach, które nie są jeszcze zainwestowane.
Brak odniesienia do Strategii rozwoju województwa, ponieważ nie było takiego dokumentu.	Uwzględnienie Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020.	Korzystniejsze w porównaniu do Planu obowiązującego. Najważniejsze dokumenty regionalne są spójne.

6.2. Analiza i ocena przewidywanego znaczącego oddziaływania na środowisko

Podczas analiz i ocen przyjęto, że wszystkie działania realizowane w ramach kierunków rozwoju i polityk przestrzennych określonych w projekcie Zmiany Planu będą spełniały wymagania określone w obowiązujących przepisach prawnych, oraz że będą stosowane najnowocześniejsze i najlepsze techniki i technologie sprzyjające ochronie środowiska. Część z przedsięwzięć, zwłaszcza te które wynikają z ustaleń dokumentów wymagających obligatoryjnego uwzględnienia w projekcie Zmiany Planu (np. drogi tranzytowe realizowane na podstawie tzw. spec ustawie) realizowane będą po przeprowadzeniu oddzielnych procedur określonych w obowiązującym prawie, a część (np. zbiorniki wodne zakładane do realizacji w ramach Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły i zgodnie z obowiązującą KPZK 2030) **po przeprowadzeniu wymaganych prawem procedur dotyczących realizacji przedsięwzięcia łącznie z badaniem rozwiązań alternatywnych.** Podkreślenia wymaga fakt, że plany zagospodarowania przestrzennego województw nie są dokumentami decyzyjnymi.

Należy zaznaczyć, że na tym etapie planowania nie jest możliwe dokonanie szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko, ponieważ nie jest znana dokładna lokalizacja przedsięwzięć ani powierzchnia jaka będzie przeznaczona pod zainwestowanie – znane są tylko kierunki i polityki przestrzenne. Ponadto przedsięwzięcia drogowe uwzględnione w projekcie Zmiany Planu posiadają zakończoną procedurę oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Na tej podstawie można jedynie określić potencjalne oddziaływania, bez szczegółowego określania skali oddziaływań, tj.: wielkości emisji zanieczyszczeń, wielkości emitowanego hałasu.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Zmiany Planu nie zastępuje oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a projekt Zmiany Planu nie jest dokumentem decyzyjnym, czyli na jego podstawie nie można uzyskać pozwolenia na realizację przedsięwzięcia. Podkreślenia wymaga fakt, że każde przedsięwzięcie będzie poddane ocenie oddziaływania na środowisko na etapie wydawania pozwolenia na jego realizację – wtedy znana będzie dokładna charakterystyka przedsięwzięcia oraz dokładne miejsce jego realizacji.

W zależności od rodzaju przedsięwzięcia będzie też wykonywany raport o oddziaływaniu na środowisko, w którym m.in. przeprowadzona będzie dokładna inwentaryzacja przyrodnicza, co jest bardzo istotne w przypadku realizacji przedsięwzięć w obrębie obszarów Natura 2000, wskazane będą też rozwiązania alternatywne czy, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, kompensujące ewentualne straty przyrodnicze.

Analizę i ocenę oddziaływania na środowisko przeprowadzono dla kierunków rozwoju i polityk przestrzennych. W prognozie określono, jaki wpływ będzie miała ich realizacja na elementy środowiska, takie jak: różnorodność biologiczna (rośliny, zwierzęta), powietrze, wody (powierzchniowe i podziemne), klimat akustyczny, powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne, krajobraz, zabytki i dobra kultury współczesnej, zdrowie ludzi, korytarze ekologiczne oraz obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Wyniki analiz przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6. Potencjalne oddziaływania na środowisko realizacji kierunków i polityk przestrzennych określonych w projekcie Zmiany Planu

Kierunek rozwoju	Polityka przestrzenna	Składniki środowiska													Charakterystyka oddziaływań
		Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	
1.1. Równoważenie systemu osadniczego oraz poprawa spójności terytorialnej województwa.	1.1.1. Utrzymanie policentrycznego charakteru osadnictwa.	PN	PN	M	PN	0	M	K	PK	PK	PN	PN/0	K	K	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, pośrednie i bezpośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej, możliwe oddziaływania skumulowane.
	1.1.2. Wzrost znaczenia miasta Rzeszowa poprzez rozwój funkcji metropolitalnych.	PN	PN	M	PN	0	M	K	PK	PK	PN	PN/0	K	K	
	1.1.3. Wzmocnienie roli miast jako ośrodków kreujących wysoką jakość życia mieszkańców.	PN	PN	PN	PN	0	M	K	PK	PK	PN	PN/0	K	K	
	1.1.4. Poprawa funkcjonalności i spójności przestrzennej miast pełniących funkcje biegunów wzrostu.	PN	PN	PN	PN	0	M	K	PK	PK	PN	M	K	K	
	1.1.5. Kształtowanie miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF).	PN	PN	PN	PN	0	M	K	PK	PK	PN	M	K	K	
	1.1.6. Wielofunkcyjny rozwój wiejskich obszarów funkcjonalnych (WOF).	PN	PN	PN	PN	M	M	K	PK	PK	PN	M	K	K	
2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska.	2.1.1. Ochrona i racjonalna gospodarka zasobami kopalin.	PN/0	PN/0	PN/0	PN/M	M	M	PN/0	PN/0	PN/0	N	PN/0	0	0	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej, możliwe oddziaływania skumulowane.
	2.1.2. Ochrona zasobów wodnych	0	PK	0	PK	PK	0	0	PK	0	PK	PK	0	K	
	2.1.3. Zachowanie i zwiększenie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	Oddziaływania bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, długoterminowe, regionalne.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
PROJEKTU ZMIANY
PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO – PERSPEKTYWA 2030

	chronionych i powiązań ekologicznych.														
	2.1.4. Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	
	2.1.5. Ochrona walorów przyrodniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowiskowych.	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	
	2.1.6. Zapewnienie wysokiej jakości powietrza i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.	K	K	0	K	K	0	0	K	K	K	K	K	K	Oddziaływania bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej, regionalne.
	2.1.7. Zmniejszanie uciążliwości hałasu.	0	0	K	0	0	0	0	K	K	0	K	0	K	
2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków.	2.2.1. Ograniczanie zagrożenia powodziowego i przeciwdziałanie skutkom suszy.	0	0	0	PN	PN/0	PN/0	PN/0	PN	M	M	PN	K	K	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej, możliwe oddziaływania skumulowane.
	2.2.2. Zapobieganie osuwiskom oraz minimalizowanie ich negatywnych skutków.	0	PN/0	0	PK	0	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	M	PN/0	K	K	Oddziaływania o zasięgu lokalnym i różnej intensywności, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej.
	2.2.3. Przeciwdziałanie poważnym awariom i ograniczanie ich negatywnych skutków	K	K	0	K	K	PK	K	K	K	K	K	K	K	
	2.2.4. Likwidacja i ograniczanie negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia oraz właściwa lokalizacja przedsięwzięć o znaczących oddziaływaniach na środowisko.	M	M	PN/0	M	K	K	K	K	K	K	K	K	K	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej.
2.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego.	2.3.1. Zachowanie i ochrona zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych.	0	0	0	0	0	0	K	K	0	K	K	K	K	Oddziaływania o zasięgu lokalnym, o różnej intensywności, pośrednie i bezpośrednie, długoterminowe, odwracalne.
	2.3.2. Zachowanie i ochrona walorów przestrzeni, w tym walorów krajobrazu kulturowego.	0	0	0	K	K	0	K	K	K	K	K	K	K	

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
PROJEKTU ZMIANY
PLANU ZAGOSPOSDAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO – PERSPEKTYWA 2030

	2.3.3. Zachowanie i ochrona współczesnego materialnego dziedzictwa kulturowego.	0	0	0	0	0	0	K	K	K	K	K	K	K	Oddziaływania o zasięgu regionalnym, o różnej intensywności, pośrednie i bezpośrednie, długoterminowe, odwracalne.
	2.3.4. Rozwijanie sieci szlaków kulturowych, jako istotnego elementu spajającego zasoby kulturowe województwa.	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	0	0	0	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	K	K	Oddziaływania o zasięgu lokalnym, o różnej intensywności, pośrednie i bezpośrednie, długoterminowe, odwracalne.
	2.3.5. Ochrona pozostałych zasobów i elementów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów niematerialnych.	0	0	0	0	0	0	K	0	0	K	K	K	K	Oddziaływania o zasięgu lokalnym, o różnej intensywności, pośrednie i bezpośrednie, długoterminowe, odwracalne.
3.1. Podniesienie poziomu życia mieszkańców województwa.	3.1.1. Rozwój szkolnictwa wyższego.	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	0	0	PK	0	0	PN/0	0	K	K	Oddziaływania o zasięgu lokalnym, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, długoterminowe.
	3.1.2. Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia.	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	0	0	PK	0	0	PN/0	0	K	K	
	3.1.3. Wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego.	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	0	0	PK	0	0	PN/0	0	K	K	Oddziaływania o zasięgu regionalnym, pośrednie i bezpośrednie, odwracalne, długoterminowe.
	3.1.4. Kształtowanie i rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.	PN/0	PN/0	PN/0	PN	PN/0	0	PN/0	PN/0	PN/0	PN	PN/0	0	K	Oddziaływania o zasięgu lokalnym i różnej intensywności, pośrednie, bezpośrednie, długoterminowe, odwracalne.
3.2. Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego.	3.2.1. Zwiększenie potencjału gospodarczego i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej województwa.	PN	PN	PN/0	PN	0	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	PN	PN/0	0	K	Oddziaływania o zasięgu regionalnym, różnej intensywności, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej, możliwe oddziaływania skumulowane.
	3.2.2. Lokalizacja wielkopowierzchniowych obiektów handlowych.	PN	PN	PN	PN	0	0	PN/0	0	0	PN	PN/0	0	K	
	3.2.3. Racjonalne wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego w gospodarce rolnej.	0	PN/0	0	PK	0	0	0	PK	PK	PK	PK	0	K	Oddziaływania o zasięgu lokalnym, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, długoterminowe.
	3.2.4. Zrównoważony rozwój turystyki.	PN/0	PN/0	PN/0	PN	PN/0	0	PN/0	PN/0	PN/0	PN	PN/0	0	K	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej, możliwe

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
PROJEKTU ZMIANY
PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO – PERSPEKTYWA 2030

															oddziaływania skumulowane.
4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa.	4.1.1. Rozwój powiązań drogowych wzmacniających zewnętrzną dostępność komunikacyjną województwa w wymiarze krajowym i transgranicznym (międzynarodowym).	M	PN	M	PN	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	PN	PN/0	PN/0	M	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej, możliwe oddziaływania skumulowane.
	4.1.2. Wzmocnienie i rozwój wewnątrzregionalnych powiązań komunikacyjnych Rzeszowa z ośrodkami subregionalnymi i lokalnymi oraz pomiędzy tymi ośrodkami.	M	PN	M	PN	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	PN	PN/0	PN/0	M	
	4.1.3. Rozwój spójnego przestrzennie systemu kolejowego w zakresie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań województwa.	M	PN/0	PN	PN/0	PN/0	0	PN/0	PN/0	PN/0	PN	PN/0	PN/0	K	
	4.1.4. Rozwój infrastruktury i usług transportu lotniczego.	PN/0	0	PN	PN	0	0	PN/0	0	0	PN	PN	0	K	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie, odwracalne.
	4.1.5. Zwiększenie dostępności infrastruktury granicznej na granicy województwa podkarpackiego z Ukrainą.	PN	PN	PN	PN/0	PN/0	0	PN/0	PN/0	PN	PN	PN	0	K	Oddziaływania o zasięgu lokalnym, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, długoterminowe.
5.1. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa.	5.1.1. Rozwój sieci przesyłowej i urządzeń elektroenergetycznych.	0	0	0	PN/0	PN/0	0	N	PN	0	PN/0	PN	0	PN/0	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej.
	5.1.2. Zwiększenie możliwości i zdolności przesyłowych gazociągów wysokiego ciśnienia o znaczeniu krajowym oraz dywersyfikacja źródeł zasilania.	K	0	0	PN/0	PN/0	PN	0	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	K	
	5.1.3. Zwiększenie możliwości i efektywności wykorzystania infrastruktury ciepłowniczej.	K	PK	0	PN/0	PK	PK	PN/0	PK	0	PN/0	0	K	K	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej, możliwe oddziaływania skumulowane.
	5.1.4. Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE).	K	K	PN	PN	0	K	PN	PN	PN/0	PN	PN	K	PN/K	

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
PROJEKTU ZMIANY
PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO – PERSPEKTYWA 2030

5.2. Racjonalny rozwój gospodarki wodno – ściekowej.	5.2.1. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód.	0	PN/0	PN/0	PN	0	PN/0	PN/0	PN	M	M	PN	K	K	Oddziaływania o zasięgu regionalnym, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, długoterminowe, o różnej skali i intensywności.
	5.2.2. Zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.	0	PN	PN/0	PN	M	0	PN	PN	PN	PN	PN	PN/PK	K	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej, możliwe oddziaływania skumulowane.
	5.2.3. Rozwój gospodarki ściekowej na obszarze województwa.	PK	K	PN/0	PN/0	K	0	PN/0	K	PN/0	M	M	PN/0	K	Oddziaływania bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, długoterminowe.
5.3. Rozwój systemu gospodarki odpadami na terenie województwa podkarpackiego.	5.3.1. Regionalne gospodarowanie odpadami komunalnymi.	M	M	PN	PN	K	0	PN/0	M	PN/0	PN	PN/0	K	K	Oddziaływania bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, długoterminowe, o różnej skali i intensywności.
	5.3.2. Gospodarowanie pozostałymi grupami odpadów.	K	K	PK	PN/0	K	0	K	M	M	PN/0	PN/0	K	K	Oddziaływania bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, długoterminowe.
5.4. Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej.	5.4.1. Rozbudowa sieci telekomunikacyjnych oraz zwiększenie dostępu do Internetu terenów trudno dostępnych i o małej gęstości zaludnienia.	0	0	0	0	0	0	0	PN/0	PN/0	PN	PN/0	0	K	Oddziaływanie bezpośrednie, regionalne, długoterminowe, odwracalne.
6.1. Zwiększenie zdolności obronnej i bezpieczeństwa publicznego.	6.1.1. Rozwój infrastruktury obronności i bezpieczeństwa publicznego oraz systemów infrastruktury transportowej i technicznej.	PN	PN	M	PN	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	PN/0	PN	PN/0	PN/0	M	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, odwracalne, o różnej skali czasowej, możliwe oddziaływania skumulowane.
	6.1.2. Utrzymanie terenów zamkniętych i ich stref ochronnych dla potrzeb obronności i bezpieczeństwa publicznego.	PN	PN	PN	PN	PN	0	0	PN/0	PN	PN	PN	0	0	Oddziaływanie bezpośrednie, lokalne, długoterminowe, odwracalne.

Objaśnienia:

K – oddziaływanie pozytywne
PK – oddziaływania potencjalnie pozytywne
N – oddziaływanie negatywne
PN – oddziaływania potencjalnie negatywne

M – oddziaływania mieszane (pozytywne i negatywne)
0 – oddziaływania mało znaczące lub neutralne

Z analiz przeprowadzonych w tabeli 6 wynika, że najwięcej pozytywnych dla środowiska oddziaływań związanych będzie z realizacją następujących kierunków zagospodarowania:

- 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska,
- 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków,
- 2.3. Ochrona Dziedzictwa Kulturowego,
- 5.3. Rozwój systemu gospodarki odpadami na terenie województwa podkarpackiego.

Najwięcej negatywnych oraz potencjalnie negatywnych oddziaływań związanych będzie z realizacją następujących kierunków zagospodarowania:

- 1.1. Równoważenie systemu osadniczego oraz poprawa spójności terytorialnej województwa,
- 3.2. Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego,
- 4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa,
- 5.1. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa,
- 5.2. Racjonalny rozwój gospodarki wodnej i ściekowej,
- 6.1. Zwiększenie zdolności obronnej i bezpieczeństwa publicznego.

Należy podkreślić, że pomimo stwierdzonych potencjalnie negatywnych, niekorzystnych oddziaływań na środowisko na etapie realizacji poszczególnych przedsięwzięć funkcjonowanie przedsięwzięć już zrealizowanych będzie sprzyjało ochronie środowiska np. przedsięwzięcia z zakresu gospodarki ściekowej, przedsięwzięcia związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii czy poprawą dostępności komunikacyjnej województwa (zwiększenie płynności ruchu prowadzi m.in. do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych).

Szczególnie pozytywny, korzystny wpływ na zdrowie i życie ludzi będzie miała realizacja polityk przestrzennych określonych w kierunku 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków szczególnie w zakresie: ograniczania zagrożenia powodziowego, przeciwdziałania poważnym awariom, likwidacji i ograniczaniu negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia oraz właściwej lokalizacji przedsięwzięć o znaczącym oddziaływaniu na środowisko.

W przypadku realizacji nowych dróg (autostrada, drogi szybkiego ruchu) pojawią się negatywne oddziaływania w nowych miejscach, w których obecnie nie występują. Koncentrować się będą wzdłuż nowopowstałych dróg.

Przewiduje się także wzrost niekorzystnych oddziaływań na środowisko związanych z realizacją kierunku 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków, zwłaszcza w zakresie polityki przestrzennej: 2.2.1. Ograniczanie zagrożenia powodziowego i przeciwdziałanie skutkom suszy, szczególnie w przypadku realizacji zbiorników wodnych. Istnieje duże prawdopodobieństwo, graniczące z pewnością, że oddziaływania na środowisko będą znaczące.

Zgodnie z obowiązującym prawem, zbiorniki wodne zostały zaliczone do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Dla takich przedsięwzięć **ustawodawca przewidział przeprowadzenie procedury oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.**

Znaczna część przedsięwzięć, jakie będą realizowane zgodnie z kierunkami zagospodarowania i politykami przestrzennymi określonymi w projekcie Zmiany Planu (poza tymi, które są już realizowane – głównie drogi), będzie poddana procedurze ocen oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Podkreślenia wymaga fakt, że projekt Zmiany Planu nie jest dokumentem decyzyjnym, na podstawie którego wydawane są pozwolenia na realizację poszczególnych przedsięwzięć.

W projekcie Zmiany Planu określone są kierunki zagospodarowania przestrzennego oraz polityka przestrzenna województwa, natomiast nie są znane szczegółowe lokalizacje poszczególnych przedsięwzięć.

Potencjalnie niekorzystne, negatywne oddziaływanie na środowisko poszczególnych przedsięwzięć inwestycyjnych będzie miało głównie ograniczony, lokalny zasięg, niemniej jednak w przypadku realizacji zbiorników wodnych (są to zadania rządowe jakie będą realizowane zgodnie z ustanowionym Programem ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły 2011-2030) wpływ na środowisko może dotyczyć znacznych obszarów (np. zlewni powyżej zbiorników czy poszczególnych rzek poniżej zbiorników).

Poniżej przedstawiono prognozowane oddziaływania na:

- **powierzchnię ziemi łącznie z glebą** – w przypadku realizacji kierunków zagospodarowania przestrzennego i polityk przestrzennych przewiduje się przekształcenie powierzchni ziemi w miejscach powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych oraz lokalizacji poszczególnych przedsięwzięć. Pod lokalizację nowych przedsięwzięć, związanych m.in. z rozwojem przestrzennym jednostek osadniczych wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną, realizacją dróg, realizacją działań z zakresu Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły czy odkrywkową eksploatacją surowców mineralnych, będą głównie przeznaczane tereny wolne od zabudowy. Wykonanie przedsięwzięć realizowanych w ramach kierunków i polityk przestrzennych będzie poprzedzone procedurą oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: bezpośrednie, stałe, negatywne, długoterminowe, odwracalne, możliwe oddziaływania skumulowane,
- **bioróżnorodność** – negatywne oddziaływanie na bioróżnorodność może wystąpić głównie na etapie realizacji poszczególnych przedsięwzięć (np. budowa nowych oraz rozbudowa już istniejących przedsięwzięć). W wyniku realizacji zadań wynikających z realizacji Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły, koncesjonowanej eksploatacji złóż kapalin, budowy dróg może nastąpić bezpowrotna likwidacja siedlisk przyrodniczych, a niektóre zwierzęta będą zmuszone zmienić swoje trasy wędrówek czy dotychczasowe miejsca przebywania. Uszczupli się powierzchnia zajmowana przez siedliska roślinne. Korzystne, pozytywne oddziaływania związane będą z realizacją kierunku rozwoju 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska. Realizacja przedsięwzięć w ramach kierunków i polityk przestrzennych będzie poprzedzona procedurą oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: bezpośrednie, stałe, negatywne oraz pozytywne, długoterminowe, odwracalne, możliwe oddziaływania skumulowane,
- **zwierzęta** – przewiduje się, że realizacja niektórych polityk przestrzennych realizowanych w ramach kierunków zagospodarowania przestrzennego może mieć niekorzystne oddziaływanie na zwierzęta. Należą do nich zwłaszcza te, które są związane np. z budową dróg, realizacją Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły. Budowa jak i funkcjonowanie zrealizowanych już przedsięwzięć (np. drogi szybkiego ruchu, zbiorniki) będzie miała negatywny wpływ na zwierzęta (np. przecięcie istniejących korytarzy ekologicznych spowoduje wydłużenie tras migracji zwierząt). Nastąpi zmiana warunków wykorzystywania terenu przez zwierzęta – niektóre gatunki przeniosą się na tereny sąsiadujące z realizowanym przedsięwzięciem, inne dostosują się do nowych uwarunkowań, a jeszcze inne gatunki zaczną się pojawiać w obrębie zrealizowanych przedsięwzięć znajdując

- dogodne warunki do bytowania czy do żerowania. Pozytywne oddziaływania związane będą z realizacją kierunku rozwoju 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: bezpośrednie, stałe, negatywne, ale i pozytywne (pojawią się nowe gatunki), długoterminowe, odwracalne,
- **rośliny** – pozytywne oddziaływanie na rośliny związane jest głównie z realizacją kierunku zagospodarowania przestrzennego 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska. Prognozuje się, że oddziaływanie negatywne związane będzie z realizacją każdego przedsięwzięcia zajmującego określoną przestrzeń, nastąpi zniszczenie roślin i siedlisk przyrodniczych w miejscu lokalizacji przedsięwzięć oraz prowadzenia robót. Realizacja przedsięwzięć w ramach kierunków i polityk przestrzennych będzie poprzedzona procedurą oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: bezpośrednie, stałe, negatywne, ale i pozytywne (mogą/pojawią się nowe gatunki roślin i siedlisk przyrodniczych np. w obrębie zbiorników wodnych), długoterminowe, odwracalne. Przewiduje się, że w obrębie przyszłych zbiorników wodnych oddziaływania na rośliny będą nieodwracalne (zbiorniki wodne),
 - **zabytki i dobra kultury współczesnej** – nie przewiduje się znaczących oddziaływań pod warunkiem, że w sposób właściwy będą rozpoznane zasoby archeologiczne w obrębie realizowanych przedsięwzięć, zwłaszcza dróg. W przypadku zbiorników wodnych może dojść do zniszczenia/przeniesienia niektórych obiektów, w tym obiektów zabytkowych. Należy zaznaczyć, że zrealizowane zbiorniki wodne pozwolą na ochronę przed zalaniem/zniszczeniem zarówno obiektów zabytkowych jak i dóbr kultury współczesnej. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: bezpośrednie, stałe, negatywne jak i pozytywne, długoterminowe, odwracalne jak i nieodwracalne,
 - **klimat akustyczny** – emisja hałasu wystąpi zwłaszcza w fazie budowy, rozbudowy, modernizacji poszczególnych przedsięwzięć, zwłaszcza w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych, wiejskich obszarów funkcjonalnych, biegunów wzrostu, a także podczas prowadzenia ewentualnych prac rekultywacyjnych w obrębie terenów zdegradowanych, czy prowadzenia prac związanych z zabezpieczeniem przed zagrożeniami oraz usuwaniem ich skutków. Zwiększona emisja hałasu komunikacyjnego będzie obserwowana w okolicach nowopowstających dróg (np. autostrada A-4, droga S-19). Można oczekiwać, że zmniejszy się hałas komunikacyjny w miastach i miejscowościach, które będą leżały poza głównymi szlakami komunikacyjnymi oraz będą miały wybudowane obwodnice. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: bezpośrednie, okresowe (czas przejazdu samochodów), negatywne, odwracalne, możliwe oddziaływania skumulowane,
 - **klimat** – nie przewiduje się zmian klimatu powodowanych realizacją i funkcjonowaniem zrealizowanych kierunków zagospodarowania i polityk przestrzennych określonych w projekcie Zmiany Planu. Przewiduje się, że możliwe są jedynie lokalne zmiany mikroklimatu związane ze wzrostem emisji ciepła do atmosfery. Korzystnych oddziaływań w odniesieniu do klimatu można oczekiwać w związku z zaplanowanym w szerokim zakresie rozwojem energetyki odnawialnej, który wiąże się z ograniczaniem emisji gazów cieplarnianych,
 - **krajobraz** – realizacja nowych przedsięwzięć, takich jak np.: elektrownie wiatrowe, autostrada, obiekty realizowane w ramach Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły, eksploatacja surowców mineralnych metodą odkrywkową, usuwanie skutków osuwisk, spowoduje przekształcenie obecnego krajobrazu. Przekształcenia te będą ograniczać

się do niewielkich powierzchni i mogą/będą się wiązać się m.in. z przekształceniem rzeźby terenu, a tym samym zmianą krajobrazu w obrębie realizowanych przedsięwzięć. W przypadku realizacji Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły może dojść do wybudowania trzech zbiorników wodnych. W przypadku realizacji elektrowni wiatrowych powstaną dominanty, które mogą być przeszkodą w postrzeganiu krajobrazu, ale też mogą być postrzegane jako nowy typ krajobrazu kulturowego związanego z rozwojem nowych sposobów pozyskiwania energii elektrycznej. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: bezpośrednie, stałe, negatywne, długoterminowe, odwracalne. Przewiduje się także oddziaływania pozytywne w przypadku rekultywacji terenów zdegradowanych,

- **powietrze** – wzrost zanieczyszczeń powietrza związany będzie przede wszystkim z realizacją kierunków zagospodarowania: 1.1. Równoważenie systemu osadniczego oraz poprawa spójności terytorialnej województwa, 3.2. Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego, 4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa. Przewiduje się, że emisja zanieczyszczeń do powietrza może mieć tendencje wzrostowe, ale stosowanie najnowszych technik i technologii może wielkość emisji skutecznie ograniczyć zarówno na etapie budowy poszczególnych przedsięwzięć jak i na etapie funkcjonowania już zrealizowanych przedsięwzięć. Ponadto realizacja kierunku 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, a szczególnie realizacja polityki przestrzennej dotyczącej zapewnienia wysokiej jakości powietrza i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Pozytywny wpływ na jakość powietrza związany będzie także z realizacją kierunku zagospodarowania 5.1. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa zwłaszcza polityki przestrzennej dotyczącej rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE). Nie przewiduje się znaczących oddziaływań na jakość powietrza powodowanych realizacją kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa określonych w projekcie Zmiany Planu. Realizacja przedsięwzięć realizowanych w ramach kierunków i polityk przestrzennych będzie poprzedzona procedurą oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: bezpośrednie, mieszane, długoterminowe, odwracalne, możliwe oddziaływania skumulowane,
- **poważne awarie** – nie przewiduje się wystąpienia poważnych awarii powodowanych realizacją kierunków zagospodarowania przestrzennego określonych w projekcie Zmiany Planu. Realizacja kierunku zagospodarowania 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków określone w politykach przestrzennych: Przeciwdziałanie poważnym awariom i ograniczanie ich negatywnych skutków, a także Likwidacja i ograniczanie negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia, oraz właściwa lokalizacja przedsięwzięć o znaczących oddziaływaniach na środowisko określają zasady lokalizowania zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku oraz działania w zakresie likwidacji istniejących źródeł znaczącego oddziaływania na środowisko, co ogranicza możliwość wystąpienia poważnych awarii,
- **promieniowanie elektromagnetyczne** – nie przewiduje się znaczących oddziaływań. Projekt Zmiany Planu przewiduje modernizację istniejących oraz budowę nowych linii elektroenergetycznych. Linie te mają być realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami szczególnymi. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: pośrednie, stałe, długoterminowe, nieznaczące, odwracalne,
- **wody powierzchniowe i podziemne** – w projekcie Zmiany Planu, w kierunkach zagospodarowania przestrzennego 2.1 Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska (polityka przestrzenna: Ochrona zasobów wodnych), 5.2. Racjonalny rozwój gospodarki wodnej i ściekowej oraz 5.3. Rozwój

systemu gospodarki odpadami na terenie województwa podkarpackiego określone są zasady dotyczące ochrony i efektywnego gospodarowania zasobami wodnymi. Efektem realizacji tych kierunków ma być m.in. polepszenie jakości jednolitych części wód zarówno powierzchniowych jak i podziemnych oraz ochrona ich zasobów. Mogą jednak wystąpić niekorzystne oddziaływania w przypadku realizacji Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły. W takim przypadku nadrzędnym dobrem jest ochrona zdrowia i życia ludzi. Należy też zaznaczyć, że każde przedsięwzięcie jakie będzie realizowane musi być poprzedzone procedurą oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym na obszary Natura 2000. Niekorzystne, negatywne oddziaływania na stan wód mogą wystąpić na etapie realizacji przedsięwzięć. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: bezpośrednie, stałe, mieszane, odwracalne, długoterminowe, ale też krótkoterminowe np. w przypadku wystąpienia awarii,

- **zasoby naturalne** – nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na zasoby naturalne. Korzystne oddziaływania związane będą z realizacją kierunku zagospodarowania 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, a niekorzystne związane będą z eksploatacją surowców nieodnawialnych. Należy zaznaczyć, że w projekcie Zmiany Planu ustalono, iż gospodarka zasobami naturalnymi (w tym kopalinami) winna cechować się racjonalnością. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: bezpośrednie, stałe, negatywne (jeżeli będą eksploatowane), pozytywne (ochrona zasobów), długoterminowe, nieodwracalne,
- **zdrowie ludzi** – realizacja wszystkich kierunków zagospodarowania przestrzennego przewidzianych w projekcie Zmiany Planu w konsekwencji będzie pozytywna dla zdrowia i życia ludzi. Szczególnie tych kierunków, których realizacja ma przeciwdziałać zagrożeniom środowiska tj.: 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków, 3.1. Podniesienie poziomu życia mieszkańców województwa, 5.2. Racjonalny rozwój gospodarki wodnej i ściekowej, a w szczególności polityki przestrzenne, które dotyczą: zapewnienia wysokiej jakości powietrza i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, zmniejszenia uciążliwości hałasu, ograniczania zagrożenia powodziowego i przeciwdziałania suszy, zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, minimalizowania skutków powodzi, przeciwdziałania poważnym awariom i ograniczania ich negatywnych skutków, likwidacji i ograniczania negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia oraz właściwej lokalizacji przedsięwzięć o znaczącym oddziaływaniu na środowisko, kształtowania i rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Przewiduje się następujące rodzaje oddziaływań: bezpośrednie, stałe, pozytywne, długoterminowe, odwracalne. Negatywne oddziaływania mogą wystąpić w bezpośrednim sąsiedztwie nowowytbudowanych dróg (np. autostrady, drogi szybkiego ruchu) i związane będą głównie z oddziaływaniem hałasu, drgań i zanieczyszczeń motoryzacyjnych.

Realizacja kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa określonych w projekcie Zmiany Planu będzie miała pozytywny jak i negatywny wpływ na środowisko. Pozytywne oddziaływania na środowisko wystąpią głównie na etapie funkcjonowania zrealizowanych już przedsięwzięć. Zasięg tych oddziaływań będzie miał głównie charakter lokalny i ograniczy się do terenów bezpośrednio sąsiadujących z poszczególnymi przedsięwzięciami (głównie liniowymi). W przypadku zbiorników wodnych oddziaływanie może mieć zasięg ponadlokalny.

Należy podkreślić, że negatywne oddziaływania będą odnosiły się do niektórych komponentów środowiska głównie w fazie realizacji przedsięwzięć, ale znacząca ilość zrealizowanych przedsięwzięć będzie miała korzystny wpływ przede wszystkim na zdrowie i życie ludzi (np. ochrona przeciwpowodziowa, ochrona przeciwośmiskowa, zmniejszenie uciążliwości hałasu, zapewnienie wysokiej jakości powietrza i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, przeciwdziałanie poważnym awariom i ograniczanie ich skutków).

Nie przewiduje się oddziaływań skumulowanych w skali regionu. Oddziaływania mogą się kumulować podczas prowadzenia prac budowlanych w ramach realizacji poszczególnych przedsięwzięć i zależeć będą od harmonogramu prowadzonych prac budowlanych. Oddziaływania te będą miały głównie charakter lokalny i ograniczą się do terenów sąsiadujących z realizowaną instalacją/przedsięwzięciem. Wyjątek może stanowić realizacja zbiorników wodnych. W tym przypadku oddziaływania mogą mieć charakter ponadlokalny.

Należy podkreślić, iż projekt Zmiany Planu uwzględnia przedsięwzięcia wskazane do realizacji w przyjętych dokumentach wyższego rzędu, m.in. w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Programie ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły, Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020. Przedsięwzięcia te realizowane będą w bliższej bądź dalszej perspektywie czasowej.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa nie jest dokumentem decyzyjnym. Przedsięwzięcia, które nie są objęte tzw. specustawą będą uwzględniane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, gdzie wskazana będzie ich dokładna lokalizacja. Projekty tych planów będą poddane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, a na etapie wydawania decyzji środowiskowej i pozwolenia na realizację przedsięwzięcia określone już będą dokładne dane techniczne przedsięwzięcia, co pozwoli na dokładną ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Należy zaznaczyć, że prawodawca przewidział, dwie procedury ocen: ocenę strategiczną (dotyczącą planów i programów) oraz ocenę dotyczącą przedsięwzięć przeprowadzaną na etapie wydawania pozwolenia na realizację przedsięwzięcia. Od wyników oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym na obszary Natura 2000, będzie zależała jego realizacja.

6.3. Analiza i ocena przewidywanego znaczącego oddziaływania na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz na integralność tych obszarów

Art. 33 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627) mówi, że: „zabrania się, z zastrzeżeniem art. 34, podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla ochrony których wyznaczono obszar Natura 2000 lub,
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla ochrony których został wyznaczony obszar Natura 2000, lub,
- pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami”.

Art. 55, ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko mówi: „Projekt dokumentu, o którym mowa w art. 46 lub 47, **nie może zostać przyjęty, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16**

kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, jeżeli ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynika, że może on znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000.

Art. 34 ustawy o ochronie przyrody mówi: jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, **właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska**, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszary znajdujące się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt. 1 (mające znaczenie dla Wspólnoty – wyznaczane na podstawie Dyrektywy Siedliskowej), **zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000**.

W przypadku gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie na realizację przedsięwzięcia może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- ochrony zdrowia i życia ludzi,
- zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego,
- uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędnym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego,
- wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

Przepis ten stosuje się do już wyznaczonych obszarów Natura 2000, obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty oraz do proponowanych obszarów ochrony siedlisk.

Analizie oddziaływania na środowisko poddano kierunki zagospodarowania i polityki przestrzenne określone w projekcie Zmiany Planu.

Podkreślić należy, że w projekcie Zmiany Planu zostały uwzględnione przedsięwzięcia, których realizacja wynika z już przyjętych dokumentów:

- krajowych (KPZK 2030) – m.in. zbiornik Kąty-Myscowa na rzece Wisłoka,
- ponadregionalnych (Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły) – zbiorniki wodne: Kąty-Myscowa na rzece Wisłoka, Dukla na rzece Jasiołka, Rudawka Rymanowska na rzece Wisłok,
- regionalnych (Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2020),
- wydanych decyzji środowiskowych czy pozwoleń na realizację przedsięwzięć (drogi szybkiego ruchu, autostrada).

Tylko inwestycje drogowe są dokładnie umiejscowione w przestrzeni. Inne przedsięwzięcia, pomimo tego, że są wskazane w przyjętych dokumentach strategicznych, nie mają określonej dokładnej lokalizacji. Dokładna lokalizacja przedsięwzięć będzie wskazana na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i/lub na etapie wydawania decyzji środowiskowych czy pozwoleń na realizację przedsięwzięcia.

Brak jest także wyznaczonych terenów pod lokalizację poszczególnych rodzajów inwestycji bazujących na odnawialnych źródłach energii, przy czym na tym etapie projektowania wskazanie bezkonfliktowych lokalizacji pod elektrownie wiatrowe nie jest możliwe.

Plan zagospodarowania województwa jest dokumentem ogólnym, określającym kierunki zagospodarowania i polityki przestrzenne, a rysunek planu przedstawia się na mapach w skali 1:200000.

W projekcie Zmiany Planu zostały określone następujące zasady rozmieszczenia obiektów OZE na obszarze województwa:

- energetyka wodna powinna opierać się głównie na budowie małych elektrowni wodnych (MEW), z wykorzystaniem istniejących budowli piętrzących oraz jednoczesną poprawą drożności cieków wodnych, jako korytarzy migracyjnych zwierząt,
- energetyka wiatrowa wykorzystując optymalne warunki wietrzne, nie powinna być lokalizowana na terenach o dużych walorach krajobrazowych i przyrodniczych, farmy wiatrowe, jak i turbiny wiatrowe o zainstalowanej mocy powyżej 50 kW należy sytuować w odległości niepowodującej uciążliwości dla zabudowy mieszkaniowej,
- energetyka słoneczna jako najmniej inwazyjna, powinna rozwijać się na obszarze niemal całego województwa, gdyż posiada ono stosunkowo dobre warunki solarne,
- biogazownie należy lokalizować w miejscach, w których istnieje stały dostęp do lokalnych substratów niezbędnych do przeprowadzania procesu fermentacji metanowej.

Bardziej szczegółowe analizy należy przeprowadzać w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w których każdorazowo wykonywane są m.in. monitoringi przyrodnicze (ornitologiczny i chiropterologiczny), a także uwzględniane są aktualne wymagania prawne, oraz uwarunkowania środowiskowe.

Analizując wpływ na obszary Natura 2000 posłużono się metodą graficzną w celu wyznaczenia obszarów konfliktowych (załączniki graficzne do prognozy oddziaływania na środowisko), tzn. takich, gdzie realizacja ewentualnych przedsięwzięć w ramach polityk przestrzennych może powodować konflikty przestrzenne lub potencjalnie negatywnie oddziaływać na obszary Natura 2000. W tym celu potencjalna lokalizacja przedsięwzięcia czy potencjalny obszar realizacji polityk przestrzennych zostały pokazane na tle obszarów objętych ochroną (łącznie z obszarami Natura 2000). Obszary wystąpienia potencjalnych konfliktów przestrzennych oraz potencjalnych niekorzystnych oddziaływań stanowią tę część, gdzie potencjalny obszar lokalizacji przedsięwzięcia pokrywa się z obszarami chronionymi, w tym z obszarami Natura 2000 (załączniki graficzne 1-5).

Należy podkreślić, że nie są jeszcze znane ostateczne trasy przebiegu wszystkich projektowanych dróg, dokładne miejsca realizacji zbiorników wodnych, dokładne przebiegi linii elektroenergetycznych. Znane są trasy przebiegu tylko tych dróg, które przechodzą procedurę ocen oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, bądź ją zakończyły (drogi w realizacji). Nie są także znane lokalizacje innych przedsięwzięć (np. dotyczących turystyki, wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, infrastruktury sportowo-turystycznej, przedsięwzięć wykorzystujących do produkcji energii źródła odnawialne, w tym siłę wiatru). Poza tym projekt Zmiany Planu nie jest dokumentem decyzyjnym, ale określającym kierunki zagospodarowania i polityki przestrzenne, w związku z czym nie jest możliwe już na tym etapie jednoznaczne wskazanie znaczących oddziaływań na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz na integralność tych obszarów. Możliwe jest wskazanie konfliktów, potencjalnych niekorzystnych oddziaływań jakie może powodować realizacja kierunków zagospodarowania przestrzennego czy poszczególnych polityk przestrzennych.

Należy stwierdzić, że w obrębie obszarów Natura 2000, może dochodzić do:

- fragmentacji siedlisk przyrodniczych,
- zmniejszenia powierzchni siedlisk przyrodniczych, w tym może dojść do zmniejszenia powierzchni siedlisk o znaczeniu priorytetowym (w przypadku realizacji zbiorników wodnych mogą być to siedliska o kodzie 91EO – łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe),
- jakościowych zmian siedlisk,
- utraty powierzchni żerowiskowych ptaków,
- powstawania nowych barier dla funkcjonowania układów przyrodniczych (np. w przypadku realizacji dróg szybkiego ruchu czy zbiorników wodnych),
- emisji hałasu,
- emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych,
- zakłócenia funkcjonowania korytarzy ekologicznych na odcinkach przejść przez doliny cieków, co może prowadzić do wydłużenia tras migracji gatunków priorytetowych tj. wilk, niedźwiedź (w przypadku realizacji zbiorników wodnych, dróg szybkiego ruchu),
- wyłączenia z systemu przyrodniczego terenów rolnych, w niektórych przypadkach może zdarzyć się, że nastąpi wyłączenie terenów leśnych czy dolin rzecznych (głównie w przypadku realizacji zbiorników wodnych).

Należy zaznaczyć, że w przypadku kiedy nie ma wskazanej konkretnej lokalizacji danego przedsięwzięcia, a tylko określone są polityki przestrzenne, zasady rozmieszczenia obiektów, czy zasady zagospodarowania terenów, dopiero na etapie rozwiązań planistycznych należy przedstawić alternatywne rozwiązania dotyczące np. przebiegu tras komunikacyjnych, ochrony przed powodzią czy lokalizacji OZE i do realizacji wybrać takie rozwiązania, które są najbardziej korzystne dla środowiska, w tym zdrowia i życia ludzi.

W przypadku tras komunikacyjnych należy zwracać uwagę na rozmieszczenie siedlisk naturalnych. Przebieg szlaków komunikacyjnych należy prowadzić w taki sposób, aby nie dochodziło do fragmentacji siedlisk naturalnych, zniszczenia, zmian jakościowych siedlisk. Jeżeli okaże się niemożliwym ominięcie obszarów Natura 2000, należy przewidzieć działania ograniczające wpływ na obszar Natura 2000 np. zaprojektować bezkolizyjne przejścia dla zwierząt.

W przypadku wodnych zbiorników dużej retencji ich realizacja została wskazana i praktycznie przesądzona w dokumentach wyższego rzędu (Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 i przyjęty Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły).

Zgodnie z dokumentami wyższego rzędu w projekcie Zmiany Planu zostały uwzględnione trzy zbiorniki wodne: Kąty-Myscowa na rzece Wisłoka, Dukla na rzece Jasiołka, Rudawka Rymanowska na rzece Wisłok.

Na obecnym etapie planowania przestrzennego można stwierdzić, że istnieje duże prawdopodobieństwo, graniczące z pewnością, wystąpienia znaczących oddziaływań na obszary Natura 2000, głównie na siedliska przyrodnicze i gatunki priorytetowe. Bardziej szczegółowe dane odnośnie ewentualnego zniszczenia powierzchni siedlisk przyrodniczych i gatunków będą znane na etapie opracowywania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dotyczących przeznaczenia terenów pod lokalizację zbiorników dużej retencji lub na etapie uzyskiwania decyzji środowiskowej.

Według zapisów projektu Zmiany Planu, ochrona przeciwpowodziowa wymaga kompleksowych i niezbędnych zadań infrastrukturalnych zwiększających efektywność infrastruktury przeciwpowodziowej, w związku z tym przewiduje się:

- odtworzenie pierwotnych terenów zalewowych, poprzez renaturyzację dolin rzecznych oraz planowane zalesienia i zadrzewienia, w celu zwiększenia naturalnej retencji wód,
- modernizację oraz rozbudowę obecnego systemu przeciwpowodziowego, ukierunkowanego głównie na budowę zbiorników retencyjnych, polderów, modernizację istniejących wałów,
- budowę nowych odcinków wałów chroniących tereny zagospodarowane oraz odcinkową regulację rzek i potoków.

W województwie podkarpackim, w studiach ochrony przeciwpowodziowej dla obszaru zlewni Wisłoka, Wisłoki i Sanu opracowanych przez Dyrektora RZGW w Krakowie, obszary szczególnego zagrożenia powodzią obejmują teren o powierzchni 698,17 km², co stanowi 3,9% powierzchni województwa. W projekcie Zmiany Planu zostały wskazane następujące gminy, w których występuje największe zagrożenie powodziowe: Brzostek, Dubiecko, Jarosław, Jeżowe, Krzywca, Kuryłówka, Laszki, Leżajsk, Lubaczów, Nisko, Pysznica, Radymno, Rudnik nad Sanem, Sanok, Stubno, i Wiązownica.

Analizując powyższe zapisy projektu Zmiany Planu należy stwierdzić, że ochrona przeciwpowodziowa będzie realizowana także poprzez budowę polderów, modernizację i budowę wałów przeciwpowodziowych.

Biorąc pod uwagę fakt, że zbiorniki retencyjne są jedną z możliwości ochrony przed powodzią oraz ich potencjalna lokalizacja znajduje się w obrębie obszarów Natura 2000 istnieje duże prawdopodobieństwo, że mogą one w sposób znaczący oddziaływać na te obszary.

Według dokumentów nadrzędnych w obrębie województwa podkarpackiego mają być realizowane zbiorniki retencyjne:

- Kąty-Myscowa ma być zlokalizowany na rzece Wisłoka w obszarze Natura 2000 Beskid Niski PLB180002, Wisłoka z Dopływami PLH180052, możliwe też, że będzie obejmował niewielką część obszarów Natura 2000: Ostoja Magurska PLH180001, Ostoja Jaśliska PLH180014, Łysa Góra PLH180015, w sąsiedztwie obszarów Bednarka PLH120033, Kościół w Skalniku PLH180037,
- Dukla ma być zlokalizowany na rzece Jasiołka w obszarze Natura 2000 Jasiołka PLH180011, Beskid Niski PLB180002, i możliwe, że niewielki fragment obszaru Ostoja Jaśliska PLH180014, oraz w sąsiedztwie obszaru Trzciana PLH180018,
- Rudawka Rymanowska ma być zlokalizowany na rzece Wisłok w obszarze Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030, Beskid Niski PLB180002, możliwe też, że niewielką część obszaru Natura 2000 Rymanów PLH180016, Ostoja Jaśliska PLH180014.

Przedstawienie rozwiązań alternatywnych w zakresie ochrony przed powodzią w sytuacji kiedy w projekcie Zmiany Planu zawarte są tylko niektóre elementy spójnego systemu ochrony przeciwpowodziowej wynikające z Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły może prowadzić do poważnych modyfikacji rozwiązań w przyjętym już systemie. Przyjęty program ochrony przed powodzią powinien zawierać rozwiązania alternatywne i do realizacji powinien być przyjęty taki wariant ochrony przed powodzią dorzecza górnej Wisły, który jest najbardziej korzystny dla środowiska.

Program ochrony przed powodzią został przyjęty i zgodnie z obowiązującym prawem ma być uwzględniony w projekcie Zmiany Planu. Należy też zaznaczyć, że zbiorniki wodne nie tylko pełnią rolę ochrony przed powodzią, ale też są rezerwuarem wody i zabezpieczają przed skutkami suszy. Takiej roli nie spełniają poldery.

W przypadku OZE należy przeprowadzać monitoringi przyrodnicze (energetyka wiatrowa), a w przypadku zbiorników retencyjnych należy rozpatrywać także rozwiązania alternatywne (np. poldery). Przedsięwzięcia będą mogły być zrealizowane tylko w przypadku, gdy na etapie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszary Natura 2000, zostanie wykazany brak znaczących oddziaływań lub będą zachodzić przesłanki wymienione w art. 34 ustawy o ochronie przyrody tzn. jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszary znajdujące się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1 (proponowane obszary mające znaczenie dla Wspólnoty – wyznaczone na podstawie Dyrektywy Siedliskowej), zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

Prognozuje się, że oddziaływania na obszary Natura 2000 będą nasilone na etapie budowy konkretnych przedsięwzięć (drogi, zbiorniki wodne), ich działanie będzie bezpośrednie w przypadku, gdy przedsięwzięcie będzie realizowane na terenie obszaru Natura 2000.

W przypadku realizacji zbiorników retencyjnych istnieje duże prawdopodobieństwo, że wystąpią oddziaływania znaczące. Może dojść do likwidacji siedlisk o znaczeniu priorytetowym oraz do wydłużenia tras migracji zwierząt priorytetowych (wilk, niedźwiedź).

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie przyrody (art. 5) „*integralność obszaru Natura 2000 – spójność czynników strukturalnych i funkcjonalnych warunkujących zrównoważone trwanie populacji gatunków i siedlisk przyrodniczych, dla ochrony których zaprojektowano lub wyznaczono obszar Natura 2000*”.

Na tym etapie nie przewiduje się aby realizacja projektu Zmiany Planu powodowała takie zmiany w środowisku, **aby zagrożone było trwanie populacji gatunków i siedlisk, dla ochrony których zaprojektowano lub wyznaczono obszary Natura 2000 ponieważ:**

- nie przewiduje się utraty wszystkich gatunków roślin, siedlisk dla ochrony których wyznaczone są obszary Natura 2000,
- nie przewiduje się zmniejszenia liczebności gatunków kluczowych powodowanych bezpośrednią śmiertelnością związaną z realizacją kierunków zagospodarowania przestrzennego i polityk przestrzennych określonych w projekcie Zmiany Planu,
- nie przewiduje się takiego zagrożenia, spowodowanego realizacją kierunków zagospodarowania i polityk przestrzennych wyszczególnionych w projekcie Zmiany Planu, aby nie był utrzymany właściwy stan ochrony gatunków i siedlisk w granicach obszarów Natura 2000. Wyjątek stanowić może potencjalna realizacja zbiorników retencyjnych, chroniących zdrowie i życie ludzi przed skutkami powodzi. W tym przypadku spójność sieci w niektórych fragmentach (okolice zbiorników Myscowa-Kąty, Rudawka Rymanowska, Dukla) może być zagrożona, ale nie przewiduje się takich zmian, aby spójność i integralność obszarów nie została zachowana.

W wyniku realizacji kierunków zagospodarowania określonych w projekcie Zmiany Planu nie przewiduje się takich zagrożeń, aby spójność i integralność sieci Natura 2000 nie została zachowana.

6.4. Analiza czy kierunki określone w projekcie Zmiany Planu zapewniają realizację zasad ochrony przyrody i jej kolejnych celów, o których mowa w art. 2 ustawy o ochronie przyrody

Zgodnie z art. 2, ust. 2 ustawy o ochronie przyrody celem ochrony przyrody jest:

- 1) **utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów** – realizację tego celu zapewnia kierunek 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, zwłaszcza polityki przestrzenne: 2.1.2. Ochrona zasobów wodnych, 2.1.3. Zachowanie i zwiększenie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, 2.1.4. Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, 2.1.5. Ochrona walorów przyrodniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowiskowych,
- 2) **zachowanie różnorodności biologicznej** – realizację tego celu zapewniają kierunki: 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków (zwłaszcza polityki przestrzenne: 2.2.3. Przeciwdziałanie poważnym awariom i ograniczanie ich negatywnych skutków, 2.2.4. Likwidacja i ograniczanie negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia oraz właściwa lokalizacja przedsięwzięć o znaczących oddziaływaniach na środowisko),
- 3) **zachowanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego** – realizację tego celu zapewnia kierunek 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska szczególnie polityka przestrzenne 2.1.1. Ochrona i racjonalna gospodarka zasobami kopalin, w projekcie Zmiany Planu uwzględniony został projektowany Geopark „Kamienny Las”,
- 4) **zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony** – realizację tego celu zapewnia kierunek 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, zwłaszcza polityka przestrzenne: 2.1.3. Zachowanie i zwiększenie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, a szczególnie polityki przestrzenne: 2.1.2. Ochrona zasobów wodnych, 2.1.3. Zachowanie i zwiększanie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, 2.1.4. Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, 2.1.5. Ochrona walorów przyrodniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowiskowych,
- 5) **ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień** – realizację tego celu zapewnia kierunek 1.1. Równoważenie systemu osadniczego oraz poprawa spójności terytorialnej województwa, zwłaszcza realizacja polityki przestrzennej 1.1.1. Utrzymanie policentrycznego charakteru osadnictwa. Osiągnięcie tego celu zapewniają także kierunki: 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska (zwłaszcza polityka przestrzenne: 2.1.3. Zachowanie i zwiększenie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań

ekologicznych, 2.1.4. Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej), 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków (zwłaszcza polityka przestrzenne: 2.2.2. Zapobieganie osuwiskom oraz minimalizowanie ich negatywnych skutków, 2.2.3. Przeciwdziałanie poważnym awariom i ograniczanie ich negatywnych skutków, 2.2.4. Likwidacja i ograniczanie negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia oraz właściwa lokalizacja przedsięwzięć o znaczących oddziaływaniach na środowisko), 2.3. Ochrona Dziedzictwa Kulturowego (szczególnie polityki przestrzenne: 2.3.1. Zachowanie i ochrona zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych, 2.3.2. Zachowanie i ochrona walorów przestrzeni, w tym walorów krajobrazu kulturowego, 2.3.3. Zachowanie i ochrona współczesnego materialnego dziedzictwa kulturowego),

- 6) **utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody** – realizację tego celu zapewniają kierunki: 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska (zwłaszcza polityki przestrzenne: 2.1.3. Zachowanie i zwiększenie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, 2.1.4. Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, 2.1.5. Ochrona walorów przyrodniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowiskowych, 2.1.6. Zapewnienie wysokiej jakości powietrza i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych), 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków (szczególnie polityki przestrzenne: 2.2.2. Zapobieganie osuwiskom oraz minimalizowanie ich negatywnych skutków, 2.2.3. Przeciwdziałanie poważnym awariom i ograniczanie ich negatywnych skutków, 2.2.4. Likwidacja i ograniczanie negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia oraz właściwa lokalizacja przedsięwzięć o znaczących oddziaływaniach na środowisko), 2.3. Ochrona Dziedzictwa Kulturowego (zwłaszcza polityki przestrzenne: 2.3.1. Zachowanie i ochrona zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych, 2.3.2. Zachowanie i ochrona walorów przestrzeni, w tym walorów krajobrazu kulturowego),
- 7) **kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody** – nie jest przedmiotem projektu Zmiany Planu.

Zgodnie z zapisami art. 3 ustawy o ochronie przyrody cele ochrony przyrody są realizowane przez:

- 1) **uwzględnianie wymagań ochrony przyrody** w polityce ekologicznej państwa, programach ochrony środowiska przyjmowanych przez organy jednostek samorządu terytorialnego, koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategiach rozwoju województw, **planach zagospodarowania przestrzennego województw**, strategiach rozwoju gmin, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej oraz w działalności gospodarczej i inwestycyjnej – w projekcie Zmiany Planu zostały uwzględnione wymagania ochrony przyrody zwłaszcza w kierunku 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, w politykach przestrzennych określonych jako: 2.1.2. Zachowanie i zwiększenie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego

- systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, 2.1.4. Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. Realizację tego celu zabezpiecza także realizacja polityki przestrzennej 2.1.6. Zapewnienie wysokiej jakości powietrza i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz 2.1.2. Ochrona zasobów wodnych.
- 2) **obejmowanie zasobów, tworów i składników przyrody formami ochrony przyrody** – nie należy do zadań z zakresu planowania przestrzennego i następuje zgodnie z kompetencjami określonymi w ustawie o ochronie przyrody. W projekcie Zmiany Planu zostały wskazane tereny predysponowane do objęcia różnymi formami ochrony (np. projektowany Turnicki Park Narodowy, projektowane rezerваты przyrody, Geopark „Kamienny Las”),
 - 3) **opracowywanie i realizację ustaleń planów ochrony dla obszarów podlegających ochronie prawnej, programów ochrony gatunków, siedlisk i szlaków migracji gatunków chronionych** – opracowywanie i realizacja ustaleń różnych planów ochrony odbywa się zgodnie z kompetencjami określonymi w ustawie o ochronie przyrody. W projekcie Zmiany Planu uwzględnia się formy ochrony przyrody. I tak zostały uwzględnione: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000 (wyznaczone i ważne dla Wspólnoty) uwzględniono także leśne i rzeczne korytarze ekologiczne,
 - 4) **realizację programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z planem działań** – w pkt. 2.3.4. dokonano analizy zgodności projektu Zmiany Planu z Krajową strategią ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Programem działań. W projekcie Zmiany Planu realizacja kierunku 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, zwłaszcza polityki przestrzennej: 2.1.3. Zachowanie i zwiększanie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, 2.1.4. Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, 2.1.5. Ochrona walorów przyrodniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowiskowych oraz 2.1.2. ochrona zasobów wodnych, 2.1.6. Zapewnienie wysokiej jakości powietrza i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych będzie szczególnie sprzyjać ochronie i zrównoważonemu użytkowaniu różnorodności biologicznej,
 - 5) **prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody** – nie jest przedmiotem projektu Zmiany Planu,
 - 6) **prowadzenie badań naukowych nad problemami związanymi z ochroną przyrody** – nie jest przedmiotem projektu Zmiany Planu.
7. **Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektu Zmiany Planu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność tych obszarów**

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wraz ze strategią rozwoju województwa stanowi dla samorządu wojewódzkiego narzędzie realizacji polityki zrównoważonego rozwoju regionu. Stąd określone w analizowanym projekcie Zmiany Planu kierunki, polityki przestrzenne oraz zasady zagospodarowania przestrzennego, wynikają z przyjętej w Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020 wizji rozwoju regionu – *Efektywne wykorzystanie zasobów wewnętrznych i zewnętrznych dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju społeczno-gospodarczego drogą do poprawy jakości życia mieszkańców.*

Realizacja sformułowanych w projekcie Zmiany Planu kierunków, polityk przestrzennych i zasad zagospodarowania, uwzględniających ustalenia Strategii może powodować wiele zróżnicowanych oddziaływań w sferze gospodarczej, społecznej, a także oddziaływań na środowisko. Część zadań o charakterze ponadlokalnym, ujętych w projekcie Zmiany Planu na podstawie dokumentów nadrzędnych w stosunku do analizowanego projektu może skutkować negatywnym oddziaływaniem na środowisko, a potencjalnie nawet oddziaływaniem znacząco negatywnym. Oddziaływania na środowisko mogą mieć zróżnicowany zasięg przestrzenny, mogą charakteryzować się zmiennością natężenia i trwałości.

Obowiązkowym elementem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest przedstawienie propozycji rozwiązań zapobiegających, ograniczających lub kompensujących negatywne oddziaływania na środowisko. Większość zawartych w projekcie Zmiany Planu kierunków, zasad zagospodarowania i polityk przestrzennych zgodnie z analizą przeprowadzoną w pkt. 6 niniejszego opracowania oceniono jako korzystne (pozytywne), bądź neutralne w odniesieniu do środowiska, w tym w odniesieniu do obszarów Natura 2000. Przedstawienia rozwiązań zapobiegających i ograniczających negatywny wpływ wymagają te ustalenia, którym w przeprowadzonej analizie i ocenie przypisano negatywne, bądź potencjalnie negatywne skutki środowiskowe. Należą do nich ustalenia wiążące się z potencjalną ingerencją w środowisko, związane z już przesądzonymi (wynikającymi z wymagających uwzględnienia w planie województwa polityk, strategii, programów, w tym KPZK opracowanych i przyjętych na szczeblu krajowym i regionalnym) lub proponowanymi i potencjalnymi zamierzeniami inwestycyjnymi w ramach przyjętych kierunków i polityk przestrzennych, a w szczególności:

- **Polityka przestrzenna 1.1.2.** Wzrost znaczenia miasta Rzeszowa poprzez rozwój funkcji metropolitalnych, w tym m.in. poprzez rozwój terenów inwestycyjnych, rozwój wewnętrznych i zewnętrznych powiązań komunikacyjnych i wzmacnianie sieci powiązań zewnętrznych oraz przeniesienie uciążliwego przemysłu, baz transportowych i składów materiałowych na obrzeża miasta i na tereny gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego,
- **Polityka przestrzenna 1.1.5.** Kształtowanie miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF) m.in. poprzez prawidłowe kształtowanie zewnętrznych połączeń drogowych i kolejowych, w celu włączenia w krajowy i międzynarodowy system transportowy,
- **Polityka przestrzenna 1.1.4.** Poprawa funkcjonalności i spójności przestrzennej miast pełniących funkcje biegunów wzrostu m.in. poprzez poprawę dostępności wewnętrznej i zewnętrznej w wyniku rozwoju powiązań transportowych,
- **Polityka przestrzenna 1.1.6.** Wielofunkcyjny rozwój wiejskich obszarów funkcjonalnych (WOF) m.in. poprzez poprawę dostępności komunikacyjnej, tworzenie nowych miejsc pracy nie związanych bezpośrednio z rolnictwem, rozwój systemu usług, efektywne i uzasadnione ekonomicznie planowanie lokalizacji inwestycji publicznych, celem pobudzenia rozwoju i ożywienia gospodarczego,
- **Polityka przestrzenna 3.2.2.** Lokalizacja wielkopowierzchniowych obiektów handlowych,
- **Polityka przestrzenna 3.2.1.** Zwiększenie potencjału gospodarczego i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej województwa poprzez m.in. rozwój głównych ośrodków przemysłowych stymulujących rozwój gospodarczy województwa, poprawę dostępności atrakcyjnych terenów inwestycyjnych, w tym rozwój zainwestowania i rozszerzanie o nowe tereny inwestycyjne istniejących specjalnych stref ekonomicznych oraz tworzenie obszarów aktywności gospodarczej, głównie w sąsiedztwie istniejących i projektowanych głównych ciągów komunikacyjnych,

- **Polityka przestrzenna 3.2.3.** Racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego w gospodarce rolnej, w którym przewidziano m. in. rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego,
- **Polityka przestrzenna 3.2.4.** Zrównoważony rozwój turystyki m.in. poprzez rozwój infrastruktury turystyki i rekreacji; rozwój zróżnicowanej, całorocznej bazy noclegowej; zwiększenie ilości obiektów o najwyższym standardzie świadczonych usług na obszarze całego województwa oraz rozwój infrastruktury turystyki kwalifikowanej,
- **Kierunek 4.1.** Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa poprzez politykę przestrzenną ustalającą:
 - Rozwój powiązań drogowych wzmacniających zewnętrzną dostępność komunikacyjną województwa w wymiarze krajowym i transgranicznym (międzynarodowym), poprzez: zakończenie budowy autostrady A4 i realizowanych odcinków drogi S19; budowę dróg ekspresowych S19 i S74; budowę dróg dojazdowych do węzłów autostrady i dróg ekspresowych; budowę obwodnic wzdłuż dróg krajowych w miastach o dużym natężeniu ruchu; rozbudowę układu drogowego o elementy służące poprawie zewnętrznej dostępności województwa, skomunikowanie węzłów autostradowych i dróg ekspresowych z infrastrukturą drogową województwa, łączących drogi krajowe oraz przejścia graniczne z Ukrainą; w tym przebudowę i modernizację dróg krajowych i wojewódzkich oraz budowę dróg do przejść granicznych (polityka przestrzenna 4.1.1.),
 - Wzmocnienie i rozwój wewnątrzregionalnych powiązań komunikacyjnych Rzeszowa i rozwój subregionalnymi i lokalnymi oraz pomiędzy tymi ośrodkami poprzez: budowę obwodnic w ciągu dróg wojewódzkich i krajowych w celu uspokojenia ruchu w miastach i miejscowościach; budowa nowych i przebudowa istniejących dróg wojewódzkich; rozbudowa i modernizacja układu dróg powiatowych i gminnych (polityka przestrzenna 4.1.2.),
 - Zwiększenie dostępności infrastruktury granicznej województwa podkarpackiego z Ukrainą poprzez: rozbudowę i modernizację istniejących przejść granicznych, budowę nowych przejść granicznych (polityka przestrzenna 4.1.5.),
 - Rozwój spójnego przestrzennie systemu kolejowego w zakresie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań województwa (polityka przestrzenna 4.1.3.),
 - Rozwój infrastruktury i usług transportu lotniczego poprzez m.in. poprawę regionalnej i lokalnej dostępności komunikacyjnej Portu lotniczego Rzeszów – Jasionka oraz modernizację i rozbudowę lotnisk w Krośnie i Mielcu (polityka przestrzenna 4.1.4.),
- **Kierunek 5.1.** Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa poprzez politykę przestrzenną ustalającą:
 - Rozwój sieci przesyłowej i urządzeń elektroenergetycznych poprzez: budowę i przebudowę sieci przesyłowych, rozbudowę i modernizację obiektów sieci przesyłowych (polityka przestrzenna 5.1.1.),
 - Zwiększenie możliwości przesyłowych gazociągów wysokiego ciśnienia o znaczeniu krajowym oraz dywersyfikacja źródeł zasilania poprzez rozbudowę sieci gazociągów wysokiego ciśnienia; modernizację i rozbudowę infrastruktury sieciowej gazociągów wysokiego ciśnienia (polityka przestrzenna 5.1.2.),
 - Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) w tym: rozwój energetyki wiatrowej, energetyki wodnej, energetyki słonecznej, biogazowni, wykorzystanie istniejącego potencjału województwa do produkcji biopaliw, rozbudowa i modernizacja systemów zasilających i rozdzielczych dla obsługi OZE (polityka przestrzenna 5.1.4.),

- **Kierunek 5.2.** Racjonalny rozwój gospodarki wodnej i ściekowej poprzez politykę przestrzenną ustalającą:
 - Zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego (Polityka przestrzenna 5.2.2.),
 - Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód w wyniku: zagospodarowania zasobów wód powierzchniowych poprzez wykorzystanie naturalnych predyspozycji, wyróżniających województwo na tle kraju do lokalizacji małych i dużych zbiorników wodnych, w powiązaniu z modernizacją i budową obwałowań chroniących tereny już zainwestowane (Polityka przestrzenna 5.2.1.),
 - Rozwój gospodarki ściekowej poprzez budowę i rozbudowę systemów zaopatrzenia w wodę i systemów oczyszczania ścieków (polityka przestrzenna 5.2.3.),
- **Kierunek 5.3.** Rozwój systemu gospodarki odpadami poprzez m.in. rozbudowę i budowę regionalnych instalacji gospodarki odpadami komunalnymi oraz modernizację i budowę instalacji do zagospodarowania odpadów innych;
- **Kierunek 6.1.** Zwiększenie zdolności obronnej i bezpieczeństwa publicznego poprzez politykę przestrzenną:
 - 6.1.1. Rozwój infrastruktury obronności i bezpieczeństwa publicznego oraz systemów infrastruktury transportowej i technicznej
 - 6.1.2. Utrzymanie terenów zamkniętych i ich stref ochronnych dla potrzeb obronności i bezpieczeństwa publicznego.

Do podstawowych potencjalnych zagrożeń środowiska należą:

- zmniejszanie przestrzeni otwartych i powierzchni biologicznie czynnych, w tym na terenach miejskich i w obrębie terenów podmiejskich,
- fragmentacja przestrzeni, w tym tworzenie barier dla migracji gatunków oraz barier w odniesieniu do zachowania i tworzenia ciągłości korytarzy ekologicznych, skutkujących fragmentacją ubożeniem biotopów,
- presja na tereny cenne przyrodniczo i ważne dla zachowania bioróżnorodności.

Rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko mogących być rezultatem realizacji powyższych kierunków, polityki przestrzennej i zamierzeń polegać będą na:

- racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią, ograniczaniu rozprzestrzeniania miejskich obszarów funkcjonalnych (w tym tworzeniu się rozległych zurbanizowanych stref podmiejskich w ramach kształtowania Miejskich Obszarów Funkcjonalnych i wzmocnienia spójności przestrzennej miast pełniących funkcje biegunów wzrostu z ośrodkami niższego rzędu) poprzez utrzymanie odpowiedniej intensywności zagospodarowania i ochrony terenów otwartych oraz intensyfikację rozwoju komunikacji zbiorowej realizującej spójność przestrzenną,
- unikaniu kolizyjnych przebiegów liniowych elementów infrastrukturalnych z obszarami cennymi przyrodniczo tj. obszarami prawnej ochrony przyrody, w tym obszarami Natura 2000, z obszarami cennych krajobrazów oraz z obszarami o predyspozycjach do rozwoju turystyki, powinny w najmniejszym stopniu (zwłaszcza inwestycje transportowe) ingerować w ciągłość korytarzy ekologicznych zarówno leśnych jak i rzecznych oraz w najmniejszym stopniu powodować straty w obrębie struktur przyrodniczych położonych poza obszarami prawnie chronionymi,
- realizacji rozwoju i modernizacji inwestycji drogowych, w tym obejść drogowych oraz związanych z rozwojem przesyłowej sieci elektroenergetycznej z uwzględnieniem ochrony

ludzi przed negatywnym oddziaływaniem zanieczyszczeń komunikacyjnych i hałasu oraz promieniowania elektromagnetycznego,

- stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie infrastruktury komunikacyjnej na ludzi i pozwalających na dotrzymanie standardów środowiskowych (m.in. ekrany akustyczne, zieleń izolacyjna, ciche nawierzchnie); stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie na środowisko wodne (separatory związków ropopochodnych dla spływów zanieczyszczonych wód z pasów drogowych) oraz na stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywny wpływ na środowisko biotyczne (m.in. przejścia dla migrujących zwierząt, okratowania urządzeń odwadniających pasy drogowe),
- rozwoju, lecz unikaniu kolizyjnych lokalizacji zamierzeń inwestycyjnych energetyki wykorzystującej odnawialne źródła energii (OZE) z obszarami prawnej ochrony przyrody, w tym obszarami Natura 2000 oraz obszarami ważnymi z punktu widzenia ochrony krajobrazu i bioróżnorodności, zwłaszcza unikaniu lokalizacji energetyki wiatrowej na terenach ważnych dla egzystencji ptaków i nietoperzy, energetyki wodnej ważnej dla egzystencji rzadkich i zagrożonych gatunków fauny wodnej, energetyki wykorzystującej biomasę na terenach, gdzie uprawy monokulturowe roślin energetycznych mogą zagrażać cennym strukturom przyrodniczym. Rozwój OZE jest optymalnym kierunkiem w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, wypełnienia zobowiązań globalnych i UE w zakresie ograniczania emisji gazów cieplarnianych, jak również w zakresie aktywizacji zawodowej terenów wiejskich (tworzenie „zielonych miejsc pracy”),
- realizacji rozwoju OZE, zwłaszcza energetyki wiatrowej z uwzględnieniem ochrony akustycznej ludzi,
- stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie OZE (energetyki wodnej) na faunę wodną m.in. stosowanie przepławek dla ryb,
- unikaniu realizacji zamierzeń inwestycyjnych technicznej ochrony przed zagrożeniami powodziowymi (zbiorniki retencyjne; wały przeciwpowodziowe) na terenach cennych przyrodniczo i ważnych dla zachowania bioróżnorodności,
- dbałości o najmniejszą kolizyjność tworzenia nowych produktów turystycznych oraz rozbudowy i modernizacji infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej z obszarami cennymi pod względem przyrodniczym,
- szczegółowym rozpoznaniu lokalnych uwarunkowań przyrodniczych i potencjału przyrodniczego przy wyznaczaniu terenów inwestycyjnych i tworzeniu nowych obszarów aktywności gospodarczej,
- stosowaniu zasady wariantowania lokalizacyjnego i technologicznego przy realizacji wszystkich zamierzeń inwestycyjnych, pozwalającej na wybór wariantu optymalnego z punktu widzenia ochrony środowiska.

Wszystkie proponowane rozwiązania zapobiegające i ograniczające negatywne oddziaływania na środowisko winny przekładać się na procesy decyzyjne, stanowiące dalszy etap realizacji projektu Zmiany Planu.

W odniesieniu do dokumentu o stosunkowo dużym stopniu ogólności, jakim jest projekt Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa, utrudnione jest zaproponowanie rozwiązań mających na celu kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko. Taka możliwość i potrzeba może powstać jako wynik oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięcia, przy realizacji konkretnych zamierzeń inwestycyjnych, wynikających z kierunków i polityk przestrzennych określonych w projekcie Zmiany Planu. Będzie to miało miejsce na etapie

procesów decyzyjnych (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje administracyjne).

W przypadkach braku możliwości całkowitego uniknięcia negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i pojawienia się niebezpieczeństwa nieodwracalnego zniszczenia bioróżnorodności (dotyczy przede wszystkim nowych inwestycji transportowych oraz zbiorników retencyjnych) poprzez zajmowanie siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt mających znaczenie dla Wspólnoty, konieczne może okazać się podjęcie działań kompensacyjnych. Działania kompensacyjne dotyczyć będą zapewnienia odtworzenia zniszczonych siedlisk zastępczych, sztucznego zasilania osłabionych populacji, tworzenia alternatywnych połączeń przyrodniczych.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa realizuje wizję rozwoju regionu określoną w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020, której główny cel zakłada, iż planowany rozwój województwa ma być rozwojem zrównoważonym. Stąd już w ramach określonych w projekcie Zmiany Planu kierunków, polityk przestrzennych oraz zasadach zagospodarowania przestrzennego w szerokim zakresie uwzględniono rozwiązania (zapisy) zmierzające do zapobiegania i ograniczania potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko oraz eliminacji istniejących zagrożeń i istniejących problemów środowiskowych.

Najistotniejsze z nich to:

- ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, gdzie celem przyjętych polityk przestrzennych jest kształtowanie przestrzeni województwa w sposób zapewniający zachowanie, ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska niezbędnych dla rozwoju gospodarczego regionu a także osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska, wymaganej dyrektywami Unii Europejskiej, w tym m. in. gospodarowanie zasobami wodnymi województwa na zasadach wykluczających pogorszenie stanu wód i zmianę stosunków wodnych, szczególnie na obszarach źródliskowych rzek, na terenach zasilających ujęcia wód i występowania zbiorników wód podziemnych, jak również na obszarach ekosystemów wodnych i zależnych od wody (tereny hydrogeniczne) wraz z wyszczególnieniem szeregu zasad zagospodarowania i działań przyczyniających się do ochrony i poprawy jakości zasobów wodnych na terenie województwa m.in. zapewniającym mieszkańcom województwa dostępności do odpowiedniej pod względem ilościowym i jakościowym wody pitnej poprzez realizację inwestycji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i ochronę wód przed zanieczyszczeniami, ochrona i racjonalna gospodarka zasobami kopalin poprzez ochronę przestrzeni nad złożami oraz wprowadzanie ograniczeń w zainwestowaniu ograniczającym, bądź uniemożliwiającym ich perspektywiczne wykorzystanie, budowa spójnego systemu obszarów chronionych, zwiększanie skuteczności ochrony obszarów i obiektów objętych różnymi formami ochrony prawnej, kształtowanie sieci korytarzy ekologicznych i zwiększanie ich znaczenia, ochrona i zwiększanie różnorodności biologicznej lasów, racjonalne użytkowanie zasobów leśnych, ochronę walorów przyrodniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowiskowych, zmniejszenie obciążenia środowiska atmosferycznego emisją ze źródeł przemysłowych i komunikacyjnych oraz emisją niską, w szczególności na obszarach niedotrzymywania standardów jakości powietrza, kształtowanie przestrzeni województwa w sposób zapewniający osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości powietrza, podniesienie komfortu akustycznego dla mieszkańców województwa podkarpackiego oraz niedopuszczanie do

- pogorszenia klimatu akustycznego na obszarach gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna (kierunek 2.1.),
- zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków, w tym: działania prewencyjne polegające na prowadzeniu racjonalnej gospodarki przestrzennej uwzględniającej obszary zagrożone powodzią na każdym poziomie planowania przestrzennego z dostosowaniem zagospodarowania tych obszarów do stopnia zagrożenia powodzią oraz działania infrastrukturalne m.in. renaturyzacja dolin rzecznych oraz planowane zalesienia i zadrzewienia, w celu zwiększenia naturalnej retencji wód, zapewnienie właściwego sposobu zagospodarowania terenów osuwiskowych, w tym ograniczanie inwestowania lub zmiana dotychczasowego sposobu zagospodarowania terenów; zahamowanie lub znaczne ograniczenie degradacji obszarów poprzez stosowanie odpowiednich zabiegów przeciwerozpraszających; ustalanie na poziomie lokalnym sposobu zagospodarowania, który zminimalizuje negatywne skutki osuwania się mas ziemnych (np. zalesianie stoków, wprowadzanie użytkowania rolniczego), przy alokacji terenu stosowanie „dobrych praktyk” dotyczących oceny ryzyka wystąpienia poważnych awarii w zakładach przemysłowych (kierunek 2.2.)
 - racjonalne gospodarowanie przestrzenią w obrębie obszaru funkcjonalnego miasta Rzeszów m.in. w tym: rozwój terenów inwestycyjnych przy zapewnieniu odpowiedniej ilości terenów zieleni publicznej oraz dogodnego ich skomunikowania i uzbrojenia; rewitalizacja terenów zdegradowanych oraz adaptacja przestrzeni i obiektów przemysłowych na potrzeby współczesnego miasta (funkcje mieszkaniowe, handlowe, kulturalne, inne usługowe); przeciwdziałanie degradacji terenów otwartych, zwłaszcza cennych pod względem kulturowym i przyrodniczym oraz ograniczanie zabudowy rozproszonej, rozwój i zwiększenie dostępności do zintegrowanego transportu publicznego również w odniesieniu do miejskich obszarów funkcjonalnych oraz pełniących rolę biegunów wzrostu, ponadto zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy (suburbanizacji) powodującym degradację terenów otwartych i przydatnych dla rolnictwa; dbałość o zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz racjonalne wykorzystanie dla rozwoju wyspecjalizowanych funkcji np. turystycznej, uzdrowskiej itp. (kierunek 1.1. polityka przestrzenna 1.1.2., 1.1.3., 1.1.4., 1.1.5.),
 - wspieranie rozwoju gospodarczego wiejskich obszarów funkcjonalnych pozostającego w zgodzie z wymogami ochrony środowiska, ochroną i zachowaniem wysokich wartości przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych i ich racjonalnym wykorzystaniem dla rozwoju funkcji sportowo-rekreacyjnej i turystycznej, w tym ekoturystyki i agroturystyki, lecznictwa uzdrowskiego z uwzględnieniem zasad racjonalnego wykorzystania przestrzeni, ograniczania zjawiska rozpraszania zabudowy, kultywowania najlepszych tradycji i wzorców zabudowy charakterystycznych dla obszarów wiejskich. (kierunek 1.1. polityka przestrzenna 1.1.6.),
 - kształtowanie warunków przestrzennych dla zrównoważonego rozwoju gospodarczego i działalności inwestycyjnej, gdzie podstawą dla działań będzie racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz aktualnego stanu zainwestowania, z ukierunkowaniem na rozwój zaawansowanych technologii rozwój infrastruktury integrującej potencjał naukowo-badawczy z sektorem gospodarczym (kierunek 3.2. polityka przestrzenna 3.2.1.),
 - racjonalna lokalizacja wielkopowierzchniowych obiektów handlowych uwzględniająca m. in. wpływ na środowisko przyrodnicze (kierunek 3.2. polityka przestrzenna 3.2.2.),

- racjonalne wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego w gospodarce rolnej, w tym przyjęcie założenia, iż wszystkie podejmowane działania, zmierzające do poprawy rozwoju rolnictwa w strefie intensyfikacji rolnictwa będą ukierunkowane na ochronę gleb najlepszych klas bonitacyjnych, wsparcie metod produkcji wpływających na rozwój rolnictwa zrównoważonego, a w strefie ekologizacji rolnictwa: rozwój rolnictwa zrównoważonego i ekologicznego, rozwój rolnictwa wielofunkcyjnego zapewniającego efektywne wykorzystanie rolniczego potencjału produkcyjnego, przy zachowaniu wysokich walorów przyrodniczych (utrzymanie bioróżnorodności, ochrona gleb i wód, wartości krajobrazowych), ekorozwój gospodarstw rolnych, na obszarze całego województwa rozwój rolnictwa ekologicznego (kierunek 3.2. polityka przestrzenna 3.2.3.),
- zrównoważony rozwój turystyki, w tym ukierunkowanie na ochronę i zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych terenów rekreacyjnych oraz ograniczenie negatywnych skutków turystyki i rekreacji, w szczególności w toczeniu Bieszczadzkiego Parku Narodowego i Magurskiego Parku Narodowego oraz parków krajobrazowych, organizację systemu parkingów i zwiększenie roli transportu publicznego na terenach, na których sezonowy ruch samochodowy niesie poważne zagrożenie dla środowiska naturalnego (przede wszystkim w parkach narodowych Bieszczadzkim i Magurskim); rozwój infrastruktury uzdrowiskowej, ochronę stref uzdrowiskowych, oraz ochronę funkcji uzdrowiskowej jako nadrzędnej nad innymi funkcjami i sposobami zagospodarowania w odniesieniu do istniejących i potencjalnych uzdrowisk; dla terenu całego województwa rozwój infrastruktury turystyki kwalifikowanej oraz ekologicznej na obszarach chronionych, cennych przyrodniczo i krajobrazowo, na których istnieją ograniczenia dla funkcji gospodarczych – w szczególności w parkach narodowych, parkach krajobrazowych, leśnych kompleksach promocyjnych (kierunek 3.2. polityka przestrzenna 3.2.4.),
- w zakresie ciepłownictwa przyjęcie założenia, iż w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego regionu przewiduje się racjonalne zużycie energii cieplnej, a także poprawę stanu i efektywności wykorzystania infrastruktury energetycznej, w tym budowę nowych wysokosprawnych elektrociepłowni (z uwzględnieniem kogeneracji); oraz zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii (OZE) zaspokojeniu ogólnego zapotrzebowania na ciepło (kierunek 4.1. polityka przestrzenna 4.1.3.),
- rozwój energetyki odnawialnej z określeniem zasad rozmieszczenia obiektów OZE uwzględniających ograniczenia związane z wymogami ochrony zasobów przyrodniczych i ochrony zdrowia i życia ludzi, a mianowicie: energetyka wodna powinna opierać się głównie na budowie małych elektrowni wodnych (MEW), z wykorzystaniem istniejących budowli piętrzących z jednoczesną poprawą drożności cieków wodnych, jako korytarzy migracyjnych zwierząt, energetyka wiatrowa wykorzystując optymalne warunki wietrzne, nie powinna być lokalizowana na terenach o dużych walorach krajobrazowych i przyrodniczych; farmy wiatrowe, jak również turbiny wiatrowe o zainstalowanej mocy powyżej 50 kW należy sytuować w odległości nie powodującej zagrożeń i uciążliwości dla ludzi (kierunek 5.1. polityka przestrzenna 5.1.4.),
- racjonalny rozwój gospodarki wodno-ściekowej z przyjętym założeniem, iż gospodarowanie zasobami wodnymi zarówno podziemnymi, jak i powierzchniowymi opierać się będzie na zasadach wykluczających zmianę stosunków wodnych oraz pogorszenie ich stanu wód, a dla zachowania zasobów wód oraz zapewnienia mieszkańcom województwa dostępu do dobrej jakościowo i wystarczającej ilościowo wody do celów bytowo-gospodarczych i przemysłowych, konieczne jest: stosowanie ograniczeń w lokalizowaniu inwestycji na terenach przyległych do rzek, cieków wodnych, na terenach GZWP i obszarach źródłiskowych

- oraz zachowanie i renaturyzacja cieków rzecznych, zachowanie lub odtworzenie zieleni nadrzecznej, wyposażanie obszaru województwa w sprawne systemy wodno-ściekowe przy zastosowaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych oraz zmniejszanie wodochłonności gospodarki produkcyjnej (kierunek 5.2. polityka przestrzenna 5.2.1., 5.2.3.),
- racjonalne gospodarowanie odpadami odbywać się będzie na zasadach określonych w Planie gospodarki odpadami dla województwa podkarpackiego, który przeszedł procedurę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i gdzie m.in. ustalono dostosowanie instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów do wymagań ochrony środowiska oraz założono wspieranie wdrażania proekologicznych i efektywnych ekonomicznie metod zagospodarowania odpadów w oparciu o najlepsze dostępne techniki (BAT) (kierunek 5.3. polityka przestrzenna 5.3.1., 5.3.2.).

Odnosząc się do zadań o charakterze ponadlokalnym ujętych w projekcie Zmiany Planu zidentyfikowano, iż istotne znaczące oddziaływania wymagające działań minimalizujących wpływ oraz kompensujących, w szczególności w odniesieniu do obszarów Natura 2000, dotyczą przede wszystkim tranzytowych inwestycji transportowych. W projekcie Zmiany Planu wprowadzono już przesądzone inwestycje będące w trakcie realizacji i takie, które przeszły już procedury ocen oddziaływania na środowisko, gdzie wybrano warianty najmniej kolizyjne, a rozwiązania minimalizujące znaczący negatywny wpływ zostały szczegółowo określone. Dla projektowanych inwestycji tranzytowych o znaczeniu krajowym, realizowanych na podstawie tzw. specustaw sporządzane są wariantowe rozwiązania na potrzeby ocen oddziaływania na środowisko. Zatem ważne jest aby w procesach decyzyjnych, niepodlegających przepisom planowania przestrzennego zostały wybrane warianty najmniej konfliktowe z ochroną przyrody. Z tego powodu optymalne byłoby przeprowadzanie procedur ocen oddziaływania na środowisko dla całych inwestycji liniowych, tak aby z korzyścią dla środowiska zaplanować ich przebieg na całej długości. W praktyce oceny oddziaływania na środowisko są przeprowadzane dla odcinków inwestycji.

Do zadań projektowanych w stosunku, do których stwierdzono w zasadzie pewność znaczących negatywnych oddziaływań należy budowa „dużych” zbiorników retencyjnych o funkcjach chroniących przed powodzią i suszą. Są to obiekty obligatoryjnie ujęte w projekcie Zmiany Planu, wynikające z dokumentów nadrzędnych, a mianowicie trzy zbiorniki: Kąty-Myscowa na rzece Wisłoka, zlokalizowany na obszarze Wisłoka z Dopływami PLH180052, Ostoja Magurska PLH180001, Łysa Góra PLH180015 i Beskid Niski PLB180002 i w sąsiedztwie obszaru Ostoja Jaślicka PLH180014, Bednarka PLH120033, Kościół w Skalniku PLH180037, zbiornik Dukla na rzece Jasiołce na obszarze Jasiołka PLH180011, Beskid Niski PLB180002 i w sąsiedztwie obszaru Ostoja Jaślicka PLH180014 i Trzciana PLH180018 oraz zbiornik Rudawka Rymanowska na rzece Wisłok na obszarze Wisłok środkowy z dopływami PLH180030 i Beskid Niski PLB180002 w sąsiedztwie obszaru Rymanów PLH180016 i Ostoja Jaślicka PLH180014.

Zasady realizacji inwestycji, które mogą znacząco oddziaływać na obszary Natura 2000 określa art. 34 ustawy o ochronie przyrody w brzmieniu: jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

W przypadku gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie na realizację przedsięwzięcia może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- **ochrony zdrowia i życia ludzi,**
 - zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego,
 - uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego,
 - wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego,
- po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

Przedstawienie propozycji działań minimalizujących oraz kompensacyjnych jest możliwe przy wiedzy o dokładnej lokalizacji przedsięwzięcia i po rozpoznaniu przyrodniczym terenu. Na etapie planowania regionalnego brak tego typu informacji, co do zbiorników Dukła i Rudawka Rymanowska. Z położenia w obrębie wyżej wymienionych Obszarów Natura 2000 wynika, iż potencjalnie ich realizacja może skutkować bezpośrednim zniszczeniem bądź negatywnym oddziaływaniem pośrednim siedlisk przyrodniczych chronionych w tych obszarach, w tym siedlisk priorytetowych o kodzie 91EO – łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe. Działania minimalizujące stwierdzone znaczące oddziaływania i ewentualna kompensacja mogą być określone na etapie realizacji inwestycji, po konkretnym jej umiejscowieniu w przestrzeni wraz z określeniem wielkości zajmowanej powierzchni, po wykonaniu inwentaryzacji przyrodniczej i mogą dotyczyć przede wszystkim zapewnienia drożności rzek dla umożliwienia migracji ryb, w tym występujących tu gatunków wymagających objęcia ochroną w formie obszarów Natura 2000, lecz nie priorytetowych. W przypadku zniszczenia siedlisk priorytetowych możliwe będzie ich odtworzenie na tych samych obszarach, gdzie występują znaczne powierzchnie siedliska priorytetowego 91EO o złym stanie zachowania.

Propozycje rozwiązań minimalizujących i kompensujących potencjalne znaczące oddziaływania na obszary Natura 2000 zbiornika Kąty-Myscowa są możliwe do określenia (aczkolwiek dotyczą one etapu realizacji przedsięwzięcia) ze względu na istotny stopień zaawansowania procedur realizacji inwestycji. Na potrzeby oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięcia wykonana została szczegółowa inwentaryzacja przyrodnicza i opracowano projekt Raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko.

W odniesieniu do chronionych siedlisk przyrodniczych o znaczeniu priorytetowym 91EO-łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, które zostaną bezpośrednio zniszczone w obrębie obszaru Wisłoka z Dopływami PLH180052, niezbędne będzie ich odtworzenie, co jest możliwe na przedmiotowym obszarze Natura 2000, gdzie zrewitalizowane mogą zostać płaty tego siedliska o słabym stopniu zachowania i niepełnej reprezentatywności. Tego samego typu działania dotyczą znacznie mniejszej powierzchni tego siedliska bezpośrednio zniszczonego w obrębie obszaru Ostoja Magurska PLH180001 z propozycją rewitalizacji płata o stopniu zachowania C (stan średni lub zubożały) na obszarze Góry Słonne PLH180013. W odniesieniu do siedlisk, których będą dotyczyć degradujące oddziaływania pośrednie w postaci wkraczania gatunków inwazyjnych konieczne będzie ich usuwanie oraz monitoring stanu siedlisk. Dotyczy to w szczególności siedliska priorytetowego o kodzie 9180 – jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach. W odniesieniu do przedmiotów ochrony obszaru Wisłoka z Dopływami PLH180052 tj. chronionych gatunków ryb (brak gatunków priorytetowych) działania minimalizujące polegać będą przede wszystkim na regulacji przepływu rzeki przez zaporę i zastosowanie rozwiązań umożliwiających migrację ryb w dwie strony.

W odniesieniu do przedmiotów ochrony obszaru Ostoja Magurska PLH180001, do których w szczególności zalicza się gatunki priorytetowe: wilka i niedźwiedzia brunatnego jako działania minimalizujące wskazuje się nasadzenie drzew poprawiające funkcjonowanie korytarzy migracyjnych oraz powołanie nadzoru przyrodniczego, w czasie prowadzenia prac zabezpieczenie terenu budowy.

W odniesieniu do przedmiotów ochrony obszaru Beskid Niski PLB180002, gdzie przewiduje się oddziaływanie bezpośrednie poprzez utratę siedlisk żerowania oraz fragmentację siedlisk w wyniku powstania bariery – zbiornika (istotne dla ptaków wykorzystujących prądy wznoszące) m.in. gatunków takich jak: bocian czarny, bocian biały, trzmielojad, zimorodek oraz gatunków priorytetowych: orla krzykliwego i derkacza rozwiązania minimalizujące polegać będą przede wszystkim na powołaniu nadzoru ornitologicznego. Zadaniem nadzoru będzie monitoring liczebności i zagrożeń ptaków.

8. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie Zmiany Planu wraz z uzasadnieniem ich wyboru, opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru lub wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych

Zgodnie z art. 51 ust.3b ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko zakres prognozy oddziaływania na środowisko powinien obejmować przedstawienie rozwiązań alternatywnych do rozwiązań przyjętych w projekcie ocenianego dokumentu, w szczególności w odniesieniu do obszarów Natura 2000.

Propozycje rozwiązań alternatywnych winny być zaproponowane dla tych ustaleń ujętych w dokumencie, których realizacja może spowodować znaczące skutki środowiskowe, zwłaszcza w odniesieniu do obszarów Natura 2000.

Rozwiązania alternatywne, proponowane w ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko mogą dotyczyć alternatywnych lokalizacji oraz alternatywnych przebiegów tras w przypadku inwestycji liniowych, mogą odnosić się do skali przedsięwzięcia oraz rozwiązań technologicznych, mogą dotyczyć propozycji alternatywnych procesów.

Ze względu na specyfikę dokumentu, jakim jest projekt Zmiany Planu, określenie rozwiązań alternatywnych do zapisów (kierunków i polityk przestrzennych) w nim zawartych jest w znacznym stopniu utrudnione.

Projekt Zmiany Planu jest dokumentem o stosunkowo dużym stopniu ogólności i ma po części charakter deklaracyjny. Pokazuje, w jaki sposób zostanie zrealizowana w przestrzeni intencja Zarządu Województwa Podkarpackiego w kwestii dążenia do określonego w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020 wizerunku województwa, określonego w stosunkowo odległym horyzoncie czasowym. Wskazuje kluczowe dziedziny, kierunki zagospodarowania oraz polityki przestrzenne w dążeniu do osiągnięcia docelowej wizji województwa. Nie wyznacza ram dla realizacji konkretnych przedsięwzięć ani ich jednoznacznej lokalizacji, wskazuje kierunki, polityki przestrzenne oraz zasady zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z wymaganym zakresem określonym ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Zasadniczo nie istnieje alternatywa realizacji obowiązującego Planu, gdyż w kontekście nowej koncepcji polityki rozwoju ujętej w krajowych dokumentach strategicznych oraz w kontekście nowej koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju określonej w KPZP 2030, nie zachowuje z nimi obligatoryjnej spójności. Z tych samych względów brak również alternatywy dla rozwiązań przyjętych w krajowych dokumentach strategicznych, które obligatoryjnie zostały ujęte w KPZK 2030 oraz projekcie Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020, a wiążą się z dość istotnym oddziaływaniem na środowisko. Dotyczy to w szczególności rozwoju krajowej sieci transportowej tj. autostrady A4 i dróg ekspresowych. Ponadto w przypadku autostrady A4 jej realizacja jest

w znacznym stopniu zaawansowana, wymaga zakończenia realizacji projektu, który przeszedł procedury ocen oddziaływania na środowisko, łącznie z wariantowaniem jej przebiegu.

Ponadto w wyniku alternatywnej realizacji obowiązującego Planu, w miejsce analizowanego projektu Zmiany Planu może wystąpić szereg oddziaływań negatywnych w odniesieniu do środowiska, głównie ze względu na merytoryczną i prawną nieaktualność jego zapisów. Skutki środowiskowe, braku realizacji projektu Zmiany Planu wykazano w pkt. 3.4. niniejszego opracowania.

Przedstawienie rozwiązań alternatywnych dla inwestycji związanych z ochroną przeciwpowodziową, a mianowicie budową dużych zbiorników retencyjnych Kąty-Myscowa, Dukla i Rudawka Rymanowska dla, których w niniejszej Prognozie zidentyfikowano prawdopodobieństwo wystąpienia znaczących oddziaływań negatywnych w odniesieniu do obszarów Natura 2000 również nie jest możliwe. Inwestycje te, jako inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zostały ujęte w dokumencie z zakresu ochrony przeciwpowodziowej³⁰, którego ustalenia wymagają obligatoryjnego uwzględnienia w planie województwa, zgodnie z art. 39 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zatem na dzień dzisiejszy nie istnieje możliwość nie ujęcia tych inwestycji w projekcie Zmiany Planu. W miejsce propozycji rozwiązań alternatywnych w pkt. 7 Prognozy przedstawiono rozwiązania minimalizujące oraz propozycje kompensacji przyrodniczej. Przy czym należy pamiętać, iż plan województwa nie daje podstawy do realizacji poszczególnych inwestycji. Są one realizowane na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji administracyjnych, po pozytywnym wyniku procedur ocen oddziaływania na środowisko.

Problem konfliktów przestrzennych na styku ochrona przyrody a ochrona przeciwpowodziowa został dostrzeżony w KPZK. W Kierunku 8 – Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa przed ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi i antropogenicznymi znalazły się ustalenia dotyczące działań planistyczno-programowych w brzmieniu: *Weryfikacja planów dotyczących inwestycji hydrotechnicznych pod kątem zaopatrzenia w wodę, zapewnienia dobrego stanu jakościowego i ilościowego wód, potrzeb ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego*. Z czego należy wnioskować, iż w weryfikowanych dokumentach zostaną wyeliminowane inwestycje o najistotniejszym negatywnym wpływie na środowisko i przedstawione mniej kolizyjne alternatywy, które mogą zostać wybrane jako inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, wymagające uwzględnienia w planach województw.

Odnosząc się do kierunków i polityk przestrzennych, określonych w projekcie Zmiany Planu, zidentyfikowanych jako dających niejako podstawę do zamierzeń inwestycyjnych o potencjalnym negatywnym oddziaływaniu na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 należy stwierdzić, iż już w przedmiotowym dokumencie rozwiązania alternatywne zostały przedstawione. Dotyczy to przede wszystkim polityki w zakresie ograniczania zagrożenia powodziowego. Obok zapisów dotyczących realizacji inwestycji typu: budowa i realizacja zbiorników retencyjnych, budowa i modernizacja obwałowań, regulacja potoków i rzek znalazły się zapisy, które stanowią alternatywę osiągnięcia tych samych efektów bez ingerencji w środowisko przyrodnicze, a mianowicie: odtwarzanie pierwotnych terenów zalewowych poprzez renaturyzację dolin rzecznych oraz planowane zalesienia i zadrzewienia w celu zwiększenia naturalnej retencji wód, realizacja polderów i prawidłowe kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych i terenów zalewowych z ograniczeniami wynikającymi z obowiązujących przepisów w zakresie ochrony przed powodzią. Analogicznie dla

³⁰ Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły przyjęty Uchwałą Nr 151/2011 Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2011 r.

zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego alternatywę dla budowy nowych konwencjonalnych źródeł wytwarzania energii, może stanowić ustalony w szerokim zakresie, rozwój i wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Również planowana w szerokim zakresie dostępność komunikacyjna, zewnętrzna i wewnątrz-regionalna będzie realizowana nie tylko poprzez budowę nowych tras transportowych, lecz poprzez modernizację infrastruktury istniejącej, w tym poprzez m.in. podwyższenie kategorii dróg.

Mając na uwadze powyższe, w Prognozie nie przedstawia się propozycji konkretnych rozwiązań alternatywnych do ustaleń kierunkowych i polityk przestrzennych. Etapem właściwym do wariantowania i przedstawienia rozwiązań alternatywnych będzie etap realizacji i procedury oddziaływania na środowisko zamierzeń inwestycyjnych, jakie mogą wynikać z przyjętych w projekcie Zmiany Planu kierunków i polityk przestrzennych. Wówczas będzie możliwość wyboru najmniej kolizyjnej lokalizacji oraz zastosowania rozwiązań minimalizujących potencjalny negatywny wpływ, w szczególności w odniesieniu do obszarów Natura 2000.

9. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektu Zmiany Planu oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Zgodnie z art. 45 ustawy z dnia 23 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012, poz. 647 z późn. zm.) plany zagospodarowania przestrzennego województw podlegają okresowej ocenie, przynajmniej raz w czasie trwania kadencji sejmiku. Organem odpowiedzialnym za jej przygotowanie jest zarząd województwa, który dokonuje przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, opracowuje raport o jego stanie oraz sporządza ocenę realizacji inwestycji ujętych w planie.

W raporcie o stanie zagospodarowania należy uwzględnić zapis w art. 39, ust. 3. ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, tj.:

- elementy sieci osadniczej województwa oraz ich powiązania komunikacyjne i infrastrukturalne, również w kierunku transgranicznym,
- system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej,
- rozmieszczenie inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym,
- obszary problemowe wraz z zasadami ich zagospodarowania, obszary metropolitalne,
- obszary wsparcia.

W trakcie przygotowywania raportu należy oprzeć się o dostępne wskaźniki i mierniki odzwierciedlające zmiany w przestrzeni województwa, w tym skorzystać z danych publikowanych przez GUS i WIOŚ.

Podstawowe dane statystyczne nie zawsze wystarczająco i rzetelnie przedstawiają zmiany zachodzące w zagospodarowaniu przestrzennym, toteż zwracając uwagę na powiązania projektu Zmiany Planu ze Strategią Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020, w analizie skutków realizacji projektu Zmiany Planu należy również wziąć pod uwagę wyniki badań monitoringowych i ewaluacyjnych Strategii zawarte w raportach opracowywanych w cyklu rocznym i trzyletnim wykonywanych przez Regionalne Obserwatorium Terytorialne w celu obserwacji i analizy istotnych procesów społeczno-gospodarczych zachodzących w regionie. Opracowania te powstałe w wyniku ścisłej współpracy różnych podmiotów publicznych mogą zawierać istotne dla planowania przestrzennego informacje, które nie są publikowane w rocznikach statystycznych.

Ocena realizacji inwestycji dotyczy, zgodnie z art. 39, ust. 5, ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub Sejmik Województwa Podkarpackiego.

Projekt Zmiany Planu zawiera wykaz inwestycji i zadań o znaczeniu ponadlokalnym ujętych w następujących programach:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013;
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013;
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007-2013;
- Program budowy dróg krajowych na lata 2011-2015;
- Master Plan dla Transportu Kolejowego w Polsce do 2030 roku;
- Plan Rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2010-2025;
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły;
- Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły;
- Szwajcarsko-Polski Program Współpracy;
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina;
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska-Republika Słowacka.

W przygotowywanej ocenie realizacji inwestycji celu publicznego należy przeanalizować i określić stan zaawansowania wdrażania ujętych w projekcie Zmiany Planu zadań oraz wykonać podsumowanie tych działań w obrębie trzech zasadniczych dziedzin:

- Środowisko.
- Infrastruktura społeczno-gospodarcza.
- Infrastruktura techniczna.

10. Informacja o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko

Zgodnie z Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (art. 104 ust. 2) w przypadku stwierdzenia możliwości znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko w wyniku realizacji projektu Zmiany Planu przeprowadza się postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Wschodnia i południowa granica województwa podkarpackiego jest częścią granicy państwowej, oddzielającej nasz kraj na południu od Słowacji, na wschodzie od Ukrainy. Położenie województwa wskazuje na prawdopodobieństwo transgranicznego oddziaływania.

Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach projektu Zmiany Planu ma w zdecydowanej przewadze charakter regionalny, a ewentualne oddziaływanie realizacji poszczególnych przedsięwzięć, dzięki którym zostaną zrealizowane polityki przestrzenne w ramach kierunków zagospodarowania i zostaną osiągnięte zamierzone cele, będzie miało zasięg lokalny.

W transgranicznym oddziaływaniu na środowisko istotne miejsce mogą zajmować:

- realizacja kierunku 4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa, a zwłaszcza realizacja polityk przestrzennych: 4.1.1. Rozwój powiązań drogowych wzmacniających zewnętrzną dostępność komunikacyjną województwa w wymiarze krajowym i transgranicznym (międzynarodowym) np. w zakresie utrzymania elementów sieci bazowej TEN-T: (drogi międzynarodowej E40 (droga krajowa nr 4) relacji: granica państwa (Niemcy) – Wrocław – Katowice – Kraków – Rzeszów – Korczowa – granica państwa – Ukraina (Kijów), na całej długości w woj. podkarpackim klasy GP); autostrady A4 relacji: granica państwa (Niemcy) – Jędrzychowice – Katowice – Kraków – Rzeszów – Korczowa – granica państwa – Ukraina (Lwów); drogi ekspresowej S19 na odcinku Rzeszów – Lublin;
- 4.1.3. Rozwój spójnego przestrzennie systemu kolejowego w zakresie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań województwa, 4.1.5. Zwiększenie dostępności infrastruktury granicznej na granicy województwa podkarpackiego z Ukrainą,
- realizacja kierunku 2.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza polityki przestrzennej 2.3.4. Rozwijanie sieci szlaków kulturowych, jako istotnego elementu spajającego zasoby kulturowe województwa w zakresie tworzenia nowych szlaków kulturowych rowerowych, pieszych, samochodowych i wodnych, w tym również szlaków międzynarodowych i transgranicznych,
- realizacja kierunku 3.2. Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego, zwłaszcza polityki przestrzennej 3.2.4. Zrównoważony rozwój turystyki w zakresie wytyczania nowych szlaków rowerowych o znaczeniu międzynarodowym i ponadregionalnym np.. trasa międzynarodowa EURO-VELO EV4 Roscoff (Francja) – Kijów (Ukraina), trasa międzynarodowa Transwojewódzkiego szlaku rowerowego Berlin-Lwów, czy łączenie szlaków turystycznych w sieć o zasięgu międzyregionalnym i międzynarodowym,
- realizacja kierunku 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, zwłaszcza polityk przestrzennych: 2.1.2. Ochrona zasobów wodnych w zakresie prowadzenia działań kontrolnych i monitorujących jakość wód powierzchniowych i podziemnych szczególnie w obszarze przygranicznym z Ukrainą w ramach współpracy przygranicznej, 2.1.3. Zachowanie i zwiększanie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych poprzez wspólne działania na rzecz zachowania obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo np. tworzenie międzynarodowych rezerwatów biosfery, zachowanie i ochrona korytarzy ekologicznych a znaczeniu międzynarodowym,
- realizacja kierunku 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków, zwłaszcza w zakresie realizacji polityki przestrzennej 2.2.1. Ograniczanie zagrożenia powodziowego i przeciwdziałanie skutkom suszy szczególnie w powiatach nadgranicznych.

Pomimo oddziaływania projektu Zmiany Planu w sensie transgranicznym, na obecnym etapie ogólności zapisów nie przewiduje się możliwości znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko. Planowane przedsięwzięcia komunikacyjne nie kończą się na granicy Państwa/województwa, ale będą kontynuowane poza jego granicami w ramach rozbudowy sieci europejskiej. Zakładając, że wszystkie przedsięwzięcia będą realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, nie przewiduje się, by oddziaływania poszczególnych odcinków tras drogowych powodowały znaczące oddziaływania na środowisko o zasięgu wykraczającym poza granice kraju.

W przypadku realizacji polityki przestrzennej 2.2.1. Ograniczanie zagrożenia powodziowego i przeciwdziałanie skutkom suszy przeprowadzono analizę dotyczącą zlewni transgranicznych.

Do zlewni transgranicznych należą:

- zlewnia Wiszni (Ukraina),
- zlewnia Szkła (Ukraina),
- zlewnia Lubaczówki (Ukraina),
- zlewnia rzeki Wiar.

Rzeki: Wisznia, Szkła, Lubaczówka wpływają do Polski. Rzeką Wiar, ma swoje źródła w Polsce i na krótkim odcinku przepływa przez Ukrainę i powraca do Polski.

Zgodnie z Programem ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły dla ww. rzek planowane są następujące przedsięwzięcia:

- rzeka Wisznia – odcinkowa regulacja,
- rzeka Szkło – odcinkowa regulacja,
- rzeka Lubaczówka – odcinkowe regulacje,
- rzeka Wiar – modernizacja obwałowań oraz odcinkowe zabezpieczenie brzegów.

Skala zaproponowanych do realizacji przedsięwzięć w ramach Programu ma charakter regionalny i ewentualne negatywne oddziaływanie będzie miało zasięg lokalny. Przedsięwzięcia planowane dla Wiszni, Szkła, Lubaczówki nie będą powodować oddziaływań transgranicznych z uwagi na to, że wpływają one na teren Polski. W przypadku rzeki Wiar planowane umocnienia brzegów w górnej części biegu rzeki (powyżej granicy z Ukrainą) jak również planowane obwałowania w dolnej części biegu rzeki (poniżej granicy z Ukrainą) nie będą powodować oddziaływań transgranicznych.

W związku z powyższym należy stwierdzić, że realizacja planowanych regulacji o modernizacji obwałowań nie spowoduje skutków środowiskowych o charakterze transgranicznym.

W przypadku realizacji zbiorników retencyjnych także nie przewiduje się oddziaływań transgranicznych – rzeki Wisłoka, Wisłok i Jasiołka jak i ich dopływy mają swoje źródła na terenie województwa podkarpackiego.

Inne przedsięwzięcia jakie będą realizowane w ramach kierunków zagospodarowania i polityk przestrzennych także nie będą powodować niekorzystnych oddziaływań transgranicznych.

Problem transgranicznego oddziaływania na środowisko winien być również zauważany na poziomie lokalnym i nie tylko w gminach leżących bezpośrednio wzdłuż granicy państwowej, ale także w gminach położonych w obrębie powiatów przygranicznych. Wdrożenie i realizacja kierunków rozwoju z jednej strony, będzie integrować cały region, z drugiej strony spowoduje, że stanie się on bardziej otwarty na wpływ otoczenia, co pozwoli w dużym stopniu wyeliminować konflikty związane z zagospodarowaniem przestrzennym terenów przygranicznych. Należy zaznaczyć, że jednoznaczna ocena wpływu będzie możliwa dopiero w ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko konkretnych przedsięwzięć.

Należy zaznaczyć, że stopień ogólności, charakter dokumentu, zwłaszcza brak jednoznacznej lokalizacji dla poszczególnych przedsięwzięć, oraz skala przedsięwzięć, nie daje podstaw do stwierdzenia wystąpienia znaczącego oddziaływania transgranicznego. Zatem nie zachodzi potrzeba uruchamiania procedury oceny oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym.

Jakość współpracy międzynarodowej i międzyregionalnej będzie zależeć od poziomu zaangażowania władz na każdym szczeblu administracyjnym oraz umiejętności pokonywania barier wynikających z różnic gospodarczych, społecznych czy kulturowych. Wspólne przedsięwzięcia

i dobra współpraca umożliwią promocję województwa kształtując jego pozytywny wizerunek, a także przyniosą korzyści związane z rozwojem regionu.

11. Wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy

W trakcie opracowywania prognozy nie stwierdzono istotnych niedostatków lub braków materiałów, które ograniczałyby możliwość wykonania prognozy.

Pewne utrudnienia miały charakter trudności metodycznych i wynikały ze specyfiki analizowanego dokumentu, charakteryzującego się dużym stopniem ogólności jego zapisów.

Dotyczyły one głównie:

- braku możliwości odniesienia się do oddziaływań na środowisko ogólnych zapisów projektu Zmiany Planu,
- braku dokładnego umiejscowienia realizacji poszczególnych kierunków i polityk przestrzennych w przestrzeni,
- braku informacji, co do rodzaju i skali prawdopodobnych zamierzeń inwestycyjnych.

Utrudnieniem w pracach nad Prognozą był również brak wypracowanych metod stosowanych w tego typu dokumentach oraz brak określonych kryteriów przeprowadzania oceny.

12. Wnioski

- **Z analiz przeprowadzonych w prognozie wynika, że najczęściej pozytywnych dla środowiska oddziaływań związanych będzie z realizacją następujących kierunków zagospodarowania:**
 - 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska,
 - 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków,
 - 2.3. Ochrona Dziedzictwa Kulturowego,
 - 5.3. Rozwój systemu gospodarki odpadami na terenie województwa podkarpackiego.
- **Najwięcej negatywnych oraz potencjalnie negatywnych oddziaływań związanych będzie z realizacją następujących kierunków zagospodarowania:**
 - 1.1. Równoważenie systemu osadniczego oraz poprawa spójności terytorialnej województwa,
 - 3.1. Podniesienie poziomu życia mieszkańców województwa,
 - 3.2. Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego,
 - 4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa,
 - 5.1. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa,
 - 5.2. Rozwój gospodarki wodnej i ściekowej,
 - 6.1. Zwiększenie zdolności obronnej i bezpieczeństwa publicznego.
- Szczególnie pozytywny, korzystny wpływ na zdrowie i życie ludzi będzie miała realizacja polityk przestrzennych określonych w kierunku 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków szczególnie w zakresie: ograniczania zagrożenia powodziowego, przeciwdziałania poważnym awariom, likwidacji i ograniczaniu negatywnego wpływu źródeł szczególnego zagrożenia oraz właściwej lokalizacji przedsięwzięć o znaczącym oddziaływaniu na środowisko.
- Przewiduje się wzrost niekorzystnych oddziaływań na środowisko związanych z realizacją kierunku 2.2. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i minimalizowanie ich negatywnych skutków, zwłaszcza w zakresie polityki przestrzennej: 2.2.1. Ograniczanie zagrożenia powodziowego i przeciwdziałanie skutkom suszy, szczególnie w przypadku realizacji zbiorników wodnych, przy czym istnieje duże prawdopodobieństwo, że oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000, będą znaczące.
- Przyjęte w projekcie Zmiany Planu kierunki rozwoju i realizujące je polityki przestrzenne będą generalnie korzystnie wpływać na ochronę zasobów wodnych, poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, poprawę jakości powietrza, ład przestrzenny.
- Projekt Zmiany Planu jest zgodny z działaniami strategicznymi i operacyjnymi ujętymi w Krajowej strategii ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej z 2003 r. wraz z Programem działań.
- Zgodnie obowiązującą ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 23 marca, 2003 r. należy przynajmniej raz na cztery lata (w czasie trwania kadencji sejmiku) dokonać przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa, opracować raport o stanie zagospodarowania oraz sporządzić ocenę realizacji przedsięwzięć ujętych w Planie.
- Wszelkie działania związane z objęciem zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych, a także dóbr kultury współczesnej rygiem ochronnym nie wywołują negatywnych skutków z punktu widzenia ochrony przyrody, a poprzez wprowadzanie ograniczeń

w zagospodarowaniu mogą przynosić skutki pozytywne. Z punktu widzenia ochrony walorów krajobrazowych należy je oceniać jednoznacznie pozytywnie.

- Wskazane działania mające na celu przeciwdziałanie pogłębianiu się braku ładu przestrzennego, w tym zjawiska rozproszenia zabudowy oraz jej bezstylowości, a także służące zachowaniu i ochronie wartości kulturowych, należy uznać za pozytywne z punktu widzenia ochrony wartości kulturowych, przyrodniczych oraz krajobrazowych. Należy zwrócić uwagę na niedostosowanie powszechnie obowiązujących przepisów prawa z zakresu planowania przestrzennego do faktycznych potrzeb w tej dziedzinie.
- Z punktu widzenia ochrony materialnych i niematerialnych składników dziedzictwa kulturowego, za niezwykle istotne należy uznać działania o charakterze informacyjnym, edukacyjnym i popularyzatorskim kierowane do mieszkańców regionu, mające na celu podniesienie świadomości wartości dziedzictwa kulturowego, czy pielęgnowania walorów krajobrazu, co w perspektywie może odnosić pozytywny skutek przejawiający się większą dbałością o zasoby kulturowe i krajobrazowe.
- Utrzymanie i tworzenie szlaków kulturowych może wywoływać negatywne skutki związane ze zwiększeniem ruchu turystycznego. Należy jednak podkreślić, że szlaki kulturowe wykorzystują istniejącą infrastrukturę komunikacyjną, w tym zarówno główne drogi czy linie kolejowe, jak również drogi lokalne, ścieżki, a także szlaki turystyczne.
- Działania o charakterze rewaloryzacyjnym czy rewitalizacyjnym dot. historycznych układów urbanistycznych i innych założeń przestrzennych należy ocenić pozytywnie z punktu widzenia ochrony walorów krajobrazowych (przy założeniu, iż będą wykonywane zgodnie z wymogami konserwatorskimi, przy poszanowaniu walorów przestrzennych i kulturowych). Mogą one jednak, w niektórych przypadkach zwłaszcza na etapie realizacji, oddziaływać negatywnie na środowisko.
- Skala przedsięwzięć jakie mogą być realizowane w ramach kierunków i polityk przestrzennych określonych w projekcie Zmiany Planu będzie miała charakter lokalny i/lub ponadlokalny.
- Utrudnieniem w pracach nad Prognozą był brak wypracowanych metod stosowanych w tego typu dokumentach oraz brak określonych kryteriów przeprowadzania oceny.
- Brak realizacji projektu Zmiany Planu może skutkować brakiem rozwiązania istniejących problemów środowiskowych występujących w określonej przestrzeni, powstawaniem kolizji na styku rozwój gospodarczy a ochrona przyrody, co może prowadzić do pogłębiania i stwarzania nowych zagrożeń środowiskowych.
- Zakładając, że wszystkie przedsięwzięcia w ramach kierunków i polityk przestrzennych będą realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, nie przewiduje się, by ewentualne oddziaływanie powodowały znaczące oddziaływania na środowisko o zasięgu wykraczającym poza granice kraju, przy czym należy zaznaczyć, że jednoznaczna ocena wpływu będzie możliwa dopiero w ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko konkretnych przedsięwzięć. Niemniej jednak w transgranicznym oddziaływaniu na środowisko istotne miejsce mogą zajmować:
 - realizacja kierunku 4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa, a zwłaszcza realizacja polityk przestrzennych: 4.1.1. Rozwój powiązań drogowych wzmacniających zewnętrzną dostępność komunikacyjną województwa w wymiarze krajowym i transgranicznym (międzynarodowym) np. w zakresie utrzymania elementów sieci bazowej TEN-T: (drogi międzynarodowej E40 (droga krajowa nr 4) relacji: granica państwa (Niemcy) – Wrocław – Katowice – Kraków – Rzeszów – Karczowa – granica państwa – Ukraina (Kijów), na całej długości w woj.

podkarpackim klasy GP); autostrady A4 relacji: granica państwa (Niemcy) – Jędrzychowice – Katowice – Kraków – Rzeszów – Korczowa – granica państwa – Ukraina (Lwów); drogi ekspresowej S19 na odcinku Rzeszów – Lublin, 4.1.3. Rozwój spójnego przestrzennie systemu kolejowego w zakresie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań województwa, 4.1.5. Zwiększenie dostępności infrastruktury granicznej na granicy województwa podkarpackiego z Ukrainą,

- realizacja kierunku 2.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza polityki przestrzennej 2.3.4. Rozwijanie sieci szlaków kulturowych, jako istotnego elementu spajającego zasoby kulturowe województwa w zakresie tworzenia nowych szlaków kulturowych rowerowych, pieszych, samochodowych i wodnych, w tym również szlaków międzynarodowych i transgranicznych,
- realizacja kierunku 3.2. Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego, zwłaszcza polityki przestrzennej 3.2.4. Zrównoważony rozwój turystyki w zakresie wytyczania nowych szlaków rowerowych o znaczeniu międzynarodowym i ponadregionalnym, np.. trasa międzynarodowa EURO-VELO EV4 Roscoff (Francja) – Kijów (Ukraina), trasa międzynarodowa Transwojewódzkiego szlaku rowerowego Berlin-Lwów, czy łączenie szlaków turystycznych w sieć o zasięgu międzyregionalnym i międzynarodowym,
- realizacja kierunku 2.1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zapewnienie dobrego stanu środowiska, zwłaszcza polityk przestrzennych: 2.1.2. Ochrona zasobów wodnych w zakresie prowadzenia działań kontrolnych i monitorujących jakość wód powierzchniowych i podziemnych szczególnie w obszarze przygranicznym z Ukrainą w ramach współpracy przygranicznej, 2.1.3. Zachowanie i zwiększanie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych poprzez wspólne działania na rzecz zachowania obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo np. tworzenie międzynarodowych rezerwatów biosfery, zachowanie i ochrona korytarzy ekologicznych a znaczeniu międzynarodowym.

Słowniczek użytych skrótów:

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
GUS – Główny Urząd Statystyczny
GZWP – Główny Zbiornik Wód Podziemnych
IBS – Instytut Biologii Ssaków
JCWP – Jednolite Części Wód Powierzchniowych
KPOŚK – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPZK – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju
LKP – Leśny Kompleks Promocyjny
MEW – Mała elektrownia Wodna
MOF – Miejski Obszar Funkcjonalny
OSD – Operator Systemu Dystrybucyjnego
OSI – Obszar Strategicznej Interwencji
OSP – Operator Systemu Przesyłowego
OZE – Odnawialne Źródła Energii
PAN – Polska Akademia Nauk
PGW – Plan Gospodarowania Wodami
PKB – Produkt Krajowy Brutto
PMG – Podziemny Magazyn Gazu
POP – Program Ochrony Powietrza
POŚ – Program Ochrony Środowiska
PWŚK – Program Wodno – Ściekowy Kraju
PZPWP – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego
RDW – Ramowa Dyrektywa Wodna
RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców
RPOWP – Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego
RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SSE – Specjalna Strefa Ekonomiczna
UKE – Urząd Komunikacji Elektronicznej
ULC – Urząd Lotnictwa Cywilnego
WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WOF – Wiejski Obszar Funkcjonalny
WPGO – Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami

Wykorzystane materiały

- Agenda Terytorialna UE 2020 – w kierunku sprzyjającej społecznemu włączeniu, inteligentnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów, przyjęta na nieformalnym spotkaniu ministrów ds. planowania przestrzennego i rozwoju terytorialnego 19 maja 2011 r. w Gödöllő na Węgrzech.
- Analiza zjawisk osuwiskowych na terenie województwa podkarpackiego, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, 2001.
- Długookresowa prognoza ludności Polski na lata 2008-2035, Warszawa, GUS, Departament Badań Demograficznych.
- Dobra kultury współczesnej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego. Propozycje obiektów wraz z kryteriami wyboru. Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie, Rzeszów, grudzień 2011.
- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, dokument przyjęty przez Radę Europejską 17 czerwca 2010.
- Europejska Konwencja Krajobrazowa, Florencja 2000 (Dz. U. 2006.14.98).
- Geografia regionalna Polski, Jerzy Kondracki, PWN, Warszawa 2002.
- Informacja o jakości wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w latach 2010-2012, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Rzeszów 2013.
- Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich, przyjęta na nieformalnym spotkaniu ministrów z państw UE w sprawie rozwoju miast i ich spójności terytorialnej, w Lipsku 24-25 maja 2007.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 – Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 roku – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.
- Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET – Polska. Fundacja IUCN Poland, Warszawa 1995.
- Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej (wraz z Programem Działań na lata 2007-2013), zatwierdzona przez Radę Ministrów uchwałą 270/2007 z dnia 26.10.2007.
- Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Programem działań, Warszawa 2003.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 2010.
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (aktualizacja 2010), zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 1 lutego 2011 (AKPOŚK 2010).
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych, zatwierdzony przez Rząd RP 16 grudnia 2003.
- Krajowy Program Zwiększania Lesistości, Aktualizacja 2003 r., Warszawa 2003.
- Mapy Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie.
- Master Plan dla Transportu Kolejowego w Polsce do 2030 roku.
- Nowa Karta Ateńska 2003 – wizja miast XXI wieku, ERU Lizbona 20.11.2003, Redakcja TUP.
- Obszary Natura 2000 na Podkarpaciu – RDOŚ w Rzeszowie, Rzeszów 2011.
- Ocena wyników badań prowadzonych w ramach monitoringu diagnostycznego stanu chemicznego wód podziemnych w 2012 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Rzeszów 2013.
- Ochrona środowiska 2011 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011.

- Ochrona środowiska 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2012.
- Plan gospodarki odpadami dla województwa podkarpackiego, przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 26 maja 2008 r. Nr XII/379/08.
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego, Rzeszów, 2012.
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, zatwierdzony na posiedzeniu Rady Ministrów 22 lutego 2011 r., ogłoszony w M. P. Nr 49, poz. 549.
- Plan Rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2010-2025,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego uchwalony Uchwałą Nr XLVIII/552/2002 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002 r.
- Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, przyjęta przez Sejm RP 22 maja 2009 r., (M. P. Nr 34, poz. 501).
- Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny – tom: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. Ministerstwo Środowiska.
- Prognoza oddziaływania na środowisko Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030).
- Prognoza oddziaływania na środowisko Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie.
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza Wisły.
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu wodno-środowiskowego kraju.
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020.
- Prognoza oddziaływania na środowisko Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013.
- Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych – Aktualizacja 2010.
- Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji Planu gospodarki odpadami dla województwa podkarpackiego.
- Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły.
- Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji Programu Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019.
- Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji Strategii Rozwoju Turystyki dla województwa podkarpackiego na lata 2007-2013.
- Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020.
- Program budowy dróg krajowych na lata 2011 – 2015,
- Program ochrony powietrza dla strefy miasta Rzeszów z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀ i pyłu zawieszonego PM_{2,5} wraz z Planem Działań Krótkoterminowych – przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego Nr XL/802/13 dnia 29 listopada 2013 roku w sprawie zmiany uchwały Nr XLII/804/10 z dnia 25 stycznia 2010 r. w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy miasta Rzeszów” – Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z dnia 20 grudnia 2013 roku poz. 4392.

- Program ochrony powietrza dla strefy podkarpackiej – uchwała Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 kwietnia 2013 r. Nr XXXIII/608/13 w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podkarpackiej z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀, poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)piranu” wraz z Planem Działań Krótkoterminowych.
- Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły 2011-2030, ustanowiony Uchwałą Nr 151/2011 Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2011 roku.
- Program Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019 roku, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego Nr XL/803/13 z dnia 29 listopada 2013 r.
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013.
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013.
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007-2013.
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina.
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska-Republika Słowacka.
- Program wodno-środowiskowy kraju, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, Warszawa 2010.
- Projekt korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Natura 2000 w Polsce – Instytut Biologii Ssaków PAN w Białowieży.
- Raport o oddziaływaniu na środowisko zbiornika wodnego Kąty-Myscowa na rzece Wisłocze na terenie gminy Krempna oraz Nowy Żmigród zawierający wariantowe rozwiązania realizacyjne przedsięwzięcia – projekt. Investeko S.A. Katowice czerwiec 2013 r.
- Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2010 r., WIOŚ Rzeszów 2011.
- Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2011 r., WIOŚ Rzeszów 2012.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, przyjęty przez Zarząd Województwa Podkarpackiego w dniu 10 stycznia 2012 r.
- Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim w roku 2011, WIOŚ, Rzeszów 2012.
- Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim w roku 2012, WIOŚ, Rzeszów 2013.
- Rocznik statystyczny województwa podkarpackiego, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, 2012.
- Strategia na rzecz różnorodności biologicznej na okres do 2020, NAT/491 UE Bruksela 12.10.2011.
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020, przyjęta przez Radę Ministrów 30 grudnia 2008 r. uchwałą nr 278/2008.
- Strategia rozwoju turystyki dla województwa podkarpackiego na lata 2007–2013, BIP wojewódzkie strategiczne dokumenty programowe.
- Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020.
- Studium przestrzennych uwarunkowań krajobrazowych, przyrodniczych kulturowych i turystycznych rozwoju energetyki wiatrowej w województwie podkarpackim. Warszawa 2010.
- Szwajcarsko-Polski Program Współpracy,
- Traktat Lizboński – zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, podpisany 13 grudnia 2007 roku w Lizbonie. Wszedł w życie 1 grudnia 2009 r. (Dz. U. Nr 203, poz. 1569).

- Wieloletni plan finansowy państwa 2012-2015, ogłoszony w M. P. 2012, poz. 292.
- Wojewódzki program ochrony i rozwoju zasobów wodnych województwa podkarpackiego w zakresie przywrócenia możliwości migracji oraz restytucji ryb dwuśrodowiskowych, przyjęty przez Sejmik Województwa Uchwałą Nr LIX/736/06 w dniu 28 lipca 2006 r. (z późn. zm.).
- Wojewódzki Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Podkarpacia na lata 2001-2006, Rzeszów, styczeń 2001.
- Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie podkarpackim na lata 2010-2013, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie, Departament Edukacji i Kultury, Rzeszów 2010 (Załącznik do Uchwały Nr XLIV/845/10 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 marca 2010r.).
- Województwo podkarpackie, podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2012.

Akty prawne:

- Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Ramowa Dyrektywa Wodna).
- Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27.06.2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. U. WE L 197 z 21.07.2001).
- Dyrektywa 2003/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. przewidująca udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniająca w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywę Rady 85/337/EWG i 96/61/WE (Dz. Urz. UE L 156 z 25.06.2003).
- Dyrektywa 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (Dyrektywa CAFE).
- Dyrektywa 2009/73/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 2003/55/WE.
- Dyrektywa Azotanowa (91/676/EWG).
- Dyrektywa Rady 96/82/WE z dnia 9 grudnia 1996 r. (Dyrektywa Seveso II) zmieniona przez dyrektywę 2003/105/WE.
- Dyrektywa Rady z dnia 21 maja 1991 roku dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (91/271/EWG).
- Rozporządzenie Ministerstwa Środowiska z 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. Nr 258, poz.1550).
- Rozporządzenie Ministerstwa Środowiska z 9 listopada 2011 r. w sprawie klasyfikacji jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. Nr 257, poz. 1545).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 marca 2013 r. w sprawie zniesienia niektórych oddziałów Straży Granicznej oraz zmiany rozporządzenia w sprawie utworzenia oddziałów Straży Granicznej (Dz. U. z 2013 r., poz. 342).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120, poz. 826 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych (Dz. U. Nr 126, poz. 878).
- Ustawa o lasach z dnia 28 września 1991 r. (Dz. U. Nr 101, poz. 444).
- Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003, Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.).
- Ustawa Prawo lotnicze z dnia 2 lipca 2002 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 1393).
- Ustawa z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 152, poz. 897 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. z 2012 r., poz. 1059).
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (Dz. U. z 2013, poz. 687). zwana specustawą drogową.
- Ustawa z dnia 12 lutego 2009 r. o szczególnych zasadach przygotowywania i realizacji inwestycji w zakresie lotnisk użytku publicznego (Dz. U. Nr 42, poz. 340, z późn. zm.).

- Ustawa z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz. U. Nr 48, poz. 550, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2012 r., poz. 391, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r., poz. 21).
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627).
- Ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. Nr 171, poz. 1800 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody. (Dz. U. Nr 114, poz. 492 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. – Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229 i Nr 154, poz. 1803 oraz Nr 233, poz. 1957 i Nr 283, poz. 2022).
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r., poz. 145.).
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2010 r., Nr 102, poz. 651).
- Ustawa z dnia 25 stycznia 2013 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2013 r., poz. 228).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232).
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2012 r., poz. 651 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2013 r., poz. 1594).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235).
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005, Nr 228, poz. 1947 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 32, poz. 159).
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r., Nr 123, poz. 858 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999r., Nr 15, poz. 139).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 163, poz. 981 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. Nr 10, poz. 48, z późn. zm.).

Strony internetowe:

- <http://www.pgi.gov.pl/>
- <http://www.wios.rzeszow.pl/>
- natura2000.gdos.gov.pl

Spis tabel:

- Tabela 1.** Kierunki i polityki przestrzenne w planie zagospodarowania przestrzennego województwa
- Tabela 2.** Wykaz zadań i działań mających wpływ na stan środowiska
- Tabela 3.** Analiza zgodności projektu Zmiany Planu z Krajową strategią ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej
- Tabela 4.** Podstawowe dane Głównych Zbiorników Wód Podziemnych województwa podkarpackiego
- Tabela 5.** Porównanie wybranych elementów Planu obowiązującego i projektu Zmiany Planu z określeniem tendencji zmiany oddziaływania na środowisko
- Tabela 6.** Potencjalne oddziaływania na środowisko realizacji kierunków i polityk przestrzennych określonych w projekcie Zmiany Planu

Spis rysunków:

- Rysunek 1.** System powiązań ekologicznych.
- Rysunek 2.** Główne kierunki zapobiegania konfliktom przestrzennym związanych z zachowaniem drożności korytarzy ekologicznych.
- Rysunek 3.** Sieć ECONET-PL na tle projektowanego Systemu Ochrony Przyrody i Krajobrazu województwa podkarpackiego.
- Rysunek 4.** Sieć ECONET-PL na tle projektowanego Systemu Powiązań Ekologicznych województwa podkarpackiego.
- Rysunek 5.** Stan lub potencjał ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w latach 2010-2012 z uwzględnieniem oceny spełnienia wymagań określonych dla obszarów chronionych.
- Rysunek 6.** Stan chemiczny jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w latach 2010-2012.
- Rysunek 7.** Stan jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w latach 2010-2012.
- Rysunek 8.** Jakość wód podziemnych w punktach pomiarowych monitoringu diagnostycznego w 2012 r.
- Rysunek 9.** Elektrownie wiatrowe i elektrownie wodne na tle obszarów objętych ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody.
- Rysunek 10.** Obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody.